

აღწერა
ქართული
სახლი

TBILISI 2015

Kitabın adı: « ƏSAS DİNİ BİLİKLƏR »

Elmi Redaktor: Hacı BƏKİROĞLU

Nəşrə Hazırlayan: Elnur SƏFƏROV

Dizayn: Elsevər ƏHMƏDOV

Bütün Gürcüstan
Müsəlmanlar İdarəsi

TBİLİSİ 2015

ÖN SÖZ

Gözümüzün nuru olan sevimli balalar!

Bizi gözəl dinimiz İslamla şərəfləndirən Uca Rəbbimizə şükürlər olsun!

Dinimizi ən gözəl şəkildə yaşayaraq bəşəriyyətə öyrədən Peyğəmbərimizə, onun əhli-beytinə və ali-əshabına salətu-səlam olsun!

Əziz uşaqlar!

Vətənimiz bizim ən dəyərli nemətimizdir. Ata-babalarımız uzun əsrlərdən bəri vətənimizi qoruyaraq bizə əmanət qoyub getmişlər. Millətimizin ümummilli lideri, dahi siyasətçi Heydər Əliyev *“dinimiz milli-mənəvi sərvətimizdir”* demişdir. Deməli bu əmanəti layiqli şəkildə öyrənmək, qorumaq və gələcək nəsillərə ötürmək qarşımızda ən şərəfli vəzifələrimizdən biri kimi durur. Əlinizdəki bu kitab sizlərə vətən sevgisi, iman duyğusu və gözəl əxlaq aşılamaq məqsədilə qələmə alınmışdır.

Sevgi ürəklərdə başlayır, sonra da davranışlarda özünü göstərir. Sevgilərin də ən böyüyü olan Allah sevgisi əvvəlcə qəlbimizdə yer tutur. Sonra isə bizi yaxşı insan olmağa, Allahın əmr və qadağalarını yerinə yetirməyə istiqamətləndirir. Etdiyimiz ibadətlər və gözəl davranışlar da daxilimizdəki sevgi və imanı artırır.

Sizin könül və bilik dünyanızı daha da zənginləşdirmək üçün hazırlanmış bu kitabda aşağıdakı xüsusiyyətlər nəzərə alınmışdır.

- Gözəl dinimizi sevgi və həyəcanla oxumanız üçün mövzularla əlaqəli hekayələrə yer verilmişdir.
- Dinimizin qaynağı olan Qurani-Kərim və Peyğəmbərimizin hədislərinə diqqət çəkmək üçün onlar xüsusi tərzdə yazılmışdır.
- Dinimizin əmr və qadağanlarından heç biri boşuna deyildir. Hamısında çox gözəl incəliklər vardır. Bu hikmət və faydaların bilinməsi, yerinə yetirdiyimiz əmrləri sevməyə və daha şüurlu şəkildə həyata keçirməyə vasitə olacaqdır. Bu səbəblə hər ibadətin hikmət və faydalarından bəhs etdik.
- Mövzuları daha yaxşı qavramanız üçün bir çox yerdə sual-cavab metodundan istifadə etdik.
- Rəsmlərdən xoşunuz gəldiyini bildiyimiz üçün mövzuları rəsmlərlə bəzədik.

- Həzrət Peyğəmbərdən, onun vəfali dostlarından və İslam böyüklərindən olan xoş xatirələri könül dünyanıza əks etdirməyə çalışdıq.
- Mövzuları yeri gəldikdə tablo və şəkillərlə anladıq.
- Mövzuların sonuna biliklərinizi yoxlamaq üçün bəzən suallar yerləşdirdik.
- Əllərinizi səməyə qaldıraraq dua edəsiniz deyərək əziz Peyğəmbərimizin dilindən çıxan dualara da yer ayırdıq.

Əlinizdəki bu kitab uşaq yaradılışınızdakı gözəllikləri ortaya çıxarma məsuliyyəti ilə hazırlandı. Buna görə də duyğu və davranış dünyamıza anamlı təsirlər bəxş edəcəyinə inanırıq. Çünki bu kitabda dinin əhəmiyyət verib öyrədilməsini istədiyi faydalı bilikləri tapacaqsınız. Allahın adı ilə başlamağın verdiyi mənəvi ləzzəti və salamlamağın yaxınlaşdıran gücünü hiss edəcəksiniz. Söz və davranış bütünlüyü içində ən yaxşı nümunəni, ailə və cəmiyyət həyatı üçün təməl əxlaq prinsiplərini oxuyacaqsınız.

Sevimli balalar! Siz bizim gələcəyimizsiniz. Sahib olduğumuz maddi-mənəvi dəyərlərimizin davam etməsində və sonrakı nəsillərə çatdırılmasından siz məsulsunuz. Həzrət Peyğəmbərimizin başladığı müqəddəs iman yürüşünü siz davam etdirərsiniz. Sizin ən ülvəi vəzifələrinizdən biri özünü bu şərəfli vəzifəyə hazırlamaqdır.

Allah-Təala yolunuzu açıq, addımlarınızı qəti və uğurlu etsin!

Dr. Rafiz Manafov

Anar Qurbanov

Azad Dədəyev

MÜNDƏRİCAT

Etıqat / 7

Din İslam İman.....	12
Din Nədir?.....	12
Son Din: İslam	13
İslam Dininin Xüsusiyyətləri	14
İslamın 5 Əsası.....	15
İslamın Açıarı: Kəlmeyi-Tövhid və Kəlmeyi-Şəhadət.....	15
İman Nədir?	16
İmanın Faydaları	16
Allaha İman	17
Allah Vardır və Birdir	17
Allahın Rəhməti və Mərhəməti Sonsuzdur.....	18
Allahın Zati və Sübuti Sifətləri.....	19
Allahın Gözəl Adları: Əsmayi-Hüsna	24
Dua Edək!	26
Allaha İman Etməyin Faydaları	27
Peyğəmbərlərə İman	28
Peyğəmbərlərə Ehtiyac Vardır	28
Peyğəmbərlərin Xüsusiyyətləri.....	29
Peyğəmbərlərin Təbliğlərində Ortaq Xüsusiyyətlər	30
Quranda Adları Çəkilən Peyğəmbərlər	31
Peyğəmbərlər Nümunəvi Şəxsiyyətlərdir	31
Peyğəmbərimizin Möcüzələri	32
Peyğəmbərlərə İmanın bizə Faydaları	33
Axirətə İman.....	36
Axirət Gününə İman Gətirmək	36
Dünya Həyatının Müvəqqətiliyi	37
Dünya Həyatı Bir İmtahandır.....	38
Dünya Axirətin Tarlasıdır.....	38

Südçünün Qızı.....	39
Qiyamət.....	40
Yenidən Diriliş	41
Həzrət Əlidən Bir Məktub	42
Cənnət	44
Cəhənnəm	45
Dua.....	46
Axirətə İmanın Faydaları	46
Mələklərə İman	48
Mələklərə İman Gətirmək.....	48
Mələklərin Xüsusiyyətləri.....	49
Mələklərin Vəzifələri	50
Mələklərə İmanın Bizə Faydaları.....	51
Krassvord	52
Digər Qeybi Varlıqlar: Cin və Şeytan	53
Mələklər, Şeytan və İnsan.....	54
İlahi Kitablara İman.....	57
Tövrat.....	58
Zəbur.....	58
İncil	59
Qurani-Kərim	59
Kitabımızı Dərindən Tanıyaq.....	60
Vəhyin Bizə Öyrətdiklərinin Faydaları.....	61
Qədərə İman	62
Qədər Nədir?.....	62
Qədər və Məsuliyyət.....	62
Allahın Bir Qədərindən Digər Qədrinə Qaçıram	65
Ruzi	66
Əcəl.....	66
Təvəkkül	67
Qədər və Qəzaya İman Etməyin Faydaları	68

İbadətlər	70
İbadət Nədir?.....	70
Nə Üçün İbadət Edirik	71
İbadətin Faydaları	72
Əməli-Saleh (Saleh Əməl / Yaxşılıq / Xeyirxahlıq).....	75
Mükəlləfin (Həddi-Bülüğa Çatanların) Davranışları ilə Əlaqədar Terminlər.....	76
Təmizlik	80
Təmizlik və İbadət	80
Dəstəmaz.....	81
Qüsl	84
Təyəmmüm	86
Namaz	88
Namaza Başlayırıq	88
Namazın Şərtləri	89
Namazın Rüknləri	89
Azan	89
İqamə.....	91
Beş Vaxt Namazın Qılınış Qaydası	93
Vitr Namazı	101
Cümə Namazı.....	102
Bayram Namazı	102
Təravəh Namazı	104
Namazı Pozan Hallar	104
Oruc	107
Oruc Nədir?.....	107
Orucun Əhəmiyyəti və Faydaları.....	107
Oruc İbadəti ilə Bağlı Əsas Terminlər	109
Orucu Pozan Hallar Hansılardır?	109
İftar Duası	110

Zəkat.....	112
Zəkat və Sədəqə Nədir?	112
Zəkatın Faydaları	113
Kimlər Zəkat Verməlidir?	115
Nələrdən Zəkat Verilir?	117
Zəkat Kimlərə Verilməlidir?	120
Həcc	121
Həcc Nədir?	121
Həccin Əhəmiyyəti və Faydaları	122
Gəlin Həcc Edək	124
Həcc ilə Bağlı Əsas Terminlər	126
Həcc İbadəti ilə Əlaqədar Məkanları Tanıyaq	127
Ümrə	129
Qurban	131
Qurban Nədir?.....	131
Qurban İbadətinin Əhəmiyyəti	132
Qurban Kəsərkən Nələrə Diqqət Edilməlidir?	133
Qurbanı Kimlər Kəsməlidir?.....	134
Krossvord	136

Siyər / 137

Hz. Məhəmmədin (s.ə.s) Anadan Olması və Uşaqlığı	138
İslamiyyətdən Əvvəl Ərəbistanın Vəziyyəti	138
Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Nəslı.....	139
Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Anadan Olması	140
Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Uşaqlığı.....	141
Bir Şey Üçün Ağlaram və Bir Şey Üçün Gülərəm (Oxu Materialı)	142
Hz. Məhəmmədin (s.ə.s) Gəncliyi və Evliliyi	143
Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Səyahətləri və Ticarət Həyatı.....	143

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Həzrət Xədicə ilə Evlənməsi və Uşaqları	144
Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Kəbənin Təmiri Əsnasındakı Hakimliyi.....	144
Kəbənin Allah Tərəfindən Qorunması: Fil hadisəsi (Oxu Materialı)	145
Həz. Məhəmmədin (s.ə.s) Peyğəmbər Olması: Məkkə Dövrü	146
İlk Vəhyin Gəlməsi	146
İslama Dəvətin Başlanması və İlk Müsəlmanlar	147
Həbəşistana Hicrət Edilməsi	147
Dəvətin Açıqdan Edilməsi	148
Həzrət Məhəmmədə (s.ə.s) Ən Çox Düşmənçilik Edənlər	149
Həzrət Məhəmmədə (s.ə.s) və Müsəlmanlara Təzyiq Olunması	150
Həzrət Məhəmmədin Taif Səfəri.....	151
Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Mədinəyə Hicrəti və Qarşılanması	152
Həzrət Həməzinin Müsəlman Olması (Oxu Materialı).....	155
Həz. Məhəmmədin (s.ə.s) Mədinə Dövrü.....	156
Mədinə də İlk Fəaliyyətlər və Məscidi-Nəbəvinin Tikilməsi	156
Ənsar və Muhacirlər Arasında Qardaşlıq.....	157
Peyğəmbər (s.ə.s) Məktəbi və Əshabi-Suffa.....	157
Bədir Döyüşü	158
Uhud Döyüşü	160
Həndək Döyüşü.....	162
Hüdeybiyə Muqaviləsi	163
Məkkənin Fəthi və Əfv Bayramı	164
Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Xəstələnməsi və Vəfatı.....	166
Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Vida Xutbəsindən Parçalar	169
Həz. Məhəmmədin (s.ə.s) İnsanlığı Aydınladan Yüksək Əxlaqı	170
Həzrət Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Əxlaqı Quran Əxlaqı İdi.....	170
Həzrət Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Yüksək Həya Sahibi İdi	171
Həzrət Peyğəmbərimizə (s.ə.s) Təbə Olmaq.....	172
Həzrət Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Nizam-İntizama Çox Əhəmiyyət Verərdi	173
Ən Gözəl Örnək Həzrət Məhəmməd Mustafa (s.ə.s).....	174

QEYDLƏR

əqida

- ❁ *Din İslam İman*
- ❁ *Allaha İman*
- ❁ *Peyğəmbərlərə İman*
- ❁ *Axirətə İman*
- ❁ *Mələklərə İman*
- ❁ *İlahi Kitablara İman*
- ❁ *Qədərə İman*

Din İslam İman

DİN NƏDİR?

Din bizə dünya və axirət xoşbəxtliyi təmin edən yoldur. Uca Rəbbimiz kainatı yaradaraq insan oğlunun istifadəsinə vermişdir. Digər varlıqlardan fərqli olaraq insana inanc və davranışlarını seçmə sərbəstliyi verilmişdir. İnsan həm yaxşılıq, həm də pislilik edə biləcək şəkildə yaradılmışdır.

Sonsuz mərhəmət sahibi olan Uca Rəbbimiz saysız-hesabsız nemətlərin əhatəsində yaratdığı insanı seçim sərbəstliyində də köməksiz qoymamışdır. Doğru seçim edə bilsin deyərək ona ağıl neməti vermişdir. Üstəlik peyğəmbərlər də göndərmişdir. İnsanları yaxşılığa yönəldib pislilikdən uzaqlaşdıraraq, onların xoşbəxt olmalarını təmin edəcək qanun və tövsiyələr göndərmişdir. İnsanın xoşbəxtliyi bu ilahi qaydalar və tövsiyələrin içində gizlidir. İnsan bunları öyrənər və əməl edərsə həyatının müvazinətini qoruyar. Dünyada və axirətdə səadətə çatır. Uca Rəbbimizin insanların dünya və axirətdə xoşbəxt olmalarını təmin etmək üçün göndərdiyi bu qayda və tövsiyələrə din deyilir.

Uca Rəbbimiz heç nəyi boşuna yaratmadığı kimi biz insanları da başıboş buraxmamışdır. Yaradılış qayəmizi və dünyada necə davranacağımızı öyrətmək üçün din göndərmişdir. Dinimizə görə yaradılmağımızın əsas məqsədi Rəbbimizi tanımaq və Ona qulluq etməkdir. Yaradılış məqsədimizə uyğun yaşadıqda həyatımız mənə qazanır. Dünyaya gəlişimizin bir məqsədi olduğunu bilmək və buna uyğun yaşamaq bizi məqsədsizlik və başıboşluq duyğusundan qurtarır. Din qəlbimizdəki mənəvi boşluğu doldurur.

Dinə İnanmaq

- * Bizi məqsədsizlik və başıboşluq duyğusundan qurtarır.
- * Yaradılış, ölüm və ölümdən sonrakı həyatla bağlı suallarımıza cavab verir.
- * Uca Allaha necə qulluq edəcəyimizi öyrədir.
- * İnsanlarla və kainatdakı digər varlıqlarla necə rəftar edəcəyimizi göstərir.
- * Gözəl əxlaqa sahib olmağımıza təkan verir.
- * Bizə həm dünyada, həm də axirətdə xoşbəxt olmağın yolunu göstərir.

"Ətrafımızdakı varlıqların nə üçün yaradıldıklarını fikirləşin. Bunların arasında sizə boş yerə yaradılmış kimi görünənlər varmı? Bu mövzunu yoldaşlarınızla müzakirə edin. Hər varlığın yaradılış məqsədini tapmağa çalışın."

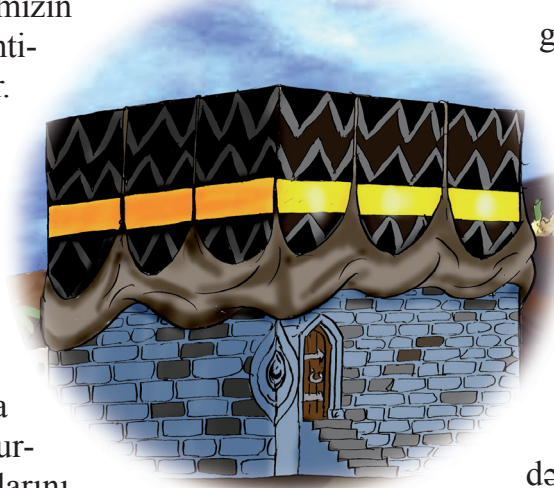
Allah-Təala buyurur ki:

"Bu gün sizin dininizi tamamladım və sizin üçün nemətlərimi kamilləşdirdim və din olaraq sizin üçün İslamı seçdim"

(Maidə surəsi, 3-cü ayə)

SON DİN: İSLAM

Allah tərəfindən göndərilən və bir olan Allaha inanıb yalnız Ona qulluq etməyi əmr edən dinə haqq din deyilir. Din təsis etmək səlahiyyəti yalnız Allah-Təalaya aiddir. Kosmosun dərinliklərindəki ulduzları da, geniş okeanlardakı müxtəlif canlıları da yaradan və yaşadan Uca Rəbbimizdir. Elm adamları hər gün kainatdakı varlıqların yeni xüsusiyyətlərini kəşf edirlər. Biz bilirik ki, bir cihazı ən yaxşı tanıyan o cihazı düzəldən şəxsdir. İnsanı yoxdan var edən Uca Rəbbimiz bizi ən yaxşı tanıyandır. Bədənimizin və ruhumuzun ehtiyaclarını bilən Odur. Deməli, bizi həm bu dünyada, həm də axirətdə xoşbəxt edəcək ən doğru qaydaları, yəni dini yalnız Allah-Təala qoya bilər. Ondan başqa heç kimin din qurmaq, dinin qaydalarını dəyişdirmək və ləğv etmək səlahiyyəti yoxdur.

Bütün Peyğəmbərlərin gətirdiyi haqq dinin ortaq adı İslamdır.

Peyğəmbərlər Allahdan aldıkları buyuruqları insanlara çatdıraraq dini yaşayan və öyrədən kəslərdir. İlk insan olan Həzrət Adəm eyni zamanda ilk peyğəmbərdir. Ona bildirilən din də “tək Allah əqidəsi”, yəni “tövhid” dinidir.

Allah-Təala ilk insan Həzrət Adəmə peyğəmbərlik vəzifəsi vermişdir. O, öz ümmətinə Allahın bir olduğunu, Ondan

başqa heç bir varlığa qulluq edilməməsini anladaraq onlara İslamı öyrətmişdir. Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmməd (s.ə.s) də İslam dininin son təbliğçisi olmuşdur. Ondan sonra peyğəmbər və Qurani-Kərimdən sonra da kitab gəlməyəcəkdir.

Bir olan Allaha imanı (tövhid) əmr etməyən dinlər batildir.

* Uca Allah tərəfindən göndərilməyən uydurma dinlərə batil dinlər deyilir.

* Uca Allah tərəfindən göndərildiyi halda sonradan insanlar tərəfindən pozulan dinlər də var. Bunlara dinin əslində olmayan bəzi xürafələr və batil inanclar qarışmışdır. Bu kimi dinlərin inanc əsaslarında və ibadətlərində bir çox dəyişiklik edilmişdir. Belə dinlərə əsli pozulmuş dinlər deyilir.

Allah-Təala buyurur ki:

“Şübhəsiz ki, Allah dərgahında həqiqi din İslamdır”

(Ali-İmran surəsi, 19-cü ayə)

İSLAM DİNİNİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Allahın bəşəriyyətə göndərdiyi ən son din İslamdır. Dinimizin mühüm xüsusiyyətlərindən bir neçəsi bunlardır:

- İslam hər əsrə və hər insana xitab edən beynəlmiləl bir dindir. Həzrət Peyğəmbər qiyamətə qədər gələcək olan bütün insanlara göndərilmişdir. Onun gətirdiyi din bütün insanların ehtiyaclarına cavab verəcək səviyyədədir.

- İslam dini asanlıq dinidir. İnsanlara gücü çatacağı şeyləri əmr edər. İslam insanlara altından qalxa bilməyəcəkləri ağır məsuliyyətlər yükləməz. Məsələn, ayaq üstə dura bilməyən xəstələr namazlarını oturub qıla bilirlər. Su tapa bilməyən bir adam dəstəmaz yerinə təyəmmüm edə bilər. Uzun bir səfərə çıxan bir adam səfər əsnasında Ramazan orucunu tutmayıb sonra qəza edə bilər.

- İslam dini insanlar arasında heç bir işdə ayrı-seçkilik salmaz. Heç kimi irqi, dili və rənginə görə üstün saymaz. Cəmiyyətdəki mövqeyindən asılı olmayaraq heç kimin başqalarından üstünlüyü yoxdur.

- İslamın hədəfi insanı həm bu dünyada, həm də o biri dünyada xoşbəxt etməkdir. İslam insanı dünyadakı nemətlərdən istifadə etməyə və bunlarla cənnəti qazanmağa sövq edir. Dünyaya görə axirəti, axirətə görə də dünyanı tərk etməyi xoş qarşılamır.

- İslam təmizliyə böyük əhəmiyyət verir. İslam dininin əmr etdiyi ibadətlər bədən təmizliyi ilə birlikdə ruh təmizliyini də təmin edir. Məsələn, dəstəmaz, qüsl, namaz, oruc, həcc və zəkat kimi ibadətlər insanları həm maddi, həm də mənəvi pisləklərdən təmizləyir.

- İslamın əmr və qadağaları insanın yaradılışına uyğundur. İslam içkini, qumarı, zinanı, yalan danışmağı, zülm və haqsızlığı qadağan etmişdir. Yaxşılığı, yardımlaşmağı, ədaləti, atəanaya xoş rəftarı, yoxsulları və miskinləri himayə etməyi əmr etmişdir.

İSLAM 5 ƏSAS ÜZƏRİNDƏ QURULMUŞDUR

Əziz Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bir hədisdə İslam dinini 5 dirək üstündə qurulmuş bir binaya bənzətmişdir. Bu 5 əsas xüsusiyyət dinimizin ən əhəmiyyətli məsələləridir. İslam dininin digər iman, ibadət və əxlaq qaydaları bu 5 xüsusiyyətlə birbaşa bağlıdır. Bina yalnız bünövrədən ibarət deyil. Binanın eyni zamanda divarları, damı və otaqları var. Biz İslam deyərkən də bu 5 xüsusiyyət üstündə qurulmuş iman, ibadət, məsuliyyət, nəsihət və əxlaq qaydalarını əhatə edən bindən bəhs etmiş oluruq.

İslamın 5 əsası:

*Allahdan başqa ilahi olmadığına və Məhəmmədin (s.ə.s) Onun qulu və rəsulu olduğuna şəhadət etmək

*Namaz qılmaq

*Zəkat vermək

*Həccə getmək

*Ramazan orucu tutmaq

KƏLMƏYİ-TÖVHİD və KƏLMƏYİ-ŞƏHADƏT

Qəlbimizdəki imanı dilə gətirən cümlə kəlmeyi-tövhidir. Kəlmeyi-tövhid iki hissədən ibarətdir: “Lə iləhə illəllah, Muhəmmədun rəsulullah”. Mənası “Allahdan başqa ilah yoxdur, Məhəmməd onun rəsuludur” deməkdir. “Lə iləhə illəllah” qismiyə Allahdan başqa ilah olduğu iddia edilən bütün varlıqları rədd edirik. “Muhəmmədun rəsulullah” deyərkən də Allahın son dinini bizə çatdıran Həzrət Məhəmmədin də son və həqiqi rəsul olduğunu təsdiq etmiş oluruq.

Əziz Peyğəmbərimiz buyurur ki:

“Ən fəzilətli zikr “Lə iləhə illəllah”, ən fəzilətli dua da “Əlhəmdülilləhdür”. (Tirmizi, Dəavat 9)

Qulluq edilməyə layiq olan yeganə varlığın Allah olduğunu qəbul edirik. “Muhəmmədun rəsulullah” hissəsiylə də Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) bizə Allah tərəfindən göndərildiyini, Onun həyatımıza rəhbərlik edəcək nümunəvi peyğəmbər olduğunu qəlbən mənimsəyirik.

Allaha və Peyğəmbərə iman etdiyimizi göstərən daha konkret bir ifadə də kəlmeyi-şəhadətdir. Kəlmeyi-şəhadət İslamı mənimsədiyimizin və bu imanımızı bəşəriyyətə elanımızın sözlü ifadəsidir. Kəlmeyi-şəhadət ilə iman etdiyimizi, İslamın əmr və qadağalarını qəbul etdiyimizi elan edirik. İslam dininin müsəlmanlara verdiyi bütün haqq və məsuliyyətlərə sahib oluruq. İslam ümmətinin bir üzvünə çevrilirik.

♦ İmanın hədəfi, لا إله إلا الله (Lə iləhə illəllah) tövhidini yaşaya bilərək, ürəyi tək Allaha yönəldə bilməkdir. Bu baxımdan iman və tövhidin idrakı elmi, əxlaqi və mənəvi dəyərlərə sahib olmaqla mümkündür.

Kəlmeyi-şəhadət nədir?

“Əşhədu ən lə iləhə illəllah və əşhədu ənnə Muhammədən abduhu və rasuluh”.

Kəlmeyi-şəhadətin mənası nədir?

“Qətiyyətlə inanıram ki, Allahdan başqa ilah yoxdur. Yenə qətiyyətlə inanıram ki, Məhəmməd Allahın qulu və elçisidir”.

Kəlmeyi-şəhadəti söyləyərək nə ifadə etmiş oluruq?

Kəlmeyi-şəhadət ilə ►

- * Allahın varlığına və birliyinə inandığımızı,
- * Allahdan başqa heç bir varlığın məbudluğa layiq olmadığını,
- * Həyatımızı Onun əmr və qadağalarına uyğun yaşayacağımızı,
- * Əziz Peyğəmbərimizə və Onun Allahdan gətirdiyi bütün xəbərlərə inandığımızı ifadə etmiş oluruq.

İMAN NƏDİR?

İman etmək bir şəxsin heç bir şübhə etmədən bir şeyi qəbul etməsi, onu təsdiq edib ona güvənməsi deməkdir. Dinimizdə iman kəlməsi Peyğəmbərimizin Allahdan aldığı xəbərləri, əmr və hökmləri qəbul edib, onların doğru olduğunu ürəkdən təsdiq etməkdir. İman cümlələri “kəlmeyi-tövhid” və “kəlmeyi-şəhadət” hesab olunur.

Yaradılmış varlıqlar arasında insanın özünə məxsus olan xüsusiyyətləri var. Bu xüsusiyyətlərin ən başlıcası inanma və itaət etmə duyğusudur. Bütün dövrlərdə bütün insanlar da belə olmuşlar. Bir-birindən fərqli şeylərə və çox vaxt da yalnız şeylərə inanmış olsalar da, həmişə mütləq nəyəsə inanma ehtiyacı hiss etmişlər.

İnsan din və inam sayəsində həqiqi xoşbəxtliyi əldə etmişdir. İman insanlara daha mənalı, daha parlaq həyat bəxş etmişdir.

İMANIN BİZƏ FAYDALARI

- * Cəhənnəmdən xilas olub cənnətə girməyimizi təmin edir.
- * Müsibətlərə və bəlalara qarşı dözümlü olmağımıza səbəb olur.
- * Qardaşlıq və yardımlaşma duyğularımızı canlandırır.
- * Duyğu, düşüncə və davranışlarımızı yaxşı istiqamətə yönəldir.

ALLAHA İMAN

Allah Vardır və Birdir

Hər insan üçün Allahın varlığına inanmaq həm asan həm də təbiidir. Çünki Allahın varlığını qəbul etmək və Ona inanmaq bütün insanların fitrətində olan bir duyğudur. İnsan həm özündə həm də kainatda mövcud olan bir çox dəlilə baxaraq Allahın varlığını hiss edə bilər. Daxili aləmindəki vicdanıyla baş-başa qalanda da, xarici aləmdəki saysız nemətlərə nəzər salanda da Allahı dərk etməməsi qeyri-mümkündür. Bu isə Ona inanmağı tələb edir. Ağıl insana belə söyləyir: Bütün bunların yaradıcısı olan Allah **VARDIR**. Aləmdəki nizam-intizam Allahın **BİR** olduğunun əlamətidir. Çünki kainata nəzər saldıqda, onun hər hissəsində və hər zərrəsində eyni qanunların olduğunu görürük. Qurani-Kərim də bəzi ayələrində Allahın **BİR** olduğunun dəlili kimi bu prinsipi göstərmişdir.

Tarix boyunca Allah tərəfindən seçilib göndərilən peyğəmbərlər insanları Allahın birliyinə iman etməyə çağırıbmışlar. Onlar Allahın tək, oxşarsız və şəriksiz olduğunu bildirmişlər. Ancaq bəzi dövrlərdə insanlar Allaha şərik qoşub, başqa şeyləri ilah qəbul etmişlər. İslam dini bunların səhv olduğunu bəyan etmiş və Allahdan başqa ilahlara inanmağı qadağan etmişdir.

Allah-Təala buyurur ki:

“...Kim Allaha iman gətirsə, (Allah) onun qəlbini haqqa doğru yönəldər. Allah hər şeyi biləndir.”

(Maidə surəsi, 3-cü ayə)

Allah-Təala buyurur ki:

“De ki: O, Allah təkdir. O, Saməddir (Hər şey Ona möhtacdır. O, heç bir şeyə möhtac deyil.) O, doğmamışdır və doğulmamışdır. Heç bir şey Onun tayı deyil və Ona bənzər deyil!!”

(İxlas surəsi, 1-4-cü ayələr)

Duyğu orqanlarımız kimi aqlımızın da qavrama və dərk etmə imkanları məhduddur. Aqlımızın qavramaqda çətinlik çəkdiyi sahələrdən biri də Allah-Təalanın zəti və sifətləridir. Aqlımızdan istifadə edərək kainatdakı dəlilləri fikirləşərək Allahın bir olduğu nəticəsinə gələ bilərik. Lakin Onun zəti haqqında fikir yürüdə bilmərik. Allah özünü necə tanıdırsa, biz Onu ancaq bildirdiyi xüsusiyyətləri ilə tanıyar və elə inanırıq. Uca Rəbbimiz Onu daha yaxşı tanıyaq deyə Qurani-Kərimdə öz sifətlərindən bəhs edir. Allahı anlamaq və Ona lazımı şəkildə inana bilmək üçün bu sifətləri öyrənməliyik.

Allah-Təala buyurur ki:

“Gözlər Onu (görüb) dərk etməz. O, gözləri dərk edər.” (Ənam surəsi, 103-cü ayə)

Əziz Peyğəmbərimiz də buyurmuşdur ki:

“Allahın zəti haqqında aqlınıza nə gəlsə gəlsin, Allah ondan fərqlidir. Siz Allahın yaratdığı şeylər haqqında düşünün, Onun zəti (özü) haqda düşünməyin! Çünki Allahın zətinə qavraya bilməzsiniz.” (Heysəmi, Məcməuz-zəvaid, I, 81)

ALLAHIN RƏHMƏTİ və MƏRHƏMƏTİ SONSUZDUR

"Bismilləhir-rahmənir-rahim" deyərək "bəsmələ" çəkəndə Allahın adını "Rəhman" və "Rəhim" sifətləriylə birlikdə söyləyirik.

Bəli, Allah Rəhmandır. Bu səbəblə dünyada bütün varlıqlara mərhəmət edir. Mömin və kafir ayrı-seçkiliyi etmədən hər kəsə lütfü ilə rəftar edir. Allahın rəhməti hər şeyi əhatə etmişdir. Qulları günah işləməsinə baxmayaraq Allahın onlara saysız nemətlər verməsi Onun rəhmətinin genişliyindəndir.

Allah Rəhimdir. Axirət günündə möminlərə rəhməti sonsuz olacaq. Uca Rəbbimiz mömin qullarına dünyada olduğu kimi axirətdə də mərhəmət edəcək. Üstəlik Allahın axirətdəki rəhməti və mərhəməti dünyadakından qat-qat çox olacaq. Ürəyində zərrə qədər iman olan kimsə Allahın mərhəmətindən faydalanaçaq, cənnətə girəcək. Allahın rəhmətinin genişliyini Sevimli Peyğəmbərimiz belə xəbər verir:

"Allah-Təalanın rəhməti yüzdür. Bunlardan birini insanlar, cinlər, heyvanlar və böcəklər arasına endirmişdir. Onlar bu səbəblə bir-birlərini sevar və bir-birlərinin hallarına acıyırlar. Vəhşi heyvan balasına bu səbəblə şəfqət göstərər.

Allah geri qalan doxsan doqquz rəhmətini isə qiyamət günü qullarına mərhəmət etmək üçün öz qatında saxlamışdır." (Buxari, Ədəb 19; Müslim, Tövbə 17)

Uca Rəbbimizin rəhmətinin yüzdə biri belədirsə geri qalanını özünüz düşünün. Yer

üzündəki bütün şəfqətlərin və mərhəmətlərin qaynağı yalnız Allahın o bir parça rəhmətindən qaynaqlanırsa, kim bilir axirətdəki rəhməti nə qədər genişdir. Lakin bu müjdəyə və Allahın geniş olan bu mərhəmətinə arxayın olub yolumuzu azmamalıyıq. İmanlı ölməyin imanlı yaşamaqla mümkün olduğu gerçəyini unutmamalıdır. Əks halda şeytan və nəfsimiz: "Sənin imanın var, necə olsa Allah səni bağışlayar. Cəhənnəmdə bir az yanıb xilas olarsan." kimi vəsvəşələrlə bizi ibadətdən və gözəl davranışlardan soyuda bilər. Günah işləməyə sövq edə bilər. Hətta -Allah qorusun- fərqi olmadan iman sərhədlərinin xaricinə çıxmamıza səbəb ola bilər.

Digər tərəfdən insan olduğumuzu və günah işləyə biləcəyimizi də gözdə tutmaq lazımdır. İşlədiyimiz günahlardan ötrü Allahın rəhmətindən ümid kəsməməliyik. Hər nə olursa-olsun Uca Rəbbimizə yönəlməli, Ondan bizi bağışlamasını istəməliyik.

Allah-Təala buyurur ki:

"(Ya Peyğəmbər! Mənim adımdan qullarıma) de: "Ey Mənim (günah törətməklə) özlərinə zülm etməkdə həddi aşmış bəndələrim!

Allahın rəhmindən ümitsiz olmayın. Allah (tövbə etdikdə) bütün günahları bağışlayar. Həqiqətən, O bağışlayandır, rəhm edəndir!"

(Zumər surəsi, 53-cü ayə)

Elə isə bir mömin olaraq qorxu və ümid arasında yaşamağa çalışaq. Allahın sevgisini itirmək və əzabına uğramaq qorxusunu davamlı olaraq qəlbimizdə daşıyaq. Eyni zamanda Onun sonsuz rəhmət və mərhəmət sahibi olduğunu, son dərəcə bağışlayıcı və bağışlayıcı olduğunu da unutmayaq. Səhvlərimizdən və günahlarımızdan ötrü əsla ümitsizliyə düşməyək.

ALLAHIN SİFƏTLƏRİ

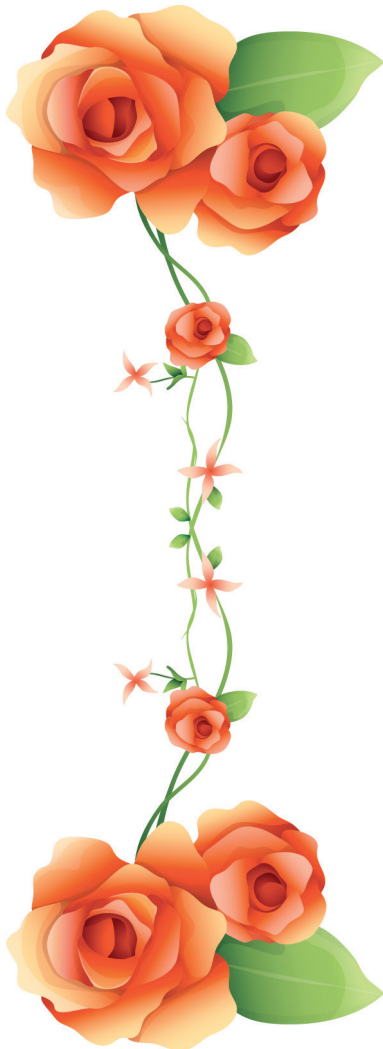
Zati Sifətləri

Sübuti Sifətləri

Allahın Zati Sifətləri

Allahın **Zati Sifətləri** yalnız Uca Rəbbimizə aid olan, Ondan başqa heç bir varlıqda olmayan xüsusiyyətlərdir və aşağıdakılardır:

ALLAHIN ZATİ SİFƏTLƏRİ

Vücud

Allah vardır

Qidəm

Allahın varlığının başlanğıcı yoxdur

Bəqa

Allahın varlığının sonu yoxdur

Vəhdaniyyət

Allah bir və təkdir

Müxalifətun lil-həvadis

Allah digər varlıqlara bənzəməz

Qiyam binəfsihi

Allah var olmaq üçün heç kimə və heç nəyə möhtac deyildir.

❁ **Vücut:** Allah vardır, Onun var olmaması mümkün deyil.

❁ **Qidəm:** Allah əzəlidir, varlığının başlanğıcı yoxdur. Allahın var olmadığı bir zaman düşünmək mümkün deyil.

❁ **Bəqa:** Allah əbədidir, varlığının sonu yoxdur. Zaman baxımından nə qədər irəli gedilsə də Allahın sonunun olduğu zaman düşünmək qeyri-mümkündür.

❁ **Vəhdaniyyət:** Allah bir və təkdir. Allahdan başqa heç bir yaradıcı və Onun xüsusiyyətlərinə sahib olan başqa bir varlıq yoxdur.

❁ **Müxalifətin lill-həvadis:** Allah heç bir varlığa bənzəməz. O, insanın ağılına gələ biləcək bütün şəkil və düşüncələrdən uzaqdır.

❁ **Qiyam binəfsihi:** Allah var olmaq və varlığını davam etdirmək üçün başqa heç bir varlığa möhtac deyildir. Allahı başqa biri var etməmişdir. Onun varlığı özündəndir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Ey insanlar! Siz hamınız Allaha möhtacsınız.

Heç bir şeyə ehtiyacı olmayan, hər cür təşəkkür və tərifə layiq olan isə ancaq Allahdır. "

(Fətihr Sürəsi, 15-ci ayə)

Allah-Təala buyurur ki:

"(Ey Məhəmməd!) De ki: O Allah, bir təkdir. Allah Saməddir (hər şey özünə möhtac olduğu halda O, heç bir şeyə möhtac deyil.) doğulmamış və doğmamışdır. Heç bir şey Ona bərabər deyil. "

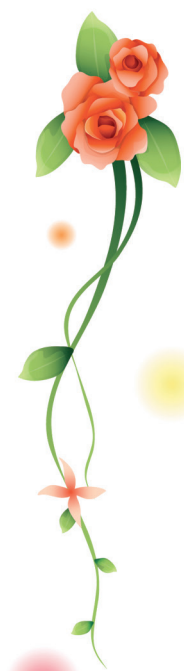
(İxlas Sürəsi, 1-4. ayələr)

Allahın Sübuti Sifətləri

Allahın **sübuti sifətləri** yalnız Onun özündə mükəmməl və sonsuz şəkildə var olan xüsusiyyətlərdir. Bu sifətlər Allahın kainatı necə yaratdığını və idarə etdiyini dərk etməyimizi təmin edir. Sübuti sifətlər aşağıdakılardır:

ALLAHIN SÜBUTİ SİFƏTLƏRİ

Həyat

Allah diridir və bütün həyatını aynağıdır

Elm

Allah sonsuz elmə sahibdir

Səmi

Allah hər şeyi eşidir

Bəsər

Allah hər şeyi görür

İradə

Allah istəyər və istədiyini edər

Qüdrət

Allah sonsuz güc-qüdrət sahibidir

Kəlam

Allah danışır

Təkvin

Allah yoxdan yaradır

❁ **Həyat:** Allah diri və canlıdır. Onun canlılığının başlanğıcı və sonu yoxdur. Onun həyatı yaradılmışların həyatı kimi zamana, məkana və səbəbə bağlı deyildir. Hər canlıya O, həyat verməkdə, hər şey Onunla var olmaqdadır.

❁ **Elm:** Allah-Təala göylərdə və yerdə olan hər şeyi bilir. Onun bilmədiyi heç bir şey yoxdur. Göylərin, yerin, bu ikisi arasında olan bütün canlıların, kainatdakı bütün qanunların, baş verən bütün hadisələrin elminə sahibdir. O, kainatdakı milyardlarla ulduzu bildiyi kimi hər bir canlının hüceyrələrinə kodlanmış şifrləri, insanların ürəklərində saxladığıları sirləri də bilir. Çünki hamısını O yaratmışdır. Üstəlik Allahın elmi sərhədsizdir. Bütün kainatada görülən nizam və sistem, mükəmməllik və mütənasiblik bunları yaradan Allahın sonsuz elminin gərəyidir.

❁ **Səmi:** Allah hər şeyi nöqsansız eşidir. Uzaqlıq və ya yaxınlıq Onun üçün problem deyil. Kainatdakı bütün varlıqların hər an nə dediyini eşidir və anlayır. Hətta ürəyimizdəki yalvarışları da eşidir. Allahın eşitmək üçün hər hansı bir alətə və ya orqana ehtiyacı yoxdur. Allahın eşitmə gücü sərhədsizdir. Bir şeyi eşitməsi eyni anda başqa şeyləri eşitməsinə əngəl deyil.

❁ **Bəsər:** Allah hər şeyi görür. Hər hansı bir şeyin uzaqda və ya yaxında olması, gizli və ya açıq olması, kiçik və ya böyük olması Onun üçün fərq etməz. Bizim harada nə edəcəyimizi görür. Görmək üçün bizim kimi gözə ehtiyacı yoxdur.

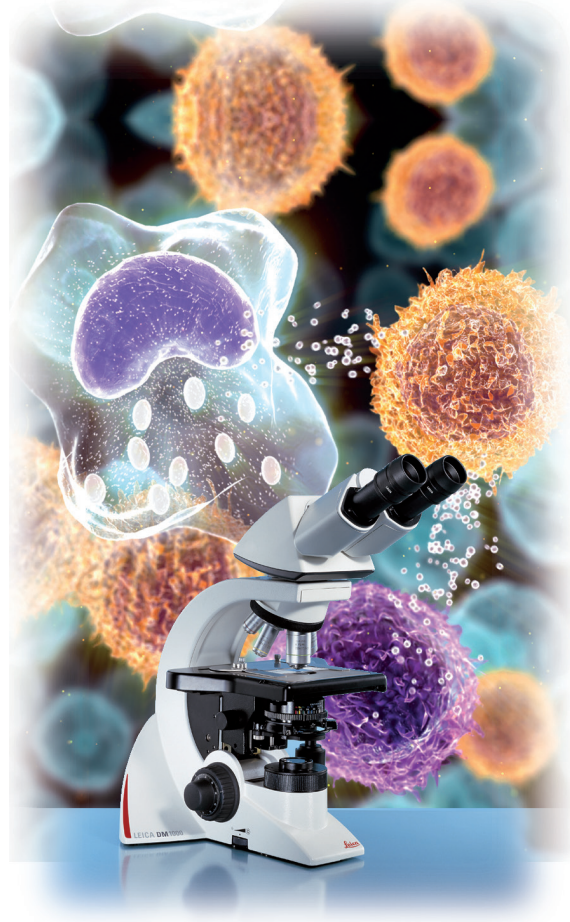
❁ **İradə:** Hər şey Uca Allahın istəməsiylə olur. Onun istəyi və əmri olmadan heç nə etmək mümkün deyil. Onun istəyərək etdiyi hər şeyin bir hikməti var. Heç nəyi səbəbsiz və hikmətsiz yaratmamışdır. Onun iradəsini geri çevirəcək, verdiyi hökmün qarşısına keçəcək heç bir güc yoxdur.

❁ **Qüdrət:** Allah sonsuz güc və qüdrət sahibidir. Gücünün çatmayacağı heç nə yoxdur. İstədiyini etməsinə də heç bir maneə yoxdur. İnsanın içində yaşadığı kainatı və meydana gələn hadisələri incələməsi Allahın qüdrətinin sonsuzluğunu və hüdudsuzluğunu anlamağa kifayət edir. Uzaqda olan milyonlarla ton ağırlığa malik ulduz və planetlərin bir-biri ilə toqquşmadan, öz oxları ətrafında hərəkət etməsi, insanın bir hüceyrədən yaradılmış olması Allahın gücünü göstərən nümunələrdəndir.

❁ **Kəlam:** Allah-Təala ağız, dil, səs və hərfə ehtiyac duymadan danışır. Onun heç bir sözü insanların sözləri ilə müqayisə edilə bilməz. Uca Rəbbimiz hər varlıqla anlayacağı dillə danışır. Yerlərə, göylərə, kiçik və böyük bütün varlıqlara əmrlər verərək sözlərini eşitdirir. Göndərdiyi müqəddəs kitablar vasitəsilə peyğəmbərlərə onlar vasitəsilə də bütün insanlığa xitab etmişdir. Qurani-Kərim və digər peyğəmbərlərə endirilən səmavi kitablar Onun sözüdür.

❁ **Təkvin:** Kainat və kainatdakı bütün varlıqların yaradıcısı Allahdır. Mikroskopla görülə bilən ən kiçik canlılardan, dünyadan minlərlə böyük ulduzlara qədər hər şeyi O yaratmışdır. Bütün varlıqları yaradan, yaşadan və bəsləyib böyüdən Odur. Ondən başqa yaradıcı yoxdur. Allah-Təala yaratma sifətində də təkdir. O, heç bir nümunəyə ehtiyac duymadan yoxdan var edir. İnsanların meydana çıxardığı alətlər və icadlar nə qədər möhtəşəm də olsa var olanları bir yerə toplamaq, hazır enerji və qabiliyyəti ortaya çıxarmaq, əşyaya yeni bir şəkil verməkdən ibarətdir. Bunlar bir yaratma deyil, sadəcə icad və ya kəşfdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Yaradan, yoxdan var edən
və varlıqlara surət verən
Allahdır. "

(Həşr Surəsi, 24-cü ayə)

ƏSMAYİ-HÜSNA

Peyğəmbərimiz (s.ə.s.) bir hədisində, Uca Allahın 99 adının olduğunu, bu adlara inanən və inancı istiqamətində davranan kimsənin cənnətə girəcəyini xəbər vermişdir. Ancaq ilahi adlar 99 addan ibarət deyil. Allahın ayə və hədislərdə keçən başqa adları da vardır. Hədisdə 99 sayının zikr edilməsi məhdudlaşdırma mənasına deyil, bu adların Allahın ən məşhur adları olması səbəbiylədir. Bir hədisdə bu 99 ad tək-tək sayılmışdır. Bu adlar belədir:

ALLAH

Rəhman (çox mərhəmətli),	Xafid (kafirləri alçaldan),
Rəhim (mərhəməti davamlı),	Rəfi (möminləri yüksəldən),
Məlik (buyuruqları tutulan),	Muizz (ucaldan),
Quddus (nöqsanlıqlardan təmizlənmiş),	Muzil (dəyərsiz edən),
Səlam (yaratdıqlarına salamatlıq verən),	Səmi (əşidən),
Mömin (inananlara təhlükəsizlik verən),	Basar (görən),
Mühəymin (hökmü altına alan),	Hakim (hökm sahibi),
Əziz (ulu, qalib),	Adil (ədalətli),
Cəbbar (dilediyini etdirmə gücünə sahib olan),	Lətif (qullarına lütf edən),
Mütəkəbbir (yeganə böyük),	Xabir (hər şeydən xəbərdar),
Xaliq (yaradıcı),	Həlim (yumşaqlıq sahibi),
Bari (əskiksiz yaradan),	Azim (zat və sifətlərində əzəmətli olan),
Müsəvvir (hər şeyə şəkil verən),	Ğafur (çox bağışlayıcı),
Ğaffar (günahları örtücü, bağışlaması bol olan),	Şəkur (az əmələ belə çox savab verən),
Qahhar (üsyankarları qəhr edən),	Aliyy (uca, ucaldıcı),
Vəhhab (qarşılıqsız verən),	Kəbir (zatı və sifətləri böyük),
Rəzzaq (ruzi verən),	Hafiz (qoruyucu),
Fəttah (xeyir qapılarını açan),	Muqit (ruziləri yaradıcı),
Alim (hər şeyi bilən),	Həsib (hesaba çəkən),
Qəbid (ruhları qəbzedən, can alan),	Cəlil (ucalıq sifətləri olan),
Basit (ruzini genişlədən, ömürləri uzadan),	Kərim (çox comərd),

Rəqib (güdən),
Mucib (duaları qəbul edən),
Vasi (ehsanı, elmi və rəhməti geniş),
Həkim (hikmət sahibi),
Vədud (möminləri sevən),
Məcidi (şərəfi yüksək),
Bais (dirildən və peyğəmbərlər göndərən),
Şəhid (hər şeyə şahid olan),
Haqq (haqqın özü),
Vəkil (qulların işlərini yerinə yetirən),
Qaviyy (güclü, qüvvətli),
Mətin (güclü qüdrətli),
Vəliy (möminlərə dost və köməkçi),
Həmid (tərifə layiq),
Muhsi (hər şeyi sayan),
Mubdi (hər şeyi yoxluqdan çıxaran),
Muid (öldürüb, yenidən dirildən),
Muhyi (həyat verən, dirildən),
Mumit (öldürən),
Hayy (diri),
Qayyum (hər şeyə dəstək olucu),
Vacid (istədiyini istədiyi anda tapan),
Məcidi (şanı yüksək və kərəmi çox),
Vahid (bir),
Saməd (möhtac olunan amma özü möhtac olmayan),
Qadir (qüdrət sahibi),
Müqtədir (hər şeyə gücü çatan),
Muqaddim (istədiyini önə alan),

Muəxxir (geri buraxan),
Əvvəl (başlanğıcı olmayan),
Axir (sonu olmayan),
Zahir (varlığı açıq olan),
Batin (zat və mahiyyəti gizli olan),
Vali (sahib),
Mütəali (nöqsanlıqlardan uca),
Bərr (yaxşılığı çox),
Təvvab (tövbələri qəbul edici),
Müntəqim (üsyankarlardan intiqam alan),
Afuvv (bağışlayıcı),
Rauf (şəfqəti çox),
Malikül-mülk (mülkün gerçək sahibi),
Zül-Cəlalı vəl-ikram (ululuq və ikram sahibi),
Muqsit (ədalətli),
Cami (bir-birinə zidd şeyləri bir araya gətirə bilən),
Ğaniyy (zəngin, kimsəyə möhtac olmayan),
Muğni (dilədiyini möhtac olmaqdan qurtaran),
Mani (istədiyi şeylərə mane olan),
Darr (dilədiyini zərərə soxan),
Nafi (dilədiyinə fayda verən),
Nur (ışığılandırان),
Hadi (hidayətə çatdırان),
Bədi (çox gözəl yaradan),
Baqi (varlığı davamlı olan),
Varis (mülkün gerçək sahibi),
Rəşid (yol göstərici),
Sabir (çox səbirli).

DUA EDƏK!

- ❖ **YA ALLAH!** Ey bütün gözəl ad və sifətləri özündə toplayan Allahım! Sənə ən böyük adınla dua edirik, dualarımızı qəbul et!
- ❖ **YA RƏHMAN, YA RƏHİM!** Ey bütün varlıqlara şəfqət və mərhəmətlə yanaşan Allahım! Bizə həm dünyada, həm də axirətdə mərhəmət eylə!
- ❖ **YA RƏZZAQ!** Ey bütün varlıqların ruzisini verən Allahım! Bizə bol və halal ruzi ver!
- ❖ **YA HAFİZ!** Ey hər şeyi qoruyan, hifz edən Allahım! Məni, ailəmi və bütün müsəlmanları hər cür bəla və pisliliklərdən qoru!
- ❖ **YA MUSAVVİR!** Ey hər bir varlığı ən gözəl şəkildə yaradan Allahım! Zahirimizi gözəlləşdirdiyin kimi daxilimizi də gözəlləşdir!
- ❖ **YA MUCİB!** Ey qəblərdən keçən, ağızlardan çıxan hər bir duanı eşidib qəbul edən Allahım! Bizi Sənə ürəkdən dua edən və duası qəbul olan bəndələrindən eylə!
- ❖ **YA HADİ!** Ey doğru yolu göstərən və doğruya çatdıracaq olan Allahım! Bizi ən doğru yol olan İslamdan, doğruluqdan və doğrulardan ayırma!
- ❖ **YA HƏYYU YA QƏYYUM!** Ey hər an diri və həyatın qaynağı olan, bütün kainatı idarə edən Allahım! Bizi Səndən gələn həyatı Sənin yolunda sərf edənlərdən eylə. Qəlbimizi fənilərə bağlatma!
- ❖ **YA VƏDUD!** Sevgini qaynağı Sənsən, sevlməyə layiq olan Sənsən, Allahım! Sevdiklərini bizə də sevdirdi! Bizi də sevdiklərinə sevdirdi!

ALLAHA İMANIN BİZƏ FAYDALARI

Allaha İman Gətirmək

- ✿ Bizə sonsuz güvən duyğusu verir.
- ✿ Yaradılmışlara mərhəmətli və şəfqətli davranmağı öyrədir.
- ✿ Hərəkətlərimizi düzgün istiqamətləndirməkdə bizə yardımçı olar.
- ✿ Doğru və güvənilən insan olmağımızı təmin edir.
- ✿ Dünya və axirət xoşbəxtliyimizə səbəb olur.
- ✿ Bir-birimizi sevməyimizə səbəb olur.
- ✿ Vətənimizi və millətimizi sevməyimizi təmin edir.

PEYĞƏMBƏRLƏRƏ İMAN

Peyğəmbərlərə Ehtiyac Vardır

Peyğəmbərlərə iman imanın altı əsasından biridir. Peyğəmbərlərə iman etmək, onların Allah-Təala tərəfindən seçilmiş elçilər olduqlarını və gətirdikləri bütün məlumatların doğru olduğunu qəbul etməkdir. Peyğəmbərləri inkar etmək dini inkar etmək sayılır. Çünki dini gətirən, ilahi kitabları öyrədən və Allahdan aldıkları xəbərləri bizə çatdıranlar peyğəmbərlərdir.

Allahın əmrlərini və qadağanlarını insanlara çatdırmaqla vəzifələndirdiyi elçilərə peyğəmbər deyilir. Uca Rəbbimiz ilk insan olan Həzrət Adəmi eyni zamanda peyğəmbər olaraq vəzifələndirmişdir. Həzrət Adəm Uca Allahın buyuruqlarını insanlara çatdırmışdır. Zaman keçdikcə insanlar Allahı və axirəti unudaraq batıl yollara düşmüşlər. Rəbbimiz onları xəbərdar etmək üçün yeni peyğəmbərlər göndərmişdir. İlk peyğəmbər Həzrət Adəm əleyhissalamdan son peyğəmbər Həzrət Məhəmmədə (s.ə.s) qədər bir çox peyğəmbər gəlmişdir. Bir hədisi-şərifdə 124 min peyğəmbər göndərildiyi bildirilmişdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Biz peyğəmbərləri (möminlərə) müjdə gətirən və (kafirləri) əzabla qorxudan kimi göndərdik ki, daha insanlar üçün peyğəmbərlərdən sonra Allaha qarşı bir bəhanə yeri qalmasın."

(Nisa surəsi, 165-ci ayə)

Allah-Təala buyurur ki:

"Biz peyğəmbərləri ancaq müjdə verənlər və (əzabla) qorxudanlar olaraq göndərdik. İman gətirib yaxşı işlər görənlərin heç bir qorxusu yoxdur və onlar qəm-qüssə görməzlər!"

(Ənam surəsi, 48-ci ayə)

Peyğəmbərlərin Xüsusiyyətləri

Peyğəmbərlər bütün insani keyfiyyətlərdə ən üstün mövqedədirlər. Ancaq bəzi xüsusiyyətlər var ki, bunlar peyğəmbərlərin özünəxas olan keyfiyyətləridir.

Sidq	<i>Peyğəmbərlərin söz və davranışlarında doğru və dürüst olmalarıdır.</i>	Peyğəmbərlər həyatları boyunca heç vaxt yalan danışmayan insanlardır. Dürüstlük bütün insanlığın qəbul etdiyi üstün əxlaqi vəsfdir. Tanıdığımız bir adam bizə yalan danışsa bir daha ona inanmırıq. Doğru sözlü insanlara güvənər, dediklərinə hörmətlə yanaşırıq. Allahın buyurduqlarını insanlara çatdıran peyğəmbərlərin bu vəsfə sahib olmaması, yalan danışması əsla düşünülə bilməz. Çünki insanlar yalan danışan, sözü ilə işi bir-birinə uyğun gəlməyən birinə güvənməz, ondan nümunə götürməzlər.
Əmanət	<i>Peyğəmbərlərin güvənilən insan olmalarıdır.</i>	Peyğəmbərlər “əmin”, yəni güvənilən insanlardır. Bu gözəl xüsusiyyətlərinə görə insanlar həm dünya ilə əlaqəli işlərdə, həm də dinlə bağlı mövzularda onlara inanırlar. Söz və davranışlarına güvəndikləri üçün də onların sözlərinə qulaq asar, onlar kimi gözəl işlər görməyə çalışırlar.
Fətanət	<i>Peyğəmbərlərin ağıllı və yüksək qavrama gücünə sahib olmalarıdır.</i>	Peyğəmbərlər güclü zəkaları sayəsində özlərinə göndərilən vəhyi tez və asan qavrayırlar. Qarşılarındakı insanların suallarına qaneedic cavablar verirlər.
İsmət	<i>Peyğəmbərlərin günah işləməməsidir.</i>	Peyğəmbərlər həyatlarının heç bir mərhələsində günah işləməzlər. Onlar barədə Allaha şərik qoşmaq, oğurluq, içki, zina kimi günahlar düşünmək mümkün deyil. Çünki insanlar bu kimi davranışları qınayar, onları özlərinə nümunə və rəhbər qəbul etməzlər.
Təbliğ	<i>Peyğəmbərlərin Allahdan aldıkları əmrləri və qadağaları ümmətlərinə nöqsansız çatdırmalarıdır.</i>	Hər bir peyğəmbər aldığı bütün əmrləri qüsursuz olaraq insanlara çatdırmışdır. Peyğəmbərlər çətinliklərə və əziyyətlərə məruz qalsalar da vəzifələrini ifa etməkdən çəkinməzlər. Peyğəmbərlərin çoxu vəzifələrini yerinə yetirdikləri üçün ölümə hədələnmişdir. Hətta Həzrət Zəkəriyyə və Həzrət Yəhya kimi peyğəmbərlər bu səbəblə şəhid edilmişlər.

Peyğəmbərlərin Təbliğində Ortaq Xüsusiyyətlər

İlk insan və ilk peyğəmbər Həzrət Adəmdən son Peyğəmbər Həzrət Məhəmmədə (s.ə.s) qədər bütün peyğəmbərlərin gətirdikləri mesajlarda dəyişməyən ortaqlar əsaslar vardır. Bütün peyğəmbərlər Allaha, mələklərə, kitablara, peyğəmbərlərə, axirət gününə və qədərə iman təbliğ etmişlər. Düz danışmaq, kömək etmək, yaxşılıq etmək bəşəriyyətin var olusundan etibarən bütün cəmiyyətlərdə qəbul edilən gözəl əxlaq ölçüləridir. Yalan danışmaq, fırıldaqçılıq, qumar, oğurluq, adam öldürmək, insanlara və cəmiyyətə zərər vermək də bütün cəmiyyətlərdə pis və istənməyən davranışlar olaraq qəbul edilmişdir.

Peyğəmbərlərin təbliğlərindəki ortaqlar xüsusiyyətlər belədir:

Dinin Qorunması	Din cəmiyyətin birliyini və varlığını qoruyan ən əsas ünsürdür. Sağlam bir dinin ən mühüm şərti də doğru bir Allah inancına sahib olmaqdır. Bu səbəblə bütün peyğəmbərlər ümmətlərini bir olan Allaha inanmağa və yalnız Ona qulluq etməyə dəvət etmişlər. Tövhid, yəni Allahın birliyi bütün peyğəmbərlərin ortaqlar mesajı olmuşdur.
Həyatın (canın) Qorunması	İnsan həyatı toxunulmazdır. Haqsız yerə bir cana qıyılması böyük cinayətdir. Quranın ifadəsi ilə “nahaqlar yerə bir adamı öldürmək bütün insanları öldürmək” kimidir.
Ağlın Qorunması	İnsanın aqlını işlətməsinə, sağlam düşünməsinə əngəl olacaq hər cür qidalar və içkilər qadağan edilmişdir. Bu səbəblə içki və narkotik maddələr haramdır.
Nəslin Qorunması	İmanlı və əxlaqlı nəslərin yetişdirilməsi ailənin qorunmasıyla mümkündür. Bu səbəblə dinimizdə ailələrin yıxılmasına səbəb olan zina kimi hər bir əxlaqsız davranışlar haram qılınmışdır.
Malın Qorunması	Peyğəmbərlərin gətirdiyi mesajlarda əmək və alın tərzi müqəddəs sayılmışdır. İnsanın əl əməyi ilə sahib olduğu mal və mülk qoruma altına alınmışdır. Oğurluq, qəsb, soyğun, rüşvət kimi zərərli hərəkət və davranışlar qadağan edilmişdir.

Quranda Adı Çəkilən Peyğəmbərlər

Peyğəmbərlərin sayı mövzusunda Quranda hər hansı bir rəqəm verilməmişdir. Quranda adı çəkilən 25 peyğəmbər bunlardır: Adəm, İdris, Nuh, Hud, Saleh Lut, İbrahim, İsmayıl, İshaq, Yaqub, Yusuf, Şuayb, Harun, Musa, Davud, Süleyman, Əyyub, Zulkifl, Yunus, İlyas, Əlyəsa, Zəkəriyyə, Yəhya, İsa, Məhəmməd (sallallahu əleyhi və səlləm) Bunlardan başqa Quranda üç ad daha zikr edilmişdir. Lakin onların peyğəmbər olub-olmadıqları mövzusu ixtilafıdır. Bunlar Üzeyir, Loğman və Zülqərneyndir.

Peyğəmbərlər Nümunəvi Şəxsiyyətlərdir

Allah-Təala peyğəmbərlərin həyatlarını, onların gözəl əxlaqlarını bütün insanlara nümunə göstərmişdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"(Peyğəmbərlərin) hekayətlərində ağıl sahibləri üçün, sözsüz ki, bir ibrət vardır."

(Yusuf surəsi, 111-ci ayə)

Quranda bəhs olunan peyğəmbər hekayələri eyni zamanda Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) peyğəmbərliyinin dəlillərindəndir. Çünki O, ümmi (oxuyub-yaza bilməyən) bir peyğəmbər idi. Oxuyub-yaza bilməyən bir insanın keçmişdə yaşayan peyğəmbərlərin həyatlarını əslinə uyğun bir şəkildə izah edə bilməsi mümkün deyildi. Bu məlumatları ya bir qaynaqdan öyrənmiş, ya da onların özünə öyrədilmiş olması lazım idi. Məhz bu elm mənbəyi uca Allah və Onun göndərdiyi vəhyələrdir. Bu gerçək Quranda belə ifadə edilir:

"Biz səndən əvvəl də peyğəmbərlər göndərmişdik. Onlardan kimisi haqqında sənə xəbər vermiş, kimisi haqqında xəbər verməmişik..." (Mömin surəsi, 78-ci ayə)

İndi isə Qurani-Kərimdə adı çəkilən peyğəmbərlərdən bəzilərinin qısa həyatı və nümunəvi davranışları ilə tanış olaq:

"Biz səni bütün insanlara müjdə verən, qorxudan bir peyğəmbər olaraq göndərdik..." (Səbə surəsi, 28-ci ayə)

Peyğəmbərimizin Möcüzələri

Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmmədə (s.ə.s) peyğəmbərliyini isbat etmək üçün Allah-Təala tərəfindən bir çox möcüzə verilmişdir. Bunlardan bəziləri aşağıdakılardır:

❖ Bir gün ikindi namazının vaxtı gəlib-çatmışdı, lakin Peyğəmbərimiz dəstəmaz almaq üçün su tapa bilməmişdi. O zaman Peyğəmbərimizə içində azca su olan bir qab gətirdilər. Peyğəmbərimiz əlini qabın içərisinə saldı və barmaqlarından su fışqırmağa başladı. Orada olan 300-ə yaxın müsəlman bu sudan dəstəmaz aldılar.

❖ Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Mədinədəki məsciddə bir xurma kötüyünün üzərinə çıxaraq camaata səslənirdi. Müsəlmanlar çoxaldıqdan sonra Peyğəmbərimiz daha hündür bir yerdən danışmaq üçün üç pilləkənli bir minbər düzəltdirdi. Bir cümə günü xütbəni bu minbərdən oxumağa başladıqda, məscidin o biri tərəfində olan xurma kötüyünün, Peyğəmbərimizdən ayrı qaldığı üçün inləməyə başladığı eşidildi. Bunu görən Peyğəmbərimiz minbərdən enərək kötüyü qucaqlayıb sığalladı və bundan sonra kötüyün səsi kəsildi.

❖ Peyğəmbərimiz hicrətdən il yarım əvvəl bir gecə Buraq adı verilən bir minik vasitəsi ilə Məkkədəki Məscidi-Həramdan Qüdsdəki Məscidi-Əqsaya gətirilmiş, oradan da Cəbrayıl ilə birlikdə göylərə yüksəlmişdir. Allahın dəvəti ilə Peyğəmbərimizin etdiyi bu səyahət kainatda bənzəri görünməmiş bir hadisədir və çox qısa bir zamanda baş vermişdir. Allahın sonsuz qüdrətinin əsəri olan bu hadisə, Peyğəmbərimizin “isra və mirac” möcüzəsidir.

❖ Peyğəmbərimizin ən böyük və daimi möcüzəsi Qurani-Kərimdir. Ruhları oxşayan, könüllərə hüzur verən oxunuşu, saysız hikmətlərlə dolu olan yüksək mənası, insanlığın xoşbəxtliyi üçün gətirdiyi ölməz prinsiplər və bütün çağlara işıq tutan elmi faktlarıyla Qurani-Kərim tayı-bərabəri olmayan bir möcüzədir.

PEYĞƏMBƏRLƏRƏ İMANIN BİZƏ FAYDALARI

Peyğəmbərlər Bizə

- Allah-Təalanı tanıdılar.
- Allah-Təalaya necə ibadət edəcəyimizi öyrədirlər.
- Əbədi yurdumuz axirət haqqında məlumat verirlər.
- Mədəniyyətlərin qurulmasında liderlik etmişlər.
- Davranışlarıyla və gözəl əxlaqlarıyla ən gözəl nümunə olurlar.

Kainat haqqında düşündükdə mükəmməl bir nizama sahib olduğunu görürük. Belə mükəmməl bir nizamın təsadüfən meydana gəlmiş ola bilməyəcəyini düşünürük. Buradan hərəkətlə kainatın və kainatdakı bütün varlıqların bir yaratıcı tərəfindən meydana gətirildiyi nəticəsinə gəlirik. Lakin Onun necə bir yaratıcı olduğunu, hansı vəsflərə sahib olduğunu öz-özümüzə qavraya bilmərik. Bizi bizdən daha yaxşı bilən uca Rəbbimiz bu mövzuda da köməyini və mərhəmətini əsirgəməmişdir. Seçdiyi bəzi qullarını peyğəmbər olaraq vəzifələndirmişdir. Məhz Allahın insanlar içindən seçdiyi

bu elçilər bizim üçün ilahi rəhbərlərdir. Bizə Allah-Təalanı onlar tanıdırlar.

Allah-Təala buyurur ki:

"İbrahim (peyğəmbər) qövmünə belə dedi: Onlar (sizin bütələriniz) mənim düşmənimdir. Yalnız aləmlərin Rəbbi mənim dostumdur. Məni yaradan və məni doğru yola yönəldən Odur! Məni yedirdən də, içirdən də Odur! Xəstələndiyim zaman mənə yalnız O, şəfa verir. Məni öldürəcək, sonra (yenidən) dirildəcək Odur."

(Şuara surəsi, 77-81-ci ayələr)

Bir insan olaraq bu dünyaya nə üçün gəldiyimizi bilmək, özümüzü və digər varlıqları yaradan Rəbbimizi tanımaq istəyirik. Ona yalvarmaq, dua və ibadət etmək ehtiyacı hiss edərək. Halbuki Rəbbimizə necə ibadət edəcəyimizi öz-özümüzdə təyin edə bilmərik. Bunun üçün uca Rəbbimiz peyğəmbərlərini vəzifələndirmişdir. Peyğəmbərlər Allaha qulluq etmək yollarını göstərən canlı nümunələrdir. Bizə Allah-Təalaya necə ibadət edəcəyimizi onlar öyrədirlər.

Ölumdən sonrakı həyat haqqında yeganə bilik qaynağımız müqəddəs kitablar və peyğəmbərlərdir. Allah-Təala bizə axirət həyatı haqqındakı məlumatları peyğəmbərləri vasitəsilə bildirmişdir. Peyğəmbərlər öldükdən sonra qarşılaşacağımızla əlaqədar məlumatlar verirlər. İman gətirib yaxşı əməl işləyənlərə veriləcək mükafatları müjdələyirlər. Allaha və axirətə inanmayanların qarşılaşacağı əzabı xətlər olaraq xəbərdarlıq edirlər. Peyğəmbərlər dünyada bizə rəhbərlik edər, əbədi yurtdumuz axirət haqqında məlumat verirlər.

Peyğəmbərlər lider insanlardır və onların liderlikləri vəhy ilə dəstəklənmişdir. Sənət, əkinçilik, ticarət və müxtəlif peşələrlə maraqlanmışlar. Beləcə, mədəniyyət və sivilizasiyaların inkişafında böyük rola sahibdirlər. İnsanların əmin-amanlıq içində yaşaya biləcəyi mədəniyyətlərin qurulmasına liderlik etmişlər. Ümmətlərini həm bu dünyada, həm də axirətdə xoşbəxt etməyə çalışmışlar. Nuh əleyhissalamın gəmi düzəltməsi, Davud əleyhissalamın dəmiri əridərək ondan istifadə etməyi öyrətməsi Qurani-Kərimin bizə bildirdiyi nümunələrdəndir.

Peyğəmbərimiz buyurur ki:

"Rəbbiniz arada heç bir tərcüməçi olmadan hər birinizlə danışacaqdır. İnsan sağına baxar, əvvəlcədən göndərdiyi yaxşı işləri görər. Soluna baxar, vaxtilə işlədiyi pis əməlləri görər. Qarşısına baxar, yalnız cəhənnəmi görər. Yarım xurma ilə də olsa cəhənnəmdən qorunun"

(Buxari, Zəkat 9)

Peyğəmbərimiz buyurur ki:

"Mənim necə namaz qıldığımı görürsünüzsə siz də namazı elə qılın!"

(Buxari, Əhəd, 1)

Əxlaqımızın və davranışlarımızın formalaşmasında ailəmizin və ətrafımızdakıların böyük təsiri var. Uşaqlığımızdan etibarən anamızı və atamızı, müəllimlərimizi, böyüklərimizi və sevdiyimiz insanları nümunə götürürük. Onların davranışlarından təsirlənir, onlar kimi hərəkət edirik. Uca Rəbbimiz yaxşı insan modeli olaraq bizə peyğəmbərlərini göndərmişdir. Peyğəmbərlər haqqı, ədaləti, dürüstlüyü, çalışqanlıq, gülərlülüyü, əfvi, şəfqəti və mərhəməti öyrədirlər. Davranışlarıyla və gözəl əxlaqlarıyla bizə ən gözəl nümunə olurlar.

Allah-Təala buyurur ki:

"And olsun ki, peyğəmbərlər Allaha və axirət gününə ümid bəsləyənlər üçün gözəl örnəkdir."

(Mumtəhənə surəsi, 6-cı ayə)

**Quranda adı çəkilən
Peyğəmərləri öyrənin.
Günümüzdə bu adların
hansılarından istifadə
edildiyini araşdırın.**

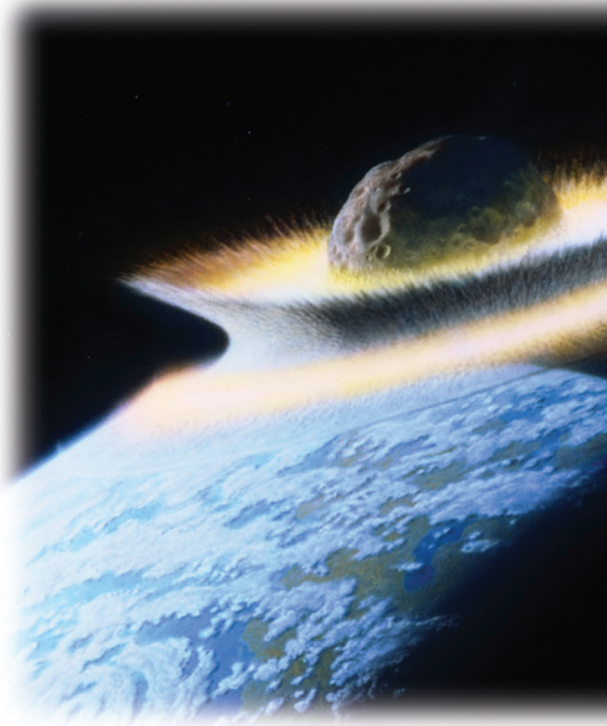
AXİRƏTƏ İMAN

Axirət Gününə İman Gətirmək

Göyləri, yeri və bu ikisi arasındakı hər şeyi yaradan Allahdır. Canlı-cansız bütün varlıqları və təbii ki, həyatı və ölümü yaradan da Allahdır. Canlı olan hər şey kimi insan da dünyaya gəlir, bir müddət yaşayır və ölür.

Axirət həyatı hər bir kəsin yenidən diriləcəyi və ədalətlə hesaba çəkiləcəyi günlə başlayan əbədi yaşama yeridir. Yaxşılarla pislərin, xeyir əməl işləyənlərlə bəd əməl işləyənləri bir-birindən ayrılacağı yerdir axirət dünyası.

Axirətə inanan insan yaxşı olsun yaxud da pis olsun, etdiyi hər əməlin qarşılıqsız qalmayacağına əmindir. Buna görə də dünya həyatı ona bir tarla kimi gəlir. Burada nə “əkərsə”, axirətdə də onu “biçər”. Allahın cənnətdə onun üçün hazırladığı nemətləri düşünərək, Onun buyuruqlarını yerinə yetirməyə çalışar.

Allah-Təala buyurur ki:

"Allahdan qorxub pis əməllərdən çəkinənlər isə cənnətlərdə və bulaqlar başında olacaqlar. Ora sağ-salamat və (hər şeydən) əmin olaraq daxil olun! Biz onların ürəklərindəki kin-küdurəti çıxarıb atdıq. Onlar qardaş olub taxt üstündə qarşı-qarşıya əyləşərlər. Onlara orada (Cənnətdə) heç bir yorğunluq (zəhmət) üz verməz. Onlar oradan çıxan da deyillər. (Cənnətdə əbədi qalacaqlar)."

(Hicr surəsi, 45-48 ayələr)

Dünya Həyatının Müvəqqətiliyi

Hal-hazırda hər birimiz doğulduğumuz gündən etibarən başlayan bir həyat səfərinə davam edirik. Bu səfər kimimiz üçün uzun, kimimiz üçün qısa sürəcəkdir. Lakin qəti olan bir gerçək var ki, dünya həyatımız sonsuza qədər sürməyəcək. Çünki heç birimiz sonsuza qədər qalmaq şərtiylə gəlmədik bu dünyaya.

Dünya həyatı səfər edən bir insanın müvəqqəti istirahət etdiyi yerə bənzəyir. Sevimli Peyğəmbərimiz bu gerçəyi ifadə etmək üçün çox sevdiyi gənclərdən Abdullah bin Ömər in çiyinə toxunaraq: *"Dünyada qərib bir yolçu kimi ol!"* buyurmuşdur. Peyğəmbərimizi diqqətlə dinləyən Abdullah bin Ömər də bizə qulağıımıza sırğa olacaq bu gözəl öyüdü vermişdir: *"... Sağlam anlarında xəstəlik üçün, həyatın boyunca da ölümün üçün tədbir gör."* (Buxari, Rıqaq, 3)

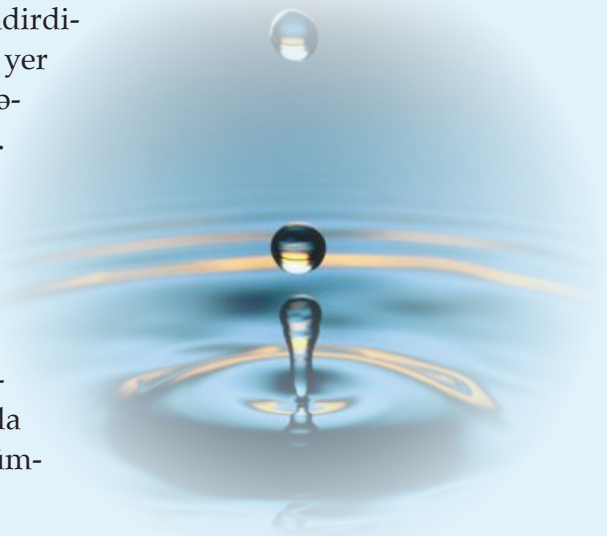
Uca Rəbbimiz bizə dünyada sayısız-hesabsız gözəlliklər və nemətlər vermişdir. Yer üzünü bizim üçün ən uyğun şəkildə təchiz etmiş, xidmətimizə vermişdir. Halal və təmiz nemətlərdən faydalanmağımızı, bu nemətləri verənə şükür etməyimizi istəmişdir.

Dünya nemətləri bizə müvəqqəti istifadə üçün verilmiş əmanətlərdir. Allah-Təala bizim zənginlik, sağlamlıq, elm və s. nemətləri harada və necə istifadə edəcəyimizi sınayır. Nemətləri verəni unutmayaaraq onlardan məqsədinə uyğun şəkildə istifadə etsək şükür etmiş olarıq. Nemətləri verəni unutmamaq, onları Allahın istəmədiyi yerlərdə, insanlara və digər varlıqlara zərər verəcək şəkildə istifadə etmək isə nankorluqdur.

Allah-Təala buyurur ki:

"Həqiqətən, dünya həyatı göydən endirdiyimiz yağmura bənzər ki, onunla yer üzündə insanların və heyvanların yeyəcəyi bitkilər yetişib bir-birinə qatışar. Nəhayət, yer üzünü bəzəklənib süsləndiyi və sakinləri də (onun məhsulunu, meyvəsini) yığmağa qadir olduqlarını zənn etdikləri vaxt gecə, yaxud gündüz əmrimiz (bəlamız) gələr və Biz onu, dünən üzərində bol məhsul olmamış kimi, (yolunub) biçilmiş bir hala gətirərik. Biz ayələrimizi düşünən bir ümmət üçün belə ətraflı izah edirik!"

(Yunus surəsi, 24-cü ayə)

Dünya Həyatı Bir İmtahandır

Dünya bizim üçün imtahan yeri, dünya həyatı da imtahandır. İmtahanlarda bildiklərimiz qədər zamandan düzgün istifadə etmək də əhəmiyyətlidir. Dünyada zamandan düzgün istifadə etmək daha da əhəmiyyətlidir. Çünki həyat imtahanının sona çatdığını bildirən əcəl (ölüm vaxtı) gəldikdə geri dönüş olmayacaq. Dünyada özlərinə verilən məhdud nəfəsi, günləri və illəri necə gəldi xərcləyən, ömrünün qədrini bilməyən insanlar peşman olacaqlar. Bu həqiqəti Uca Rəbbimiz belə xəbər verir:

“Nəhayət, (müşriklərdən) birinin ölümü gəlib çatdığı zaman o, belə deyər: “Ey Rəbbim! Məni geri (dünyaya) qaytar! Bəlkə, (indiyə qədər) zay etdiyim ömrüm müqabilində yaxşı bir iş görüm! ...” (Muminun surəsi, 99-100-cü ayələr)

Lakin dünyada verilən müddətdən düzgün istifadə etməyən insanların öldükdən

sonrakı peşmanlıqları heç bir fayda verməyəcək. Uca Allah onlara dünya həyatındakı fürsətləri və verilmiş zamanı xatırladaraq belə buyuracaq:

“Məgər orada sizə, öyüd-nəsihət alacaq kimsənin öyüd-nəsihət qəbul edə biləcəyi qədər ömür vermədikmi?! Hələ sizə qorxudan peyğəmbər də gəlmişdi...” (Fətir surəsi, 37-ci ayə)

Dünya Axirətin Tarlasıdır

Dünya cənnəti qazanmaq üçün bir fürsət yeridir. Əslində cənnəti bu dünyada qazanar və ya itirərik. Burada etdiyimiz heç bir iş qarşılıqsız qalmayacaq. Dünyada etdiyimiz bütün xeyirlərin əvəzini axirətdə alacağıq. Dünyada yaxşılıq “əksək”, axirətdə “məhsulunu yığacağıq”. Uca Rəbbimiz yaxşılıqlarımızı qat-qat mükafatlandıracaq və pisliklərimizin də cəzasını verəcəkdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Allah hansınızın daha gözəl əməl edəcəyinizi sınamaq üçün ölümü və həyatı yaratmışdır..."

(Yusuf surəsi, 111-ci ayə)

Allah-Təala buyurur ki:

"Kim yaxşı bir iş görərsə, ona həmin işin on qat əvəzi (savabı) verilir. Kim pis bir iş görərsə, ona həmin işin misli qədər cəza verilir. Onlara haqsızlıq edilməz."

(Ənam surəsi, 160-cı ayə)

SÜDÇÜNÜN QIZI

Həzrət Ömər xəlifəliyi zamanında südə su qatılmasını qadağan etmişdi. Bir gecə o, asayişə nəzarət etmək üçün gəzintiyə çıxmışdı və Mədinə küçələrində gəzərkən yoruldu. Dincini almaq üçün bir evin divarına söykəndi. İstəmədən evin içində ana ilə qız arasında gedən söhbəti eşitdi.

Anası:

- Qızım, dur südlərə bir az su qat (aparım satım)!

Qız:

- Ay ana, xəlifə südə su qatmağı qadağan etmədimi?

- Qızım, gecənin bu saatında bizim südə su qatdığımızı xəlifə hardan görəcək?

- Anacan! Düzdür, südə qatdığımızı xəlifə görmür. Allah ki görür!

Həzrət Ömər bir az dincini aldıqdan sonra səssizcə oradan ayrıldı. Səhər açılan kimi elçi göndərərək həməni qızı öz oğluna istədi.

Bu evlilikdən dünyaya gələn qızlardan birinin Əbdüləziz adında bir oğlu oldu. Məhz bu uşaq İslam tarixində **"ikinci Ömər"** kimi tanınan Ömər bin Əbdüləzizdir. Babası Həzrət Ömər kimi ədaləti ilə tanınan Ömər bin Əbdüləzizin xəlifəliyi zamanında insanlar firavan yaşamışlar.

Axirətə hazırlıq üçün həyatda ən çox diqqət yetirməli olduğumuz xüsus bizə verilən zamanı ən yaxşı şəkildə qiymətləndirməkdir. Çünki dünyada yeganə sərmayəmiz ömrümüzdür. Hər şeyi pulla almaq mümkündür, amma zamanı almaq əsla mümkün deyil. Məhdud olan bu ömürdə hamımız yalnız savablarımızla və günahlarımızla axirətə köçəcəyik. İmanlı olmaq ən böyük hədəfimiz olmalıdır. **"Ey iman edənlər! Allahdan layiqincə qorxun və ancaq müsəlman olaraq ölün!"** (Ali-İmran surəsi, 102-ci ayə) buyuran Uca Rəbbimiz bizdən bunu istəməkdədir. Bu səbəblə bütün həyatımızı son nəfəsdə imanlı olaraq köçə biləcək şəkildə yaşamalıyıq.

QIYAMƏT

Dünyada yaşayan hər canlının bir ömrü olduğu kimi, üzərində yaşadığımız dünyanın da bir ömrü vardır. Əcəli çatan canlılar ölürlər. Dünyanın əcəli gəldikdə də qiyamət qopacaqdır. Qiyamətin qopması kainatdakı həyatın və nizamın sona çatmasıdır. Dörd böyük mələkdən biri olan Həzrət İsrəfilin "sur" adı verilən və necə olduğunu bilmədiyimiz bir alətə üfurnəsiylə qiyamət qopacaq. Bu, "sur"-un ilk çalınmasıdır. Qiyamət qopduqda yer üzündə nə qədər canlı varsa öləcək, yerin və göylərin nizamı pozulacaq. Günəş sönəcək, ulduzlar axacaq, dənizlər qaynayacaq, dağlar bir-birinə dəyəcək. O gün hər şey alt-üst olub bütün kainatın tərzliyi pozulacaq.

Qiyamətin nə vaxt qopacağını Allah-Təaladan başqa heç kimin bilməsi mümkün deyil. Bunu Qurani-Kərim və Sevimli Peyğəmbərimiz açıq şəkildə ifadə etmişdir. Peyğəmbərimiz yalnız qiyamətin yaxınlaşdığını göstərən bəzi əlamətlərdən bəhs etmişdir. Əslində qiyamətin nə vaxt qopacağını bilmək bizim üçün heç də vacib deyil.

Bizim borcumuz ölümə birlikdə qapısını açacağımız axirət həyatımız üçün gərəkli hazırlığı görməkdir. Sabah öləcəkmiş kimi axirətə hazır olmaqdır.

Allah-Təala buyurur ki:

"Göy parçalanacağı zaman; ulduzlar dağılıb səpələnəcəyi zaman; dənizlər (qaynayıb bir-birinə) qarışacağı zaman; qəbirlər çevriləcəyi (qəbirlərin altı üstünə çevrilib ölümlər oradan çıxacağı) zaman; hər kəs (dünyada) nə etdiyini və (özündən sonra) nə qoyub getdiyini (dünyada nəyi edib, nəyi etmədiyini, bütün yaxşı və pis əməllərini, günahını, savabını) biləcəkdir!"

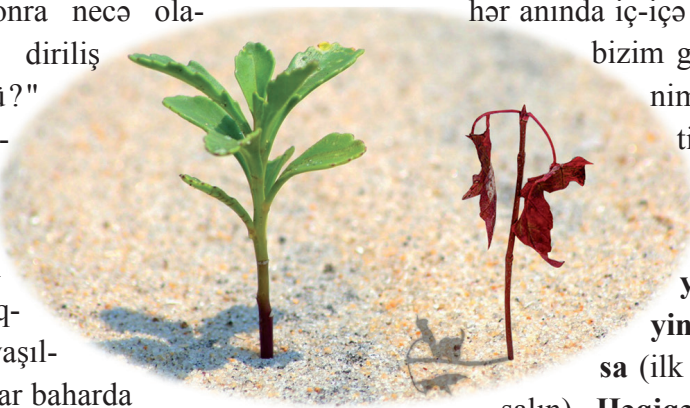
(İnfitar surəsi, 1-5-ci ayələr)

YENİDƏN DİRİLİŞ

Əməntu duasında **“vəl-bəsu bədəl mövt”** olaraq ifadə edilən “ölümdən sonrakı diriliş” axirətə imanın əsasını təşkil edir. Qiyamət qopduqdan bir müddət sonra Uca Rəbbimizin istədiyi bir zamanda İsrafil sura ikinci dəfə üfürəcək. Bundan sonra da dünyanın yaradılmasından qiyamətin qopmasına qədər yaşamış və ölmüş bütün canlılar dirildiləcəkdir.

"Öldükdən sonra necə olacağım? Təkrar diriliş mümkündürmü?" kimi suallar insanların zəhinini həmişə məşğul etmişdir. Halbuki payızda yarpaqlarını tökərək yaşıllığı itirən ağaclar baharda yenidən canlanmaqdadır. Ölü olaraq torpağa atılan toxumlar cücərib böyüməyə başlamısqdadır. Torpağa düşən cansız toxumlar canlıya və böyük ağaclara çevrilməkdədir.

Bədənimizdə hər gün minlərlə hüceyrə ölməkdə, yerinə yeniləri gəlməkdədir. Əgər özümüzü və kainatı diqqətlə araşdırar və üzərində yaxşıca düşünsək öldükdən sonra dirilməyin mümkün olduğunu göstərən bir çox nümunə görərik.

Öldürən və dirildən uca Rəbbimiz kainatdakı bu gerçəkləri Quran ayələrində gözəl nümunələrlə izah edir. Həyatımızın hər anında iç-içə olduğumuz diriliş bizim gözümüzdə və zəhinimizdə canlı hala gətirir:

“Ey insanlar! Öləndən sonra yenidən diriləcəyinizə şübhəniz varsa (ilk yaradılışınızı yada

salın). Həqiqətən, Biz sizi (bəbəyiniz Adəmi) torpaqdan, sonra mənədən (nütfədən), sonra laxtalanmış qandan, daha sonra müəyyən, tam bir şəkllə düşmüş (vaxtında doğulmuş) və düşməmiş (vaxtından əvvəl doğulmuş) bir parça ətdən yaratdıq ki, (qüdrətimizi) sizə göstərək...

Bu (insan yaradılışının müxtəlif mərhələləri, ölü torpağın cana gətirilməsi) ona görədir ki, Allah haqdır, ölümləri dirildir və O, hər şeyə qadirdir!

Bu (həm də belə bir danılmaz həqiqətə inanmağınız üçündür ki) o saat (qiyamət günü) mütləq gələcəkdir, ona heç bir şəkk-şübhə yoxdur və Allah qəbirlərdə olanları dirildəcəkdir!” (Həcc surəsi, 5-7-ci ayələr)

Allah-Təala buyurur ki:

"Öz yaradılışını unudub: **“Çürümüş sümükləri kim dirildə bilər?!”** - deyər, hələ Bizə bir məsələ də çəkdi. (Ya Peyğəmbər!) De: **“Onları ilk dəfə yoxdan yaradan dirildəcəkdir. O, hər bir məxluqu (yaradılışından əvvəl də, sonra da) çox gözəl tanıyandır!”**

(Yasin surəsi, 78-79-cu ayələr)

HƏZRƏT ƏLİDƏN BİR MƏKTUB

(OXU MƏTNİ)

Allah məni yaratdığı zaman bir başqasından icazə aldımı?

Sizlər məni Həzrət Əli olaraq tanıyır və sevirsiniz. Mən Əziz Peyğəmbərimizin əmisinin oğluyam. Ona iman edən ilk dörd şəxsdən biri olaraq tanındım. Peyğəmbərimiz hicrət edəcəyi zaman müşriklər Ona tələ qurmuşdu. Biz də bir plan cızdıq. Mən Allah Rəsulunun yatağında yatdım və beləliklə müşriklərin hazırladıqları tələ Ona heç cürə zərər verə bilmədi. Eyni zamanda Peyğəmbərimizlə birlikdə bir neçə döyüşdə iştirak etdim. Xeybər şəhərini fəth edən qalanın qapılarını mən açdım. Əlbəttə ki, bu, Allah-Təalanın köməyi və Peyğəmbərimizin duasıyla olmuşdu. Sevgili Peyğəmbərimizin ən qəhrəman dostlarından biriyəm. Allah Rəsulu məni "Allahın Aslanı" deyə səsləyərdi. Həmçinin Peyğəmbərimizin sevgili qızı Həzrət Fatimə ilə ailə həyatı quraraq Peyğəmbərimizin kürəkəni oldum. Bütün bunlarla yanaşı mən möminlərin dördüncü xəlifəsi oldum. Uşaqlıqdan bəri bütün həyatım boyu İslam dininə xidmət üçün yaşadım.

İstəyirsinizsə sizə əvvəlcə necə müsəlman olduğumu deyim. Həzrət Məhəmməd əmim Həzrət Abdullahın oğludur. Atam Əbu Talibin maddi imkanı yaxşı olmadığı vaxtlarda Həzrət Məhəmməd bir gün Abbas əmimlə bərabər atamın yanına gəlib, Ona kömək etmək istəmişlər. O, atama dedi:

-“Əmi, əgər istəyirsənsə oğlun Cəfər qardaşın Abbasın yanında böyüsün. Əli də mənim yanımda böyüsün”.

Atam yaxşı ki, bu təklifi qəbul etdi. Beləcə mən Peyğəmbərimizin yanında böyümə fərsəti tapdım. Demək olar ki, bütün uşaqlığımı Onun yanında keçdi.

Bir gün Allah Rəsulunun evinə getmişdim. O və həyat yoldaşı Həzrət Xədicə daha əvvəl heç görmədiyim bir şəkildə bəzi hərəkətlər edərək ibadət edirdilər. Etdikləri şey o dərəcədə xoşuma gəldi ki, heyran-heyran onlara tamaşa edir-

dim. Etdikləri ibadəti bitirincə mənə tərəf döndülər. Mən təəccüblə soruşdum:

-“Bu etdiyiniz şey nədir belə?”

Peyğəmbərimiz namaz qıldıklarını dedi. Ardından mənə İslam dinini başa salaraq –“Gəl, sən də müsəlman ol!”- dedi. Məni təkcə bir olan Allaha inanıb insana heç bir faydası olmayan, ağacdan və daşdan düzəldilmiş cansız bütəldən aralı durmağa çağırırdı. Mən çox təəccüb etdim! O andaca təklifi qəbul etməyib,

-“Əvvəlcə atamdan soruşmalıyam” - deyə cavab verdim. O vaxtlar Peyğəmbərimizə peyğəmbərlik vəzifəsi yeni verilmişdi. İslam dinini çox güvəndiyi şəxslərə başa salırmış. Hər kəsin eşitməməsi üçün yeni dinə dəvəti gizli saxlayırmış. Mənə dedi:

-“Əgər mənim sənə olan bu təklifimi qəbul etməzsən, özün bilərsən! Fəqət bu, aramızda bir sirr olaraq qalmalıdır! Diqqətli ol Əli! Bu dediklərimi heç kimə bildirməyəcəksən, yaxşımı?” deyə məni xəbərdar etdi. Mən də onlara söz verərək yanlarından ayrıldım. Evə gedərkən əmim oğlu Həzrət Məhəmmədin mənə olan təklifini düşünməyə başladım. Birdən ağıma bir fikir gəldi:

-Məni kim yaratdı?

-Əlbəttə ki, Allah!

-Bəs yaxşı Allah məni yaradarkən atam Əbu Talibdən icazəmi aldı?

-Əlbəttə ki, xeyr! Allah bir şəxsi yaradarkən kimsədən icazə alarmı heç?

Bəs yaxşı onda mən Allaha inanmaq üçün atamdan icazəmi alacağam? Tutaq ki, atam mənə icazə vermədi. Mən Allaha “Allahım, bağışla! Atam Sənə inanmağa icazə vermir!” deyəcəm?

O andaca arxaya çönüb Sevgili Peyğəmbərimizin evinə getdim və yol boyunca düşündüyüm şeyləri bir-bir Ona dedim. Allahın varlığına və birliyinə iman etdiyimi söylədim. Peyğəmbərimiz o dərəcədə sevindi ki, bunu sizə başa sala bilmərəm! Mənim necə də ağıllı uşaq olduğumu söylədi və məni təriflədi. Heç bilirsinizmi o vaxtı mən neçə yaşındaydım? On yaşındaydım hələ və həmin gün mən “İslamı qəbul edən ilk uşaq” olma şərəfini əldə etdim.

CƏNNƏT

Cənnət Allah-Təalanın mömin qulları üçün hazırladığı mükafatdır. İman edən bəndələrin əbədi yaşayacaqları xoşbəxtlik və gözəllik yurduudur. Cənnətdə ölüm yoxdur, həyat sonsuzdur. Cənnətə girən kimsə, orada istədiyi hər şeyə sahib olacaq. İştahının çəkdiyi hər şeydən dadacaq, istədiyi hər şey veriləcək.

Cənnətdə dünyadakı nemətlərin bənzəri; lakin eynisi olmayan nə qədər meyvələr, tərəvəzlər, yeməklər, libaslar, altından çaylar axan köşklər, saraylar vardır. Bununla yanaşı ağla və xəyala gəlməyən nemətlər və gözəlliklər olacaq.

Allah-Təala cənnəti və onun içindəki gözəllikləri Quranın bir çox ayəsində xəbər vermişdir. Bu ayələrdən bəzilərinin tərcüməsi belədir:

" (Müttəqilərə belə deyiləcəkdir:) **Ey bəndələrim, bu gün sizə heç bir qorxu yoxdur və siz qəm-qüssə də görməyəcəksiniz! O bəndələr ki, ayələrimizə iman gətirib (Bizə) təslim olmuşlar. Siz də, zövcələriniz də sevinc içində Cənnətə daxil olun!**" (Cənnətdə) onlar üçün qızıl təstlər və qədəhlər içində (yemək-içmək) dolandırılacaqdır. Orada onların ürəkləri istəyən və gözlərini oxşayan hər şey olacaqdır. Siz orada əbədi qalacaqsınız! Bu sizin (dünyada) etdiyiniz (yaxşı) əməllər müqabilində varis olduğunuz Cənnətdir! Orada sizin üçün bir çox meyvələr vardır, onlardan yeyəcəksiniz!" (Zuxruf surəsi, 68-73-cü ayələr)

Cənnətdə kədər, kin, nifrət və düşmənlik yoxdur. Hər kəs bir-birinə sevgi və hörmət bəsləyəcək. İnsanlar bir-birlərini ziyarət edəcək, ən gözəl taxtlarda oturub söhbət edəcəklər. Sevimli Peyğəmbərimizin ifadəsiylə **"Cənnətdəkilərin qəlbləri tək bir adamın ürəyi kimi eyni duyğuları daşıdığından aralarında nə anlaşılmazlıq, nə də mübahisə olacaqdır."** (Müslim, Cənnət, 17)

Peyğəmbərimiz buyurur ki:

"Cənnətliklər cənnətə girdikdə bir carçı belə səslənər: Siz cənnətdə əbədi olaraq yaşayacaq, heç ölməyəcəksiniz.

Həmişə sağlam olacaq, heç xəstələnməyəcəksiniz. Həmişə gənc qalacaq, heç yaşlanmayacaqsınız. Həmişə nemət və xoşbəxtlik içində yaşayacaq, heç vaxt kədər və çətinlik çəkməyəcəksiniz."

(Müslim, Cənnət, 22)

CƏHƏNNƏM

Cəhənnəm əzab və cəza yeridir. Kafirlər, müşriklər, münafıqlar, zalımlar və günahkarlar cəzalarını orada çəkəcəklər.

Cəhənnəmdə Allah-Təalanın əzabı vardır. Allaha və axirət gününə inanmayanlar sonsuza qədər orada yaşayacaq, inkar etmələrinə görə Allahın rəhmətindən və rızasından məhrum qalacaqlar. Günahkar möminlər də günahlarının cəzasını cəhənnəmdə çəkəcəklər, lakin kafirlər kimi əbədi olaraq orada qalmayacaqlar. Cəzalarını çəkdikdən sonra cənnətə girəcəklər.

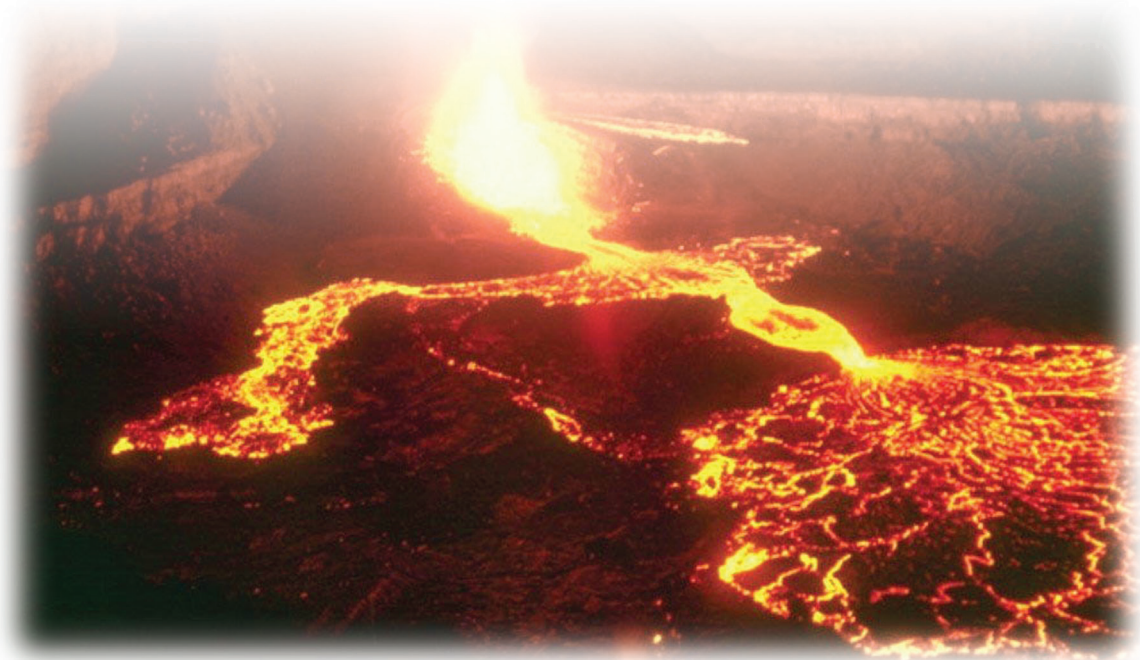
Cəhənnəmdə sərinlik yoxdur. İnsanların kölgələnmək üçün sıgındıqları da oddan başqa bir şey olmayacaq. Orada ya dondurucu bir soyuq, ya da yandırıcı və bürkülü bir atəş vardır.

Cəhənnəmdəkilər cənnətdəki insanların gözəl halını görəcək və onlardan özlərinə kömək etmələrini istəyəcəklər. Lakin onların bu istəyi rədd ediləcək:

Cəhənnəm əhli cənnət əhlinə müraciət edib: **“Üstümüzdə bir az su tökün və ya Allahın sizə verdiyi ruzilərdən bizə bir qədər ehsan edin!” - deyəcək. Onlar isə: “Doğrusu, Allah bunları kafirlərə haram buyurmuşdur!” - deyə cavab verəcəklər.**” (əl-Əraf surəsi, 50-ci ayə)

Cəhənnəmliklər dünyada etdiklərinə çox peşman olacaqlar. Ən böyük arzuları ölmək, ya da təkrar dünyaya dönmək olacaq. Dünyaya qayıdıb iman etməyi, ibadətlərini yerinə yetirməyi və gözəl əxlaq sahib bir insan olaraq yaşamağı, beləcə cənnəti qazanmağı istəyəcəklər. Amma onlar üçün belə bir şey mümkün deyil. Artıq onlar nə ölə biləcək, nə də dünyaya təkrar qayıda biləcəklər.

Cənnətin və cəhənnəmin varlığından xəbərdar bir bəndə olaraq Allahın sevgi və rızasını qazanmaq, rəhmətinə qovuşmaq həyatımızın ən böyük hədəfi olmalıdır. Bu hədəfi reallaşdırmaq da ancaq imanlı yaşamaq və gözəl əməllər işləməklə mümkündür. Elə isə bütün həyatımızı mömin olaraq yaşayaq. Allahın əmrlərinə və qadağanlarına uyğun bir həyat sürək. İbadətlərimizi yerinə yetirək. Gözəl əxlaq sahibi olaq. Allahın, insanların və digər varlıqların haqlarına riayət edək. Vaxt itirmədən işlədiyimiz günahlara tövbə edib, Allahdan bağışlanma diləyək. Beləcə, cəhənnəm əzabından özümüzü qoruyaq. Axirətdə Allahın sonsuz rəhmətindən və mərhəmətindən məhrum qalmayaq.

DUA

Dua acizliyimizi qəbul edərək Uca Allaha yönəlmək və Ondan yardım istəməkdir. Rəbbimizə ən yaxın olduğumuz anlardan biridir. Dua edərkən əllərimizi açar, yalvarıb-yaxarırıq. Dua vasitəsilə dilək və arzularımızı Allaha çatdırırıq.

Dua etmək üçün xüsusi bir vaxta və yerə gərək yoxdur. Hər zaman və hər yerdə dua edə bilərik. Lakin bəzi zaman və məkanlar dua etmək üçün çox yaxşı fürsətdir. Mübarək gün və gecələr, cümə günləri, iftar və sahur vaxtları dua üçün mühüm fürsət anlarıdır. Kəbə və Ərəfat kimi mübarək məkanlar da duaların qəbul edildiyi yerlərdir.

Allah-Təala ürəkdən edilən duaları qəbul edər. Dua edən qulunu əliboş çevirməz. Fəqət duanın nəticəsini görmək xüsusunda tələsməmək lazımdır. Çünki Allah öz qulu üçün nəyin daha xeyirli olduğunu biləndir. Həzrət Peyğəmbər bu barədə belə buyurur: *“Hər hansı biriniz tələsmədiyi və “Rəbbimə neçə dəfə dua etdimsə qəbul edilmədi”- demədiyi müddətdə duası qəbul edilir.”* (Buxari, Dəavat, 22)

Dua Rəbbimizlə olan etibarımızı hər an canlı tutan ibadətdir. Uca Allahı bəzi sıxıntılı zamanımızda xatırladığımız kimi bol-luq və rahatlıq içində də xatırlar, hər fürsətdə Ona dua edirik.

Dua etmək qədər başqalarının duasını da almaq mühümdür. Anamızın süfrə açmasına yardım etmək, böyüklərimizə su vermək, bir yoldaşımızın dərdinə çarə olmaq kimi gözəl davranışlar dua almaq üçün əlverişli fürsətlərdir. Elə isə başda ata-analarımız olmaq şərtiylə böyüklərimizin, saleh və alimlərin, müəllimlərimizin, qonaqlarımızın, qonşularımızın, yetimlərin, kimsəsizlərin, kasıb və yoxsulların dualarını almağa çalışmalıyıq. Biz də onlara və digər müsəlman bacı-qardaşlarımıza dua etməliyik.

AXİRƏTƏ İMANIN FAYDALARI

- Axirətə iman bizə məsuliyyət duyğusu qazandırır.
- Axirətə iman cəmiyyətdə haqq-ədalət duyğusunun hakim olmasını təmin edir.
- Axirətə iman bizi yalnız öz mənfəətimizi düşünməkdən xilas edir.
- Axirətə iman bizi haramlardan uzaqlaşdırır, ruzimizi halal və təmiz yoldan qazanmğa sövq edir.

*Cənnətdə
Allahın sizə nə cür
nemətlər bəxş etməsini
istəyərdiniz?*

MƏLƏKLƏRƏ İMAN

MƏLƏKLƏRƏ İMAN GƏTİRMƏK

Mələklər Allahın nurdan yaratdığı varlıqlardır. Mələklərin əsas vəzifələri Allaha qulluq etmək və Onun əmrlərini yerinə yetirməkdir. Mələklər Allaha itaət etməyin və təslim olmağın simvolu olan şərəfli varlıqlardır.

Mələklərin var olduğuna inanan bir mömin, onların bəzilərinin vəzifəsinin insanların sözlərini və davranışlarını yazdığını bildiyinə görə daha diqqətli davranır və beləliklə də günahlardan uzaqlaşır. Mömin öz yanında ona kömək edən bir mələyin olduğunu hiss etdikdə tənhalıq qorxusundan uzaqlaşır.

Mələklərin daima Allaha ibadət edib, Onu təsbeh etmələri inanan insanlara həmişə gözəl şeylər ilham edər, onları xeyir əməllərə təşviq edər. Gözəl davranışların başqalarına da ötürülməsinə kömək edər. Mələklər dua edərək möminləri dəstəkləyirlər. Möminlər bir çətinliyə və dara düşəndə Allahın izni ilə onlara, mələklər kömək edirlər. Möminlər sevincli olanda onların sevinclərini bölüşürlər.

**Bunları bilirsənmi?
Mələk sözünün
güc, qüvvət, elçilik,
idarəçilik mənalарına
gəldiyini bilirdinmi?**

Allah-Təala buyurur ki:

"Göylərdə və yerdə olan
(bütün) canlılar, hətta mələklər
belə heç bir təkəbbür göstərmədən
Allaha səcdə edirlər!"

(Nəhl surəsi, 49-cu ayə)

MƏLƏKLƏRİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

- ❖ Mələklər gözə görünməyən nurdan yaradılmış varlıqlardır. Yemə, içmə, yatma, yorulma, gənclik, qocalıq, cinsiyyət kimi bəşəri keyfiyyətlərdən uzaqdırlar.
- ❖ Daim Allaha itaət edirlər. Onun əmrlərinə qarşı gəlməzlər. Vəzifələrini təəddüdsüz yerinə yetirirlər. Əsla günah işləməzlər.
- ❖ Sürətli, güclü və qüvvətli varlıqlardır. Kurani-kərimdə bildirildiyinə görə onların qanadları mövcuddur (Fətir surəsi, 1-ci ayə). Bu qanadların necə olduğu bilinmir. Ancaq qısa müddətdə uzaq məsafələrə gedə biləcəyi bəzi ayələrdə bildirilmişdir.
- ❖ Mələklər Allahın izni və əmri ilə müxtəlif formalara bürünə bilirlər. Məsələn, Əziz Peyğəmbərimiz (s.ə.s) mələkləri həm mələk formasında həm də insan formasında görmüşdür. Həmçinin insan formasına bürünüb digər insanların da gözünə görünmüşdür. Məsələn, Həzrət Məryəm Cəbrail mələyi insan formasında görmüşdür.
- ❖ Mələklərin gözəl qoxulardan və sözlərdən xoşu gəlir. Qurana qulaq asmaq, elm və zikir məclislərində olmaq onların gözəl xüsusiyyətlərindəndir. Mələklər mömin insanların gözəl itaət və qulluq etdiyini görəndə sevinirlər. Möminlərin yanında olmaq onlara xoş gəlir.

MƏLƏKLƏRİN VƏZİFƏLƏRİ

Mələklərin vəzifəsi Allaha qulluq etmək və Onun əmrlərini yerinə yetirməkdir. Mələklər Allahın özlərinə verdiyi vəzifələri nöqsansız şəkildə yerinə yetirirlər. Vəzifələrini yerinə yetirərkən bezməz və yorulmazlar. Daima Allaha ibadət edər və Onun əmrlərinə qarşı gəlməzlər.

Bəzi mələklərin ibadət və itaətlə yanaşı xüsusi işlə vəzifələnməmiş olanları da var. Bunların başında dörd böyük mələk gəlir.

Cəbrayıl: Vəzifəsi Allahdan aldığı vəhyi peyğəmbərlərə çatdırmaqdır. Eyni zamanda Rəbbimizin əmr və tapşırıqlarını mələklərə çatdırır.

Əzrail: Vəzifəsi Allahın izni ilə əcəli gələn canlıların ruhunu almaqla vəzifəlidir. Bu səbəblə Qurani-Kərimdə ona “ölüm mələyi” deyilmişdir.

Mikayıl: Vəzifəsi təbiət hadisələrini idarə etmək və məxluqatın ruzilərini paylamaqdır.

İsrafil: Vəzifəsi qiyamət gününün vaxtı gəldikdə sura üfürərək qiyaməti elan etmək və axirət həyatının başladığını xəbər verməkdir.

Dörd böyük mələkdən əlavə fərqli vəzifələri olan mələklər də vardır. Bu mələklərin bəziləri aşağıdakılardır.

Kiramən-katibin: Savab və günahlarımızı yazan mələklərdir. Bunların biri insanın sağında, digəri solunda olan iki mələkdir. Sağdakı mələk gözəl sözlərimizi, işlərimizi və davranışlarımızı yazır. Soldakı mələksə pis söz, iş və davranışları yazmaqqla vəzifəlidir. Qiyamət günü Allaha hesab verərkən dünyada işlədiyimiz yaxşı və pis əməllərimizə bu iki mələk şahidlik edəcəkdir.

Həfəzə mələkləri: Bunlar qoruyucu mələklərdir. Allaha sığınan insanları qorumaqla vəzifəlidirlər. Allahın izni ilə insanları dünyada qəza və bəlalardan qoruyurlar.

Münkər və Nəkir: Bunlar hesaba çəkən mələklərdir. Öldükdən sonra insanları qəbirdə sorğu-sual edən iki mələkdir. Bunlar qəbirdəki insana “Rəbbin kimdir?”, “peyğəmbərin kimdir?”, “kitabın nədir?” - deyə suallar verəcəklər. Alacaqları cavablara görə yaxşı və ya pis rəftar edəcəklər.

Yuxarıda bəhs etdiklərimizdən başqa müxtəlif işlər görən bir çox mələk vardır. Məsələn, bəzi mələklər insanın qəlbinə doğrunu və həqiqəti ilham etmək, bəziləri Peyğəmbərimizə gətirilən salət və salamı yazmaq, bəziləri də cənnət və cəhənnəmdəki işləri idarə etməklə vəzifəlidir.

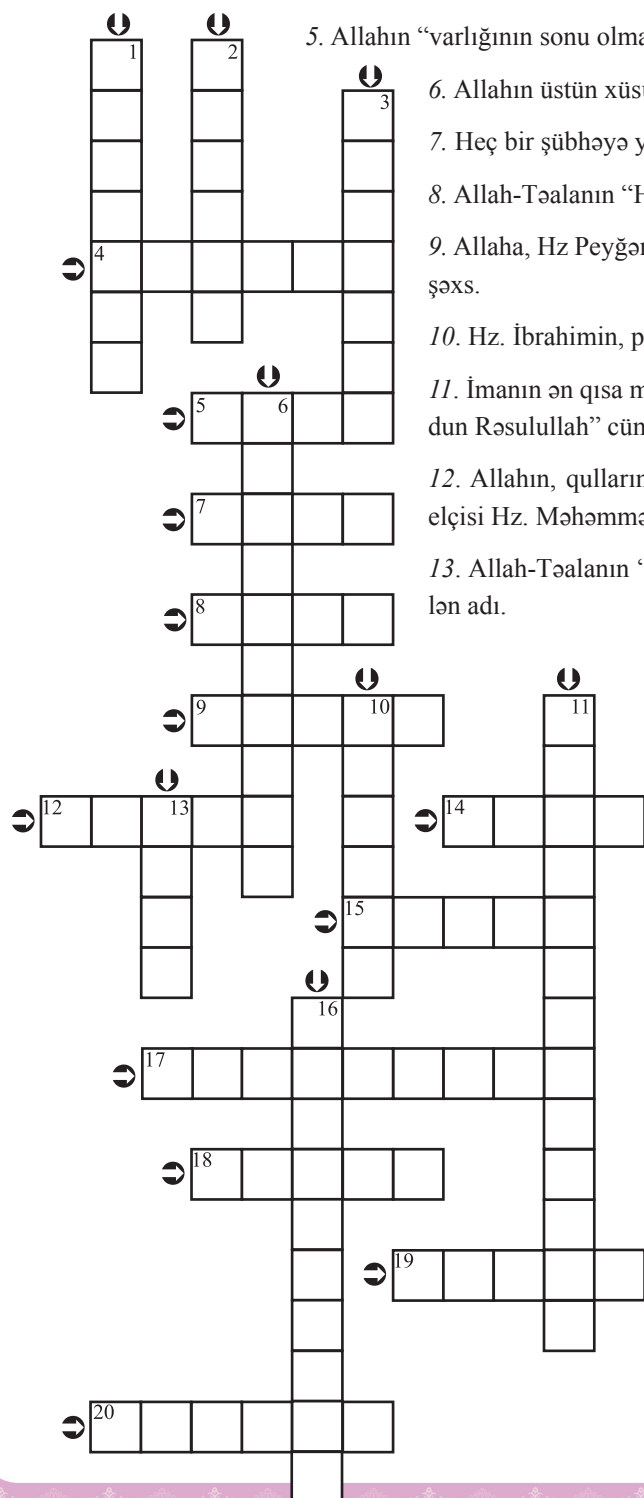
MƏLƏKLƏRƏ İMANIN BİZƏ FAYDALARI

Mələklərə İman Gətirmək

- İnsanın qəlbinə həqiqəti ilham edər
- Qulluq şüurumuzu artırır, bizi ibadətə həvəsləndirir
- Pisləklərdən uzaqlaşdırır
Əxlaqımızı gözəlləşdirir
- Çalışma həyəcanı verir, ruh yüksəkliyi qazandırır
- Bizi yalnızlıq düşüncəsindən xilas edir

KROSSWORD

1. Allahın hökmlərini peyğəmbərlərə çatdıran mələyin adı
2. Peyğəmbərlərin Allahdan aldıkları buyuruqları insanlara nöqsansız olaraq çatdırmaları.
3. Ədalət, igidlik, təvazökarlıq, cömərdlik kimi gözəl xüsusiyyətlərə sahib olan Peyğəmbərimizin "seçilmiş" mənasına gələn adı
4. İnsanların dünyada etdiklərinin əvəzini görəcəkləri sonsuz həyat.

5. Allahın "varlığının sonu olmaması" mənasına gələn sifəti.

6. Allahın üstün xüsusiyyətləri və gözəl adları mənasına gələn ifadə

7. Heç bir şübhəyə yer verməyəcək şəkildə sidq ürəkdən

8. Allah-Təalanın "Hər şeyi bilən" mənasındakı adı.

9. Allaha, Hz Peyğəmbərə və onun bildirdiyi hökmlərər ürəkdən inanan şəxs.

10. Hz. İbrahimin, peyğəmbər olan böyük oğlu.

11. İmanın ən qısa məzmunlu ifadəsi olan "La ilahə illəllah Muhammədün Rəsulullah" cümləsinin adı

12. Allahın, qullarına yol göstərmək və onları aydınlatmaq üçün, son elçisi Hz. Məhəmmədə endirdiyi müqəddəs kitabımız

13. Allah-Təalanın "qoruyucu, bəsləyici, tərbiyə edici" mənalарına gələn adı.

14. Rəbbimizin "dost" və "köməkçi" mənasındakı adı.

15. "Uca Allaha boyun əymək, Hz. Peyğəmbərin din adına bildirdiyi hökmlərin hamısını qəlb ilə təsdiq, dil ilə söyləmək, inandıqlarını yaşamaq, bu inancını mənimsədiyini söz və davranışları ilə göstərmək" mənasına gələn dinimizin adı.

16. Quranda imanla birlikdə bəhs edilən "şüurlu edilən yaxşı iş, gözəl davranış, xeyirxah iş" mənasındakı qavram.

17. Allahın bir və tək olması; varlığının, sifətlərinin və fəllərinin tayı-bərabəri və şərikinin olmaması mənasındakı sifəti.

18. İnanılması zəruri olan prinsip, iman əsası, etiqad.

19. Allahın Hz İsayə göndərdiyi müqəddəs kitabın adı.

20. Cürbəcür nemətlərlə bəzənmiş və möminlərin içində əbədi qalacaqları yer.

MƏLƏKLƏRDƏN BAŞQA GÖRÜNMƏZ VARLIQLAR: CİN və ŞEYTAN

CİN

Cinlər duyğu orqanlarımızla dərk edə bilmədiyimiz varlıqlardır. Cinlər də insanlar kimi Allaha qulluq etməklə məsuldurlar. İnsanlarda olduğu kimi, cinlərdə də mömin və kafir olanlar var. Qurani-kərimdə cinlərdən bəhs olunmuşdur və hətta bununla əlaqəli bir surə də mövcuddur. Quranın 72-ci surəsi Cin surəsidir.

Cinlər də insanlar kimi doğurlar, böyüyürlər, yeyib-ıçirlər, çoxalırlar və ölürlər. Onların da cinsiyyətləri var. Çox sürətlə hərəkət edə bilirlər. Qısa müddətdə uzaq yerlərə gedə bilirlər.

Cinlər müxtəlif cildlərə girib, insanların görə bilmədiyi çətin işləri görə bilirlər. Həzrət Süleyman cinləri bəzi çətin işlərdə işlətməmiş və onlara bəzi vəzifələr vermişdir. İnsanlardan çox yaşadıklarına görə və çox sürətlə hərəkət edib dünyanın hər tərəfinə gedə bildiklərinə görə insanların bilmədikləri bəzi şeyləri bilirlər. Ancaq cinlərin qeybi bildiyinə dair məşhur olan görüşü Qurani-kərim rədd edir. Cinlər qeybi bilməzlər. Onlar da Allahın bəndələridir və ibadət üçün yaradılmışlar. Allah-Təala belə buyurmuşdur: **“Mən cinləri və insanları yalnız Mənə qulluq etmək üçün yaratdım”** (Zariyat surəsi, 56-cı ayə)

ŞEYTAN

Gözlə görülməyən varlıqlardan biri də şeytandır. Şeytanın Qurani-kərimdə keçən başqa adı da İblisdir. İblis eyni zamanda şeytanların “babası” da hesab olunur. İblis, ilk insan Həzrət Adəmə səcdə əmrinə qarşı gəldiyi üçün ilahi rəhmətdən qovulan varlıqdır. Oddan yaradılmışdır. Pisliyin simvoludur.

Şeytanın ilahi rəhmətdən qovulmasının səbəbi, lovğalanaraq Allahın əmrinə qarşı gəlməsidir. Ancaq o, Allah tərəfindən cəzalandırılmasına Həzrət Adəmin səbəb olduğunu düşünərək insanlara düşmən olmuşdur. Buna görə də insanların doğru yolu tapmalarına mane olmaq üçün

hər cür yalan və hiyləyə əl atır. Allahın əmrlərinə qarşı gələrək günah işləmələrini istəyir. Beləliklə Həzrət Adəm və onun nəslindən gələn insanların cəhənnəmə girmələrinə çalışaraq onlardan intiqam almağa çalışır. Uca Rəbbimiz bizi şeytanın düşmənçiliyinə və hiylələrinə qarşı belə xəbərdar edir: **“Həqiqətən, şeytan sizin düşməninizdir, onu (özünüzə) düşmən tutun. O, özünə tabe olanları cəhənnəm əhli olmağa çağırır.”** (Fatir surəsi, 6-cı ayə)

MƏLƏKLƏR, ŞEYTAN və İNSAN

İnsan hələ yaradılmamışdı. Allah özünü tanıyıb ibadət etmələri üçün insanı yaratmaq istədi. Mələklərə:

- Yer üzündə bir xəlifə yaradacağam, -dedi.

Mələklər:

- Orada pozğunluq çıxaracaq, qan axıdacaq birinimi yaradacaqsan, ya Rəbb? Halbuki biz Səni tərif edərək ucaldır və daima Sənə itaət edirik, - dedilər. Allah:

- Mən sizin bilmədiklərinizi bilirəm, -buyurdu. Mələklər susdular. Sonra da bir-birilərinə:

- Şübhəsiz ki, Rəbbimiz hər şeyi bilir, faydasız heç bir şey yaratmaz, -dedilər.

Sonra Allah onlara:

- Ey mələklərim, mən insanı torpaqdan yaradacaq, şəkilləndirəcək və can verəcəyəm. Ona lazımı hörməti göstərin və əmrinə tabe olaraq səcdə edin, -dedi. Mələklər birağızdan:

- Ey Uca Rəbbimiz, əmrini dinlər və Sənə itaət edərək, -dedilər.

Allahın bu əmri şeytanın xoşuna gəlmədi. O, özünü çox bəyənir, təkəbbürlənir və Allahın yaratdığı varlıqların ən üstünü olduğunu düşündü.

Nəhayət Allah insanı yaratdı. Mələklər Allahın əmrinə tabe olaraq Adəmə səcdə etdilər. Şeytan isə lovğalanaraq üsyan etdi. Adəmə səcdə etməkdən boyun qaçırdı. Bununla da Allahın əmrinə qarşı gəlmiş oldu.

Uca Allah ona:

- Nə üçün əmrinə tabe olmadın? Səni səcdə etməkdən çəkirdən nədir? -dedi.

Şeytan:

- Məni oddan, onu isə palçıqdan yaratdın. Mən ondan daha üstünəm, -deyə cavab verdi. Bu cavabdan sonra Allah şeytanı hüzurundan qovdu.

Sonra Allah Adəmi cənnətə qoydu və Həvvanı ona yoldaş yaratdı. Adəmə belə dedi:

- Ey Adəm, yoldaşınla cənnətdə qalın. Orada istədiyiniz şeylərdən nə qədər istəsəniz yeyin. Təkcə bu ağaca yaxınlaşmayın, yoxsa özünə zülm edənlərdən olarsınız.

Uca Allah bütün ağacların meyvələrindən yeməyə icazə vermiş, yalnız bir ağaca yaxınlaşmağı onlara qadağan etmişdi. Beləliklə insana nəfsinə hakim olmağı və iradəsini gücləndirməyi öyrətdirdi.

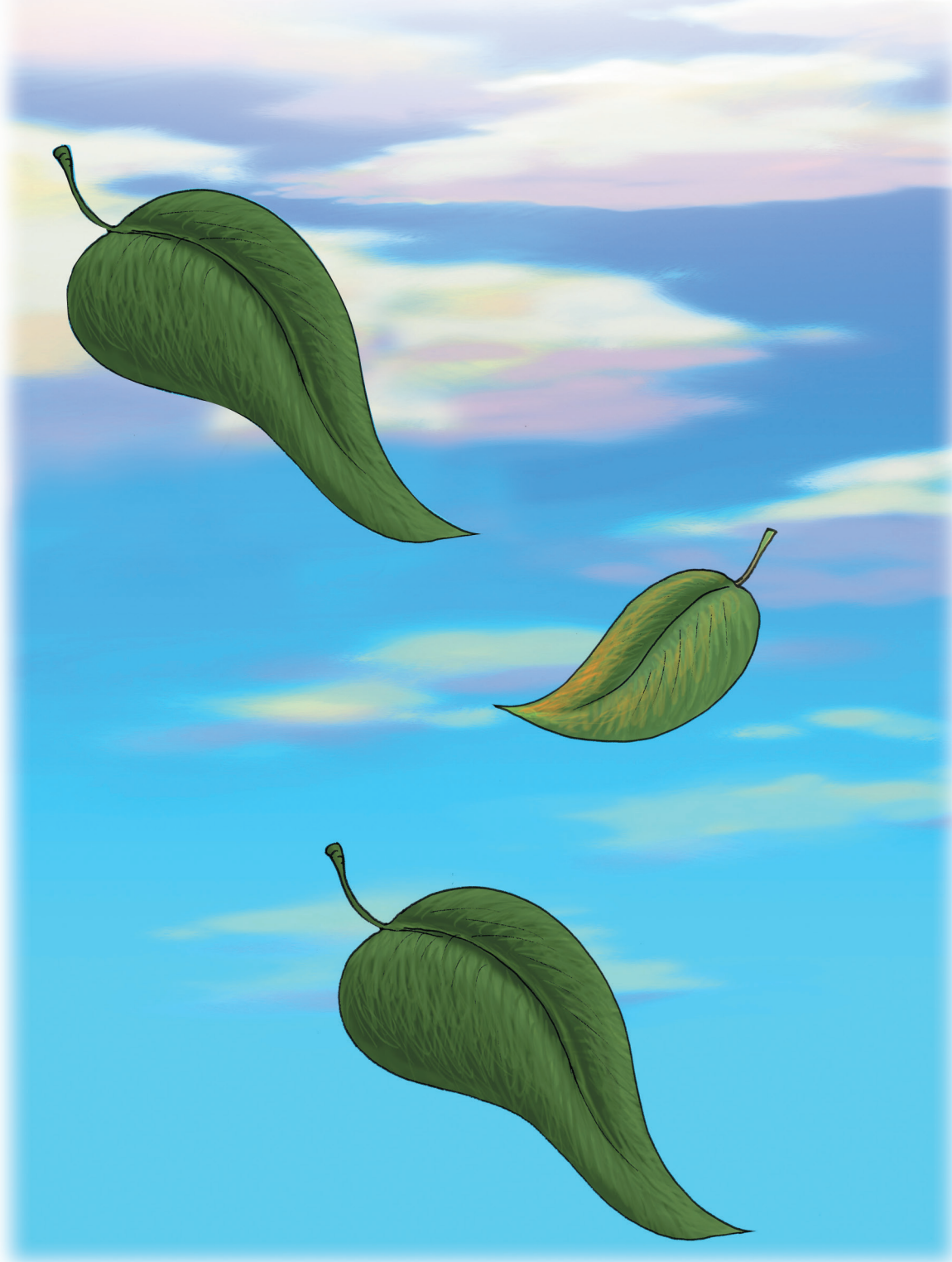
Adəm ilə Həvva cənnətdə səadət içində yaşayırdılar. Yorğunluq və qorxu nədir, bilmirdilər. Ürəkləri nə istəsə ondan yeyirdilər. Uca Allah Həzrət Adəmə şeytana qarşı xəbərdarlıq etdi:

- Ey Adəm, doğrusu bu, sənin və yoldaşının düşmənidir. Diqqət edin, sizi cənnətdən çıxarmasın. Yoxsa səadətiniz əldən gedər. Halbuki cənnətdə nə aclıq hiss edər, nə də çılpaq qalarsınız. Orada nə Günəşin istisində qalar, nə də susarsınız.

Adəm ilə Həvva bir müddət cənnətdə xoşbəxt yaşadılar. Lakin şeytan boş dayanmır, müxtəlif hiylələr düşünürdü. Bir dəfə yanlarına gələrək onlara belə dedi:

- Ey Adəm, sənə sonsuzluq ağacını və əbədiyyətə qədər davam edəcək səltənəti göstərimmi?

Adəm şeytana baxaraq:

- O nədir, göstər, -dedi.

Şeytan Allahın qadağan etdiyi ağacı ona göstərdi, lakin o, şeytana inanmadı, yanından qovdu. Fəqət şeytan usanmaq bilmirdi. Yenə yanlarına gələrək vəsvəse verdi:

- Rəbbinizin bu ağacı sizə nə üçün qadağan etdiyini bilirsinizmi? Əgər onun meyvəsindən yesəniz əbədiyyən burada qalarsınız. Bunun qarşısını almaq üçün onu sizə qadağan etdi. Yaxşı düşünün. Yeyin o meyvədən.

Həzrət Adəm ilə Həvva şeytana qulaq asmadılar. Ondən uzaqlaşdılar. Şeytan arxalarınca gəldi və Allaha and içərək:

- Mənə inanın. Mən sizə nəsihət edirəm, -dedi.

İblisin Allaha and içdiyini görən Adəmlə Həvva:

- Kiminsə yalandan Allaha and içməsi mümkün deyil. Bəlkə də düz deyir, -dedilər və Allahın onlara qadağan etdiyi ağacın meyvəsindən yeməyə başladılar.

Meyvəni yeyən kimi əyinlərindəki cənnət libasları çıxarıldı, ayıb yerləri göründü, çox utandılar. Ağacın geniş yarpaqları ilə örtünməyə çalışdılar. Nə edəcəklərini bilmədilər.

Allah:

- Mən o ağaca yaxın getməyi sizə qadağan etməmişdimmi? Şeytanın sizə düşmən olduğunu deməmişdimmi? Nə üçün əmrinə əməl etmədin? - deyə soruşdu.

Həzrət Adəm və Həvva:

- Ya Rəbb! Bizi bağışla, bizi əfv et, -dedilər.

Uca Allah onlara:

- Mən sizə əmr etdim, siz isə əmrinə qarşı gəldiniz, -buyurdu.

Həzrət Adəm ilə Həvva yalvararaq:

- Ey Rəbbimiz! Biz özümüzə zülm etdik. Əgər bizi bağışlamaz və bizə acı-mazsan şübhəsiz ki, zərərə düşər olanlardan olarıq, -dedilər.

Uca Allah Həzrət Adəmə:

- Sənə ən böyük nemətim olan cənnəti verdim. İstədiyin hər şeyi əhsan etdim. Verdiklərim yetmədimi ki, bu ağaca yaxınlaşdın? - buyurdu.

Adəm:

- And olsun ki, kiminsə Sənin adını çəkərək yalandan and içəcəyini sanmırdım.

Uca Allah ağlayan Adəmə:

- And olsun ki, yer üzünə enəcək, həyatını ancaq yorularaq və tər tökərək qazanacaqsan, -buyurdu. Sonra Uca Allah belə səsləndi:

- Hamınız yer üzünə enin. Bir müddət orada məskunlaşıb həyat sürəcəksiniz.

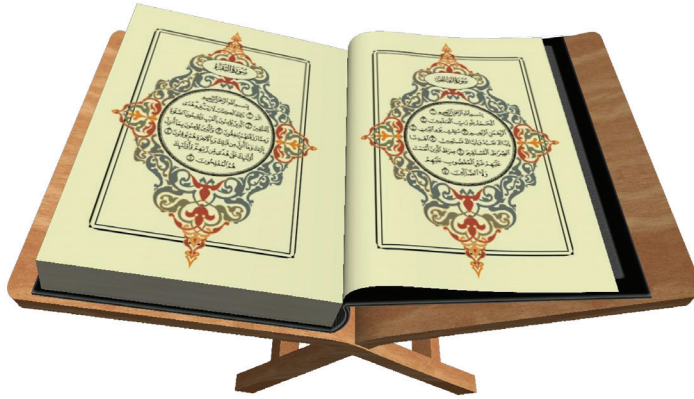
Həzrət adəm çox kədərləndi. Etdiklərinə peşman olub ağlamağa başladı:

- Ya Rəbbi, mənə əfv eylə, mənə bağışla, -deyə yalvarırdı.

Nəhayət Allah onlara rəhm edərək tövbələrini qəbul etdi. Onu bağışladı. Çünki Allah işlədiyi günaha görə peşman olub tövbə edənləri bağışlayar. O, çox böyük mərhəmət sahibidir.

İLƏHİ KİTƏBLƏRƏ İMƏN

Allah-Təala buyurur ki:

"...Allah onlara müjdə verən və xəbərdarlıq edən (əzəblə qorxudan) peyğəmbərlər göndərdi, insanlar arasındakı ixtiləfləri ayırd etmək üçün O, peyğəmbərlərlə birlikdə haqq olan kitab nazil etdi..."

(Bəqərə surəsi, 213-cü ayə)

İman əsaslarımızdan biri də Allah tərəfindən kitablar göndərildiyinə və bu kitablarda olan hər şeyin doğru olduğuna inanmaqdır. Qurani-Kərimdə möminlərdən bəhs edərkən, ilahi kitablara inanmaq da imanın xüsusiyyətlərindən sayılır.

Uca Allah peyğəmbərlərinə çatdırmaq istədiyi məlumatları birbaşa və ya mələk vasitəsiylə bildirir. Peyğəmbərlər də vəhy yoluyla aldıkları məlumatları insanlara çatdırırlar. Uca Rəbbimizin əmrələrini, qadağanlarını və öyüdlərini ehtiva edən bu məlumatların olduğu kitablara "ilahi kitablar" deyilir. Biz inanc əsaslarımızı, ibadətlərimizi və dünyada necə hərəkət edəcəyimizi bu kitablardan öyrənirik. İlahi kitablardakı buyruqlara tabe olaraq, Allahın razılığını qazanmağa çalışırıq.

Rəbbimiz insanların ehtiyaclarına görə, bəzi peyğəmbərlərə əmrələrini və qadağanlarını ehtiva edən səhifələr (suhuf), bəzilərində də böyük kitablar göndərmişdir.

Bu səhifələr:

Həzrət Adəmə 10,

Həzrət Şitə 50,

Həzrət İdrisə 30 və

**Həzrət İbrahimə 10 səhifə
olmaqla cəmi 100 səhifədir.**

Səhifələrin xaricində dörd peyğəmbərə də böyük kitab göndərilmişdir. Bu dörd böyük kitablar aşağıdakılardır:

Tövrət

Tövrət Həzrət Musaya göndərilmişdir. Qurani-Kərim bizə Tövrətin insanlara doğru yolu göstərmək üçün endirilən müqəddəs kitablardan biri olduğunu bildirməkdədir. Buna görə biz Tövrətin əslinin Allahın sözlərini ehtiva edən ilahi kitab olduğuna inanırıq.

Tövrət Həzrət Musa vasitəsilə İsrail oğullarına göndərilmişdir. Lakin İsrail oğulları Tövrəti Allahdan gəldiyi kimi qoruya bilməmişdilər. Tövrətin orijinal nüsxəsi itmişdir. Aradan uzun müddət keçdikdən sonra Tövrət yəhudi din alimləri tərəfindən yenidən yazılmışdır. Bu səbəbdən o, Allah tərəfindən Həzrət Musaya göndərilmiş bir kitab

olsa da sonradan əslə pozulmuşdur. Zaman keçdikcə insanlar tərəfindən bəzi dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Bu gün mövcud olan Tövrət təhrif edildiyi, yəni üzərində dəyişikliklər edildiyi üçün tam mənada ilahi kitab olmaq xüsusiyyətini itirmişdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Ondan (Qurandan) əvvəl Musanın (İsrail oğullarına, möminlərə) rəhbər və mərhəmət olan kitabı (Tövrət) var idi..."

(Nəhl surəsi, 49-cu ayə)

Zəbur

Həzrət Davuda göndərilmişdir. Həzrət Davud gözəl səsi ilə Zəburu oxuyar, onu dinləyənlər bundan çox təsirlənərdilər. Zəbur bu gün Tövrətin içində yer alan bir bölümdür. Bugünkü şəkliylə Zəbur içində əmrilər və qadağalar olmayan, şeir formasında yazılmış bir nəsihət kitabıdır.

Allah-Təala buyurur ki:

"Biz peyğəmbərlərin bəzisini digərlərindən üstün etdik və Davuda Zəbur verdik."

(İsra surəsi, 55-ci ayə)

İncil

İncil Həzrət İsayə göndərilmiş ilahi kitabdır. Bunu Qurani-Kərim bizə belə bildirir:

İncilin əsli Allah tərəfindən göndərilmişdir. Lakin o da Tövrat və Zəbur kimi daha sonra insanlar tərəfindən dəyişdirilmişdir. İncil Həzrət İsa dövründə tam olaraq yazılmamış, sonra isə bir çox İncil yazılmışdır. 325-ci ildə toplanan İznik qurultayında xristian din xadimləri bu incillər arasından dördünü seçmişlər. Bunlar Matta, Markus, Luka və Yuhanna tərəfindən yazılan və yazarlarının adıyla adlandırılan incillərdir. Bu gün əlimizdə mövcud olan incillər də məhz bu dörd kitabdır.

Allah-Təala buyurur ki:

"...Məryəm oğlu İsanı özündən qabaqkı Tövrati təsdiqləyici olaraq göndərdik. Ona içində haqq yolu və nur olan, özündən əvvəlki Tövrati təsdiq edən, müttəqilər üçün doğru yol və nəsihət olan İncili verdik."

(Maidə surəsi, 46-cı ayə)

Qurani-Kərim

Allah tərəfindən göndərilən müqəddəs kitabların sonuncusudur. Sevimli Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmmədə göndərilmişdir.

İlahi kitabların bəzisi itib, bəzisi də insanların müdaxilələri nəticəsində dəyişikliyə məruz qalmışdır. Lakin Uca Rəbbimiz əvvəlki ilahi kitablarda yer alan və bəşəriyyətə gərəkli olan bütün xəbərdarlıq və prinsipləri Qurani-Kərim vasitəsiylə bizə çatdırmışdır.

Biz müsəlman olaraq əvvəlki müqəddəs kitabların mövcud vəziyyətlərinə deyil, pozulmamış formalarına inanmaqla əmr olunmuşuq. Biz uca Allahın bildirdiyi müqəddəs

kitabların hamısını qəbul edirik. Onlardan yalnız Qurani-Kərimin hər hansı bir dəyişikliyə məruz qalmadan zamanəmizə qədər gəlib çatdığına inanırıq.

Allah-Təala buyurur ki:

"Şübhəsiz ki, Quranı Biz nazil etdik və sözsüz ki, Biz də onu qoruyub saxlayacağıq!"

(Hicr surəsi, 9-cu ayə)

KİTABIMIZI DƏRİNDƏN TANIYAQ!

Qurani-Kərim Allah-Təalanın göndərdiyi ən son ilahi kitabdır. Ona Allah-Təalanın sözləri mənasını verən "Kəlamullah" da deyilir. Quran sevimli Peyğəmbərimizə mələk Cəbrayıl vasitəçiliyi ilə 23 ildə hissə-hissə enmişdir. Təxminən 600 səhifədən ibarətdir.

Qurani-Kərimin ayə, surə və cüzlərdən ibarət olan özünəxas daxili nizamı vardır. Qurani-Kərimin bir və ya daha çox cümlədən ibarət olan parçalarına ayə, ayələrdən ibarət olan hər bir hissəsinə də surə deyilir. Quranda 114 surə var. Hər surənin bir adı vardır və surələrdəki ayələrin sayı bir-birindən fərqlidir.

Surələr nazil olma sırasına görə deyil, Allah-Təalanın bildirdiyi şəkllə görə tərtib edilmişdir. Ən uzun surə 286 ayədən ibarət olan Bəqərə surəsi, ən qısa surə isə üç ayədən meydana gələn Kövsər surəsidir. Qurani-Kərim Fatihə surəsi ilə başlayır və Nas surəsi ilə sona çatır.

Qurani-Kərimin 20 səhifədən ibarət olan hər bir hissəsinə cüz deyilir. Quranda cəmi 30 cüz vardır. Quranın bu şəkildə hissələrə ayrılması onu planlı şəkildə oxumağı və əzbərləməyi asanlaşdırır.

Qurani-Kərim ərəb dilində endirilmişdir. Bu səbəblə ərəb dili bilməyən insanların anlama bilmələri üçün Quran müxtəlif dillərə tərcümə edilmişdir. Başqa dillərə edilən Quran tərcümələrinə məal deyilir. Quran ayələriylə əlaqədar geniş şərh və izahlara isə təfsir deyilir.

- ❁ Qurani-Kərim Peyğəmbərimizin dövründə əzbərlənmiş və yazılmışdır.
- ❁ Həzrət Əbu Bəkir zamanında cəmlənib mushaf halına gətirilmişdir.
- ❁ Qurani-Kərim Həzrət Osman dövründə çoxaldılmağa başlanmışdır.

Allahın Göndərdiyi Vəhy Ađlımıza Yol Göstərən və Həyat Yolumuzu Aydınlanan Bir  şıqdır. Vəhy Sayəsində Biz  yr nirik

Həyatın mənası nədir?

Dünyadakı həyat nizamımız necə olmalıdır?

Allaha qarşı v zif lərimiz v  m suliyyətl rimiz nələrdir?

 ld kd n sonra necə olacađıq?

Yenidən diriliş varmı?

Dünyada etdiklərimizin qarşılıđını harada v  necə görəcəyik?

*Allahın, Qurandan əvvəlki kitablarını hansı
peyđ mb rl r  göndərdiyini araşdırın.*

QƏDƏRƏ İMAN

QƏDƏR NƏDİR?

Uca Allah öz elmi, iradəsi və qüdrəti ilə əzəldən əbədiyyətə qədər olmuş və ola-caq bütün şeyləri bilir. Hər şey Allahın bu bilgisi çərçivəsində baş verir. Allahın bilməsinə və hər şeyə bilgisi daxilində bir ölçü müəyyənləşdirməsinə qədər deyilir. Qəza isə əzəldə Allahın bildiyi və təqdir etdiyi şeyin zamanı və yeri gəldikdə ortaya çıxmasıdır. Qəza və qədərə iman etmək müsəlman olmağın şərtlərindəndir.

Allah-Təala buyurur ki:

"(Yerdə və göydə) elə bir şey yoxdur ki, onun xəzinələri Bizdə olmasın. Lakin biz ondan ancaq müəyyən (lazım olduğu) qədər endiririk."

(Hicr surəsi, 21-ci ayə)

QƏDƏR və MƏSULİYYƏT

Uca Rəbbimiz sonsuz elmi, hüdudsuz gücüylə və qüdrətiylə kainata bir nizam və tarazlıq qoymuşdur. Kainatda meydana gələn hər iş Allahın elmi daxilində gerçəkləşir. Hər şey Onun istəyi, gücü və yaratması ilə reallaşır. Dünya yaradıldığından bəri Günəş şərqdən çıxıb, qərbdə batır. Cazibə və suyun qaldırma qüvvəsi davam etməkdədir. Canlılar su ilə var olmaqda, onunla varlıqlarını davam etdirməkdədir. Rəbbimizin kainata qoyduğu bu dəyişməz

qanunlar bizim üçün böyük bir nemətdir. Allah-Təalanın qoyduğu bu fiziki, bioloji və ictimai qanunlar sayəsində dünya insan oğlunun yaşaya biləcəyi bir planet halına gəlmişdir. Bunu bilmək və belə bir qədər inancına sahib olmaq bizim kainatdakı mükəmməl nizamı fərq etməmizi təmin edir. Bizə kainatdakı hər şeyin Allahın elmiylə, iradəsiylə və qüdrətiylə meydana gəldiyi gerçəyini xatırladar.

Allah-Təala buyurur ki:

"(Ya Rəsulum!) De: "Bir deyın görək, əgər Allah gecəni qiyamətə qədər üstünüzə uzatsaydı, (haqq olan) Allahdan başqa hansı tanrı sizə bir işıq gətirə bilərdi?! Məgər (öyüd-nəsihət) eşitmirsinizmi?" De: "Bir deyın görək, əgər Allah gündüzü qiyamətə qədər üstünüzə uzatsaydı, (haqq olan) Allahdan başqa hansı tanrı istirahət etdiyiniz gecəni sizə gətirə bilərdi?! Məgər (gecə ilə gündüzün bir-birinin əvəz etməsinin Allahdan sizə bir lütf olmasını) görmürsünüzmü?" (Allah) öz mərhəmətindən dolayı sizi üçün gecəni (qaranlıq) və gündüzü (ışıq) yaratdı ki, (gecəni) dincələsiniz, (gündüzü isə) Onun lütfündən ruzi diləyib axtarasınız. Bəlkə, (bu nemətə görə Allaha) şükür edəsiniz!"

(Bəqərə surəsi, 213-cü ayə)

Dünyada başımıza gələn hadisələri biz öz məhdud elmimiz və gücümüz çərçivəsində dərk etməyə çalışırıq. Həlbuki yaşadığımız hadisələr yalnız bizim görə bildiklərimizdən ibarət deyil. Hadisələrin bizim görə bilmədiyimiz, fərq etmədiyimiz və qavraya bilmədiyimiz tərəfləri vardır. Onların iç üzünü ancaq Allah bilir. Qədərə inandığımız zaman kainatdakı bütün hadisələrin hər şeyi bilən və hər şeyə gücü çatan bir Allah tərəfindən yaradıldığına inanmış oluruq. Belə bir iman kainatda meydana gələn hər hadisənin arxasında bir hikmətin olduğunu qavramamızı təmin edir. Belə olduqda həyata baxışımız tamamilə dəyişir. Hadisələri fərqli şəkildə qiymətləndirməyə başlayırıq. Xoşumuza gələn mövqe və ya şöhrət bizim üçün savab qazanma fürsəti ola bilər. Lakin qürurlanmamıza da səbəb ola bilər. Buna görə Allahdan bizim üçün xeyirli olanı verməsini istəyirik. Bu şüurla hərəkət edərək hər zaman Allaha həmd edirik. Bizi daha böyük bələlardan və qəzalardan qorumasını istəyirik.

Allah-Təala buyurur ki:

"...Bəzən xoşlamadığınız bir şey sizin üçün xeyirli, bəzən də xoşladığınız bir şey sizin üçün zərərli ola bilər. (Onu) Allah bilir, siz bilməzsiniz."

(Bəqərə surəsi, 216-cı ayə)

Sevdiyimiz birinə qovuşduqda sevinərik. Sevdiklərimizi itirdikdə kədərlənərik. Allah bizi bu dünyada bəzən sevinclə, bəzən kədərlə sınağa çəkir. Çünki bu dünya bir imtahan yeridir. Bu gerçəyi unutmadan hərəkət etdikdə sevincimiz də, kədərimiz də Allahın razılığını qazanma fürsətinə çevrilir. Rəbbimizin verdiyi nemətlərə şükür edər, başımıza gələn bələlara və çətinliklərə səbir edərik. Onun təqdirinə razı olarıq. Allah-Təalanın verdiyinə razı olmaq bizi qənaət sahibi edir. Bizi qısqanclıq, həddindən artıq ehtiras və paxıllıq duyğularından qurtarar. Beləcə, qədərə iman Allahdan gələn hər şeyə razı olaraq Onun rızasını qazanmamızı təmin edir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Yer üzündə baş verən və sizin öz başınıza gələn elə bir müsibət yoxdur ki, Biz onu yaratmamışdan əvvəl o, bir kitabda (lövh-i məhfuzda) yazılmamış olsun. Bu, Allah üçün çox asandır! Bu sizin əlinizdən çıxana kədərlənməməyiniz və sizə də verilənə sevinib qürrələnməməyiniz üçündür. Allah özünü bəyənen, (özü ilə) fəxr edən heç bir kəsi sevməz!"

(İsra surəsi, 55-ci ayə)

Rəbbinə güvənməyən insan gələcək barədə narahatlıq keçirər. Sahib olduğu şeylərin yox olmasından qorxar. Əlindəki nemətləri unudar, kasıblıq qorxusu ilə yaşayar. Sağlamlığını unudar, xəstə-

lik narahatlığı daşıyır. Arzularına və xəyallarına qovuşma düşüncəsi zehinini həddən artıq məşğul edir. Gələcəyi ilə bağlı narahatlıqlara görə bəzən yuxuları qaçar, rahatlığını itirir.

Rəbbimizə güvənmək, qədərə inanmaq bizi gələcəklə əlaqədar gərəksiz qorxu və narahatlıqlardan qurtarar. Çünki qədərə iman etdiyimiz zaman bilirik ki, Allahın təqdir etdiyindən baş-

qa heç nə baş verməz. Allahın icazəsi olmadan heç bir şey başımıza gəlməz. Başımıza gələcək olanı da Allahdan başqa heç kim geri çevirə bilməz. Qarşılaşacağımız maneələri Onun köməyi ilə aşar, çətinlikləri Onun dəstəyi ilə dəf edirik. Bəndə olduğumuz üçün etməli olduğumuz iş çalışmaq və Allaha güvənməkdir. Ona təvəkkül etmək, Ondan kömək istəməkdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"De: "Allahın bizim üçün (ləvhiməhfuzda) yazdığından başqa bizə heç bir şey üz verməz. O bizim ixtiyar sahibimizdir. Buna görə də möminlər yalnız Allaha təvəkkül etsinlər!"

(Tövbə surəsi, 51-cu ayə)

Allahın Qədrindən Yenə Onun Qədrinə Qaçır

Həzrət Ömər xəlifəliyi əsnasında Şama girdi. Şamın yaxınlığında onu İslam ordusunun baş komandiri Əbu Ubeydə və yoldaşları qarşıladılar. Həzrət Ömərə Şamda vəba epidemiyasının olduğunu xəbər verdilər.

Həzrət Ömər yanındakı ənsar və mühacirlərin böyüklərindən olan səhabələrlə məsləhətləşdi. Bəzi səhabələr yola çıxdıqlarını və geri qayıtmağın düzgün olmadığını dedilər. Bəziləri də insanları yoluxucu vəba xəstəliyinin olduğu bir yerə aparmağın düzgün olmadığını, geri qayıtmağın məsləhət olduğunu dedilər. Həzrət Ömər yanındakılara:

- Mən səhər geri qayıdıram, siz də mənimlə birlikdə geri dönün.

Bu sözü eşidən Əbu Ubeydə:

- Ey xəlifə! Allahın qədrindənmi qaçırsan. Allah ölümünüzü bu xəstəlikdən təqdir etmişsə öləcəksiniz. Əgər təqdir edilməmişsə sizə heç nə olmaz. -dedi.

Həzrət Ömər:

- Kaş ki, bu sözü səndən başqası söyləyəydi, Ey Əbu Ubeydə! -dedi.

Həzrət Ömər Əbu Ubeydəni çox sevər və onun sözünə müxalif çıxmaq istəməzdi. Sonra da sözlərinə belə davam etdi.

- Bəli, Allahın qədrindən yenə Allahın qədrinə qaçırsan. Nə deyirsən, ey Əbu Ubeydə, sənin dəvələrin olsa və iki tərəfi olan bir vadiyə getsələr, vadinin bir tərəfi otlaq olsa, digər tərəfi də quraq olsa, sən dəvələrinə yaşıllığın çox olduğu yerdə otarsan Allahın qədəriylə otarmış olardın. Quraq yerdə otarsan yenə Allahın qədəriylə otarmış olmazdın?

Həzrət Ömər bu sözləri Əbu Ubeydəni qane etmişdi. O əsnada bəzi ehtiyaclarını həll etmək üçün ortalarda görünməyən Əbdürrəhman bin Əvf (radiyallahu anh) gəldi və:

- Bu mövzuda mənim bildiyim bir hədis var. -dedi. Sonra da Sevimli Peyğəmbərimizin:

"- Bir yerdə yoluxucu xəstəlik yayıldığını eşitsəniz oraya getməyin. Olduğunuz yerdə yoluxucu bir xəstəlik ortaya çıxsın, oradan da çıxmayın." buyurduğunu söylədi.

Əbdürrəhman bin Əvfin bildirdiyi bu hədisi eşidən Həzrət Ömər doğru bir seçim etdiyi üçün Allaha həmd etdi və oradan ayrılıb Mədinəyə doğru yola düşdü. Şama girməkdən imtina etdi. (Buxari, Tibb, 30)

Ruzi

Canlıların yeyib-içdiyi və faydalandığı şeylərə ruzi deyilir. Bütün canlı varlıqların ruzisini verən Allahdır. Uca Allah belə buyurmuşdur:

“Yer üzündə yaşayan bütün canlıların ruzisi yalnız Allaha aiddir” (Hud surəsi, 6-cı ayə)

Allah hər kəsin ruzisini təqdir etmiş, müəyyənləşdirmişdir. Ancaq ruzini axtarıb tapmaq insana aid olan bir işdir. İnsanın vəzifəsi ruzisini Allahın əmrinə uyğun olaraq halal yollarla qazanmaqdan ibarətdir. İnsan ruzisini necə istəsə Allah da elə verir. Ruzisini qazanarkən pis yollara düşən və haram yeyən bunun cəzasını çəkir.

Əcəl

İnsanı yoxdan var edən, yaşadan Allah insanın nə qədər yaşayacağını da göstərmişdir. Ömür insanın ölümündən doğumuna qədər keçən məhdud vaxtdan ibarətdir. Əcəl ömrün bitdiyi, dünya həyatının sona çatdığı vaxtdır. Ölüm səbəbləri nə olursa olsun, əcəl birdir, dəyişməz. Əcəl deyilən müəyyən vaxtda gələndə insan ölür. Əcəlin dəyişməyəcəyini Uca Allah Qurani-Kərimdə belə buyurur:

“Artıq onların əcəli gəldikdə onu nə bir saat gecikdirə, nə də vaxtından əvvəl həyata keçirə bilərlər”. (Nəhl surəsi, 61-ci ayə)

Bizə düşən vəzifə isə sağlamlığımızı qorumaq, həyatımızı təhlükəyə salan şeylərdən çəkinmək, müvəqqəti olan dünyadakı vaxtımızı boş yerə keçirməmək, heç ölmə-

yəcəkmişik kimi dünya üçün, sabah öləcəkmişik kimi axirət üçün çalışmaqdan ibarətdir.

İnsan ömrünün nə vaxt bitəcəyini, əcəlinin nə zaman gələcəyini bilmədiyi üçün, üzərinə düşən işləri vaxtında yerinə yetirməli, heç bir şeyi təxirə salmamalıdır.

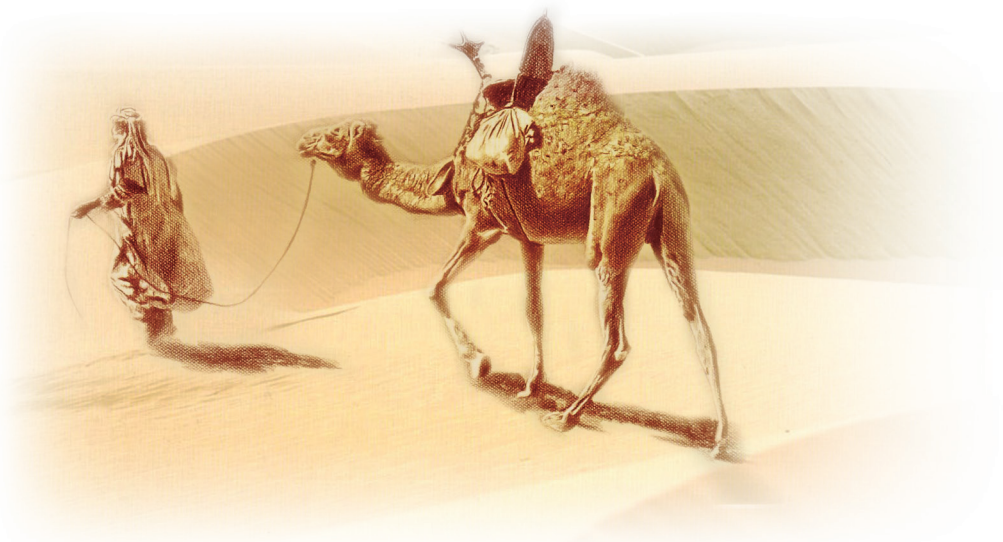
Təvəkkül

Təvəkkül yerinə yetirəcəyimiz hər hansı bir iş üçün var gücümüzlə çalışıb əlimizdən gələni etdikdən sonra nəticəni Allahdan gözləməkdir. Öz tarlasını yaxşıca sürüb, buğdasını əkib, suvarmasını apardıqdan sonra məhsulu Allahdan gözləmək təvəkkülə ən gözəl nümunədir. Bunun əksi təvəkkül sayılmaz. Yəni heç bir şey göstərmədən bir işin yerinə gəlməsini istəmək və Allahdan nəticə gözləmək təvəkkül sayılmaz. Öz dəvəsini bayırda bağlamayıb buraxan və “Allaha təvəkkül etdim” deyən bir nəfərə Peyğəmbərimiz belə buyurmuşdur:

“Əvvəlcə dəvəni bağla, sonra təvəkkül et!” (Kəşfül-xəfə, c. 1, s. 144).

Peyğəmbərimizin bu mübarək sözlərindən də başa düşülür ki, müsəlman əvvəlcə əlindən gələni etməli, sonra Allaha təvəkkül etməlidir. Namaz qılmaq, oruc tutmaq necə dini bir vəzifə isə, dolanışığını təmin etmək üçün işləyib qazanmaq da elə bir işdir. Uca Allah:

“Namaz qılınan kimi yer üzünə dağılın və Allahın fəzlindən qismətinizi axtarın” (Cümə surəsi, 10-cu ayə) deyə buyurmuşdur.

QƏDƏRƏ İMANIN FAYDALARI

Qədərə İman

- Bizə kainatdakı hər şeyin Allahın elmiylə, iradəsiylə və qüdrətiylə meydana gəldiyi həqiqətini xatırladır
- Hər hadisənin arxasında bir hikmətin olduğunu dərk etməyimizi təmin edir
- Allahdan gələn hər şeyə razı olaraq Onun rızasını qazanmağımıza yardımçı olar
- Bizi gələcəklə bağlı yersiz təlaş və həyəcanlardan qoruyar

Qədər və qəzaya iman xeyir və şər, yaxşılıq və pislik, canlı-cansız, faydalı-faydasız hər şeyin Allahın elmi, iradəsi, qüdrəti və yaratması ilə mümkün olduğuna, Allahdan başqa yaradıcı olmadığına inanmaq deməkdir. Qədər iman kainatda hər şeyin bir ölçüyə və hikmətə görə meydana gəldiyini qəbul etməyi bildirir.

İBADƏT

- ❁ İbadətlər
- ❁ Təmizlik
- ❁ Namaz
- ❁ Oruc
- ❁ Zəkat
- ❁ Həcc
- ❁ Qurban

İBADƏTLƏR

İBADƏT NƏDİR?

Ümumi mənada ibadət Uca Allaha boyun əymək, Ona səmimi-qəlbdən sevgi və ehtiramla qulluq etməkdir. Xüsusi mənada ibadət isə, Allahın razılığına nail olmaq və Ona yaxın olmaq üçün Allah tərəfindən əmr edilən və Həzrət Məhəmməd əleyhissalam tərəfindən əyani sürətdə göstərilən namaz, oruc, zəkat və həcc kimi əməllərə deyilir.

İbadət bizi və hər şeyi yaradan Uca Allaha olan sevgi və bağlılığımızı göstərir. İbadət Onun göstərişlərini yerinə yetirmək, qadağan etdiklərindən isə çəkinməkdir.

İbadət qəlbimizdə olan inamımızın davranışlarımızda öz əksini tapmasıdır. Namaz qılmaq, oruc tutmaq, Quran oxumaq, dua etmək, Allahı zikr etmək ibadətdir. Yalan danışmaqdan, oğurluqdan uzaq durmaq ibadətdir. Ana-ata ilə yaxşı rəftar, qohumlara

gediş-gəliş də ibadətdir. İnsanlara yaxşılıq etmək, köməklik göstərmək, onlara zərər verən hər hansı bir şeyi ortadan qaldırmaq ibadətdir. Salam vermək və insanlara qarşı gülərüzlü olmaq da ibadətdir. Bir sözlə Allahın razılığını qazandıracaq hər bir hərəkət, davranış, duyğu və düşüncə ibadət sayılır.

Allah-Təala buyurur ki:

"De: "Mənim namazım da, ibadətim də, həyatım da, ölümüm də aləmlərin Rəbbi Allah üçündür!"

(Ənam surəsi, 162)

NƏ ÜÇÜN İBADƏT EDİRİK?

Həyatımızın hər anında saysız-hesabsız nemətlərlə qarşılaşır və onlardan faydalanırıq. Nəfəs aldığımız hava, içdiyimiz su, yediyimiz yemək, rəngarəng olan, dadı və qoxusu bir-birindən fərqlənən meyvələr, ətini yediyimiz, südünü içdiyimiz heyvanlar... Məhz bunlar və digər cürbəcür ruzilər Uca Allahın insanlara bəxş etdiyi nemətlərdir. Bu nemətlərin hər biri insana Allahın razılığına nail olmaq üçün fürsət və imkanlar verir.

Odur ki, bizi yoxdan yaradan və saysız nemətlər verən Uca Allaha minnətdarlıq etməli, bizə buyurduğu ibadətləri də səmimi-qəlbdən yerinə yetirməliyik. Beləliklə də, Allaha etdiyimiz ibadətlərlə Onun bizə verdiyi nemətlərə qarşı şükür etmiş olur, eləcə də Uca Allaha olan inamımızı, sevgimizi və bağlılığımızı ifadə edirik. Bununla da Allahın sevgisinə nail olur və dünyadakı nemətləri daha ziyadəsi ilə axirətdə verər və bizi cənnətdə sonsuz xoşbəxtliyə qovuşdurur.

Bir müsəlman yalnız iman gətirməklə deyil, eyni zamanda inandığını tətbiq etmək və ona əməl etməklə də məsuldur. Allaha inandığını söyləyən hər bir kəs istəyərək Rəbbinə yönəlməli, qulluq etməli, boyun əyməli və itaət etməlidir. Çünki Allaha ibadət etmək Ona olan sevginin və şükrün nəticəsidir.

İbadət insanın Allaha qarşı olan məsuliyyətlərini yerinə yetirməsi ilə yanaşı, yaşadığı cəmiyyətlə, özü ilə, hətta dünyada bütün canlı və cansız varlıqlarla qurduğu münasibətləri də əhatə edir. Evdə, məktəbdə, küçədə, bazarda, oyunda və digər bir sıra hallarda Allahın rızasına müvafiq davranmaq mümkündür. İslamın müəyyən etdiyi qaydalar çərçivəsində insanın ortaya qoyduğu hər bir davranış, sahib olduğu hər duyğu və düşüncə ibadətdir. İman ilə davranışlar arasındakı münasibət qarşılıqlıdır və ibadət imanın davranışlardakı təzahürüdür.

Allah-Təala buyurur ki:

"Əgər şükür etsəniz, sizə olan nemətimi artıraram"

(İbrahim surəsi, 7)

Allah-Təala buyurur ki:

"Sənə ölüm gələndək Rəbbinə ibadət et!"

(Hicr surəsi, 99)

İBADƏTİN FAYDALARI

İbadətlər bizi Allaha yaxınlaşdırır:

İnsanın yaradılma məqsədi Allahı tanımaq və Ona ibadət etməkdir. İnsan ibadətlərlə Allaha olan qulluq borcunu yerinə yetirir və ibadət etməklə özünü Allaha yaxın hiss edir. Heç bir vasitəçi olmadan bilavasitə Uca Allahdan köməklik istəyir, Onun rəhmətinə sığınır və nəticədə Allahın sevgisinə nail olmağa səy göstərdiyi üçün özünü xoşbəxt hiss edir.

İbadətlər əxlaqımızı kamilləşdirir:

İbadət insanın təmiz, əxlaqlı və cəmiyyətə faydalı olmağına kömək edir. Qəlbini mənfi düşüncələrdən təmizləyir. Həm zahirini, həm də daxilini, yəni ruhunu paklaşdıraraq əxlaqını kamilləşdirir.

İbadətlər imanı gücləndirir:

İmanı qorumaq və qüvvətləndirmək yalnız ibadətlə mümkündür. İbadətlər düzgün şəkildə yerinə yetirilərsə, iman güclənər.

Odur ki, ibadət həm bu dünyada, həm də axirətdə insanlar üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İbadətin həzzini dadan bir müsəlman harada olursa olsun Allaha qarşı ibadətdən əsla vaz keçməz. Peyğəmbərimiz Hz. Mühəmməd əleyhissalam bu baxımdan müsəlmanlar üçün ən gözəl nümunədir. Həqiqətən də O, Allaha qulluqda çox həssas davranar, ibadət etməyi sevir və bütün ibadətlərini

nöqsansız yerinə yetirərdi. Müsəlmanlara da bu barədə sıx-sıx tövsiyələr edərdi.

Allah-Təala buyurur ki:

"Mən cinləri və insanları yalnız
Mənə ibadət etmək üçün
yaratdım"

(Zariyat surəsi, 56)

Bir nəfər Həzrət Peyğəmbər əleyhissalamın yanına gələrək:

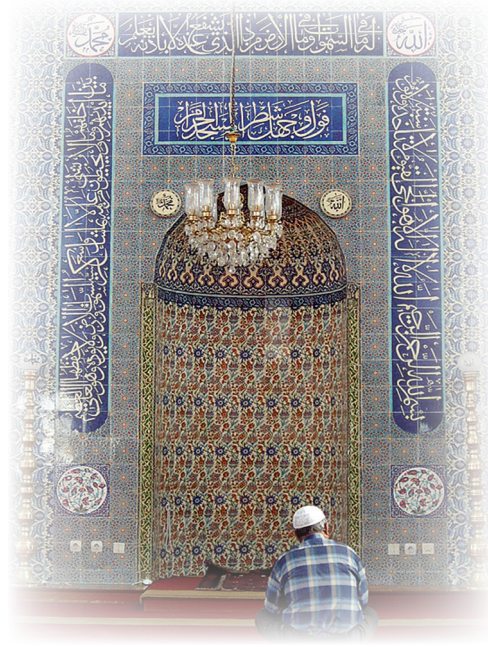
- Ey Allahın Rəsulu, mənə cənnətə aparacaq, cəhənnəmdən də uzaqlaşdıracaq əməlin hansı olduğunu söyləyərdiniz?
- deyə soruşdu.

Peyğəmbər əleyhissalam belə cavab verdi.

- "Allaha ibadət et, Ona heç bir şeyi şərik qoşma. Namazlarını qıl, zəkatını ver və qohum-əqrəbə ilə əlaqəni kəsmə!"
(Buxari, Ədəb, 10)

İbadətin Faydaları

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi həyatın hər sahəsini əhatə edən ibadət anlayışı ilə yanaşı, vaxtı, yeri, şəkli və miqdarı dinimiz tərəfindən müəyyən edilmiş xüsusi ibadətlər vardır. Dinimizin təməl əsasları olan başlıca ibadətlərimiz bunlardır: namaz, oruc, zəkat, həcc. Bunlar yerinə yetirilmə baxımından üç qisimdir: Bədənlə edilənlər (namaz, oruc), mal ilə edilənlər (zəkat), həm bədən, həm də mal ilə edilənlər (həcc).

Namaz

Namaz ağılı başında olan və həddibülüğa çatmış hər bir müsəlmanın yerinə yetirməli olduğu, müəyyən şərtləri, vaxtları və şəkilləri olan fərz (vacib) bir ibadətdir. Namazın vaxtında qılınması Allahın ən çox xoşlandığı davranışlar arasındadır. Namazın vaxtında qılınması üçün dinimizin insanlara tanıdığı bir sıra asanlıqlar vardır. Məsələn, su tapılmadıqda dəstəmaz əvəzinə təyəmmüm alaraq, xəstə olduqda oturaraq, ya da uzanaraq namaz qılın bilər.

Namaz möminin ruhunu və qəlbini Allaha açması, Ondan rəhmət və bərəkət istəməsi, Ona olan dərin məhəbbətini or-

taya qoyması, Onun ucalığı qarşısında öz acizliyini etiraf etməklə boyun əydiyini göstərməsidir. Uca Allah Qurani-Kərimdə buyurur: **“Mən cinləri və insanları yalnız Mənə ibadət etmək üçün yaratdım”** (Zariyat surəsi, 56).

Allah-Təala buyurur ki:

"Kitabdan sənə vəhy olunanları oxuyub namaz qıl. Həqiqətən, namaz çirkin və yaramaz işlərdən çəkindirir"

(Ənkəbüt surəsi, 45)

Zəkat

Zəkat İslam dininin beş əsas şərtlərindən biridir. Müsəlmanın sahib olduğu mal-dövlətin müəyyən miqdarını Qurani-Kərimdə bildirilənləri ibadət məqsədilə Allah rizası üçün verməsidir. Tələb olunan şərtləri daşıyan hər bir müsəlmana hər il bir dəfə olmaqla zəkat vermək fərzdır (vacibdir). Zəkat vermək Quranda bir çox yerdə namazla birgə qeyd olunmuşdur. Məhz bu, zəkatın müsəlmanın həyatında dinin dirəyi sayılan namaz qədər mühüm olduğuna işarə edir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Həqiqətən, möminlər nicat tapmışlar! O kəslər ki, namazlarında (hər şeyi unudaraq ruhən və cismən yalnız Allaha) müti olub (Ona) boyun əyərlər! O kəslər ki, lağlağıdan (lüzumsuz şeylərdən, qadağan olunmuş əməllərdən) üz döndərərlər; O kəslər ki, zəkat verərlər"

(Möminun surəsi, 1-4)

Həcc

Həcc İslam dininin beş əsasından biridir. Kəbəni və ətrafındakı müqəddəs məkanları, həcc aylarında üsuluna müvafiq şəkildə ziyarət etməkdir. Lazımı şərtləri daşıyan hər bir müsəlmanın ömründə bir dəfə olmaqla həcc etməsi fərzdır.

Allah-Təala buyurur ki:

"Onun yoluna gücü çatan hər bir kəsin həccə gedib o evi ziyarət etməsi insanların Allah qarşısında borcudur"

(Ali-İmran surəsi, 97)

Sədəqə

Sədəqə müsəlmanın sırf Allah rizası üçün möhtac olan kəslərə mal-dövlətindən zəkatdan başqa olmaqla müəyyən bir hissəsini verməsi və başqalarına xeyirxahlıq etməsidir. Sədəqə məfhumu Allahın razılığına nail olmaq məqsədilə edilən hər cür maddi xərcləri və mənəvi fədakarlığı əhatə edir. Odur ki, sədəqə zəkatdan daha əhatəlidir. Sədəqə vermək çox böyük savabdır. Sədəqə müsəlmanların xeyirxahlıq yollarında birləşərək yardımlaşmalarını təmin edən mənəvi güc mənbəyidir. Peyğəmbərimiz əleyhissalam möminlərdən sədəqə vermələrini istədikdə, səhabələrdən sədəqə

verməyə gücü çatmayanlar, Mədinə bazasında su odun sataraq qazandıqları ilə aldıkları xurmaların bir qismini kasıb və yoxsullara verərək sədəqə savabına nail olmağa səy göstərmişdilər. Bundan əlavə, Peyğəmbərimiz əleyhissalamın “Verən əl, alan əldən üstündür” hədisi ilə müsəlmanları daim verməyə, halal yoldan qazanıb başqaları ilə bölüşməyə təşviq etmişdir. Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam Allah rizası üçün sədəqə verən kəs haqqında hər gün bir mələyin “Ya Rəbb, malını bağışlayana əvəzini ver!” - deyə dua etdiyini bildirmişdir.

Əməli-Saleh (Saleh Əməl / Yaxşılıq / Xeyirxahlıq)

Əməli-saleh Quranda imanla birlikdə sıx-sıx istifadə olunan bir ifadədir. Saleh əməl “yaxşılıq və xeyirxahlıq” mənasına gəlir. İmana müvafiq və ona münasib hər bir doğru davranış saleh əməl əhatəsinə daxildir. Saleh əməl heç kəsdən hər hansı əvəz gözləmədən yalnız Allahın razılığına nail olmaq üçün edilir. İnsanlar və bütün varlıqlar üçün faydalı olan hər bir iş Allahı məmnun edir. Namaz qılmaq saleh əməl olduğu kimi, güləruz olmaq, ehtiyacı olan insanlara köməklik göstərmək, yaxşılıq etmək və yaxşılığa təşviq etmək, pisliyə mane olmaq, salam vermək, bir heyvanı doyuzdurub ona su vermək, hətta yoldakı zərər verə biləcək bir daşı kənara qoymaq da Allahın razılığına nail olmaq üçün edildiyindən dinimiz tərəfindən saleh əməl sayılır. Məhz bu səbəbdən davranışlar inanca uyğun olmalıdır. İman davranışları, davranışlar da inanca təsir edir. İman dav-

ranışlarla ortaya çıxar və davranışların kamilləşməsinə səbəb olar. Həyata keçirilən hər bir xeyirxahlıq və yaxşılıq imanın meyvələri kimi meydana çıxar.

Allah-Təala buyurur ki:

"And olsun axşam çağına!
Həqiqətən, insan ziyan
içərisindədir. Yalnız iman gətirib
yaxşı işlər görənlər (saleh əməl
işləyənlər), bir-birinə haqqı
məsləhət görənlər və bir-
birinə səbirli olmağı məsləhət
edənlərdən başqa"

(Əsr surəsi, 1-3)

MÜKƏLLƏFİN (HƏDDİ-BÜLUĞA ÇATANLARIN) DAVRANIŞLARI ilə ƏLAQƏDAR TERMİNLƏR

Uca dinimiz İslam bir müsəlmanın ibadətlərdən məsul sayılması üçün mükəlləf olmasını şərt qoşmuşdur. Mükəlləf həddi-buluğa çatan və ağılı başında olan, dinin müəyyən etdiyi hökmlərdən məsul olan və öhdəlik daşıyan mənasına gəlir. Dinimizə görə mükəlləf olanın yerinə yetirməklə məsul olduğu işlərə “əfali-mükəlləfin (mükəlləfin davranışları)” deyilir.

İslama görə mükəlləfin davranışları aşağıdakı 8 qisimdən birinə daxildir:

DAVRANIŞLARIN NÖVLƏRİ

1. Fərz	😊😊😊😊
2. Vacib	😊😊😊
3. Sünnə	😊😊
4. Müstəhəb	😊
5. Mubah	😊
6. Haram	😞😞😞😞
7. Məkrüh	😞😞
8. Müfsid	💣

Fərz 😊😊😊😊

Fərz: Yerinə yetirilməsi dinimiz tərəfindən qətiyyətlə əmr edilən davranışdır. Fərz yerinə yetirilmədikdə insan günahkar olar.

Vacib 😊😊😊

Vacib: Fərz qədər açıq və qəti bir dəlilə söykənməməklə yanaşı, dinimiz tərəfindən əmr edilən davranışdır. Vacib olan davranışlara qurban, fitrə, vitr və bayram namazlarını misal vermək olar. İslam alimlərindən bəziləri “vacib” başlığı altında sayılan ibadətləri “sünnə” çərçivəsinə daxil etmişlər.

Sünnə 😊😊

Sünnə: Hz. Peyğəmbər əleyhissalamın fərz və vacibdən başqa etdiyi davranışlar, eləcə də sözlə və ya təsdiq etməklə yerinə yetirilməsini tövsiyə etdiyi, nümunəvilik xüsusiyyətini daşıyan davranışdır.

Müstəhəb 😊

Müstəhəb: Peyğəmbərimiz əleyhissalamın ara-sıra etdiyi və yerinə yetirilməsi dinimiz tərəfindən xoş qarşılanan davranışdır. Məsələn; nafilə namaz qılmaq, axşam namazını vaxtı girən kimi qılmaq, nafilə oruc tutmaq kimi.

Mübah 😊

Mubah: Mükəlləfə yerinə yetirib-yetirməməkdə dinimiz tərəfindən sərbəstlik verilən davranışdır. Caiz kəlməsi də mübahla eynimənalıdır. Haqqında hər hansı dini qadağa olmayan bütün dünya nemətləri ümumi olaraq mübahdır. Məsələn, yemək, içmək və gəzmək kimi davranışlar bu qismə daxildir.

Haram 😞😞😞😞

Haram: Dinimiz tərəfindən qətiyyətlə qadağan edilən davranışdır. Haramı edən kəs günahkar olar.

Məkrüh 😞😞

Məkrüh: Haram olmamaqla yanaşı, dinimiz tərəfindən xoş qarşılanmayan bir davranışdır.

Müfsid 🔥

Müfsid: Bir ibadəti yerinə yetirərəkən onu pozaraq etibarsız edən bir nöqsanlıq, yaxud da yanlış bir davranışdır. Məsələn, orucly ikən yemək və ya içmək, namazda danışmaq kimi davranışlar misal verilə bilər. Etibarsız olan ibadətə də “fasid” və ya “batıl” deyilir.

İslamın Şərtləri

İslamın beş şərti var
Bilmək böyük səadət
Bunlara kim uyarsa
Ona açılar cənnət...

Üçüncü şərt Ramazan
Orucunadır niyyət
Gündüz yeyib-içmədən
Sevinclə keçər müddət...

Şərtlərdən birincisi
Kəlmeyi-şəhadət
Tək və böyük Allahdan
Başqa tanrı yox əlbət.
Onun son peyğəmbəri
Şanı uca Mühəmməd.

Dördüncü şərt zəkatdır
Allah vermişse sərvət
Mal-döletini qırxa böl
Birini hədiyyə et!
Bir dəfə həccə getmək
Olarsa əgər qismət.
Beşinci şərt İslamın
Kəbəsinə ziyarət...

İkinci şərt namazdır
O, nə gözəl ibadət
Gündə yarım saata
Sığar beş vaxt növbət...

TƏMİZLİK

Təmizlik və İbadət

İslama görə təmizlik yalnız ibadətin deyil, hər şeyin əsasıdır. Uca Alah Quranda belə buyurur: **“Allah (günahından) tövbə edənləri, (təmiz və) pak olanları sevər!”** (Bəqərə surəsi, 222). Məhz bu səbəbdən həm gündəlik həyatımızda, həm də ibadət edən zaman təmizliyə riayət etməliyik.

İslama görə üç cür təmizlik vardır: Maddi təmizlik, hökmi təmizlik, mənəvi təmizlik.

"Maddi təmizlik" müsəlmanın ibadətlərində və gündəlik həyatında nəcasət adı verilən gözlə görülən kirlilikdən bədənini, paltarını və ətraf mühitini təmizləməsidir.

Dəstəmaz və ya qüslün olmamasına "hədəs" adı verilir. Dəstəmaz və qüsl almaqla hədəsdən təmizlənmiş olunur və bu təmizlənməyə də "hömkü təmizlik" deyilir.

"Mənəvi təmizlik" isə, qəlbin və nəfsin yalan, təkəbbür, həsəd, qeybət və bu kimi pislik, günah və çirkinliklərdən təmizlənməsidir.

İslamda ibadətlə sözü gedən üç təmizlik arasında sıx əlaqə vardır. Məsələn, namaz qılmaq istədikdə, paltarın, bədən və ətrafın təmiz olmasına diqqət yetirməli və dəstəmaz almalıyıq. Peyğəmbərimiz əleyhissalam: *“Namazın açarı təmizlikdir,”* - buyurmuşdur (Əbu Davud, Təharət, 31). Bunlara əlavə, qəlbin və nəfsin mənəvi kirlərdən uzaq tutulmasına diqqət edilməlidir.

Uca Allah Maidə surəsinin 6-cı ayəsində buyurur: **“Ey iman gətirənlər! Namaza durarkən üzünüzü və dirsəklərə qədər əllərinizi yuyun, başınıza məsh çəkin və topuqlara qədər ayaqlarınızı yuyun. Yaxınlıq edib natəmiz olmuşsunuzsa, qüsl edin. Əgər xəstə və ya səfərdə olsanız, yaxud sizlərdən biri ayaq yolundan gəlibsə və ya qadınlara toxunmuşunuzsa (cinsi əlaqədə olmuşunuzsa), su tapmasanız, təmiz torpaqla təyəmmüm edin və ondan üzünü və əllərinizi sürün. Allah sizi çətinliyə salmaq istəməz, lakin O sizi pak etmək və sizə olan nemətinə tamamlamaq istər ki, bəlkə şükür edəsiniz”.**

Həz. Peyğəmbər əleyhissalamın *“Təmizlik imandandır”* hədisi də bizə təmizliyin vacibliyini xatırladır. Xüsusilə ibadət həyatında hər cür maddi və mənəvi kirlərdən təmizlənmək, həm ibadət-dəki mənəvi əhvali-ruhiyyənin meydana gəlməsini, həm də Uca Rəbbimizə ediləcək ibadətlərin mükəmməl şəkildə yerinə yetirilməsini təmin edir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Nəfsini (günahlardan) təmizləyən mütləq nicat tapacaqdır!
Onu (günaha) batıran isə, əlbəttə, ziyana uğrayacaqdır"

(Şəms surəsi, 9-10)

Peyğəmbərimiz buyurur ki:

"Təmizlik imanın yarısıdır"
"Allah təmizdir, təmizliyi sevər"

(Müslim, Təharət, 1; Tirmizi, Ədəb, 41)

DƏSTƏMAZ

Dəstəmaz müəyyən ibadətlərə qabaqcadan hazırlanmaq məqsədilə edilən təmizlikdir. Dəstəmaz almaq vəziyyətə görə fərz, vacib və ya sünnə ola bilər. Belə ki, namaz qılmaq üçün dəstəmaz almaq fərz, təvaf etmək üçün vacib, yatmadan əvvəl dəstəmaz almaq isə sünnədir.

Dəstəmazın fərzləri

- * Üzü yumaq
- * Qolları dirsəklərlə birlikdə yumaq
- * Başı məsh etmək
- * Ayaqları topuqlarla birlikdə yumaq

Dəstəmazın Alınma Qaydası

- 1 Dəstəmaz almağa "niyyət" edirik.
- 2 "Əuzu bismillah" deyirik.
- 3 Əllərimizi biləklərə qədər üç dəfə yuyuruq. Barmaqlarımız arasını ovuşdururuq.

- 4 Sağ əlimizlə üç dəfə su alaraq ağzımızı çalxalayırıq.

- 5 Sonra üç dəfə sağ ovucumuzla burnumuza su çəkirik və hər dəfə sol əlimizlə təmizləyirik.

- 6 Daha sonra iki ovucumuzla su alaraq saçlarımızın dibindən qulaqlarımıza və çənə altına qədər üzümüzü üç dəfə yuyuruq.

- 7 Əvvəlcə sağ, sonra sol qolumuzu dirsəklər də daxil olmaqla üç dəfə yuyuruq.

- 8 Sağ əlimizin içi isladılaraq başımızı məsh edirik.

- 9 Bir daha əllərimizin içi isladılaraq barmaqlarımızla qulaqlarımızın içini və arxasını ovuruq.

- 10 Əllərimiz yenidən isladılma-
madan əllərimizin çözü ilə
boynumuzu məsh edirik.

- 11 Axırda əvvəlcə sağ, sonra da sol ayağımızı hər birini üç dəfə olmaqla yuyur və barmaq aralarını da təmizləyirik.

Dəstəməzi Pozan Hallar

Dəstəməz Alarkən

- 💣 Kiçik və ya böyük olmaqla çölə çıxmaq
- 💣 Yellənmək
- 💣 Bədənin hər hansı bir yerindən qan, irin, sarı suyun çıxması
- 💣 Ağızdolusu qusmaq
- 💣 Yatmaq
- 💣 Namaz qılarkən yanındakının eşidəcəyi qədər gülmək
- 💣 Ürəkkeçməsi

Dəstəməzi Pozar

Məhəmməd Ümmətinin Nuru

Bir gün Peyğəmbərimiz:

- Qardaşlarımı görməyi çox arzulayırdım, - buyurdu. Bunu eşidən səhabələr:
- Biz sənin qardaşların deyilikmi, ya Rəsulullah? - dedilər.

Peyğəmbərimiz də:

- Siz mənim (əşabım, dostlarım) yoldaşlarımsınız. Qardaşlarımsa hələ dünyaya gəlməmiş olanlardır, - buyurdu.

Səhabələr:

- Ümmətindən hələ dünyaya gəlməyənləri qiyamət günü necə tanıyacaqsan, ya Rəsulullah? - deyərək soruşdular. Peyğəmbər (s.ə.s):

- Bir adamın alını və ayaqları ağappaq bir atı olsa, qara atlarla dolu ilxının içində öz atını tanımazmı? - deyərək səhabələrdən soruşdu.

Əshab:

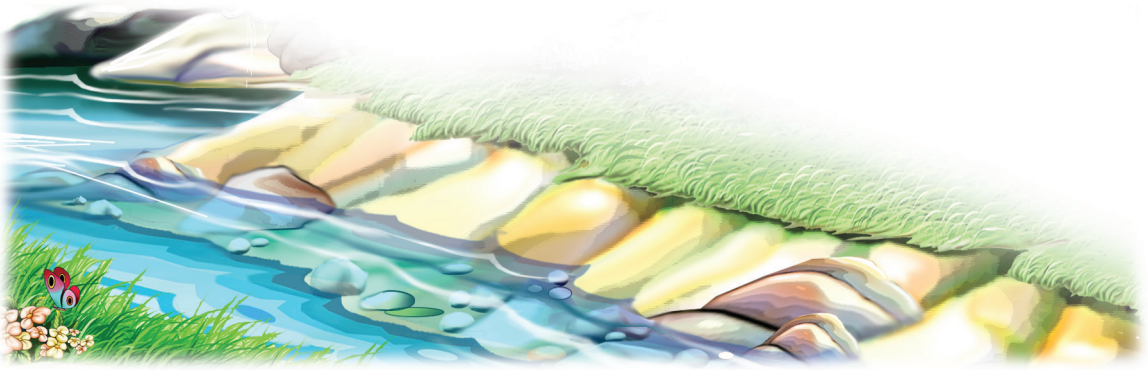
- Tanıyar, ya Rəsulullah! - deyər cavab verdilər. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) də belə buyurdu:

- *Bax, mənim qardaşlarım da dəstəməz aldıkları üçün qiyamət günü üzləri nurlu, əl-ayaqları parlaq olaraq gələcəklər. Mən Kövsər hovuzunun başına onlardan əvvəl gələcəyəm və onları dəstəməz üzvlərinin parlaqlığından tanıyacağam* (Müslim, Təharət, 39).

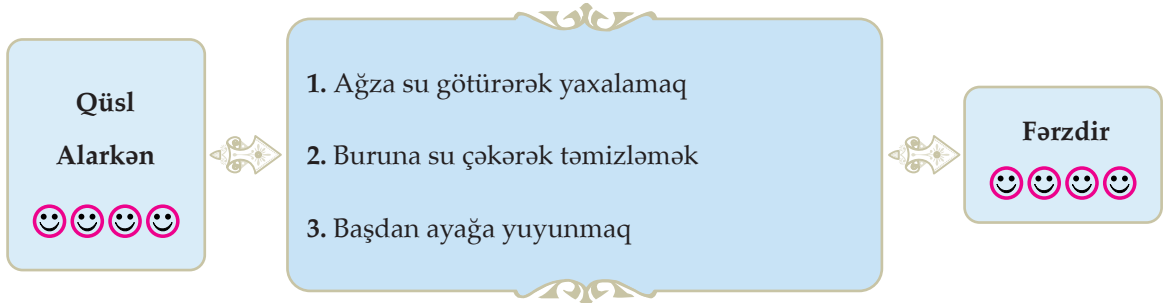
**“Dəstəməz aldıkları üçün
ümmətimin dəstəməz
üzvləri qiyamət günündə
par-par parıldayacaqdır”**

QÜSL

Hədəsdən təmizlənmək üçün bütün bədənini təmiz su ilə yuyulmasıdır. Buna qüsl almaq deyilir.

Qüslün Fərzləri

Qüslün Alınma Qaydası

Ağız təmizləndikdən
sonra buruna su
çəkilərək təmizlənir.

Namaz dəstəməzi
kimi dəstəmaz alaraq
ayaqların yuyulması
ən sona təxirə salınır.

Sağ ovucla su
götürərək ağız
təmizlənir.

Dəstəmaz aldıqdan
sonra əvvəlcə baş
yuyularaq saçların
diblərinə kimi suyun
nüfuz etməsinə
diqqət edilir.

Əllər biləklərə qədər
üç dəfə yuyulur.

Həç bir quru yer
qalmamasına diqqət
edilir.

Ayıb yerləri
yuyulur.

Sağ və sol çiyinlərə
hər birinə üç dəfə
olmaqla su tökülür
və ardından da bütün
bədən yuyulur.

Bədənimizin hər
hansı bir yerində
kirlilik varsa
təmizlənir.

Bismillah deyərək
qüsl almağa niyyət
edilir.

Ayaqlar yuyularaq
çıxılır.

TƏYƏMMÜM

Təyəmmüm su tapılmadıqda və ya suyu istifadə etmək imkanı olmayan hallarda təmiz torpaqla, yaxud torpaq növündən bir şeyə əlləri sürtməklə qolları və üzü məsh etmək surətilə edilən, dəstəmaz və qüslü əvəz edən xüsusi bir təmizlikdir. Təyəmmüm su tapılana və ya istifadə imkanı əmələ gələnə qədər dəstəmaz və qüslü əvəz edir. Təyəmmüm İslamın asanlıq dini olduğunun nişanələrindən biridir.

Təyəmmümün Fərzləri

Təyəmmüm Alarkən

1. Niyyət etmək
2. Əlləri təmiz torpağa iki dəfə vuraraq üz və qolları məsh etmək

Fərzdır

Təyəmmümün Edilmə Qaydası

- 1 Bimillah deyərək dəstəmaz və ya qüsl üçün təyəmmüm etməyə niyyət olunur.
- 2 Əllərin içi torpağa və ya torpaq növündən bir şeyə barmaqlar açıq olmaqla sürülür.
- 3 Əllər bir-birinə vurularaq torpaq qırıntıları silkələnir və üzə məsh edilir.
- 4 Əllər yenidən torpağa vurularaq silkələnir.
- 5 Ardından da sol əl ilə sağ qol, sağ əl ilə də sol qol dirsəklərlə birlikdə məsh edilir.

Təyəmmümü Pozan Hallar

**Təyəmmüm
Alarkən**

Qüsl yerinə təyəmmüm edilmişsə qüslü, dəstəmaz əvəzinə təyəmmüm edilmişsə dəstəmazı pozan hallar təyəmmümü də pozur. Bundan başqa su tapıldıqda, ya da suyun istifadəsinə mane olan hallar aradan qalxdıqda da təyəmmüm pozulur.

**Təyəmmümü
Pozar**

Dəstəmaz, Qüsl və Təyəmmümün Əsas Məqsədi və Mənası

- ❖ Dəstəmaz, qüsl və təyəmmüm bir tərəfdən bədənimizi maddi və mənəvi kirlərdən təmizləyərkən, digər tərəfdən də bizi ibadətə hazırlayır.
- ❖ Dəstəmaz, qüsl və təyəmmüm bizim üçün mənəvi şərait hazırlayır.
- ❖ Dəstəmaz, qüsl və təyəmmüm vasitəsilə təmizlədiyimiz hər bir üzvümüzlə yanaşı, həmin üzvlərlə edilən günahların da təmizləndiyi bir həqiqətdir.
- ❖ Dəstəmaz və qüslə təmizliyə riayət etmiş oluruq, eləcə də bir sıra xəstlikdən özümüzü qorumuş oluruq.
- ❖ Dəstəmaz və qüsl almaqla bədən gümrah olur və canlılıq qazanır. Vücudunun böyük bir hissəsini suyun təşkil etdiyi insan su ilə öz yorğunluğunu atararaq yenidən dinamik olar.
- ❖ Dəstəmaz, qüsl və ya təyəmmümlə hədəsdən təmizlənməklə həm maddi, həm də mənəvi baxımdan təmizlənmiş olaraq özümüzü tam şəkildə ibadətə hazır hiss edərək.
- ❖ Təyəmmümün əsas məqsədi ibadətlərin asanlıqla və heç bir çətinliyə yol vermədən yerinə yetirilməsidir.
- ❖ Təyəmmüm anlayışı nə qədər çətinliklərlə üz-üzə gəlsək də təmizlikdən vaz keçməli olduğumuzu göstərir.

NAMAZ

NAMAZA BAŞLAYIRIQ

***“Namaz qılın, zəkat verin! Qabaqcadan özünü üçün
nə xeyir hazırlasanız onun əvəzini Allahın yanında
tapacaqsınız”***

(Bəqərə surəsi, 110)

“Mənə ibadət et və Məni xatırlamaq üçün namaz qıl!”

(Taha surəsi, 14)

Bir insana namazın fərz olması üçün həmin şəxsə üç şərt mövcud olmalıdır: Müsəlman olmaq, ağılı başında olmaqla ruhi xəstə olmamaq, həddi-bülüğa çatmaq. Bu şərtləri daşıyan bir müsəlman namaz qılmaq istədikdə bir sıra tapşırıqları yerinə yetirməlidir. Bunlar 10 ədəddir. Bunlardan hər hansı biri yerinə yetirilməzsə namaz etibarlı olmaz və yenidən qılınmalıdır. Sözü gedən fərzlərdən altısı namaz qılmazdan əvvəl yerinə yetirilməlidir və bunlara namazın (hazırlıq) şərtləri deyilir. Altısı da namazın tərkib hissəsidir və bunlara namazın rüknləri deyilir.

Peyğəmbərimiz buyurur ki:

***“İslam beş əsas üzərinə
qurulmuşdur: Kəlmeyi-şəhadət,
namaz qılmaq, zəkat vermək, oruc
tutmaq və həccə getmək”***

(Buxari, İman, 1)

Günlərin birində Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam yoldaşlarına: ***“Eviniz qabağında bir çay olsa və gündə beş dəfə orada yuyunsanız sizdə kirdən əsər-əlamət qalarmı?”*** - deyə soruşmuş. Onlar: Xeyr! - dedikdə, belə qarşılıq vermiş: ***“Məhz gündə beş dəfə namaz da belədir. Allah namaz ilə günahları silər”***

(Buxari, Məvaqit, 6)

Namazın Şərtləri

1. Hədəsdən təharət: Namaz qılanın dini baxımdan kirlilik sayılan hədəsdən təmizlənməsidir. Bu təmizlik dəstəmaz və qüsl almaqla yerinə yetirilir.

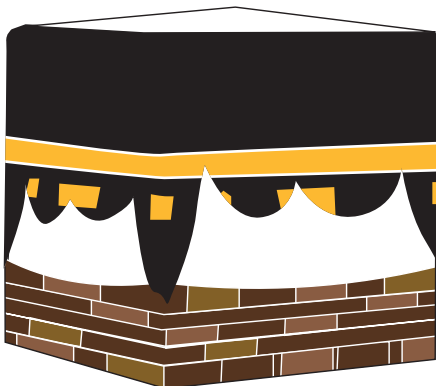
2. Nəcasətdən təharət: Namaz qılanın namaz qıldığı yeri, üstündəki paltarları və bədənini təmizləməsidir.

3. Sətri-övrət: Kişilərin ən azı göbəklə diz qapağı arasını; qadınların isə üz, əllər və ayaqlardan başqa bütün vücudunu örtməsidir.

4. İstiqbali-qiblə: Namaz qılmaq üçün qibləyə, yəni Kəbənin olduğu istiqamətə tərəf çevrilməkdir.

5. Vaxt: Hər bir namazın özünəxas vaxtı vardır. Məhz bu səbəbdən qılınacaq namazın vaxtının girməsi şərtidir. Yatıb qalma və ya unutma səbəbilə vaxtında qılınmayan namazlar ən qısa müddətdə və uyğun bir vaxtda qılınmalıdır.

6. Niyət: Namaz sadəcə olaraq bir sıra fiziki hərəkətlərdən ibarət deyildir. Ona görə də namazdakı fiziki hərəkətlərin namaz məqsədilə yerinə yetirilməsi şərtidir. Bundan əlavə qılınan namazın hansı namaz olduğu və onun mahiyyətinin dərk olunması da şərtidir.

Namazın Rüknləri

1. İftitah təkbiri: Namaz “Allahu əkbər” deyərək başlamaqdır.

2. Qiyam: Namazı ayaq üstə qılmaqdır.

3. Qiraət: Qurandan ən az bir neçə ayə və ya bir surə oxumaqdır.

4. Rükü: Əlləri dizlərə qoyaraq Allahın hüzurunda əyilməkdir.

5. Sücud: Alın, burun, iki diz, iki əl və iki ayağı yerə qoyaraq Allahın hüzurunda yerə qapanmaqdır.

6. Qədeyi-axirə: Namazın axırında Əttəhiyyatu duasını oxuyacaq qədər oturmaqdır.

Azan

Azan və müəzzin nə deməkdir?

Azan namaz vaxtlarını müsəlmanlara bildirmək üçün edilən çağırışdır. Azanı oxuyan adama “müəzzin” deyilir.

Azan nə zaman və necə oxunur?

Azan namaz vaxtı girdikdən sonra minarədən yüksək səslə oxunur. Müsəlmanlar hər gün beş dəfə azan vasitəsilə namaza dəvət olunurlar.

Azan oxunarkən nə etməliyik?

Azani eşitdikdə sakit duraraq azana qulaq asmaq lazımdır. Müəzzinin tələffüz etdiyi sözləri qulaq asanların astadan təkrar etmələri sünnədir. Həzrət Peyğəmbər belə buyurur: **“Azanı eşitdiyiniz zaman siz də müəzzinin dediklərini təkrar edin!”** (Buxari, Azan, 7).

Azanın Sözləri və Mənası

الله أَكْبَرُ	Allahu Əkbər (4)	Allah ən böyükdür.
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	Əşhədu ən lə iləhə illəllah (2)	Şəhadət edirəm ki, Allahdan başqa ilah yoxdur.
أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ	Əşhədu ənnə Muhammədər-Rəsulullah (2)	Şəhadət edirəm ki, Mühəmməd Allahın elçisidir.
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ	Hayyə aləs-saləh (2)	Haydı namaza!
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ	Hayyə aləl-fələh (2)	Haydı qurtuluşa!
الله أَكْبَرُ	Allahu Əkbər (2)	Allah ən böyükdür.
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	Lə iləhə illəllah (1)	Allahdan başqa ilahi yoxdur!

Bütün azanlarda eyni ifadələr təkrarlanır. Yalnız sübh azanında “Hayyə aləl-fələh”dən sonra iki dəfə “Əssalətu xayrun minən-növm” (namaz yuxudan xeyirlidir) cümləsi əlavə edilir.

Azan bizə nəyi xatırladır?

Azan bizə namaz vaxtının girdiyini bildirir. Namaz müsəlmanlara aid bir ibadət olduğu üçün bir yerdə azan oxunması orada müsəlmanların yaşadığını göstərir.

Gündə beş dəfə oxunan azan bizə tövhid inancını xatırladır. Allahın varlığını, birliyini, Hz. Məhəmməd əleyhissalamın Onun elçisi olduğunu qəlbimizə və ruhumuza aşılayır. Bizə yaradılış qayəmizi və xilasımızın yalnız Allaha ibadətlə mümkün olduğunu xatırladır.

İqamənin sözləri:

- Allahu Əkbər (4)
- Əşhədu ən lə iləhə illəllah (2)
- Əşhədu ənnə Muhammədər-Rəsulullah (2)
- Hayyə aləs-saləh (2)
- Hayyə aləl-fələh (2)
- Qad qaməti-saləh (2)
- Allahu Əkbər (2)
- Lə iləhə illəllah (1)

İQAMƏ

İqamə nədir?

İqamə namazın başladığını bildirmək üçün fərz namazlarından əvvəl oxunur.

İqaməni kim və nə zaman oxuyar?

Camaatla namaz qılarkən müəzzin iqamənin sözlərini yüksək səslə oxuyar. Təkbaşına namaz qılanlar da özləri eşidəcək səslə iqamə oxumaları sünnədir.

İqamənin sözləri azanın sözləri ilə eynidir. Lakin iqamədə “Hayyə aləl-fələh”dən sonra iki dəfə “Qad qaməti-saləh” cümləsi oxunur. Bir fərq də ondadır ki, azan yavaş-yavaş və cümlələr arasında fasilə verilərək oxunduğu halda, iqamə bir az sürətlə və cümlələr arasında keçid edilərək oxunur.

Gündə Beş Namaz

	İlk sünnə	Fərz	Son Sünnə	Vacib	Rükətlərin Cəmi
SÜBH	2	2	-	-	4
GÜNORTA	4	4	2	-	10
İLKİNDİ	4	4	-	-	8
AXŞAM	-	3	2	-	5
GECƏ (İŞA)	4	4	2	-	10
VİTR	-	-	-	3	3
ÜMUMİ	14	17	6	3	40

Gündə beş namaz qılmaq qadın və kişi olmaqla bütün müsəlmanlara Allahın əmridir. Gün ərzində beş namaz vaxtı vardır. Gündəlik fərz (vacib) namazların cəmi 17 rükətdir. Beş vaxtda yerinə yetirilən fərz namazların əvvəlində və sonrasındadır qılınan sünnə namazların cəmi 20 rükətdir. Bundan əlavə gecə (işa) namazından sonra 3 rükətlik vitr namazı vardır və vitr namazının qılınması vacibdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Namaz möminlərə müəyyən olunmuş vaxtlarda vacib (fərz) edilmişdir"

(Nisa surəsi, 103)

BEŞ VAXT NAMAZIN QILINIŞ QAYDASI

Sübh Namazı

Sübh namazı dörd rükətdir. Əvvəlcə iki rükət olan sünnə, sonra da iki rükət olan fərz qılınır.

Sünnənin Qılınma Qaydası

I. Rükət

- 1 “Niyyət etdim Allah rızası üçün sübh namazının sünnəsini qılmağa” deyərək əllərimizi qaldırıq və qulaqlarımıza tərəf aparırıq. Əllərimizi qulaqlarımıza tərəf qaldırarkən “Allahu əkbər” deyirik.

- 2 Kişilər əllərini göbəyin altında, qadınlar isə sinəsinin üstündə bağlayırlar.

Sübhənəkə duasını oxuyuruq.

Əuzu-bismillah deyərək **Farihə surəsini** oxuyuruq. Bunun ardınca **bir neçə ayə** və ya **bir surə** oxuyuruq.

- 3 “**Allahu əkbər**” deyərək rükuya gedirik. Rükuda ikən üç dəfə “**Sübhənə RabbİYəl-azim**” deyirik.

- 4 “**Səmiəllahu limən həmidəh**” deyərək rükudan qalxır və “**Rabbənə ləkəl-həmd**” deyirik.

- 5 “Allahu əkbər” deyərək səcdəyə gedirik.

Səcdədə ikən üç dəfə “Sübhane Rabbiyl-ələ” deyirik.

- 6 “Allahu əkbər” deyərək otururuq.

- 7 Təkrarən “Allahu əkbər” deyərək səcdəyə gedirik.

Səcdədə ikən üç dəfə “Sübhane Rabbiyl-ələ” deyirik.

- 8 “Allahu əkbər” deyərək ikinci rükət üçün ayağa dururuq. Beləliklə, bir rükəti tamamlayırıq.

II. Rükət

- 9 Əllərimizi birinci rükətdəki kimi bağlayaraq qiyamda (ayaq üstə) dayanırıq. Bismillah deyərək **Fatihə surəsini** oxuyuruq. Bunun ardınca **bir neçə ayə** və ya **bir surə** oxuyuruq.

- 10 “**Allahu əkbər**” deyərək rükuya gedirik. Rükuda ikən üç dəfə “**Sübhane Rabbiyəl-azim**” deyirik.

- 11 “**Səmiəllahu limən həmidəh**” deyərək rükudan qalxır və “**Rabbənə ləkəl-həmd**” deyirik.

- 12 “Allahu əkbər” deyərək səcdəyə gedirik.

Səcdədə ikən digər səcdələrdə olduğu kimi üç dəfə “Sübhənə RabbİYəl-ələ” deyirik.

- 13 “Allahu əkbər” deyərək otururuq.

Oturarkən Ətəhiyyətu, Salli, Bərik və Rabbənə ətinə və Rabbənəğfirli dualarını oxuyuruq.

- 14 Duaları oxuduqdan sonra başımızı əvvəlcə sağ çiyinimizə tərəf çevirərək “Əs-sələmu aleykum və rəhmətullah” deyirik.

Ardından sol çiyinə tərəf çevirərək “Əs-sələmu aleykum və rəhmətullah” deyirik.

Bu qayda ilə iki rükətlik sübh namazının sünnəsini qurtarıyıq.

Fərzin Qılınma Qaydası

- ❖ Sünnəni qıldıqdan sonra fərz namaza başlamazdan əvvəl iqamə oxuyuruq.
- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün səbh namazının fərzini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ Bundan sonrakı namazın qılınma qaydası sünnədə olduğu kimi iki rükət olaraq qılınır.

GÜNORTA NAMAZI

Günorta namazı on rükətdir. Əvvəlcə dörd rükət ilk sünnə, sonra dörd rükət fərz, ardınca da iki rükət son sünnə qılınır.

İlk Sünnənin Qılınma Qaydası

- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün günorta namazının ilk sünnəsini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ İlk iki rükətini səbh namazının sünnəsinin Əttəhiyyətə oxunmasına qədərki qismi kimi qılırıq. İlk oturma əsnasında yalnız Əttəhiyyətə duasını oxuyuruq və üçüncü rükətə dururuq.
- ❖ Üçüncü və dördüncü rükətlərdə Sübhanəkə duasını oxumadan Fatihə surəsi ilə birlikdə bir surə və ya bir neçə ayə oxuyuruq və yalnız Fatihə surəsindən əvvəl bismillah deyirik.
- ❖ Rükə və səcdələri üsuluna uyğun olaraq edirik.
- ❖ Dördüncü rükətin axırında, son səcdənin ardınca otururuq.
- ❖ Oturarkən Əttəhiyyətə, Salli, Bərik və Rəbbənə ətinə və Rəbbənəğfirli dualarını oxuyuruq.
- ❖ Duaları oxuduqdan sonra başımızı əvvəlcə sağ çiyinimizə tərəf çevirərək “Əs-sələmu aleykum və rəhmətullah” deyirik.
- ❖ Bu qaydada dörd rükətlik günorta namazının sünnəsini qurtarıq.

Fərzin Qılınma Qaydası

- ❖ Sünnəni qıldıqdan sonra fərz namaza başlamazdan əvvəl iqamə oxuyuruq.
- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün günorta namazının fərzini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ Namazın ardını günorta namazının ilk sünnəsində olduğu kimi dörd rükət olaraq qılırıq. Ancaq üçüncü və dördüncü rükətlərdə bismillah deyərək yalnız Fatihə surəsini oxuyuruq, yəni başqa surə və ya ayə oxumuruq.

Son Sünnənin Qılınma Qaydası

- ❖ Fərz namazı qıldıqdan sonra “Niyyət etdim Allah rızası üçün günorta namazının son sünnəsini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ Sübh namazının sünnəsində olduğu kimi iki rükət qılırıq.

İKİNDİ (ƏSR) NAMAZI

İkinci namazı səkkiz rükətdir. Əvvəlcə dörd rükət sünnə, sonra dörd rükət fərz qılınır.

Sünnənin Qılınma Qaydası

- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün ikinci namazının sünnəsini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ Günorta namazının ilk sünnəsi kimi dörd rükət namaz qılırıq. Ancaq ikindinin sünnəsinin birinci oturmasında Əttəhiyyətu duasından sonra Salli və Bərik dualarını da oxuyuruq. Bundan əlavə üçüncü rükətin başında da Sübhanəkə duasını oxuyuruq və Fatihədən əvvəl yalnız bismillah deyil, əuzu-bismillah deyirik.

Fərzin Qılınma Qaydası

- ❖ Fərz üçün iqamə oxuyuruq.
- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün ikinci namazının fərzini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ Ardınca da günorta namazının fərzi kimi dörd rükət namaz qılırıq.

AXŞAM NAMAZI

Axşam namazı beş rükətdir. Əvvəlcə üç rükət fərz, sonra iki rükət sünnə qılınır.

Fərzin Qılınma Qaydası

- ❖ Fərz üçün iqamə oxuyuruq.
- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün axşam namazının fərzini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ İki rükət qılıb otururuq və yalnız Ətəhiyyətu duasını oxuyub ayağa dururuq.
- ❖ Üçüncü rükətdə bismillah deyərək yalnız Fatihə surəsini oxuyuruq. Ruku və səcdələrdən sonra axırıncı oturmanı yerinə yetirərək salam verməklə fərzi tamamlayırıq.

Sünnənin Qılınma Qaydası

- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün axşam namazının sünnəsini qılmağa” deyərək əllərimizi qaldırıq.
- ❖ Əllərimizi qulaqlarımıza tərəf qaldırarkən “Allahu əkbər” deyərək namaza başlayırıq. Sübh namazının sünnəsi kimi iki rükət namaz qılırıq.

GECƏ (İŞA) NAMAZI

Gecə (işa) namazı on rükətdir. Əvvəlcə dörd rükət sünnə, ardınca da dörd rükət fərz, daha sonra iki rükət son sünnə qılınır.

İlk Sünnənin Qılınma Qaydası

- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün gecə (işa) namazının ilk sünnəsini qılmağa” deyərək ilkindi namazının sünnəsi kimi dörd rükət namaz qılırıq.

Fərzin Qılınma Qaydası

- ❖ Fərz üçün iqamə oxuduqdan sonra “Niyyət etdim Allah rızası üçün gecə (işa) namazının fərzini qılmağa” deyərək təkbir alırıq və günorta namazının fərzi kimi dörd rükət namaz qılırıq.

Son Sünnənin Qılınma Qaydası

- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün gecə (işa) namazının son sünnəsini qılmağa” deyərək namaza başlayırıq və sübh namazının sünnəsi kimi iki rükət namaz qılırıq.

VİTR NAMAZI

Vitr Namazının Qılınma Qaydası

Vitr namazı vacib bir namazdır. Peyğəmbərimiz əleyhissalam gün ərzində ən son namaz olaraq vitr namazını qılmışdır. Sübh namazının vaxtı girənə qədər qılın bilər. Gecə oyana bilməyəcəyindən əmin olmayanlar yatmadan əvvəl qılmalıdırlar. Ölkəmizdə ümumiyyətlə gecə (işa) namazından sonra qılır.

- ❖ “Niyyət etdim Allah rızası üçün vitr namazını qılmağa” deyərək namaza başlayırıq.
- ❖ İlk iki rükətini sübh namazının sünnəsi kimi qılırıq.
- ❖ İki rükət qıldırdan sonra otururuq və yalnız Ətəhiyyətu duasını oxuyuruq.
- ❖ Üçüncü rükətə duraraq bismillah deyib Farihə və bir surə və ya bir neçə ayə oxuyuruq.
- ❖ Bunun ardınca rükuya getməzdən əvvəl iftitah təkbirində olduğu kimi əllərimizi qulaqlarımıza tərəf qaldıraraq “Allahu əkbər” deyib əllərimizi bağlayırıq və Qunut duasını oxuyuruq.
- ❖ Ruku və səcdə edib otururuq. Digər namazlarda olduğu kimi Ətəhiyyətu, Salli, Bərik, Rabbənə və Rabbənəğfirli dualarını oxuyuruq və salam veririk.

CÜMƏ NAMAZI

Həftədə bir dəfə olmaqla cümə günü camaatla birgə günorta namazının vaxtında cümə namazını qılmaq fərzdır. Cümə namazı qılan günorta namazını qılmış sayılır.

Cümə Namazının Qılınma Qaydası

- ❖ Əvvəlcə günorta namazının ilk sünnəsi kimi dörd rükət sünnə namazı qılınır.
- ❖ Məscidin daxilində xütbədən əvvəl azan oxunur.
- ❖ İmam minbərə çıxaraq xütbə oxuyur.
- ❖ Xütbədən sonra iqamə oxunaraq cümə namazının iki rükətlik fərzi camaatla birgə qılınır.
- ❖ İmama tabe olduqdan sonra Sübhanəyə duası oxunur.
- ❖ Bundan sonra camaat heç bir şey oxumadan imama qulaq asır.
- ❖ İmam qiraəti bərkdən oxuyur.
- ❖ Fərzdən sonra ilk sünnə kimi dörd rükət son sünnə qılınır.

BAYRAM NAMAZI

Bayram namazları ildə iki dəfə Ramazan və Qurban bayramlarında camaatla iki rükət olaraq qılınır. Cümə namazı fərz olanlar şəxslər bayram namazını da qılmaqla da məsuldurlar (mükəlləfdirlər). Bayram namazını qılmaq vacibdir. Bayram namazının vaxtı günəşin çıxmasından sonra zəval vaxtına qədərdir.

Bayram Namazının Qılınma Qaydası

- ❖ Bayram namazlarının hər ikisi də eyni qayda ilə qılınır. Sadəcə olaraq niyyət edilərkən qılınan bayram namazının Ramazan, ya Qurban bayramı olduğu müəyyən edilir. Belə ki, Ramazan bayramı namazı qılarkən “Niyyət etdim Ramazan bayramı namazını qılmağa” deyərək əllərimizi qaldırıyıq, qulaqlarımıza tərəf apararkən də “Allahu əkbər” deyirik.

- ❖ Əllərimizi bağlayırıq. Həm imam, həm də camaat yavaşdan Sübhanəyə duasını oxuyur.
- ❖ Sübhanəyə duasının ardınca imam əllərini qaldıraraq üç dəfə bərkdən təkbir alır, ona tabe olan camaat da həmin təkbirləri yavaşdan deyir. Birinci və ikinci təkbirlərdə əllərimizi yana salırıq, üçüncü təkbirdən sonra əllərimizi salmadan bağlayırıq.
- ❖ İmam yavaşca əuzu-bismillah deyir və Fatihə surəsini bərkdən oxuyur. Bunun ardınca bir surə və ya bir neçə ayə oxuyur. İmama tabe olan camaat isə oxumayaraq sakit durur və ona qulaq asır.
- ❖ “Allahu əkbər” deyərək rükuya gedirik.
- ❖ Rükudan sonra səcdəyə gedirik.
- ❖ Səcdədən təkrarən ayağa dururuq və imam yavaşca bismillah deyərək bərkdən Fatihə surəsini oxuyur. Bunun ardınca da bir surə və ya bir neçə ayə oxuyur. Camaat isə oxumayaraq sakit durur və ona qulaq asır.
- ❖ İmam oxuduqdan sonra ilk rükətdə olduğu kimi camaatla birlikdə üç dəfə təkbir alır. Təkbirlər alınarkən əllərimizi bağlamayaraq yanlara salırıq. Üçüncü təkbirdən sonra əllərimizi bağlamadan dördüncü təkbiri alaraq rükuya gedirik.
- ❖ Ruku və səcdəni etdikdən sonra oturaraq Əttəhiyyətu, Salli, Bərik, Rabbənə və Rabbənəğfirli dualarını oxuyuruq.
- ❖ Duaları oxuduqdan sonra salam veririk. Beləliklə, iki rükətlik bayram namazı qılınmış olur.
- ❖ Namazdan sonra imam minbərə çıxaraq heç oturmada xütbəsini oxuyur. Xütbəyə başlayarkən təşriq təkbirləri oxuyur və camaat da buna iştirak edir.
- ❖ Qurban bayramının ərəfə günü səhər namazından başlayaraq bayramın dördüncü günü ikinci namazına qədər, ikinci namazı daxil olmaqla 23 vaxtda fərz namazlardan sonra təşriq təkbirlərini oxumaq vacibdir.

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.
اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ.

Allah ən böyükdür, Allah ən böyükdür. Allahdan başqa heç bir məbud yoxdur. Allah ən böyükdür, Allah ən böyükdür.
Həmd Allaha məxsusdur.

TƏRAVEH NAMAZI

Təraveh namazı ramazan ayında qılınan və sünnə olan bir namazdır. Təraveh orucun deyil ramazan ayının sünnəsidir. Ona görə də hər hansı bir səbəbdən oruc tuta bilməyənlər də təraveh namazını qıla bilərlər. Təraveh namazının vaxtı gecə (işa) namazının qılınmasından sonra başlayır və fəcrin çıxması ilə sona çatır. Təraveh namazı gecə (işa) namazı (4 rükət ilk sünnə, 4 rükət fərz, 2 rükət son sünnə) qılındıqdan sonra iyirmi rükət qılınır. Təraveh namazının ardınca da vitr namazı qılınır.

Təraveh Namazının Qılınma Qaydası

- ❖ Təraveh namazı dörd rükətdə və ya iki rükətdə bir salam verilərək qılınır. İki rükətdə salam verilərək qılındıqda sübh namazının sünnəsi kimi, dörd rükətdə bir salam verilərək qılındıqda isə ikinci namazının sünnəsi kimi qılınır. Yəni dörd rükətdə bir salam verilərək qılındıqda, birinci oturmada Əttəhiyyətu duasından sonra Salli və Bərik duaları da oxunaraq üçüncü rükətə qalxılır. Üçüncü rükətin başında da Sübhanəke duası oxunur. Hər salamdan sonra azacıq istirahət edilir və həmin vaxt dualar edilir.
- ❖ Təraveh namazı həm təkbaşına, həm də camaatla qılın bilər. Camaatla qılındıqda imam qiraəti bərkdən oxuyur, camaat isə sakit duraraq ona qulaq asır.

NAMAZI POZAN HALLAR

- Namazın fərzlərindən hər hansı birinin bilərəkdən yerinə yetirilməməsi.
- Namazda ikən danışmaq və salam alıb-vermək.
- Hər hansı bir şey yemək və ya içmək.
- Sinənin qiblədən başqa bir istiqamətə çevrilməsi.
- Namaz qılana kənardan baxan hər hansı bir nəfərdə həmin adamın namazda olmadığı hissini verəcək qədər namaz qılanın namaza müvafiq olmayan hərəkətlərə yol verməsi.
- Namaz qılarkən qüsl və ya dəstəmənin pozulması.
- Namaz qılanın özününün eşidəcəyi qədər gülməsi.
- Namaz qılarkən gəzmək və ya iki ayağı yerdən qaldırmaq.
- Örtülməli olan yerlərdən birinin namazın bir rükününü yerinə yetirəcək qədər müddətdə açıq qalması.
- Təyəmmüm alaraq namaza başlayanın sudan istifadə imkanının əmələ gəlməsi.

NAMAZINI YENİDƏN QIL!

Bir gün Peyğəmbərimiz (s.ə.s) məscidə girdi və bir kənarda oturdu. Əshabi-kiram da Onun ətrafında oturmuşdu. O əsnada bir nəfər gəlib namaz qılmağa başladı. Namaz qılan adam fər-qində deyildi, lakin Rəsulullah (s.ə.s) gözləri ilə onu izləyirdi. Namazını qıldıqdan sonra Peyğəmbərimizin yanına gəldi və salam verdi. Onun salamını alan Peyğəmbərimiz: “Qayıt namazını yenidən qıl! Çünki sən namaz qılmış olmadın,” -buyurdu.

O adam geri qayıtdı, namazını əv-vəlki kimi qıldıqdan sonra Peyğəmbəri-mizin yanına gəldi. Peyğəmbərimiz ye-nə: “Qayıt namazını təzədən qıl! Çünki sən namaz qılmadın,”-buyurdu. Bu hal üç dəfə təkrarlandı. Axırda o adam: “Səni həqiqəti ortaya çıxarmaq üçün göndərən Allaha and olsun ki, başqa cür

qıla bilmirəm. Mənə doğrusunu öyrət!” -dedi. Bundan sonra Peyğəmbərimiz o adama bunları öyrətdi:

“Namaza durduğun zaman təkbir al. Sonra Qurandan sənə asan gələn yerdən oxu. Rükü et. Bütün vücudun ta-mamən hərəkətsiz qalana qədər eləcə dayan. (Üç dəfə Sübhanə Rabbiyə-l-azim dedikdən) Sonra başını qaldır, tam rahatlanana qədər ayaq üstə dur. Ardınca səcdəyə qapan. Bütün üzvlərin hərəkətsiz qalana qədər səcdədən dur-ma. (Üç dəfə Sübhanə Rabbiyə-l-ə-lə dedikdən) Sonra başını qaldır. Bütün üzvlərin hərəkətsiz qalıb aram tapa-na qədər otur. Namazların bütün rü-kətlərində bu dediklərimə riayət et!” (Buxari, Azan, 95; Müslim, Səlat, 45; Tirmizi, Səlat, 110).

NAMAZ QILAN İNSAN...

- ✓ Çirkin və pis olan hər cür davranışdan qorunur.
- ✓ Allahın böyüklüyünü daim səsləndirərək Ona olan bağlılığını möhkəmləndirər.
- ✓ Daim Allahı xatırlayar və gün boyu hər bir davranışında Onun razılığına nail olmağa cəhd edir.
- ✓ Dəstəmaz alaraq təmizliyinə diqqət yetirər, beləliklə də təmizliyə vərdiş edir, eləcə də dəstəmaz daim onun mənəvi dayağı olar.

NAMAZ QILMAYAN ŞƏXSƏ ŞEYTANIN CAVABI

Keçmiş zamanlarda bir nəfər Ərəbistan çöllərində təkbəşinə uzaq bir səfərə çıxıbmiş. Şeytan onu yolundan azdırmaq üçün təğyirilibas olub insan qiyafəsində onun qarşısına çıxır və deyir:

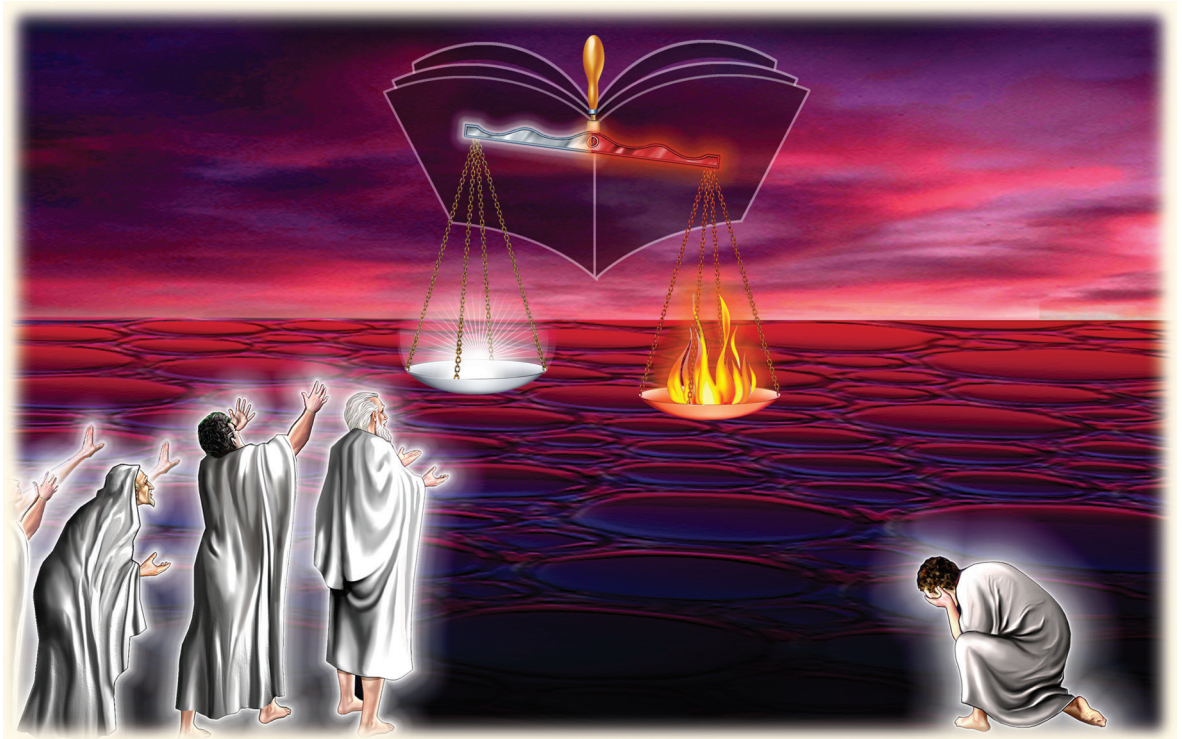
- Salam, ey dost. Görürəm, təkbəşinə harasa səfər edirsən. İstəyirsənsə, sənə yoldaş olaram. Mənim də yolum sən getdiyin tərəfədir.

Həmin şəxs çox sevinir və şeytanın təklifini qəbul edir. Bu minvalla iki yoldaş uzun-uzadı yollarına davam edirlər. Nəhayət qaş qaralır, axşam düşür. Birdən şeytan yoldaşına deyir:

- Mən səninlə dostluq etmək istəmirəm!

Adam bunun səbəbini soruşduqda Şeytan dillənir:

- Səhərdən səni müşahidə edirəm. Səni bir dəfə də olsun namaz qılan görmədim. Mən insan qiyafəsinə girmiş şeytanam. Səni yolundan azdırmaq üçün belə etdim. Baxdım ki, səni azdırmağa ehtiyac yoxmuş. Mən Allaha yalnız bir dəfə səcdə etməyib Ona asi oldum. Bu əməlimə görə də Allah məni qiyamətə qədər lənətlədi. Sən isə gündə beş dəfə Allaha səcdə etməyə tənbəllik edirsən. Ona görə də səninlə olmağımla bir daha Allahın lənətinə düşər olmaqdan qorxuram və səninlə dostluq etməkdən imtina edirəm. Sənin vəziyyətin mənimkindən betərmişki!

ORUC

Oruc Nədir?

Ramazan ayı boyunca oruc tutmaq İslamın beş şərtindən biridir. İslamın beş əsas şərtlərindən olan oruc bədənə edilən ibadətlərdəndir. İslama görə oruc tutmaq “dan yerinin ağarmasından gün batana qədər Allah rızası üçün ibadət məqsədilə yemək, içmək kimi davranışlardan uzaq durmaq” deməkdir. Məhz bu səbəbdən pəhriz saxlamaq, sağlam olmaq kimi səbəblərdən ac qalmaq oruc sayılmır. Çünki oruc bir ibadətdir. Belə olan halda oruc ibadət şüuru və məqsədilə tutulmalıdır. Ağı başında olan və həddi-bülüğa çatan hər bir müsəlmanın oruc tutması fərzdir.

Allah-Təala buyurur ki:

"Ey iman gətirənlər! Sizdən əvvəlkilərə vacib edildiyi kimi, sizə də oruc tutmaq fərz (vacib) edildi"

(Baqərə surəsi, 183)

Orucun Əhəmiyyəti və Faydaları?

Allahın bizə buyurduğu ibadətləri yerinə yetirərkən məqsədimiz yalnız Allahın razılığına nail olmaqdır. Bütün məxluqatı yaradan Allahın əmr etdiyi ibadətlərdə şübhəsiz ki, həm fərdi, həm də sosial bir sıra faydalar vardır.

Orucun insana ən böyük təsiri insanın özünü tərbiyə edərək güclü bir iradəyə sahib olmasını təmin edir. Beləliklə, insan Allah uğrunda bir sıra çətinliklərə qatlana bildiyini, iradəsini gücləndirərək qeyri-məhdud istək və zövqlərini nizamlaya bildiyini öyrənir. Oruculu olan şəxs Allahın razılığına nail olmaq üçün aclıq və susuzluğa dözür. Beləcə, tab gətirmək və səbir etmək anlayışını inkişaf etdirir. Hz. Peyğəmbər əleyhissalam “Oruc səbrin yarısıdır,” -buyurur. Bundan başqa yemək və içmək kimi insan üçün çox mühüm və vaz keçilməz olan ehtiyac bir ay boyunca sırf Allah əmr etdiyi üçün məhdudlaşdırılır. Məhz bu, insanda “öz istəyim və iradəmlə zəruri olan bir ehtiyacdən uzaq dura bildiyimə görə, pis və çirkin davranışlardan da uzaq dura bilərəm” düşüncəsini formalaşdırır. Beləliklə, oruc insanda əxlaqi keyfiyyətlərin formalaşmasına zəmin hazırlayır.

Həz. Peyğəmbər əleyhissalam orucly ikən müəyyən hərəkətlərdən uzaq durmağı belə tövsiyə edir: *“Hər hansı bir nəfər sizə sataşarsa, “mən oruçluyam” deyin!”* Həmçinin, oruc Allaha qarşı səmimiyyəti və qulluq etməyi qüvvətləndirir. İnsanın sahib olduğu nemətlərin fərqiə varmasını və insanlar arasında yardımlaşma ruhunun güclənməsini təmin edir. Oruc tutaraq aclıq və susuzluğun mahiyyəti daha yaxşı dərk olunur. Allahın bəxş etdiyi nemətlərlə kifayətlənmək və qənaətkar olmaq kimi mühüm xislətlərə nail olunur. Oruc həm sahib olunan imkan və nemətlətlərin fərqiə varılmasına, həm də möhtac olan insanların vəziyyətlərini düşünmək və onlara köməklik göstərmək fürsətinin olmasına zəmin hazırlayır.

Ramazan Quran ayıdır. Çünki Qurani-Kərim Həzrət Peyğəmbər əleyhissalama ramazan ayında nazil olmağa başlamışdır. Ona görə də ramazanda oruc tutmaq Quranın vəhy edilməsini dərinədən dərk etməyə vasitəci olar.

Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam *“Kim inanaraq və əvəzini yalnız Allahdan göz-*

lənərək oruc tutarsa onun keçmiş günahları bağışlanar” hədisi bizim üçün bir müjdədir. Oruc tutan insan geri qalan həyatında təmiz bir səhifə açaraq özünü günahlardan və pisliklərdən uzaq tutmağa cəhd edir.

Bundan əlavə, orucun sağlamlıq baxımından da bir sıra faydaları vardır. On bir ay boyunca dayanmadan fəaliyyətdə olan mədə, sanki bir aylıq müddətə təmirə verilmiş kimi olur. Məhz bu səbəbdən Həzrət Peyğəmbər əleyhissalamın buyurmuşdur: *“Oruc tutun, sağlam olun”*.

Oruc insana on bir ay boyunca davam etdirdiyi gündəlik həyat tərzini dəyişdirə biləcəyini göstərir. Beləliklə, insan özünü yaxşılığa və düzgünlüyə istiqamətləndirə biləcəyini, eləcə də həyatında bir sıra dəyişiklikləri reallaşdırma biləcəyini dərk edir.

Həzrət Peyğəmbərimiz əleyhissalam uca Rəbbimizin belə buyurduğunu bizə bildirir: *“Oruc Mənim üçündür, onun əvəzini Mən verəcəyəm”* (Buxari, Səvm, 2, 9; Müslim, Siyam, 30, 164).

ORUC İBADƏTİ ilə BAĞLI ƏSAS TERMİNLƏR

İmsak: Oruca başlama vaxtına deyilir. Dan yerinin ağarmağa başlanan zamanıdır. Səhnamazı vaxtının isə başlanğıcıdır.

İftar: Günəşin batması ilə birlikdə orucun sona çatdığı ana deyilir. Axşam namazı vaxtının da girdiyi zamandır.

Qəza: Yolçuluq və xəstəlik kimi hallar səbəbilə oruc tutula bilmədikdə ramazan ayı istisna olmaqla, istənilən zaman tuta bilmədiyi orucuları yenidən tutmasıdır.

Fidyə: Xəstəlik, yaşlılıq kimi müxtəlif səbəblərdən ötrü vaxtında tutula bilməməklə yanaşı, daha sonra da qəza edilməsi mümkün olmayan hər bir gün oruc üçün insanın özünün yediyi bir günlük yemək miqdarını

pulla bir yoxsula verməsi, ya da onu bir gün doyurmasıdır.

Səhur: Ertəsi günkü oruca hazırlıq və niyyət məqsədilə imsakdan əvvəlki vaxtın və həmin vaxtda yeyilən yeməyin adıdır.

Fitrə: Ramazan ayına və bu ayda nail olduğumuz bərəkətə görə şükür ifadəsi olaraq bayram namazından əvvəl verilməli olan sədəqəyə deyilir. Oruc tutsun, ya da tutmasın dinimizə görə varlı sayılan hər bir müsəlmanın fitrə verməsi vacibdir. Fitrənin miqdarı varlı sayılan hər bir müsəlmanın özü və ailəsinin bir gündə yediyi yeməyin qiyməti orta hesabla müəyyənləşirilərək verilir.

ORUCU POZAN HALLAR HANSILARDIR?

- ❦ Bilərkədən hər hansı bir şey yemək və ya içmək. Lakin oruculu olduğu unudularaq bir şeyin yeyilməsi və ya içilməsi orucu pozmur. Oruculu ikən unudaraq bir şey yəyən, ya da içən şəxs yadına düşən zaman dərhal bunları tərk etməli və oruca davam etməlidir.
- ❦ Günəşin batdığını sanaraq iftar etmək.
- ❦ Ağza girən yağış və qarı bilə-bilə udmaq.
- ❦ Öz-özlüyündən gələn qusuntunu bilə-bilə udmaq.
- ❦ Dişlər arasında səhurdan qalan noxud dənəsindən böyük hər hansı bir şeyi bilərkədən yemək.

Orucu Pozar

İftar Duası

İftar vaxtı gəldikdə dua edərək oruc açılır. Hər bir kəs istədiyi kimi dua edə bilər. Peyğəmbərimiz əleyhissalam ümumiyyətlə aşağıdakı duanı edərək orucunu açardı:

اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَبِكَ اَمَنْتُ
وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ

Allahım! Sənin üçün oruc tutdum, sənə inandım,
sənə güvəndim. Sənin ruzinlə orucumu açdım.

Oruc Tutan İnsan...

- * Uca Allahın xüsusi mükafatına nail olar.
- * Arzularından öz istəyi ilə uzaq duraraq iradəsini tərbiyə edir.
- * Aclıq və susuzluq kimi nemətlərdən uzaq qalmağın verdiyi çətinliyə dözərək səbir etməyi öyrənər.
- * Dilini pis və çirkin sözlərdən qoruyar.
- * Özündən daha çox möhtac olanların halını başa düşər və onların ehtiyaclarını qarşılama istiqamətində səy göstərər.
- * İnanaraq və əvəzini yalnız Allahdan gözləyərək oruc tutduğu üçün keçmiş günahları bağışlanar.
- * Həm fiziki, həm də mənəvi cəhətdən sağlam və qüvvətli olar.

RAMAZAN BAYRAMI

On bir ayın sultanı
Ramazanım xoş gəlib.
Gözəl günlər yaşamaq
Bəxtimizə tuş gəlib

Uca Allahım, çin olsun
Arzumuz, niyyətimiz.
Bizi xoşbəxt eləsin
Ülvi məhəbbətimiz.

İnsana yaraşarmı
Tamahına qul olsun?
Qəlbi saf olanların
Orucu qəbul olsun!

ZƏKAT

Zəkat və Sədəqə Nədir?

İslamın beş əsas şərtlərindən biri olan zəkat mal ilə yerinə yetirilən fərz bir ibadətdir. Dinimizə görə varlı sayılan müsəlmanlar mal-dövlətinin müəyyən bir hissəsini ibadət məqsədilə Qurani-Kərimdə bildirilən yerlərə verməlidirlər. Quranda mal ilə edilən yaxşılıq və yardımlar üçün zəkat kəlməsi ilə yanaşı, sədəqə və infaq kəlmələri də bəzən zəkatla eynimənalı istifadə edilmişdir.

- Sədəqə sadəcə olaraq pul və ya mal ilə möhtaclara edilən yardımdan ibarət deyildir. Həzrət Peyğəmbər əleyhis-salam bir sıra işlərin sədəqə olduğunu bildirmişdir:
- Orqanlarımızın bizə təmin etdiyi faydaları düşünərək şükür etmək
- Aralarında anlaşılmazlıq olan iki nəfər arasında ədaləti tətbiq etmək
- Miniyinə minmək və ya yükü yükləmək istəyənə köməklik göstərmək
- Xoş söz söyləmək
- Cənazəni qəbrə qədər müşayiət etmək və onu daşımaq
- Biliklər öyrənmək və ya ibadət məqsədilə bir yerə getmək
- Yolda insanları narahat edən hər hansı bir şeyi götürmək
- Yaxşılığa təşviq etmək və yaymaq
- Pisliklərə əngəl olmaq
- Halal işlər etmək
- Haram olan işlərdən uzaq durmaq
- Mömin qardaşına qarşı gülərüzlü və xoşxasiyyətli olmaq
- “Allahu əkbər”, “Əlhəmdulilləh”, “Lə iləhə illəllah” sözlərini söyləmək

Allah-Təala buyurur ki:

"Həqiqətən, möminlər nicat tapmışlar! O kəslər ki, namazlarında (hər şeyi unudaraq ruhən və cismən yalnız Allaha) müti olub (Ona) boyun əyərlər! O kəslər ki, lağlağıdan (lüzumsuz şeylərdən, qadağan olunmuş əməllərdən) üz döndərirlər; O kəslər ki, zəkat verərlər"

(Möminun surəsi, 1-4)

Zəkatın Faydaları

İslam dini yaxşılıq və xeyirxahlıqda insanların bir-birinə yardım etmələrinə əhəmiyyət verir. Uca Allah Maidə surəsinin 2-ci ayəsində belə buyurur: **“Yaxşılıq etməkdə və Allahdan qorxmaqda bir-birinizə yardım edin. Günah işlər görməkdə və düşmənçilikdə bir-birinizə köməkçi olmayın!”**

Bir cəmiyyətdə insanların qarşılıqlı bir-birinə köməklik göstərmələri nə qədər çox olarsa, sosial nizam və sosial ədalət də o qədər güclü olar. İslam dini zəkatla bu tarazlığı həssasiyyətlə qurmağa səy göstərmişdir. Varlılar möhtaclara yardım edərək onların ehtiyaclarını qarşıladığıqlarında, onların arasında güclü bir əlaqə və münasibət meydana gəlir. Məhz bu güclü münasibət nəticəsində sosial rifah və həmrəylik əmələ gəlir.

İslama görə müsəlmanlar bədənə bənzəyir. Belə ki, bədənin bir üzvü narahat olduqda, digər üzvlər də bundan

təsirlənir. Yəni, hər hansı müsəlmanın bir problemi olan zaman digər müsəlmanlar öz problemi kimi gücü çatdığı qədər onun probleminin həllində iştirak etməyə cəhd edirlər. Məhz zəkat cəmiyyətdə bu məqsədi gerçəkləşdirməyə köməkçi olan bir vasitədir.

Bir mənası da “təmizləmək” olan zəkat həm zəkat verənin malını, həm də cəmiyyəti təmizləyir. Çünki hər bir cəmiyyətdə müşahidə olunan dilənçilik və oğurluq kimi qeyri-əxlaqi davranışların bəziləri zəkat sayəsində ən az həddə endirilir. Beləliklə, zəkat sadəcə olaraq mal-dövləti deyil, eləcə də cəmiyyəti mənfi xüsusiyyətlərdən təmizləyən bir vasitədir.

Zəkat varlının yoxsula bir lütfü deyil, yoxsulun varlının malındakı haqqıdır. Çünki zəkat Alahın əmridir. Varlıya həmin var-dövləti verən də Allahdır. Şükür etməyin yalnız sözlə kifayət etmədiyinin şüurunda olan müsəlman, Allah-Təalanın ona bəxş etdiyi var-dövlətin zəkatını verərək Rəbbinə minnətdarlıq borcunu yerinə yetirmiş olur. Belə olan halda müsəlman bu şüura və həssasiyyətə sahib olaraq verdiyi zəkatı və ya sədəqələri, eləcə də etdiyi digər xeyirxahlıqları ilə təkəbbürlənməz, minnət

qoymaz və qarşısındakına qarşı təhqiramiz davranışlardan uzaq durar.

Zəkat verməyin insanın əxlaqında da müsbət təsirləri vardır. Belə ki, malik olduğu var-dövlətdən zəkat verən insan xəsillik, mənçillik, təkəbbür, acgözlük kimi mənfi və pis xüsusiyyətlərdən xilas olar. Zəkat insanın özünü tərbiyə etməyin ən mühüm yollarından biridir. Zəkat verən insan özünü sahib olduğu var-dövlətin qulu olmaqdan xilas edər və beləcə zəngin qəlbli bir insan olar.

Uca Allah Bəqərə surəsinin 265-ci ayəsində buyurur: **“Mallarını Allahın razılığına qazanmaq və nəfslərini möhkəmləndirmək üçün xərcləyənlərin məsəli təpə üzərindəki bağın məsəlinə bənzəyir ki, ona şiddətli yağış düşdükdən sonra o öz bəhrəsini iki qat verər. Hərgah ona şid-**

dətli yağış düşməzsə, narın yağış da bəs edər. Allah sizin nə etdiklərinizi görür”.

Zəkat ilk baxışda mal-dövlətin azalması kimi görülsə də əslində qazandır. Zəkat verən bir insan əmr olunan bir ibadəti yerinə yetirdiyi üçün Allahın razılığına nail olar. Zəkati verilən mal-dövlət əskilmə bir tərəfə Allahı bərəkətləndirməsi ilə artaraq çoxalar. Bu, Allahın vədi və müjdəsidir. Belə ki, Allah-Təala Bəqərə surəsinin 261-ci ayəsində buyurur: **“Mallarını Allah yolunda xərcləyənlərin məsəli yeddi sünbül verən bir toxumun məsəlinə bənzəyir ki, sünbüllərin hər birində yüz ədəd dən vardır. Allah istədiyi kimsənin mükafatını artırar. Allah lütfü ilə genişdir, hər şeyi biləndir”.** Həzrət Peyğəmbər əlehişşalam da: **“Zəkat verərək mal-dövlətinizi mühafizə edin!”** buyurur.

Allah-Təala buyurur ki:

"Ey iman gətirənlər!
Sədəqələrinizi malınızı özünü
insanlara göstərərək riyakarlıqla
xərcləyən, Allaha və axirət
gününə inanmayan şəxs kimi,
minnət qoymaq və əziyyət
verməklə puça çıxarmayın"

(Bəqərə surəsi, 164)

Kimlər Zəkat Verməlidir?

Bir müsəlmanın zəkat verə bilməsi üçün, daha doğrusu zəkatın ona vacib olması üçün varlı olmalıdır. Zəngin ola bilməsi üçün isə səy göstərməlidir. Qurani-Kərimin Nəcm surəsinin 39-cu ayəsində **“İnsana ancaq öz zəhməti** (səyi, çalışması) **qalar** (ona nail olar!)” -buyrulur. Belə olan halda, İslam tənəlləri sevmir. Belə ki, dilənmək istəyən birisinə Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam odun toplayıb sataraq qazanmasını tövsiyə etmiş və heç kəsin öz əlinin əməyindən daha yaxşısını yemədiyini bildirmişdir.

İslam varlıların möhtaclara zəkat və sədəqə verərək Allah yolunda xərcləmələrini əmr edir. Lakin mal-dövlət və gəlir səviyyəsi aşağı olanların bu əmrə güvənərək tənəllik etmələrinə və başqaları vasitəsilə keçinmələrinə də əsla razı olmamışdır. Belə ki, Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam belə buyurmuşdur: *“Verən əl, alan əldən üstündür”*.

Odur ki, vermək, bölüşmək, yardımlaşmaq və insanların dərdlərinə ortaq olmaqla çarələr ortaya qoymaq ən əsas insani

vəzifələrdəndir. Məhz bu səbəbdən zəkat alan deyil, zəkat verərək insanların ehtiyaclarını qarşılayan insanlardan olmağa cəhd etməliyik.

İslama görə zəkatın vacib olması üçün bir sıra şərtlər vardır. Bu şərtlərin bir qismi zəkat verənlə, digərləri isə zəkat verilən mal-dövlətlə bağlıdır:

Zəkat verənlə əlaqədar şərtlər

❖ *Ağlı başında olub ruhi xəstə olmamaq və həddi-bülüğa çatmaq*

❖ *Varlı olmaq:* Borclardan və əsas ehtiyac-lardan savayı geriye qalan və üstündən bir il keçmiş mal-dövləti nisab miqdarına çatan hər bir müsəlman varlı sayılır.

Zəkat verilən mal-dövlətlə əlaqədar şərtlər

❖ *Mülkiyyətdə olması:* Zəkat verilən malın həm özü, həm də ondan gələn gəlir sahibinin səlahiyyətində olmalıdır. Əlində olmayan, girov qoyulan, ya da faydalanılmayan mallardan zəkat verilmir.

- ❖ *Nisab miqdarına çatması:* Nisab miqdarı dinimizin mallar üçün qoyduğu həddir. Əsas ehtiyaclardan başqa nisab miqdarı mal-dövlətə sahib olan hər bir kəs varlı sayılır. Hər malın nisab miqdarı fərqlidir. Məsələn, qızıl üçün nisab miqdarı 80 qram, gümüş üçün isə 560 qramdır.
- ❖ *Çoxalan olması:* Malın sahibinə qazanc və ya gəlir gətirməsi, yaxud da öz-özlüyündə (məsələn heyvanlar kimi) çoxalan mal olmalıdır.
- ❖ *Bir il keçməsi:* Zəkat verilən mal-dövlətin üstündən bir il keçməlidir.
- ❖ *Ehtiyacdən artıq olması:* Hər bir müsəlmanın özünün və dolanışığını qarşılamaqla məsul olduğu kəslərin əsas ehtiyaclarını qarşılacaq miqdardan savayı mal-dövləti varsa zəkat verməlidir. Əsas ehtiyaclardan məqsəd “özü və ailəsi üçün bir illik yemək-içmək, geyim, məişət əşyası, ev, iş üçün ləvazimat, minik və kitablar”dır.
- ❖ *Niyyət etməsi:* Bir müsəlman zəkat verərkən zəkat ibadətini yerinə yetirdiyinə dair niyyət etməlidir. Əks təqdirdə zəkat deyil, sədəqə vermiş sayılır. Lakin zəkat verdiyi şəxsə verdiyinin zəkat olduğunu bildirməsi vacib deyildir. Hətta bildirməməsi daha məqsədəuyğun bir davranışdır.

Nələrdən Zəkat Verilir?

Qızıl, gümüş, pul, heyvan, ticari mal kimi əşyalardan və torpaq məhsullarından hər birinin nisab miqdarına çatması ilə digər şərtlər də meydana gəlməklə zəkat vermək fərz olur. Hər malın nisab miqdarı və həmin maldan verilməli olan zəkat miqdarı fərqlidir. Aşağıda bununla bağlı nümunələr qeyd olunur:

Allah-Təala buyurur ki:

"Sevdiyiniz şeylərdən Allah yolunda xərcləməyincə xeyrə (savaba) nail olmayacaqsınız. Şübhəsiz ki, Allah xərclədiyiniz hər bir şeyi biləndir!"

(Ali-İmran surəsi, 92)

* Qızıl

 Nisab miqdarı	80 qram
 Zəkat miqdarı	1/40

* Gümüş

 Nisab miqdarı	560 qram
 Zəkat miqdarı	1/40

* Qoyun ve Keçi

Nisab miqdarı

40 qoyun və ya keçi

Zəkat miqdarı

1 qoyun və ya 1 keçi

* İnək

Nisab miqdarı

30 inək

Zəkat miqdarı

1 inək

* Torpaq məhsulu

Nisab miqdarı

653 kq

Zəkat miqdarı

*zəhmətsiz və xərcsiz
götürülən məhsuldan 1/10
əks təqdirdə 1/20*

Zəkat Kimlərə Verilməlidir?

Zəkatın kimlərə veriləcəyinə dair Allah-Təala Qurani-Kərimdə Tövbə surəsinin 60-cı ayəsində bizə məlumat vermiş və belə sadalamışdır: *Yoxsullar, möhtac olanlar, əsirlər və zəkat toplamaqla vəzifəli olanlar.*

Zəkat Verən İnsan...

❁ Xəsislik və təkəbbür kimi pis xasiyyətlərdən uzaqlaşar.

❁ Bəxş edilmiş nemətlər üçün Allaha şükür etməyin vacibliyini, şükrün isə yalnız sözlə deyil, şüurla da lazımlığını dərk edir.

❁ Varlılarla kasıblar arasındakı sosial-iqtisadi ədalətsizliyin aradan qaldırılmasına təkan verir. Beləliklə, zəngin və yoxsul arasındakı ictimai aləqələrin sıxlaşmasına, qarşılıqlı hörmət və sevginin inkişafına səbəb olar.

❁ Cəmiyyətdə dilənçilik, oğurluq, cibgiriş kimi pis vərdişlərin azalmasına vasitəçilik edir.

❁ İctimai vəzifələrini dərk edir, birlik və bərabərlik ruhunu canlı tutar. Vücudun bir orqanı xəstələnən zaman digər üzvlərin də narahat olması kimi cəmiyyətdə mövcud olan problemlərdən acı duyar və həllində aktiv rol oynayır.

❁ Özünü var-dövlətin qulu olmaqdan xilas edir və beləliklə də, malik olduğu imkanların həqiqi sahibinin Allah-Təala olduğu əqidəsini mənimsəyir.

❁ Vermək, bölüşmək, köməkləşmək və bir müsəlman qardaşının dərdinə çarə olmaq kimi əsas insani keyfiyyətlərlə kamilləşər və Peyğəmbər əleyhissalamın “*Verən əl, alan əldən üstündür*” (Buxari, Nəfəqat, 1) hədisinə əməl etməklə xoşbəxt olar.

❏ **“Bir az sədəqə bir sıra bəlalara mane olar”**

sözünün mənasını yoldaşlarınızla müzakirə edin.

HƏCC

Həcc Nədir?

İslamın beş əsasından biri də həcc etməkdir. Həcc Kəbəni və ətrafındakı müqəddəs məkanları, ilin müəyyən vaxtında üsuluna uyğun olaraq ziyarət etməkdir. Bu ibadəti yerinə yetirənə "hacı" deyilir. Həcc həm bədənle, həm də malla edilən bir ibadətdir.

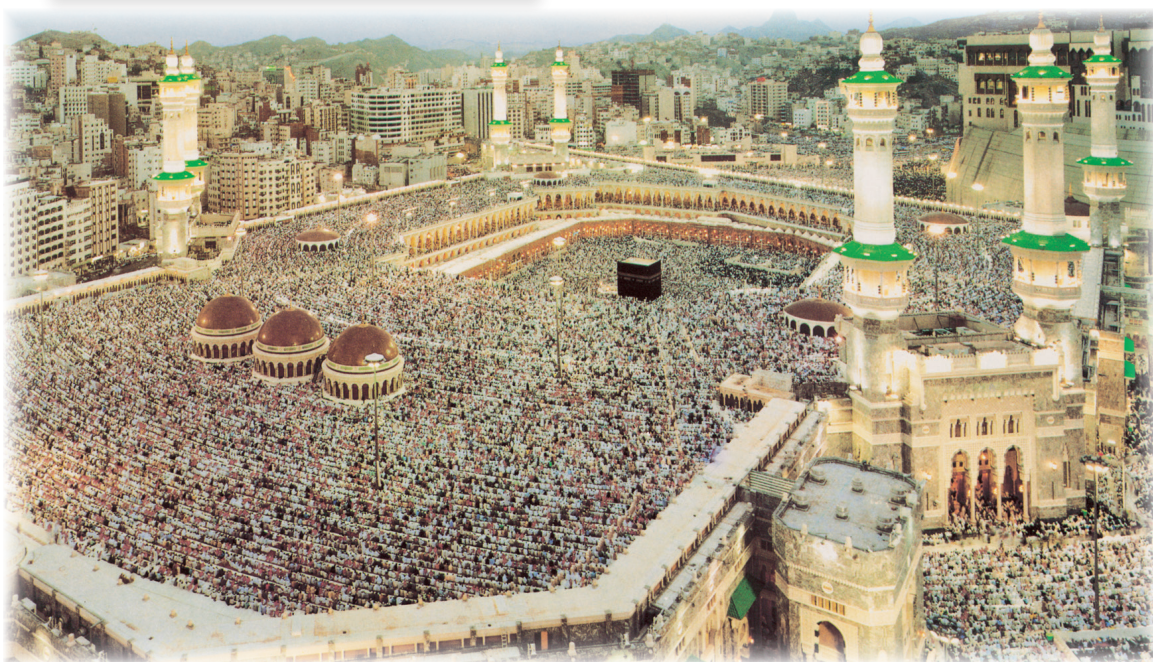
Həccin fərz olması üçün aşağıdakı şərtlər olmalıdır:

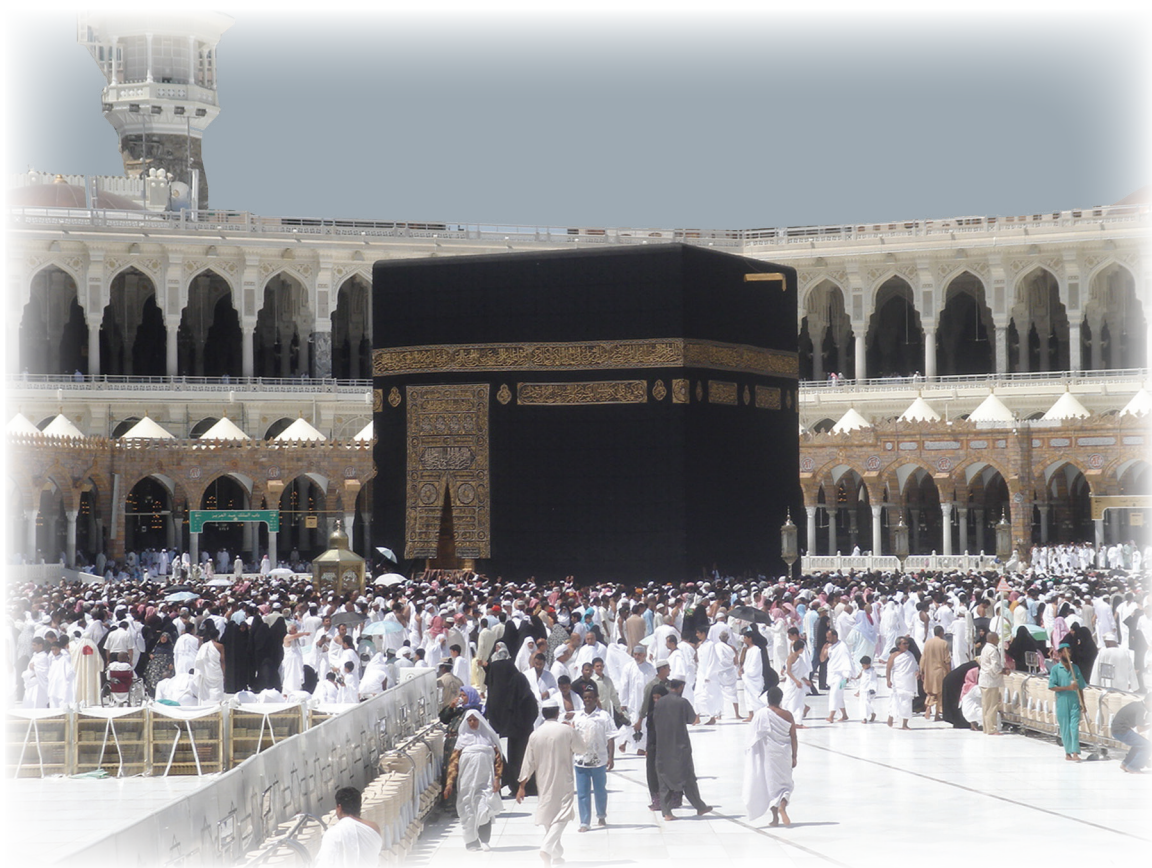
- ❁ Müsəlman olmalı
- ❁ Ağılı başında və həddi-bülüğ yaşımda olmalı
- ❁ Azad olmalı
- ❁ Həccə gedib-qayıdacaq qədər maddi imkanı olmalı
- ❁ Həccə getməsinə mane olacaq hər hansı xəstəlik olmamalı
- ❁ Həccə gedərkən istifadə etdiyi yol təhlükəsiz olmalı

Allah-Təala buyurur ki:

"Onun yoluna gücü çatan hər bir kəsin həccə gedib o evi ziyarət etməsi insanların Allah qarşısında borcudur"

(Ali-İmran surəsi, 97)

Həccin Əhəmiyyəti və Faydaları

Həcc də digər ibadətlər kimi Allahın fərz buyurduğu bir ibadətdir. Həcc ibadətində həm fərdi, həm də ictimai bir sıra faydalar vardır.

Həcc yüz minlərlə müsəlmanın bir yerə toplandığı bir ibadətdir. Məhz bu baxımdan həcc məhşərə oxşayır. Özünü bu möhtəşəm qələbəliyin içində görən bir insan Allahın hüsurunda toplaşacağı günü, yəni məhşəri xatırlayar. Bu duyğu və düşüncələrlə həmin gün verəcəyi hesabı fikirləşər və beləliklə, hələ bu dünyada ikən özünü hesaba çəkmə fürsətinə nail olar. Həyatını bir daha nəzərdən keçirər, nöqsanlarını və xətalərini düzəltmək imkanı əldə edir. Allaha, bəxş etdiyi nemətlər üçün şükür edərək günahlarından tövbə edir. Beləliklə, Həzrət Peyğəmbər əleyhissalamın buyurduğu kimi anasından doğulduğu gündü kimi tərtəmiz bir ruha və şüura qovuşar.

Həccin digər ibadətlərdən fərqli olaraq bir də beynəlxalq tərəfi və faydası vardır. Çünki həcc ibadətini yerinə yetirməyə dünyanın dörd bir tərəfindən müsəlmanlar

axışrlar. Həcc üçün Məkkəyə gələn müsəlman digər ölkələrdəki fərqli mədəniyyətdən olan müsəlmanlarla tanış olur, onlarla əlaqədə olur və nəticə etibarilə təfəkkür üfzü də inkişaf edər. İslamın qardaşlığa verdiyi əhəmiyyəti bir daha müşəxxəs şəkildə, canlı olaraq dərk edər və birlik duyğusunu daha da çox hiss edər.

İrqi, rəngi, cinsiyyəti, dili, sosial mövqeyi və yaşı bir-birindən fərqli insanların bir yerə toplaşdığı həcdə insanların bərabərlik və ədalət duyğuları inkişaf edər. Həcc ibadətini yerinə yetirən bir müsəlman mənəb, mövqe və var-dövlət kimi maddi və dünyaya aid dəyərlərin mühüm olmadığını dərk edər, eləcə də bunlarla təkəbbür etməkdən çəkinər.

Həcdə varlı-kasıb, qadın-kişi, yaşlı-cavan olmaqla hər kəs bərabər şərtlərlə hərəkət edər, eyni çətinliklərlə qarşı-qarşıya gələr. Məhz bu əhvali-ruhiyyə köməkləşmə və yardımlaşma hisslərinin artmasına və beləcə, qardaşlıq ruhunun inkişafına təkan verər. Beləliklə də, həccə gedən insanlar digər insanların hüquqlarına hörmət etmək və mənfi davranışlardan uzaq durmaq kimi müsbət əxlaqi keyfiyyətlərini inkişaf etdirmək imkanına nail olarlar.

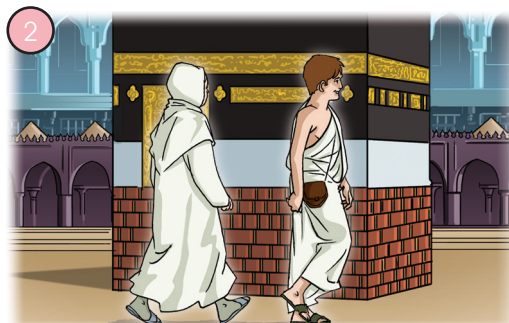

Gəlin Həcc Edək

Həccin yerinə yetirilmə qaydası (hər bir maddədə müvafiq şəkil olacaq!!!)

❁ Miqat deyilən yerdə ehrama niyyət edərək ehramlarımızı geyirik.

❁ Məkkəyə çatdıqda Kəbəyə gedərək təvaf edirik.

❁ Səfa ilə Mərvə arasında səy edirik.

❁ Ərəfə günü Ərəfata gedərək həccin fərzlərindən biri olan vəqfəni edirik.

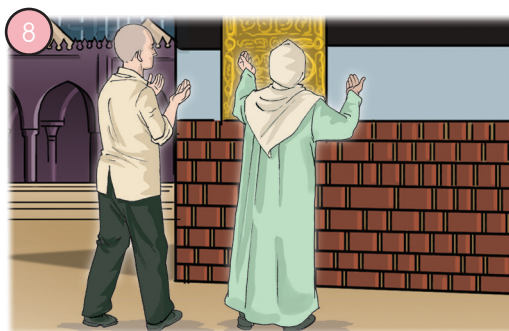
❁ Axşam Müzdəlifədə qalaraq Müzdəlifə vəqfəsini edirik. Burada şeytan daşlamaq üçün daş toplayırıq.

❁ Qurban bayramının səhəri gün (Zilhiccənin 10-cu günü) Minaya gedərək şeytan daşlayırıq.

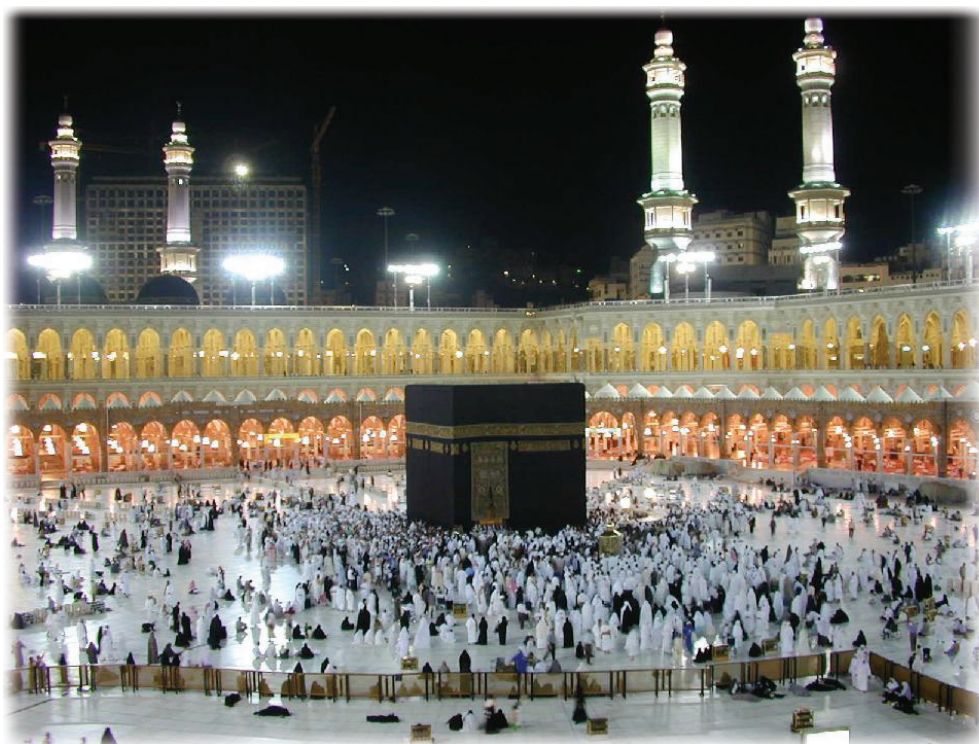
7 Bunun ardınca qurban kəsərək saç qırxdırır və ehramdan çıxırıq.

8 Kəbəyə gedərək fərz olan ziyarət təvafını edirik.

Beləliklə, həcc ibadətimizi tamamlamış oluruq.

9 Məkkədən ayrılarkən Kəbəyə gedərək vida təvafı edirik.

Həcc ilə Bağlı Əsas Terminlər

Miqat: Həzrət Peyğəmbər əleyhis-salam tərəfindən müəyyən edilmiş, Məkkədən başqa digər bölgələrdən həcc üçün haram bölgəsinə gələnlərin ehrama girdikləri yerlərdir. Bu hüddulları ehramsız keçmək caiz deyildir. Haram bölgəsinə gedənlər miqat yerlərindən əvvəl də ehrama girə bilirlər. Miqat yerləri Məkkəyə Mədinə istiqamətindən gələnlər üçün Zülhüleyfə; Dəməşq istiqamətindən gələnlər üçün Cühfə; İraq istiqamətindən gələnlər üçün Zati-İrqi; Nəcd tərəfdən gələnlər üçün Qərn; Yəmən tərəfdən gələnlər üçün də Yələmləmdir.

Ehram: Oruclu ikən yemək yeməyin, namaz qılarkən gülməyin qadağan olması kimi həccin də özünəxas bəzi qadağaları vardır. Həcdəki qadağalara ehram deyilir. Ehram həcc etməyə niyyət edənin normal vaxtlarda edə bildiyi çiçək toplamaq, saç kəsdirmək, tikili paltar geymək, ov etmək kimi bəzi davranışlardan həcc müddətində uzaq durmasıdır. Həcc ibadəti yerinə yetirilərkən geyilən xüsusi paltarlara da “ehram libası” deyilir.

Vəqfə: Qurban bayramından bir gün əvvəl Məkkənin cənub-şərqində olan Ərəfat adı verilən yerə gedərək həmin yerdə bir müddət gözləməkdir. Vəqfə

olmazsa həcc ibadəti yerinə yetirilmiş olmur. Vəqfə Qurban bayramının ərəfə günü günorta vaxtından bayramın birinci günü dan yerinin ağarmasına qədərki vaxtda Ərəfatda gözləməklə dua edərək yerinə yetirilir. Ərəfatda toplaşan müsəlmanlar günahlarının bağışlanması və bütün insanlığın xeyrinə Allaha dua edirlər.

Şövt: Həcərələsvədin olduğu күндən başlayaraq Kəbənin ətrafında bir dəfə fırlanmaqdır.

Təvaf: Kəbənin ətrafında yeddi dəfə fırlanmaqdır. Bir təfav şövt adı verilən yeddi dəfə fırlanmaqdır.

Səy: Kəbənin şərq tərəfində olan Səfa və Mərvə təpəcikləri arasında Səfadan başlayaraq Mərvədə tamamlamaqla dördü gediş, üçü gəliş olmaqla yeddi dəfə gedib-gəlməkdir.

Təlbiyə: Ehrama niyyət etdikdən sonra oxunan duadır:

Mənasi: “Buyur, hüzurundayam Allahım, dəvətini eşitdim, sənə yönəldim! Sənin heç bir şərikin yoxdur, Allahım! Əmrinə boyun əydim, qapına gəldim. Həmd-sənə Sənə məxsusdur; nemət Sənin, mülk Səindir. Sənin heç bir şərikin yoxdur, Allahım!” (Buxari, Həcc, 26, Libas, 69; Müslim, Həcc, 19, 147, 269, 271).

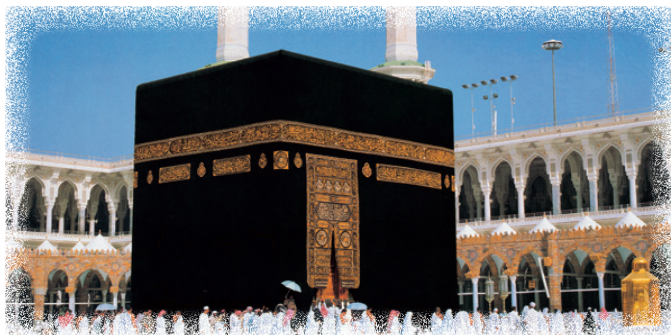
“Ləbbeyk Allahumma ləbbeyk. Ləbbeykə lə şərikə ləkə ləbbeyk.

İnnəl-hamdə və-n-nimətə ləkə vəl-mülk lə şərikə lək!

Həcc İbadəti ilə Əlaqədar Məkanları Tanıyaq

❁ **Kəbə:** Məkkədə Məscidi-Həram deyilən məscidin ortasında dördbucaqlı məbədin adıdır. Digər bir adı isə Beytullahdır (Allahın evi). Kəbə Həzrət İbrahim və Həzrət İsmayıl tərəfindən inşa edilmişdir. Yer üzündə ilk məbəddir. Müsəlmanların namaz qılarkən yönəldikləri qiblədir. Uca Allah Qurani-Kərimdə buyurur: **“Haradan (səfərə) çıxsan, (namaz vaxtı) üzünü Məscidülhərama tərəf çevir!”** (Bəqərə

surəsi, 150). Müqəddəs daş olan “həcərüləsvəd” (qara daş) Kəbənin şərq tərəfindədir. Kəbəni örtən və üstündə həcc ayələrinin yazıldığı qara örtük hər il ərəfə günü dəyişdirilir.

❁ **Səfa və Mərvə:** Kəbənin 200 metrə şərqində olan iki təpəkdir. Hal-hazırda Məscidi-Həramın divarı ilə bitişikdir. Qurani-Kərimdə Səfa və Mərvə ilə bağlı Bəqərə surəsinin 158-ci ayəsində belə buyrulur: **“(Ey möminlər!) Həqiqətən, Səfa və Mərvə Allahın əlamətlərindəndir (yəni ibadət nişanələrindəndir). Evi (Kəbəni) həcc və ya ümrə yolu ilə (qaydası ilə) ziyarət edən şəxsin bunları təvaf etməsində (ətrafına dolanmasında) heç bir günah yoxdur. Hər kəs (vacibdən əlavə) könüllü olaraq yaxşı bir iş görərsə, Allah (onun etdiyi yaxşı işdən) razı qalandır (əvəzini verəndir), (onu) biləndir”.**

İki təpəcik arasındakı məsafə 350 metrdir. Həcc əməllərindən (mənasiklərindən) olan səy, məhz həmin bu iki təpəciklər arasında yerinə yetirilir. Hz. İbrahim əleyhissalam həyat yoldaşı Həcər-lə oğlu Hz. İsmayılı Allahın əmri ilə bu gün Kəbənin olduğu yerin yaxınlığına qoyub bəzi işləri üçün oranı tərk edir. Bir müddət sonra suyu tükənən Həcər anamız su axtarmağa başlayır. Oğlu Hz. İsmayılı bir şey olub-olmadığına baxmaq üçün bir Səfa təpəsinə, bir Mərvə təpəsinə qaçaraq çıxmağa başlayır. Məhz bu gün həcc ibadətini yerinə yetirməyə gələnlər Hz. Həcər anamızın su axtarmaq üçün qaçdığı bu iki təpəcik arasında sürətli şəkildə yeddi dəfə gedib-gəlirlər.

❁ **Ərafat:** Məkkədə Məscidi-Həram deyilən məscidin ortasında dördbucaqlı məbədin adıdır. Digər adı isə Beytullahdır (Allahın evi). Kəbə Həzrət İbrahim və Həzrət İsmayıl tərəfindən inşa edilmişdir. Yer üzündə ilk məbəddir. Müsəlmanlar namaz qılarkən yönəldikləri qiblədir. Uca Allah Qurani-Kərimdə buyurur: **“Haradan (səfərə) çıxsan, (namaz vaxtı) üzünü Məscidülhərama tərəf çevir!”** (Bəqərə surəsi, 150). Müqəddəs daş olan “həcərüləsvəd” (qara daş) Kəbənin şərq tərəfindədir. Kəbəni örtən və üstündə həcc ayələrinin yazıldığı qara örtük hər il ərəfə günü dəyişdirilir.

❁ **Mina:** Məkkə ilə Müzdəlifə arasındakı bölgənin adıdır. Şeytan daşlama yerləri buradadır. Hacılar qurbanlarını burada kəsirlər.

❁ **Müzdəlifə:** Ərəfatla Mina arasındakı bölgənin adıdır. Hacılar ərəfə günü günəş çıxana qədər olan müddətdə burada vəqfə edirlər. Buna “Müzdəlifə vəqfəsi” deyilir. Bundan əlavə, şeytan daşlamaq üçün buradan daş toplanır.

❁ **Məscidi-Nəbəvi:** Peyğəmbərimizin Məkkədən Mədinəyə hicrətindən dərhal sonra Mədinədə inşa etdirdiyi məbədin adıdır. Peyğəmbərimiz əleyhissalamın qəbri də bu məsciddədir.

❁ **Haram bölgəsi:** Məkkə və onun əhatəsinə verilən addır. Zərərverici heyvanlar istisna olmaqla, heyvanların və bitkilərin qoparılması qadağan olduğu üçün bu bölgəyə “qadağan bölgə” mənasına gələn “Haram” adı verilmişdir.

Ümrə

Həcc ibadətindən başqa ilin digər hər hansı bir vaxtında ehrama girərək təvaf və səy etdikdən sonra, saç kəsdirib ehramdan çıxaraq yerinə yetirilən ibadətdir. Allah-Təala Qurani-Kərimdə ümrə ilə bağlı belə buyurur: **“Allah üçün həcc və ümrəni tam yerinə yetirin”** (Bəqərə surəsi, 196). Ümrənin iki fərzi vardır: Ehram və təvaf.

Ümrə ilə həcc arasındakı fərqlər

- ❖ Həcc fərz, ümrə isə sünnədir.
- ❖ Həcc ilin müəyyən vaxtında yerinə yetirilir, ümrə isə həcc günlərindən başqa digər hər hansı bir gündə edilə bilər.
- ❖ Ümrədə vəqfə, şeytan daşlamaq və qurban kəsmək yoxdur.

Peyğəmbərimiz buyurur ki:

"Ramazanda edilən ümrə mənimlə bərabər edilən həcc kimidir"

(Buxari, Həcc, 4; Müslim, Həcc, 438)

Həcc Edən İnsan...

- ✓ Sadə bir qiyafədə digər zəvvarlarla bərabər hərəkət edərək həmrəylik duyğularını inkişaf etdirir.
- ✓ Mənsəb, mövqe, mal-mülk kimi maddi dəyərlərin bu gün mövcud olsa da, sabah olmayacağına dərk edər və beləliklə də, dünya-axirət tarazlığını mühafizə edər.
- ✓ İrqi, rəng, cinsiyyət, dil və yaşıdan asılı olmayaraq İslam qardaşlığı ətrafında bütün insanlarla tanış olmağın, yardımlaşmağın və əmin-amanlıq içərisində yaşamağın əhəmiyyətini dərk edər.
- ✓ Allahın hüsurunda insanların etdiklərinin hesabətini verəcəkləri məhşər gününü xatırlayar və axirət üçün özünü hazırlamaq şüuruna nail olar.
- ✓ Səbir etmək, çətinliklərə sinə gərmək, köməkləşmək, həmrəylik kimi bir sıra əxlaqi keyfiyyətlər qazanar.
- ✓ Allahın ona bəxş etdiyi sağlamlıq, qabiliyyət, mal-mülk kimi nemətlərə daim şükür edər.
- ✓ Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam və əshabələrinin yaşadığı yerləri gəzib görərək onların qoyub-getdiyi əmanətə daha möhkəm sahib olar.
- ✓ Dinin fərdi tərəfi ilə yanaşı, ictimai tərəfinin də olduğunu hiss edərək cəmiyyətdəki hüquq və vəzifələrini, eləcə də digər öhdəliklərini və məsuliyyətlərini yerinə yetirməyə səy göstərər.

QURBAN

Qurban Nədir?

Qurban bayramının ilk üç günündə qurbanlıq bir heyvanı mənəvi baxımdan Allaha yaxın olmaq və Onun razılığını qazanmaq üçün kəsməyə deyilir. Qurban mal ilə yerinə yetirilən vacib bir ibadətdir.

Qurbanlıq Heyvanda Tələb Olunan Xüsusiyyətlər Aşağıdakılardır:

- ❁ Qurbanlıq heyvan qoyun, keçi, inək və dəvə cinsindən olmalıdır.
- ❁ Qoyun və keçi cinsindən olan heyvanlar bir yaşını, inək cinsindən olanlar iki, dəvə isə beş yaşını bitirmiş olmalıdır.
- ❁ Kəsiləcək heyvanın sağlam, üzvləri tam olmalı və hər hansı qüsuru olmamalıdır.

Allah-Təala buyurur ki:

"De: "Şübhəsiz ki, mənim namazım da, qurbanım da, həyatım da, ölümüm də aləmlərin Rəbbi Allah üçündür! Onun heç bir şəriki yoxdur. Mənə belə buyurulmuşdur və mən müsəlmanların birincisiyəm"

(Ənam surəsi, 162-163)

Qurban İbadətinin Əhəmiyyəti

**“Onların nə əti, nə də qanı, Allaha çatmaz.
Ona yalnız sizin təqvanız (səmimi-qəlbdən etdiyiniz ibadət) çatır”**

(Həcc surəsi, 37)

Öz qazancı ilə aldığı və ya böyütdüyü bir heyvanı qurban edən müsəlman sırf Allahın əmri olduğunu fikirləşərək və heç bir maddi qarşılıq gözləmədən bu ibadəti yerinə yetirir. Bununla da o, Allahın əmrinə itaət etmiş, qulluq şüurunu ortaya qoymuş və mənəvi cəhətdən Rəbbinə yaxınlaşmış olur.

Qurban kəsən bir müsəlman kəsdiyi qurbanı digər insanlarla bölüşdürərək sosial yardımlaşma ruhunu canlandırır və müsəlmanlar bir-birlərinə hədiyyə verməyin sevincini duyarlar.

Qurban Allahın verdiyi nemətlərə şükür etməyin təzahürü olan bir ibadətdir. Bundan başqa, nemətlərin bəşər övladına bir əmanət olduğu şüurunu da inkişaf etdirir.

Qurban ibadətinin yerinə yetirildiyi günlər olan Qurban bayramı boyunca namazlarda təşriq təkbiri deyilir. Bu təkbirlərlə dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan bütün müsəlmanlar ortaq duyğuları səsləndirirlər.

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ.

Qurban Kəsərkən Nələrə Diqqət Edilməlidir?

Qurban bayramı günü bayram namazından sonra hazırlıqlara başlanılır. Qurban ediləcək heyvan kəsiləcəyi yerə əziyyət edilmədən aparılır. Heyvanı kəsərkən incitməmək və ona çox əziyyət verməmək üçün iti bıçaq hazırlanır. Heyvanın gözləri bağlanır, başı qibləyə çevrilir. Ənam surəsinin 162-ci və 163-cü ayələri oxunur. Bundan sonra üç dəfə *“Allahu əkbər. Allahu əkbər. Lə iləhə illəllahu vəllahu əkbər. Allahu əkbər və lilləhil-həmd”* deyərək təkbir oxunur. Allaha dua edildikdən sonra *“Bismilləhi Allahu əkbər”* deyərək qurban kəsilir.

Qurban kəsənlər qurbanlığa şəfqətlə davranmalı, ona əziyyət verən davranış-

lardan çəkinməlidirlər. Qurbanı kəsdikdən sonra hər yer yaxşıca təmizlənməlidir. Bundan başqa qurbanın istifadə olunmayan hissələri torpağa basdırılır, ya da bunun üçün xüsusi hazırlanmış yerlərə qoyularaq ətraf mühitin təmizliyinə diqqət edilir. Allahın razılığına nail olmaq üçün bir ibadət yerinə yetirilərkən başqa insanlar narahat edilməməlidir. Heç bir ibadət başqalarına əziyyət etməyə icazə vermir. Allah üçün kəsilən qurbanın əti israf edilməməlidir.

Kəsilən qurbanın əti üç hissəyə bölünür: Bir hissəsi qurbanı kəsənin öz ailəsinə; üçdə biri yoxsullara və möhtaclara; qalan üçdə biri də qohum-əqrəba, qonum-qonşuya və qonaqlara təqdim edilir.

Qurbanı Kimlər Kəsməlidir?

Qurban kəsmək ibadətini aşağıdakı şərtləri daşıyan hər bir müsəlman yerinə yetirməlidir:

- * Ağılı başında olub ruhi xəstə olmayan və həddi-bülüğa çatan
- * Zəkat verəcək qədər mal-dövlətə sahib olan
- * Yolçu olmayan

Hər
Müsəlmanın

Qurban Kəsməsi
Vacibdir
😊😊😊

QURBAN BAYRAMI

Allah yolunda xərclə
Dövlətini, malını.
Ürəyindəki iman
Nurlandırar yolunu.

Mərhəmətlidir Allahım,
Günahlardan keçəndir.
O, yaxşılar pisdən
Arayandır, seçəndir.

Yaradan qəlbimizə
İlahi nur eləsin.
Verdiyiniz qurbanı
Allah qəbul eləsin!

KROSSVORD

1. “Beş çeşid yemiş, / Bir-birinə dəyməmiş, / İki gün görmüş, / Üçü gün görməmiş”.

2. Ramazan ayının bərəkətindən faydalanan bir müsəlman şükrü borcu olaraq və Allahın bizi yaratmasına minnətdarlıq məqsədilə Ramazan ayında Bayram namazından əvvəl verilməli olan sədəqə.

3. Fərz olmayan ibadətlərə verilən ümum ad.

4. Namazlarda da davamlı təkrarlanan, Allahın böyüklüyünü ifadə edən “Allahu əkbər” sözünə verilən ad.

5. Qurani-Kərimdə bəzən zəkatla eyni mənada işlədilən, Allah yolunda edilən hər cür xərcləməni ifadə edən söz

6. Namazın qiyam, rüku və səcdəni əhatə edən qismi.

7. Peyğəmbərimizin bərəkətli olduğunu söylədiyi və imsak vaxtından əvvəl yeyilən yemək.

8. Cümə namazının şərtlərindən biri olan mütləq Allaha həmd ilə başlayan müjdəli və ya çəkindirici ifadələrdən ibarət möminlərə xitab edən nitq.

9. Su tapılmadıqda, ya da istifadəsi mümkün olmadıqda, dəstəmaz və qüslü əvəz etmək üzrə əlləri, üzü və iki qolu torpaqla təmas etməklə edilən təmizlik.

10. Gecənin ortasında yuxudan durub qılınan iki, dörd ya da səkkiz rükətlik namaz.

11. Gecə (işa) namazı qılındıqdan sonra səhər namazı vaxtına kimi qılınan, üçüncü rükətində Qunut duası oxunan üç rükətlik namaz.

12. Gecə (işa) namazı ilə vitr namazı arasında qılınan və Ramazan ayına məxsus namaz.

13. Ramazan ayında Quranın endirilməyə başlandığı min aydan daha xeyirli olan gecə.

14. Fərz namazların vaxtının gəldiyini möminlərə bildirmək üçün səhər, günorta, ikindi, axşam və gecə (işa) vaxtlarında gündə beş dəfə təkrarlanan namaza dəvət sözləri.

15. Allahın razılığına nail olmaq məqsədilə insanın öz mal-dövlətindən qarşılıqsız xərcləməsi, möhtaclara yardım etməsi; zəkatı, fitrəni və könüllü olaraq edilən hər bir xeyirxah işi əhatə edən məfhum.

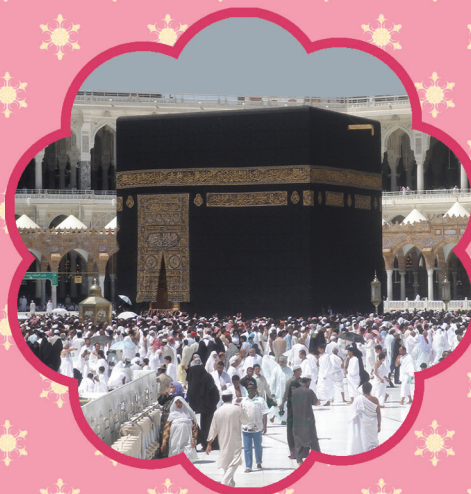
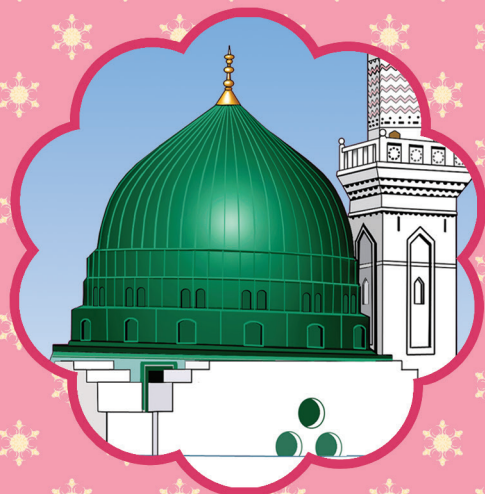
16. Fərz namazlarda azanla vaxtın girdiyi elan edildikdən sonra fərz namazın qılınmaq üzrə olduğunu xəbər vermək üçün oxunan, “qad qaməti-saləh” (namaz başladı) sözü is-tisna olmaqla azanla eyni olan dəvət sözləri.

17. “Bir gün vardır, bilirsiniz, / Çox sevərik onu hamımız, / Təntənə ilə gəlir, / Ərəfəsindən bəllidir”.

18. Namazı birlikdə, bir imama tabe olub qılan müsəlmanların mey-dana gətirdiyi topluluq.

19. Fərzlərin; ağza su almaq, burna su çəkmək və bütün vücudu su ilə yumaqdan ibarət olan təmizlik.

20. Camaatla qılınan namaza başçılıq edən şəxs.

SİYƏR

❁ *Hz. Məhəmmədin (s.ə.s)
Anadan Olması və Uşaqlığı*

❁ *Hz. Məhəmmədin (s.ə.s)
Gəncliyi və Evliliyi*

❁ *Hz. Məhəmmədin (s.ə.s)
Peyğəmbər Olması: Məkkə Dövrü*

❁ *Hz. Məhəmmədin (s.ə.s)
Mədinə Dövrü*

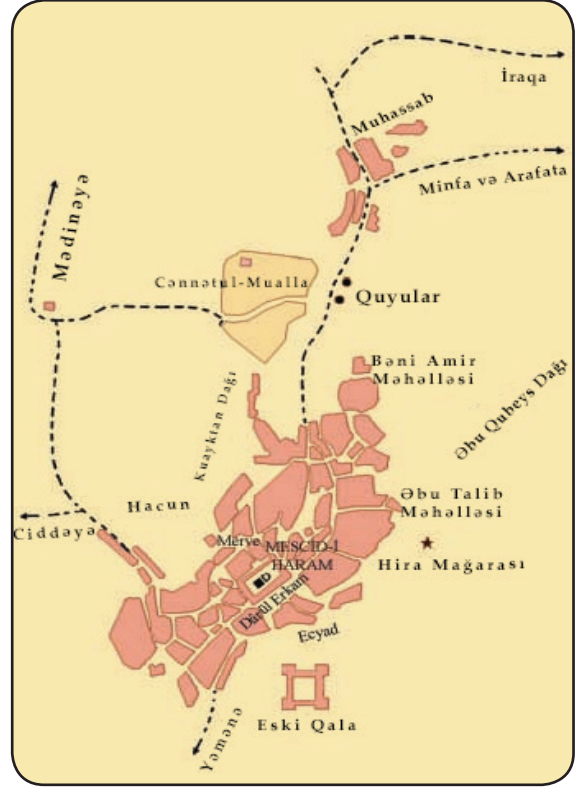
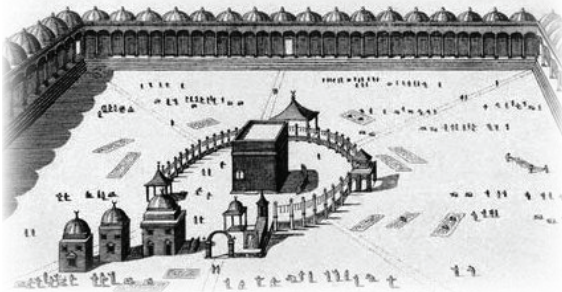
❁ *Hz. Məhəmmədin (s.ə.s)
İnsanlığı Aydınlanan Yüksək Əxlaqı*

Hz. Məhəmmədin (s.ə.s) Anadan Olması və Uşaqlığı

İslamiyyətdən Əvvəl Ərəbistanın Vəziyyəti

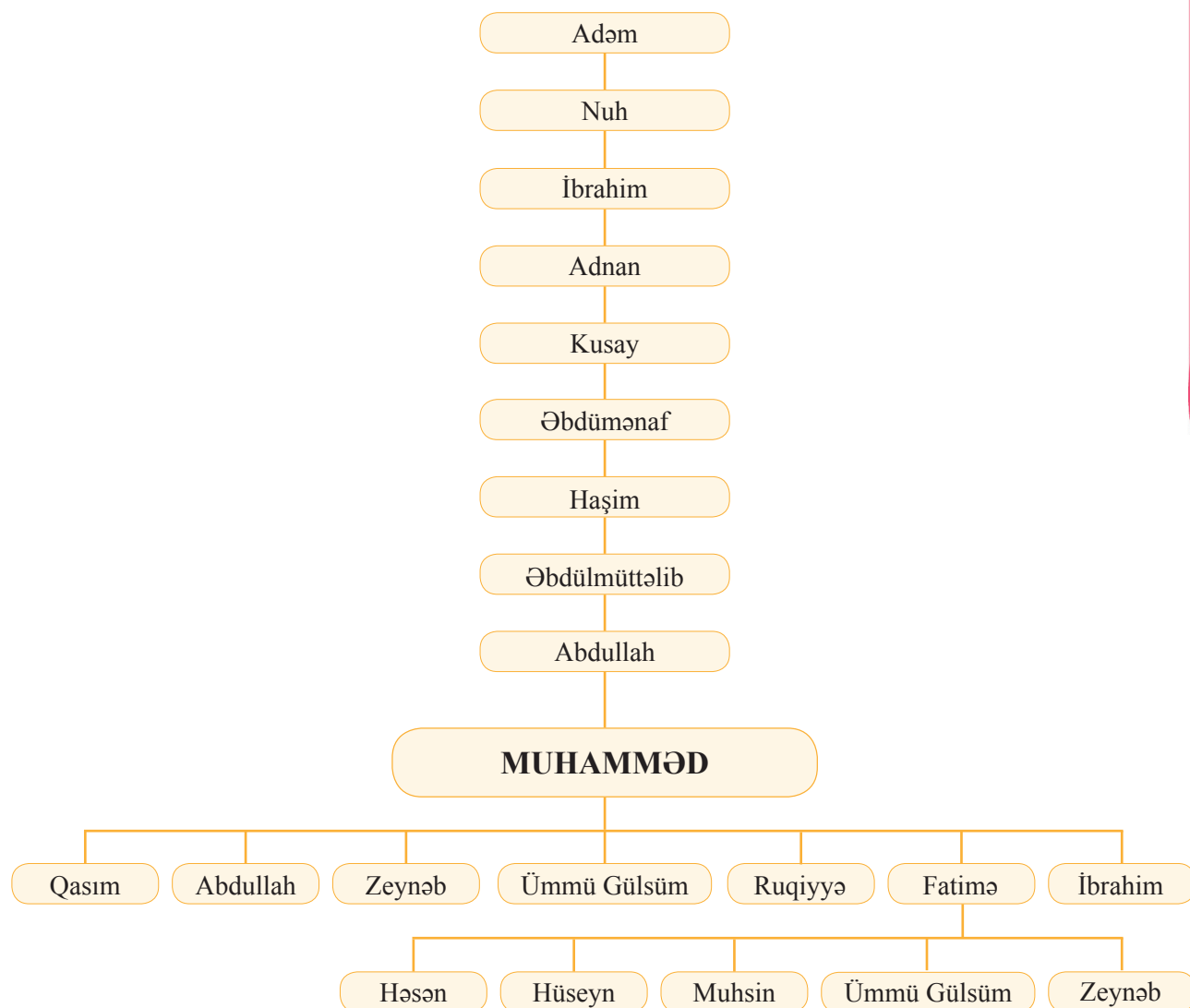
Sevgili Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmməd (s.ə.s) Ərəb yarımadasının Hicaz bölgəsində, Məkkə şəhərində doğulmuşdur. İslamiyyətdən əvvəl Ərəblər cəhalət içində idilər, oxuyub yazan savadlı adamlar çox az idi. İnsanlar haqq və hüquqlarına riayət etmirdilər. Güclülər zəifləri əzirdi. Bir çox hüququndan və haqqından məhrum olan qadın sanki bir əşya kimi alınıb satılırdı. Qız uşaqlarını diri-diri torpağa basdıraraq öldürmək adət halına gəlmişdi və bu vəziyyətin qarşısını heç kim almırdı.

İslamdan əvvəl, ərəblərin əksəriyyəti büt-pərəst idi. Vahid Allah inancı unudulmuş, insanlar öz əlləriylə düzəldikləri bütlərə inanırdılar. Kəbənin içərisində 360-dan çox büt vardı. Halbuki Kəbə Həzrət İbrahim və Həzrət İsmayıl tərəfindən Allaha ibadət məksədi ilə tikilmişdi. Bundan əlavə hər bir evdə də ən azı bir büt var idi və ailə üzvləri də bu bütə sitayiş edirdilər. İçki, qumar və hər cür əxlaqsızlıq cəmiyyəti sarmış, insaf və mərhəmət duyğuları ürəklərdən silinmişdi. Dünyanın digər ölkələrində yaşayan insanların vəziyyəti isə daha pis idi.

Qaranlıqlar içərisində qalan insanlığı bu qorxunc vəziyyətdən qurtaran, insanlara dünyada və axirətdə xoşbəxt olmağın yollarını göstərəcək olan son Peyğəmbərin (s.ə.s) gəlməsinə böyük ehtiyac var idi.

İslamiyyətdən əvvəl tək Ərəblər deyil, bütün dünya, zülm və cəhalətin qaranlığı içində idi. Qurani-Kərim "**Cəhiliyyət Dövrü**" deyilən bu qaranlıq dövrü, "**İnsanların öz əlləriylə işlədikləri pislilər üzündən, fəsad quruda və dənizdə yayıldı.**" (Rum surəsi, 41-ci ayə) ifadəsiylə ən yığcam bir şəkildə izah etməkdədir.

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Nəslı

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) atasının adı Abdullahdır. Abdullahın atası Qureyş qəbiləsinin Haşimoğulları qolundan və Məkkənin hörmətli adamlarından biri olan Əbdülmüttəlibdir. Anası isə Qureyş qəbiləsinin Zöhrə oğulları qolundan olan Vəhbin qızı Əminədir. Hər ikisinin soyu, bir neçə nəsil irəlidə birləşməkdədir. Hər ikisi də Məkkəlidir.

Həm ata, həm də ana tərəfindən təmiz və şərəfli bir ailəyə mənsub olan Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) soyu Həzrət İbrahimə dayanır.

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Anadan Olması

Sevgili Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmməd (s.ə.s) 571-ci ilin aprel ayının 20-nə təsadüf edən, Rəbiuləvvəl ayının 12-də bazar ertəsi gecəsi səhərə yaxın Məkkədə doğulmuşdur. Bu təşriflə sanki bütün varlıqlar dilə gəlib *"Xoş gəldin ey Allahın Rəsulu!"* - deyərək rahatlığa qovuşdular.

Onun anadan olduğu sabah dünya nurla doldu. Atası Abdullah Peyğəmbərimizin (s.ə.s) doğumundan iki ay əvvəl vəfat etdiyi üçün, yeqanə oğlunu görə bilmədi.

Həzrət Əminə belə nur topu kimi uşaq dünyaya gətirincə, babası Əbdülmüttəlib böyük bir ziyafət verərək, sevgili nəvəsinə "Məhəmməd" adını qoydu. Əbdülmüttəlibin, nəvəsinin doğulması şərəfinə verdiyi ziyafətdə uşağın adını soruşanlara: *"Məhəmməd adını verdim. Diləyə-rəm ki, göydə Haqq, yerdə xalq, onu xeyirlə yad etsinlər."* cavabını verdi. Anası isə Peyğəmbərimizə (s.ə.s) "Əhməd" adını qoydu.

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) anadan olduğu gecə dünyada bir çox hadisələr meydana gəldi. O gecə İranda Hökəmdar sarayının on dörd sütunu aşmış, Sava gölü qurumuş, məcusilərin min ildən bəri yanan odları sönmüşdü. Bu hadisələr gələcəkdə İran səltənətinin yıxılacağına və büt-pərəstliyin ortadan qalxacağına işarə edirdi.

***Məhəmməd adının mənası: üstün-lük, çox-çox təriflənib mədh edilən;
Əhməd adının mənası isə: Allaha
həmd edən kimsə deməkdir.***

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Uşaqlığı

Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) atası Abdullah, ticarət məqsədilə Şama getmiş, qayıdarkən Mədinədə xəstələnərək müqəddəs doğuşdan iki ay əvvəl vəfat etmiş və Peyğəmbərimiz (s.ə.s) dünyaya yetim olaraq gözlərini açmışdı. Bunu ifadə edən Qurani-Kərim ayəsində Allah-Təala belə buyurur: **“Məgər O səni yetim ikən tapıb sığınacaq vermədimi?!”** (Duha surəsi, 6-cı ayə).

Mübarək körpə, iqlim şəraitinə görə, Ərəb adətinə uyğun olaraq dörd yaşına qədər süd anası Həlīmə anamızın yanında qaldı. Altı yaşında ikən anası Həzrət Əminə, atasının cariyəsi olan Ümmü Eyməni də yanına götürərək Peyğəmbərimizi (s.ə.s) atası Abdullahın qəbrini ziyarət etmək üçün Mədinəyə apardı. Səfərdə ikən Əminə anamız xəstələndi və Əbva deyilən yerdə gözlərini həyata yumdu və orada dəfn edildi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bu şəkildə anadan da yetim qalaraq Ümmü Eymən ilə Məkkəyə qayıtdı.

Həm atası həm də anası vəfat edən və yetim qalan Həzrət Peyğəmbərimizi (s.ə.s) babası Əbdülmüttəlib himayəsinə aldı. Həzrət Peyğəmbərimiz (s.ə.s) iki il onun yanında qaldı.

*Peyğəmbərimizin (s.ə.s.) biza
öyrətdiklərindən:*

- ☞ Sizin ən xeyirliniz Quranı öyrənən və öyrədəndir.
- ☞ İnsanların ən xeyirlisi insanlara faydalı olanlardır.
- ☞ Təmizlik imanun yarısıdır.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) səkkiz yaşında ikən babası Əbdülmüttəlibi, daha sonra da onu fədakarcasına müdafiə edən əmisi Əbu Talibi itirdi. Bu şəkildə bütün fani dəstəklər sona çatmış oldu. Bundan sonra Peyğəmbərimizin (s.ə.s) sahibi, qoruyucusu, dəstəkçisi və tərbiyəçisi yalnız Rəbbi oldu.

Bir Şey Üçün Ağlaram və Bir Şey Üçün Gülərəm (Oxu materialı)

Həzrət Ömər bir gün sahabələrlə oturarkən belə buyurdu:

- Cahiliyyə dövründə etdiyimiz şeylərdən biri var ki xatırladığımda özümü tuta bilməz ağlaram, biri də var ki xatırladığımda gülərəm. Soruşarlar:

- Ya Ömər! Bunlar nələrdir?

- Ağlıma gəldiyində ağladığım şey: Bizlər cahiliyyə dövründə qız uşaqlarını utanc səbəbi sayardıq. Buna görə də onlardan xilas olmaq üçün hər yola əl atardıq. Birinin qızı olduğu zaman o insanla istehza edilərdi. Mənimdə bir qızım olmuşdu. Müəyyən bir yaşa qədər onu böyütdüm, amma bir gün onu aparıb bir çuxur qazdım onu içinə yatırdım və üzərini torpaqla örtürdüm. Diri-diri basdırdığım o günahsız uşaq da mənim paltarımdakı tozları kiçik əlləriylə təmizləyirdi. Mən isə bu qədər atasına düşkün övladımı basdırmağa davam etdim və o günahsız balanı diri diri basdıraraq öldürdüm. İşdə bu hadisə qarşısında duyğulanar və ağlaram.

- Ya Ömər! Yaxşı güldüyün hadisə nədir?

Bizlər yenə cahiliyyə dövründə xüsusilə uzun səfərə çıxacağımız zaman özümüzə halvadan bütlər düzəldərdik. Səfər boyunca onlara sitayiş edərdik. Bu vaxt o halvadan düzəltdiyimiz bütlər quruyardı. Bir o qədərdə ləzzətlənərdi. Bizlərdə acdığımız zaman o tapındığımız ilah saydığımız bütlərin qollarını, qıçlarını qoparar onları bir gözəl yeyərdik. Məhz bu hadisə ağlıma gəldiyində də özümü tuta bilməz gülərəm.

Həz. Məhəmmədin (s.ə.s) Gəncliyi və Evliliyi

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Səyahətləri və Ticarət Həyatı

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) uşqlıq və gənclik illəri təmiz və iffətli bir şəkildə keçdi. Peyğəmbərlikdən sonra necə bir əxlaqa sahibsə, peyğəmbərlikdən əvvəl də elə bir əxlaqa sahib idi. O həmişə təmiz və sadə yaşadı. Çünki Allah Onu Cahiliyyə dövrünün bütün çirkinliklərinə qarşı nifrət edəcək şəkildə yaratmışdı.

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əmisi Əbu Talib ticarətlə məşğul olurdu. Bir səfərində Həzrət Peyğəmbərimizdə (s.ə.s) özüylə birlikdə götürdü. Şam yaxınlığında olan Busra qəsəbəsinə gəldilər və orada Bahira adında bir keşişlə qarşılaşdılar.

Bahira, həmin vaxt on iki yaşında olan Həzrət Peyğəmbərimizi bir buludun kölgələndirdiyinin fərqi vararaq ondakı qeyri-adiliyi görür və İncildə oxuduğu vəsfləri düşünərək Peyğəmbərimizin (s.ə.s) belinə baxır. Oradakı nübüvvət mö-

hürünü görüncə də, mübarək möhürü ədəblə öpür və Əbu Talibə:

“Ey Əbu Talib! Bu mübarək uşaq peyğəmbərlərin sonuncusudur. Onu diqqətlə mühafizə edin!”- deyir.

Əbu Talib Bahiranın bu tövsiyələrinə uyaraq Şama getməkdən daşınır və alış-verişini burada tamamlayaraq Məkkəyə geri qaydır.

İkinci ticarət səyahəti, on yeddi yaşında ikən əmisi Zübeyrlə birlikdə Yəməna və üçüncüsü isə iyirmi beş yaşında ikən təkrar Suriyaya olmuşdur.

Həzrət Peyğəmbərimiz (s.ə.s) ticarət həyatında da düzgünlük və dürüstlüyü sayəsində böyük uğurlar əldə etmişdir. Bu düzgün və dürüstlüyinə görə Həzrət Xədicə Peyğəmbərimizə (s.ə.s) sərmayə verərək Onu bir ticarət kərvanıyla Suriyaya göndərmişdir.

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Həzrət Xədicə ilə Evlənməsi və Uşaqları

Həzrət Xədicə anamız sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) gözəl xislətlərini görəncə, Onun xanımı olub, xidmətilə şərəflənməyə meyl etdi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) o vaxtlar 25 yaşında idi. Həzrət Xədicə isə 40 yaşına gəlib çatmışdı. Xoşbəxt bir ailə yuvası quruldu.

Həzrət Xədicə anamız, evlilik həyatı boyunca Peyğəmbərimizə (s.ə.s) daim qulluq edib, köməkçisi oldu. Peyğəmbərimizin (s.ə.s) bu evliliği, Xədicə anamızın vəfatına qədər 25 il davam etdi. Peyğəmbərimiz Məhəmməd (s.ə.s), ilk zövcəsi Həzrət Xədicə sağ ikən başqası ilə əsla evlənmədi. Həzrət Xədicədən 2-si oğlan, 4-dü də

qız olmaqla altı uşağı oldu. Bunlar; Qasım, Zeynəb, Ruqiyyə, Ümmü Gülsüm, Fatimə və Abdullahdır. Peyğəmbərliyi əsnasında evləndiyi Həzrət Mariyədən isə İbrahim adında bir oğlu olmuşdur. Ən kiçik qızı Həzrət Fatimə, atasının ən sevimlisiydi. Hicrətdən on üç il əvvəl doğuldu.

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) oğulları kiçik yaşlarda ikən vəfat etmişlərdir. Həzrət Fatimədən başqa bütün qızları da Ondan əvvəl vəfat etdilər. Sevgili Peyğəmbərimiz Məhəmməd (s.ə.s) nəsli, Həzrət Əli ilə evlənən Həzrət Fatimənin övladları ilə davam etmişdir.

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s)

Kəbənin Təmiri Əsnasındakı Hakimliyi

Rəsulullah (s.ə.s) 35 yaşına gəldiyində, Kəbədə hakimlik etdi. O zaman, yağış və sellər Kəbəni uçurmuşdu. Binanı təzədən tikmək lazım idi. Bunun üçün Qureyş qəbiləsi, Kəbəni Həzrət İbrahim tikdiyi bünövrəyə qədər yıxıb, təzədən tikməyə başladı. Hər qəbiləyə bir hissəsini verərək divarları ucaltdılar. Bu işin böyük bir şərəf olduğunu bilən qəbilələr, Həcərül-Əsvəd (Qara daş) daşını yerinə qoyma məsələsində razılığa gələ bilmədilər. Hər qəbilə, bu şərəfə nail olmaq istədiyindən, aralarında anlaşmazlıq çıxdı. Dörd-beş gün çəkən bu anlaşmazlıq səbəbiylə, az qala qan axıdılacaqdı.

Bu əsnada Əbdülmüttəlibin dayısı və yaşlı biri olan Hüzeyfə ibn Muğirə; “Ey Qureyş camaatı! Bir qərara gələ bilmədiyiniz iş haqqında hökm vermək üçün, bu qapıdan ilk girən adamı aranızda hakim edin” - deyərək, Kəbəyə açılan Bəni Şeybə qapısını gös-

tərdi. Orada olanlar bu təklifi qəbul etdilər və Bəni Şeybə qapısına baxaraq, ilk girəcək adamı gözləməyə başladılar. Nəhayət qapıdan; doğruluğunu, üstün əxlaqını son dərəcə təqdir etdikləri və “əl-Əmin dedikləri Məhəmməd əleyhissalamın gəldiyini gördülər. “Budur əl-Əmin. Onun hökmünə razıyıq” - dedilər.

Vəziyyəti, sevgili Peyğəmbərimiz Məhəmmədə (s.ə.s) başa salınca, bir örtü istədi. Onu yerə sərərək Həcərül- Əsvədi örtüyün üzərinə qoyub; “Hər qəbilədən bir nəfər bir ucundan tutsun” - buyurdu. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) daşı, qoyulacağı yerə qədər qaldırdı. Sonra özü daşı götürüb yerinə qoydu. Beləcə, savaş həddinə çatan narazılığın yatışdırıldığını görən qəbilələr, bu hərəkətdən razı qaldılar. Beləliklə, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) sayəsində böyük bir anlaşmazlıq ortadan qalxmış oldu.

Kəbənin Allah Tərəfindən Qorunması: Fil Hadisəsi (Oxu materialı)

Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) doğulmasına təxminən iki ay qalmışdı. Bu əsnada Fil hadisəsi meydana gəldi. İnsanların hər tərəfdən dəstə-dəstə gəlib Kəbəni ziyarət etməyinə əngəl olmaq istəyən Yəmənin valisi Əbrəhə, Bizans imperatorunun da köməyi ilə Sənada böyük bir kilsə tikdirdi. Adamların da bu kilsəni ziyarət etməsini istədi. Ərəblər isə qədimdən bəri Kəbəni ziyarət etdiklərindən, Əbrəhənin tikdirdiyi kilsəyə heç maraq göstərmədilər. Təhqir gözüylə

baxdılar. Hətta aralarından biri kilsəni kirlətdi. Bu hadisədən əsəbləşən Əbrəhə, Kəbəni yıxmağa qərar verdi və bu məqsədlə böyük bir ordu hazırlayıb Məkkə üzərinə hücumu keçdi. Əbrəhənin ordusu Məkkəyə yaxınlaşınca Qureyşin mallarını yağmalamağa başlamış, Əbdülmüttəlibin də 200 dəvəsini müsadirə etmiş-

dilər. Əbdülmüttəlib Əbrəhənin yanına gedib dəvələrini istədi. Əbrəhə; *"Mən sizin müqəddəs Kəbəni yıxmağa gəldim. Sən onu qorumaq yerinə dəvələrini mi istəyirsən?"* - dedi. Əbdülmüttəlib; *"Mən dəvələrin sahibiyəm. Kəbənin əlbətdə ki sahibi vardır. Onu O qoruyar"* - dedi. Əbrəhə; *"Mənə qarşı onu qoruyan heç kim yoxdur"* - dedi və Əbdülmüttəlibə dəvələrini verib göndərdi. Sonra ordusuna Kəbəyə hücum əmri verdi. Əbrəhənin ordusunda "Mahmu" adında bir fil vardı. Əbrəhə Kəbəyə tərəf hərəkət edincə,

bu fil yere yatdı və hərəkət edə bilmədi. Halbuki üzü Yəməne çevrilincə qaçaraq gedirdi. Beləcə Məkkəyə yaxınlaşıb hücum etməyə gücü çatmayan Əbrəhənin ordusu üzərinə Allah-Təala Əbabil quşlarını göndərdi. Bu quşların hər biri noxud böyüklüyündə üç daş daşıyırdı və bu daşların biri ağızlarında, ikisi də ayaqlarında idi. Bunları Əbrəhənin ordusu üstünə atdılar. Daşlar əsgərləri başdan-ayağa deşib keçirdi. Daşa hədəf olan hər əsgər dərhal öldü.

Ayədə də ifadə edildiyi kimi ordu, yeyilmiş əkin yarpağı kimi oldu. Bu vəziyyəti görən Əbrəhə özünü itirərək qaçmaq istədi. Ancaq qaça bilmədi. Daşlara əsil hədəf o idi və ona da dəymişdi. Qaçdıqca əti hissə hissə tökülərək öldü. Bu hadisə Qurani-Kərimin Fil surəsində belə ifadə edilmişdir; *"(Ya Peyğəmbər!)*

Məgər Rəbbinin fil sahiblərinə (Kəbəni dağıtmaq üçün fillərlə Məkkənin üstünə gələn həbəş ordusuna) **nələr etdiyini görmədinmi?!** **Məgər** (Rəbbin) **onların hiyləsini boşa çıxartmadımı?!** **Onların üstünə qatar-qatar quşlar** (əbabil quşları) **göndərdi.** (O quşlar) **onlara bışmış gildən düzəlmiş** (möhkəm xırda) **daşlar atırdı.** (Rəbbin) **onları** (həşərat tərəfindən) **yeyilmiş əkin yarpağına** (saman çöpünə) **döndərdi!"** (Fil Surəsi, 1-5-ci ayələr).

Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Xronoloji Həyatı

- ❁ 571 - Fil Hadisəsi. Yəmənin Valisi Əbrəhənin Kəbəyə hücum etməsi.
- ❁ 571 (20 Aprel) - Peyğəmbərimizin (s.ə.s) dünyaya gəlməsi.
- ❁ 576 - Anası Əminənin vəfat etməsi.
- ❁ 578 - Babası Əbdülmüttəlibin vəfatı və əmisi Əbu Talibin himayəsinə girməsi.
- ❁ 583 - Əmisi Əbu Taliblə Suriyaya ticarət karvanıyla getməsi.
- ❁ 588 - Digər əmisi Zübeyr İbn Əbdülmüttəlib ilə Yəməne səyahət etməsi.
- ❁ 596 - Həzrət Xədicə binti Xuveylid ilə evlənməsi.
- ❁ 608 - Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Kəbədə hakimlik etməsi.

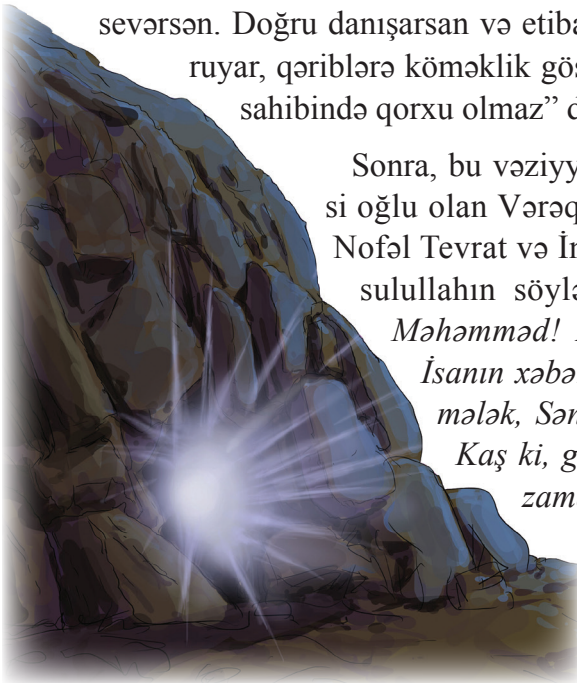
Hz. Məhəmmədin (s.ə.s) Peyğəmbər Olması: Məkkə Dövrü

İlk Vəhyin Gəlməsi

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) 40 yaşında ikən, Hira dağındakı mağaraya çəkilmiş və təfəkkürə dalmışdı. Ramazanın 17-si bazar ertəsi gecəsi bir səs eşitdi. Başını qaldırıb ətrafa boylanınca, ikinci dəfə eyni səsi eşitdi və hər tərəfi anidən bir nurun bürüdüyünü gördü. Arxasından Cəbrayıl (ə.s) qarşısına gəldi və *“Oxu!”* - dedi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s), ona; *“Mən oxumaq bilmirəm”* cavabını verdi. O zaman mələk, tutub taqəti kəsilincəyə qədər sıxdı və; *“Oxu!”* - dedi. Yenə *“Mən oxumaq bilmirəm”* cavabını verdi. Bir daha sıxdı və; *“Oxu!”* - dedi. *“Mən oxumaq bilmirəm”* buyurunca, üçüncü dəfə sıxdı. Sonra buraxdı və: *“(Ey Məhəmməd!) Yaradan Rəbbinin adı ilə oxu! O, insanı qatılaşmış qandan (ələqdən) yaratdı! Oxu, insana bilmədiklərini bildirən, qələmlə öyrədən Rəbbin böyük kərəm sahibidir”* məalındakı Ələq surəsinin ilk beş ayəsini gətirdi. Sevgili Peyğəmbərimizdə (s.ə.s) onunla birlikdə oxudu. İlk vəhy bu şəkildə gəldi və bütün cahanı aydınladan İslam günəşi belə doğdu.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) böyük bir qorxu və həyəcanla Hira dağındakı mağaradan çıxıb, aşağıya enməyə başladı. Xanəyi səadətlərinə gəlinəcəyə qədər, yanından keçdiyi hər daşın, hər ağacın; *“Əssalamu əleykə ya Rəsulallah!”* - dediyini eşitdi. Evinə gəlib; *“Məni örtün! Məni örtün!”* - buyurdu və qorxusu keçincəyə qədər, istirahət etdi. Sonra gördüklərini Həzrət Xədicə anamıza danışdı. Həzrət Xədicə; *“Allah-Təala qorusun. Haqq-Təala sənə xeyir ehsan edər və xeyirdən başqa bir şey diləməz. Allah-Təalanın haqqı üçün, bu ümmətin peyğəmbəri olacağına inanıram. Çünki Sən, qonağı seversən. Doğru danışarsan və etibarlısan. Acizlərə yardım edər, yetimləri qoruyar, qərblərə köməklik göstərsən. Xoş xasiyyətin var, bu xislətlərin sahibində qorxu olmaz”* deyərək təsəlli etdi.

Sonra, bu vəziyyəti soruşmaq üçün, Həzrət Xədicənin əmi-si oğlu olan Vərəqə İbn Nofəlin yanına getdilər. Vərəqə İbn Nofəl Təvrat və İncili yaxşı bilən bir Rahib idi. Vərəqə, Rəsulullahın söylədiklərini dinlədikdən sonra; *“Müjdə ey Məhəmməd! Allah-Təalaya and içirəm ki, Sən, Həzrət İsanın xəbər verdiyi son Peyğəmbərsən. Sənə görünən mələk, Səndən əvvəl Musaya (ə.s) gələn Cəbrayıldır. Kaş ki, gənc olsaydım. Səni Məkkədən çıxartdıqları zamanı görə bilsəydim və köməyinə gəlsəydim. Çox yaxın bir zamanda dəvət və cihadla əmr olunarsan”* - dedi və Peyğəmbərimizin (s.ə.s) mübarək əlini öpdü. Çox keçmədən də vəfat etdi.

İslama Dəvətin Başlanması və İlk Müsəlmanlar

Vəhyin gəlməsi ilə Peyğəmbərlik vəzifəsi verilən Həzrət Məhəmməd (s.ə.s), Peyğəmbərliyini öncə etibar etdiyi adamlara söyləyir və onları İslam dininə dəvət edirdi. Peyğəmbərimizə (s.ə.s) öncə sadıq həyat yoldaşı Həzrət Xədicə, ondan sonra uşaqlardan Həzrət Əli, kölələrdən Zeyd İbn Harisə və böyükərdən Həzrət Əbu Bəkir iman edərək müsəlman oldular.

İlk müsəlmanlar ibadətlərini gizli edirdilər. Və bu vəziyyət üç ilə gədər davam etdi. Bu arada müsəlmanlığı qəbul edənlərin sayı otuzu keçmişdi.

Həbəşistana Hicrət Edilməsi

Rəsulullahın (s.ə.s) Peyğəmbərliyinin 5-ci ilində, müşriklərin işgəncələrinə baxmaya-raq, müsəlmanların sayı artmağa davam edirdi. Ancaq müşriklər də işgəncələrini artırır, əllərindən gələni edirdilər. Peyğəmbərimiz (s.ə.s), Əshabının dözülməz işgəncələrə məruz qalmasına, çox üzülürdü. Bir dəfə Əshabi-kiramı başına yığdı və; *“Ey Əshabım! İndi yer üzünə səpələnir. Allah-Təala, yaxında sizi yenə bir yerə toplayar”* - buyurdu. Onlar da; *“Ey Rəsulallah! Haraya gedək?”* - deyər soruşdular. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s), mübarək əliylə işarə edərək, Həbəş (hal-hazırda Efiopiya) ölkəsini göstərdi və; *“Həbəş torpağına gedin! Çünki orda, heç kimə zülm etməyən bir hökmdar vardır. Həm də ora bir doğruluq ölkəsidir. Allah-Təala, bu çətinliklərdən bir çıxış və xilas yolu açındaya qədər, siz orada qalın”* - buyurdu. Beləcə müsəlmanlar Həbəşistana hicrət etdilər.

Həbəş Nəcaşisi (dövlət başçısı, hökmdarı) Əshamə, müsəlmanları yaxşı qarşıladı. Ölkəsinə yerləşdirdi. Əshabi-kiram, Həbəşistan üçün; *“Biz burada yaxşı bir qonşuluq və himayə gördük. Dinimizə toxunulmadı, incidilmədik. Xoşlanmadığımız bir söz də eşitmədik. Hüzur içində, Allah-Təalaya ibadət etdik”* - dedilər.

Dəvətin Açıqdan Edilməsi

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) İslama dəvəti üç il gizli etdikdən sonra, bu mənadaki ayənin nazil olmasıyla xalqı açıqdan İslam dininə girməyə çağırma dövrü başladı: **“Yaxın qohumlarını Allah-Təalanın əzabı ilə qorxudaraq, onları haqq dinə çağır”** (Şuara surəsi, 214-cü ayə).

Bundan sonra Peyğəmbərimiz (s.ə.s), qohumlarını dinə dəvət etmək üçün Hz Əlini göndərdi və hamısını Əbu Talibin evinə çağırdı. Ziyafətdən sonra Həzrət Peyğəmbərimiz, Allahdan aldığı əmirləri açıqlayaraq onları İslam dininə girməyə dəvət etdi. Əmisi Əbu Ləhəb Allah Rəsuluna (s.ə.s) qarşı çıxaraq toplananları dağıtdı.

Bundan bir müddət sonra, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) dəvətini genişlətmək məqsədilə Səfa təpəsinə çıxdı. Buradan bütün Qureyş qəbilələrinin adlarını; *“Ey Haşım oğulları! Ey Əbdü Mənaif oğulları, Ey Əbdülmüttəlib oğulları! (şəklində sadalayaraq) Mən sizə mütləq baş verəcək olan şiddətli bir əzabın xəbərçisiyəm. Allah-Təala mənə, ən yaxın qohumlarımı axirət əzabı ilə qorxutmağımı əmr etdi. Sizi, La ilahə illallahu vəhdəhu la şəriək ləh (Allah birdir, Ondan başqa ilah yoxdur) deyərək iman etməyə dəvət edirəm. Mən də Onun qulu və rəsuluyam. Əgər buna iman etsəniz, Cənnətə girəcəksiniz. Siz, “La ilahə illallah” demədikcə, mən sizə nə dünyada bir fayda, nə də axirətdə bir pay təmin edə bilərəm”* - buyurdu. Qulaq asan qəbilələr arasından, yalnız Əbu Ləhəb *“Ay səni, bizi bunun üçün topladın?”* deyərək, yerdən aldığı daşı sevgili Peyğəmbərimizə (s.ə.s) atdı. Əbu Ləhəbin bu hərəkəti Rəsulullahın (s.ə.s) könlünü qırdı. Bunun üzərinə onun haqqında Ləhəb surəsi nazil oldu:

“Əbu Ləhəbin əlləri qurusun, qurudu da! (Qiyamət günü) ona nə mal-dövləti fayda verəcək, nə də qazandığı (və ya: oğul-uşağı). O, alovlu atəşə girəcəkdir. Onun odun daşıyan (Peyğəmbərlə düşmənçilik edən, adamlar arasında söz gəzdirən) övrəti də həmçinin! Onun (övrətinin) boğazında xurma lifindən hörülmüş ip (və ya: yetmiş arşın uzunluğunda zəncir) olacaqdır!” (Ləhəb surəsi, 1–5-ci ayələr).

Bir nəfər sevgili Peyğəmbərimizin yanına gəlib: Mən niyə ölümdən qorxuram?

- deyə soruşur. Həzrət Peyğəmbərimiz: Var-dövlətin varmı? buyurur. O adam:

bəli, var. - deyə cavab verir, Peyğəmbərimiz yenə soruşur: Sərvətini özündən əvvəl göndərmisənmi? (Yəni kasıblara verib, özün üçün axirət azuqəsi toplamısanmi?).

Adam, xeyr -deyə cavab verir. Bu vaxt sevgili Peyğəmbərimiz belə buyurur: Bax, elə buna görə də ölümdən qorxursan!

Həzrət Məhəmmədə (s.ə.s) Ən Çox Düşmənçilik Edənlər

Bütpərəstlər istər Peyğəmbərimizə (s.ə.s), istərsə də Müsəlmanlara çox əziyyət verirdilər. Həzrət Peyğəmbərimizə və müsəlmanlara ən çox əziyyət verənlər bunlardır:

Əbu Ləhəb: Peyğəmbərimizin (s.ə.s) evi, Əbu Ləhəb ilə Ukbə İbn Əbi Muayt deyilən iki qəddar müşrikin evləri arasında idi. Bunlar hər fürsətdə sevgili Peyğəmbərimizə əziyyət verməyə çalışırdılar. Hətta, gecələri heyvan içalatlarını Rəsulullahın qapısının önünə atırdılar. Əmisi Əbu Ləhəb, bununla kifayətlənməz, Həzrət Peyğəmbərimizə daş ataraq əziyyət verərdi. Əbu Ləhəbin yoldaşı Ümmü Cəmilə ondan geri qalmaz, yığıldığı tikanlı ağac budaqlarını Rəsulullahın Mübarək ayaqlarına batması üçün keçəcəyi yollara tökərdi.

Əbu Cəhil: Peyğəmbərimizə (s.ə.s) ən çox düşmənçilik edənlərin başında gəlir. Müsəlmanlara çox əziyyət vermişdir. Hətta bir dəfəsində Əbu Cəhil, müşrikləri başına yığıb; *“Abdullahın yetimi, burada mı namaz qılır?”* - deyərək soruşdu. Onlar da; *“Bəli”* - dedilər. Onsuz da bu cavabı gözləyən Əbu Cəhil; *“Əgər Onu elə görərsəm, başını ayağımla əzəcəm”* - demişdir. Həzrət Ammar İbn Yasirin anasını inancına görə şəhid etmişdir. Oda Bədir döyüşündə öldürülərək cəzasını almışdır.

Əbu Cəhil kimdir?

Əbu Cəhlin əsl adı Amr İbn Hişamdır. Qüreyş qəbiləsinin liderlərindəndir. İslama düşmənliyindən ötrü Peyğəmbər əfəndimiz (s.ə.s) ona Əbu Cəhil adını vermişdir. Əbu Cəhil savadsızların və cahillərin atası (lideri) deməkdir.

As İbn Vail: Peyğəmbərimizə (s.ə.s) qarşı etdiyi düşmənçiliklə tanınan bu adam; Həzrət Peyğəmbərimizin oğlu Qasım vəfat etdiyi vaxt, *“Məhəmmədin nəslə kəsildi”* - deyərək ona istehza etmiş, övlad acısıyla ürəyi yanan Peyğəmbərimizi (s.ə.s) çox incitmişdir.

Kövsər surəsinin 3-cü ayəsi buna görə nazil olmuşdur: *“(Ya Peyğəmbər! Oğlun Qasım vəfat etdiyi zaman sənə sonsuz, arxası kəsik, nəslə kəsilmiş deyən) sənənin düşməninin (As İbn Vailin) özü sonsuzdur! (Sənənin nəslin qiyamətə qədər törəyib artacaq, adına isə həmişə rəhmət oxunacaqdır!)”* (Kövsər surəsi, 3-cü ayə).

Vəlid İbn Muğirə, Ümeyyə İbn Xələf və Utbə İbn Rəbiə də Peyğəmbərimizə (s.ə.s) düşmənçilik edənlərin arasındadır.

İslamın İlk Şəhidləri

Yasir və xanımı Sümeyyə müsəlman olmuşdular. Bundan xəbər tutan müşriklər onlara işgəncə verməyə başladılar. Kasıb və kimsəsiz olduqları üçün onları müdafiə edəcək heç kəs yox idi. Dinlərinə çox bağlı idilər. Peyğəmbərimizə qarşı çıxan Əbu Cəhlin işgəncələrinə fikir vermədən dinlərini yaşamağa davam edirdilər. Onları dinlərindən döndərə bilməyən Əbu Cəhil sonunda hər ikisini nizə ilə şəhid etdi.

Həzrət Yasir və Həzrət Sümeyyə inancları uğrunda şəhid olan ilk müsəlmanlardır.

“Mərhəmət Etməyənə Mərhəmət Edilməz...”

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bir gün nəvəsi Həsəni qucağına almış və onu öpürdü. Yanında da Təmim qəbiləsinin liderlərindən biri vardı. Baba ilə nəvə arasında olan bu yaxınlığa heyrət edərək: *“Mənim on uşağım var, amma heç birini öpmədim”* -dedi. Bunu eşidən Peyğəmbərimiz (s.ə.s): *“Mərhəmət etməyənə mərhəmət edilməz. İnsanlara mərhəmət etməyənə Allah da mərhəmət etməz”* - buyurdu.

Həzrət Məhəmmədə (s.ə.s) və Müsəlmanlara Təzyiq Olunması

Müşriklər təkcə Peyğəmbərimizə (s.ə.s) əziyyət etmirdi. Onun Əshabına da işgəncə edirdilər. Xüsusəndə kasıb, kimsəsiz olanları seçir, əllərindən gələn, ağla gəlməyən təzyiq və zülmü heç çəkinmədən edirdilər. Bunlardan biri də Bilali Həbəşi idi. Ümeyyə İbn Xələf adında bir müşrikin köləsi olan Həzrət Bilal, Həzrət Əbu Bəkir vasitəsi ilə müsəlman olmuşdu.

Ümeyyə, Həzrət Bilalın müsəlman olduğunu öyrəncə Ona bir çox işkəncələr təbiiq etmişdir. Günorta vaxtı günəş tam ortaya gəldiyində, onu soyundurar, istidən qızarmış daşları, çılpaq bədəninin üstünə qoydu-rardı. Sonra da; *“İslam dinindən dön! Lat və Uzza bütllərinə iman et”* deyər, Həzrəti Bilal isə; *“Allah birdir! Allah birdir!”* deyərək imanını təsdiq edərdi.

Nəhayət Həzrət Əbu Bəkir Bilalı satın alaraq azad etdi və Onu zalım Ümeyyənin əlindən qurtardı.

Həzrət Həbbab ibn Ərətdə dinindən döndərilmək üçün zülm edilənlər arasındaydı. Həzrət Həbbabın da heç kimi yoxdu və Ümmü Ənmar adlı müşrik bir qadının köləsi idi. Onu qoruyacaq bir qohumu olmadığı üçün, müşriklər toplanır, mübarək bədənini soyundurub, tikanla çırpardılar. Bəzən da çılpaq bədənini dəmir paltar geyindirib, günəş altında saxlayardılar. Günəşdə və ya odda isitdikləri daşları çılpaq bədənini sıxardılar; *“Dinindən dön! Lat və Uzzaya sitayiş et”* - deyərdilər. Həbbab da imanında israr edər; *“La ilahə illallah, Məhəmmədən rəsulullah”* - deyərək onlara qarşı gələrdi.

Müşriklər tərəfindən əzab görən Həzrət Əmmar İbn Yasir isə, isti qumun üstünə uzadılaraq özündən gedincəyə gədər döyülmüşdür. Anası Həzrət Sümeyyə Əbu Cəhil tərəfindən nizə ilə qanlar içində yerə sərilərək öldürülmüş, atası Həzrət Yasir də bütperəstlərin işgəncələri altında can vermişdi.

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Taif səfəri

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əmisi Əbu Talib və vəfalı xanımı Həzrət Xədicənin vəfatından sonra, bütpərəstlər Rəsulullahı etdikləri əziyyəti daha da artırdılar. Müşriklər sevgili Peyğəmbərimizdən bir çox möcüzələr gördükləri halda inadları səbəbilə iman etmir, üstəlik əziyyət və zülm etməkdən də əl çəkmirdilər. Onların get-gedə artan bu zülm və işgəncələrinə, sevgili Peyğəmbərimiz çox üzüldü. Məkkə yaxınlığında yerləşən Taifə gedərək, oranın əhalisini İslama dəvət etməyi düşündü. Bu səbəblə, yanında Zeyd İbn Harisəni də götürüb Taifə getdi. Taifin başda gələnləri ilə görüşdü. Onlara İslamı izah edib, Allah-Təalaya iman etmələrini istədi. Onlar nəinki iman etmək, əksinə Peyğəmbərimizə (s.ə.s) həqarət etdilər.

Rəsulullah (s.ə.s), onların yanından kəndlə ayrıldı. Səqif qəbiləsini bir neçə gün İslamiyyətə dəvət etdi, ancaq onlardan da heç biri iman etmədi. Hətta, Peyğəmbərimizi (s.ə.s) lağa qoyaraq, işgəncə etdilər və sözlərinə əhəmiyyət vermədilər. Uşaqları və gəncləri, Həzrət Peyğəmbərin keçəcəyi yolun kənarlarına yığaraq daşa tutdular. Taifli gənclərin atdığı daşlara, Həzrət Zeyd, bədənini sipər edərək Peyğəmbərimizə (s.ə.s) bir zərər gəlməsinə mane olmağa çalışırdı. Həzrət Zeyd, sevgili Peyğəmbərimizin ətrafında pərvanə kimi dolanır, daşların Ona dəyməməsi üçün əlləşirdi.

Həzrət Zeyd, sevgili Peyğəmbərimizi qorumaq üçün gah sağa, gah da sola qaçdıqca, daşlar başına, bədəninə, ayaqlarına dəyirdi. Bu səbəblə, Həzrəti Zeydin hər tərəfi qan içində qalmışdı. Peyğəmbərimizi (s.ə.s) qorumaq üçün can-başla cəhd edir, daş atan

zalımlara səsi çıxdığı qədər; *“Dayanın! Atmayın! O Rəsulullahdır! Mənim bədənimi tikə-tikə edin, ancaq Peyğəmbərimizə bir zərər gəlməsin!”* - deyər qışqırırdı. Zeyd İbn Harisəni keçib Rəsulullahı dəyən daşlar, Rəsulullahın mübarək ayaqlarını qana boyamışdı.

Yol kənarında bir bağa sığan Peyğəmbərimiz (s.ə.s) və Həzrət Zeyd, burada bir az dincəldikdən sonra dər-d-kədər içərisində Məkkəyə geri qayıtdılar. Amma baş verən bu hadisələrdən sonra, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) heç ümitsizliyə düşmədi. Əsla yorulub geri çəkilmədi, əksinə vəzifəsini yerinə yetirməyə davam etdi.

Gənc səhabələrdən Bəra İbn Azib Sevgili Peyğəmbərimizi çox sevərdi. Onun təmiz qəlbi Peyğəmbərimizə dərin bir sevgi və hörmət hissiylə dolu idi. Sevgili Peyğəmbərimiz ona hər vaxt Allaha güvənməyi ifadə edən aşağıdakı duanı öyrətmiş və hər gecə yatmadan əvvəl oxumasını tövsiyə etmişdi: *"Allahım! Özümü Sənə təslim etdim. Üzümü sənə çevirdim. İşimi Sənə həvalə etdim, Sənə güvəndim. Rizanı istəyərək, əzabından qorxaraq Sənə arxalandım, Sənə sığındım, sənə qarşı Səndən başqa sığınacaq yoxdur. Endirdiyin kitaba və göndərdiyin peyğəmbərə inandım."*

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) Mədinəyə Hicrəti və Qarşılanması

“Hicrət” bir yerdən başqa bir yerə köç etmə deməkdir. İslam tarixində isə Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə köçməsinə “Hicrət” deyilir.

Müşriklərin təzyiq və zümlərinin davam etməsi nəticəsində Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Müsəlmanların Məkkədən Mədinəyə köçməsinə yəni Hicrət etmələrinə icazə verdi. Müsəlmanlar qruplar halında Mədinəyə köçməyə başladılar. Din uğrunda doğulub böyüdükləri yurdlarını, mal və mülklərini buraxdılar. Mədinədə yanan ümid işığına getdilər.

Sevgili Peyğəmbərimiz, hicrət edənlərə son dərəcə ehtiyatlı və tədbirli olmalarını tapşırırdı. Müsəlmanlar, müşriklərin diqqətini cəlb etməmək üçün kiçik qafilələr halında yola çıxır və mümkün olduqca gizli hərəkət edirdilər. Bir müddət sonra müşriklər məsələni başa düşdülər və hicrət üçün yola çıxan müsəlmanlardan, görə bildiklərini yoldan qaytarmağa, qadınları ərlərindən ayırmağa, gücü çatdıqlarını da həpsə atmağa və müxtəlif əziyyətlər verməyə başladılar. Onları dinlərindən döndərmək üçün hər cür əziyyəti verirdilər. Müsəlmanlar isə, buna baxmayaraq hər fürsətdən istifadə edərək Mədinə yolunu tutdular.

Həzrət Əbu Bəkir də hicrət üçün icazə istədi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s); *“Səbir et, ümid edirəm ki, Allah-Təala mənə də icazə verər. Birlikdə hicrət edərək”* - buyurdu. Həzrət Əbu Bəkir; *“Anam-atam sənə fəda olsun! Belə ehtimal var mı?”* - deyərək soruşduqda, Peyğəmbərimiz; *“Bəli vardır”* - buyuraraq onu sevindirdi.

Rəsulullahın da (s.ə.s) hicrət edib müsəlmanların başına keçəcəyi ehtimalı, Məkkəli müşrikləri narahat edirdi. Əhəmiyyətli işləri müzakirə etmək üçün bir yerə yığışdıqları Darunnədvədə toplandılar və nə edəcəklərini məsləhətləşməyə başladılar. Müxtəlif təkliflər edildi. Daha sonra Qureyşin başçısı olan Əbu Cəhil qorxunc bir təklifdə bulundu; *“Hər qəbilədən güclü bir adam seçək. Əllərindəki qılınclarıyla Məhəmmədə hücum etsinlər. Kimin öldürdüyü müəyyən olmasın. Beləcə məcburən diyətə razı olarlar. Biz də diyətini verib, canımızı qurtararıq”* - dedi. Müşriklər bunun hazırlığını görərkən Allah-Təala, Rəsuluna Hicrət əmri verdi. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Həzrət Əliyə öz yatağında yatmasını, Ona əmanət etdiyi şeyləri sahiblərinə verməsini söyləyərək; *“Bu gecə yatağında yat, bu əbamı da üstünə ört! Qorxma, sənə heç bir zərər verməzlər”* - buyurdu.

Rəsulullah (s.ə.s), Həzrət Əbu Bəkrin evinə qələrək; *“Hicrət etməyimizə icazə verildi”* - buyurdu. Həzrət Əbu Bəkir, Abdullaha İbn Uraykıt adında bir bələdçini yol göstərməsi üçün pulla tutdu və dəvələri üç gün sonra Sevr dağındakı mağaraya gətirməsini söylədi. Səfər ayının 27-də, sevgili Peyğəmbərimiz və Həzrət Əbu Bəkir özləriylə bir miqdar yemək götürərək mağaraya tərəf yola çıxdılar. Həzrət Əbu Bəkir, Rəsulullahın ətrafında bəzən sola, bəzən sağa, bəzən də qabağa və arxaya gedirdi. Peyğəmbərimiz ona, nə üçün belə etdiyini soruşunca; *“Ətrafdan gələ biləcək bir təhlükənin qabağını almaq üçün. Əgər bir zərər gəlsə əvvəlcə mənə dəysin. Canım Sənə fəda olsun ey Rəsulallah!”* - dedi.

Məkkəyə saat yarım məsafədə olan Sevr dağındakı mağaraya girən sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) mübarək başını Həzrət Əbu Bəkrin qucağına qoyub yatdı. Rəsulullah (s.ə.s) və Həzrət Əbu Bəkir içərdə ikən, müşriklər, izi təqib edə-edə mağaranın qabağına gəldilər. Girişində bir hörümçəyin tor hördüyü an və iki göyərçinin də yuva qurduğunu gördülər. İzi təqib edən Kurz İbn Alqamə; *“Baxın, burda iz qurtarır”* - dedi. Kafirlər; *“Əgər, onlar buraya girmiş olsaydılar, qapının üstündəki hörümçək torunun dağılmış olması lazım gələrdi”* - dedilər.

Həzrət Əbu Bəkir; *“Ey Rəsulallah! Canım Sənə fəda olsun! Onlardan biri, başını əyib baxsa bizi görər!”* deyincə, Rəsulullah; *“Ey Əba Bəkir! Biz iki nəfərik, üçüncüsü də Allah-Təaladır. Narahat olma! Haqq-Təala bizimlədir”* - buyurdu. Müşriklər içəri baxmadan dala qayıtdılar. Sevgili Peyğəm-

bərimiz ilə Həzrət Əbu Bəkir mağarada üç gün qaldıqdan sonra, Mədinəyə getmək üçün yola düşdülər.

Aləmlərin sahibi sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s), Allah-Təalanın təriflədiyi, yerlərin ən qiymətli olan Məkkədən, vətəmindən ayrılırdı. Kusva adlı dəvəsini Hərəmi şəri fə tərəf döndərüb, kədərli bir halda; *“Vallahi! Sən, Allah-Təalanın yaratdığı yerlərin ən xeyirlisi və Rəbbimin nəzdində ən sevgili olanısan! Səndən çıxardılmasaydım, əsla çıxmazdım. Mənə, səndən daha gözəl, daha sevgili yer yoxdur. Qövmüm mənə, səndən çıxartmamış olsaydı, çıxmaz, səndən başqa bir yerdə məskən salmazdım”* - buyurdu.

Müşriklər, Mədinəyə tərəf yola çıxan Həzrət Məhəmmədi (s.ə.s) və Həzrət Əbu Bəkiri dayanmadan axtarırdılar. Sevgili Peyğəmbərimizlə Həzrət Əbu Bəkiri öldürənə və ya yerini xəbər verənə, yüz dəvə ilə birlikdə saysız hesabsız mal və

pul verəcəklərini vəd etdilər. Bu xəbər, Sürəqa ibn Malikə də gedib çatdı. Sürəqa ibn Malik, yaxşı iz təqib edərdi. Müşriklərin təkliflərini qəbul edərək təqibə başlayan Sürəqa, Peyğəmbərimizlə (s.ə.s) Həzrət Əbu Bəkrin izlərini tapdı.

Sürəqa, Həzrət Peyğəmbərimizə hücum edə biləcək qədər yaxınlaşdı. *“Ey Məhəmməd! Səni, bu gün mənim əlimdən kim qurtaracaq?”* - dedi. Sevgili Peyğəmbərimiz də; *“Mənə, Cabbar və Qahhar olan Allah-Təala qoruyar”* cavabını verdi. O əsnada Sürəqanın atının qabaq ayaqları dizlərinə qədər yerə batdı. Atı batdığı yerdən çıxardıb, yenə hücum etməyə təşəbbüs edincə, atının ayaqları təzədən yerə batdı. Sürəqa, atını nə qədər əlləşdisə də, heç

cürə çıxarda bilmədi. Çarəsiz qalınca, şəfqət və mərhəmət sahibi olan Rəsulullahə yalvarmağa başladı. Bütün kamilliyə və gözəl əxlaqa sahib olan Peyğəmbərimiz (s.ə.s) onun bu diləyini qəbul etdi. Sürəqə; *“Ey Məhəmməd! Qorunduğunu başa düşdüm. Dua et ki, xilas olum. Bundan sonra Sənə əsla zərər vermərəm. Sənin dalınca gələnlərə də Səni görmədiyimi deyəcəyəm”* - dedi. Kainatın sahibi; *“Ey Rəbbim! Əgər o sözündə doğru və səmimi isə, atını qurtar”* - deyə dua edincə, Allah-Təala bu duanı qəbul etdi. Sürəqə İbn Malikin atı, ancaq bu duadan sonra quyudan çıxma bilmişdi.

Allah-Təala istəyincə hər şey olurdu. Ona xalis bir şəkildə güvənib, rizası üçün yola çıxınca, ağıla gəlməyən hadisələr meydana gəlirdi. Rəsulullahı öldürüb, böyük bir mükafata nail olmaq həvəsilə, nərildəyən bir şir kimi yola çıxan Sürəqə, artıq, mülayim, yumuşaq və bir uşaq kimiydi. Hər şeyə qadir olan Allah-Təala, Həbibinə zərər verə bilməməsi üçün, Sürəqanın qəlbini

yaxşılığa tərəf çevirmişdi. Əlbətdə, Allah-Təala Həbibini (s.ə.s) tək qoymayacaqdı. Çünki O, insanlara mərhəmət üçün, onların dünyada və axirətdə əbədi səadət və xoşbəxtliyə qovuşması üçün göndərdiyi sevgili Peyğəmbəriydi. Sürəqə bundan sonra geri qayıtdı və başına gələnləri də qabağına çıxanlara danışmadı.

Sevgili Peyğəmbərimiz və Hz Əbu Bəkir, bir bazar ertəsi günü (Miladi 622-ci ilin Sentyabr ayının 20-ci günü) səhər tezdən Quba kəndinə çatdılar. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) burada on gündən çox qaldı. Quba məscidini tikdirdi. Məscid inşa olunarkən mübarək əlləriylə daş daşdı. Sevgili Peyğəmbərimiz Quba vadisində ilk Cümə namazını qıldırırdı və ilk xütbəni oxudu. Quba məscidi, Qurani-Kərimdə; **“...Təmali təqva üzərinə qurulan məscid”** (Təvbə surəsi, 108-ci ayə) - deyə buyurularaq tərif edilmişdir. İslam tarixində ilk inşa olunan məscid budur. Allahın aslanı Həzrət Əli də Peyğəmbərimizə burada gəlib çatdı.

Mədinəyə daha əvvəl hicrət edən Əsha-bi-kiram ilə Mədinəli müsəlmanlar, Kainatın əfəndisinin Məkkədən hicrət üçün yola çıxdığını eşidincə, Onun gəlişini sevinc və həyəcanla gözləyirdilər. Bu səbəblə Mədinənin bəzi yerlərinə gözətçilər qoyub, şəhərlərini şərafləndirəcək olan Rəsulullahı qarşılamaq üçün can atırdılar. Birdən; *“Gəlirlər! Gəlirlər!”* deyə bir səs eşidildi. Səsi eşidənlər, isti səhranın ortalarına tərəf göz gəzdirməyə başladılar. Sevinclə bir birlərinə ucadan; *“Müjdə! Müjdə! Rəsulullah gəlir! Peyğəmbərimiz gəlir! Sevinin ey Mədinəlilər. Bayram edin! Həbibullah gəlir! Baş tacımız gəlir!”* deyərək qarşıladılar.

Mədinədə böyük bir sevgi ilə qarşılanan Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Xalid İbn Zeyd, yəni Həzrət Əbu Əyyub əl-Ənsarinin evində qonaq oldu və burada yeddi ay qaldı.

Ay Doğdu Üzərimizə

Ay doğdu üzərimizə
Vəda təpələrindən.
Şükür gərəkdir bizlərə
Allaha dəvətindən.

Sən günəşsən, Sən aysan
Sən nur üstünə nursan.
Sən Sürəyya ulduzusan
Ey sevgili, ey Rəsul!

Ey bizə göndərilən elçi
Uca bir dəvətlə gəldin.
Sən bu şəhərə şərəf verdin
Ey sevgili, ey Rəsul!

Həzrət Həməzənin Müsəlman Olması (*Oxu materialı*)

Həzrət Həməzə, sevgili Peyğəmbərimizin əmilərindəndir. Süveybədən Həzrət Həməzə də süd əmdiyyə üçün, eyni zaman da Rəsulullahın (s.ə.s) süd qardaşıdır. Məkkə dövrünün 6-cı ilində yəni miladi 616-cı ildə müsəlman olmuşdur. Həzrət Həməzənin islami qəbul etməsi belədir:

Peyğəmbərimiz bir gün "Səfa" təpəsinə oturarkən yanından cəhalətin atası olan Əbu Cəhil keçdi. Sevgili Peyğəmbərimizə (s.ə.s) çirkin sözlərlə həqarət etdi. Peyğəmbərimiz Əbu Cəhlin bu hərəkətinə qarşılıq, heç bir cavab vermədi.

Həzrət Həməzə o gün ova getmişdi. Dönüşündə, Abdullah İbn Cudanın xidmətçisi, hadisəni Həzrət Həməzəyə izah etdi. Həzrət Həməzə hələ Müsəlman olmamışdı. Qardaşı oğlunun təhqir edilməsinə dözə bilmədi, silahını çıxarmadan, dərhal Qureyşin yığınaq yerinə getdi. *"Qardaşımın oğlunu təhqir edən sən sənmi?"* - deyərək yayı ilə Əbu Cəhlin başına vurub yaraladı. Əbu Cəhil, *"Həməzə Müsəlman olar"* qorxusu ilə səs çıxarmadı. Əbu Cəhildən, Peyğəmbərimizə etdiyi təhqirin qisasını alan Həzrət Həməzə, Rəsulullahı (s.ə.s) gedərək Onu təsəlli etmək istədi. Rəsulullahın (s.ə.s) ancaq iman etməsi ilə məmnun olacağını söyləməsi üzərinə, Kəlməyi-Şəhadət gətirərək Müsəlman oldu.

Həzrət Həməzənin müsəlman olması ilə, sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) çox sevindi. Müsəlmanlar, onun da qoşulmasıyla çox qüvvətləndilər. Həzrət Həməzənin müsəlman olmasıyla vəziyyət dəyişdi. Çünki, məkkəlilər Həzrəti Həməzənin; cəngavər, cəsur, mərd, pəhləvan və böyük bir qəhrəman olduğunu bilirdilər. Bunun üçün, Qureyş müşrikləri artıq müsəlmanlara, heç bir səbəb olmadan, pis rəftar edə bilmədilər. Həzrət Həməzədən üç gün sonra da Həzrət Ömər Müsəlman oldu. Bu ikisinin müsəlman olmalarıyla, müsəlmanlar böyük dəstək tapdılar.

Hz. Məhəmmədin (s.ə.s) Mədinə dövrü

Mədinə də İlk Fəaliyyətlər və Məscidi-Nəbəvinin Tikilməsi

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s), Mədinəyə gəldiyində birinci növbədə camaatla namaz qılma biləcək bir məscidin tikilməsini arzu edirdi. Rəsulullah (s.ə.s), dərhal dəvəsi Kusvanın, Mədinəyə gəldiyində çökdüyü yeri, pulunu ödəyərək sahiblərindən almaq istədi. Sahibləri; *“Ey Rəsulallah! Biz, onun əvəzini ancaq Cənabi-Haqdan gözləyirik. Oranı Sizə, Allah rızası üçün hədiyyə edirik”* - deyərək bağışlamağı çox arzu etdilər. Buna baxmayaraq, Rəsulullah qəbul etməyib, artıqlamasıyla pulunu ödədi.

Bir tərəfdən ərazinin üstü düzəldilir-kən, digər tərəfdən də kərpiclər kəsilir və daşlar hörülürdü. Axırda, bütün hazırlıqlar görüldükdən sonra təməlini qazmaq üçün toplandılar. Təmələ ilk daşı, sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) mübarək əlləriylə qoydu. Məscidin tikilməsində, başda Rəsulullah (s.ə.s) olmaqla bütün Əshabi-kiram dayanmadan, dincəlmədən işlədilər. Məscidi-Nəbəvinin tikilməsində ən çox çalışanlardan biri də, heç şübhəsiz ki Peyğəmbərimizdi (s.ə.s).

Rəsulullahın (s.ə.s) bu iş həvəsini görən müsəlmanlar, böyük bir həvəslə çalışırdılar. Hətta Əmmar İbn Yasir, hamı bir-bir kərpic daşıyarkən, O birini sevgili Peyğəmbərimiz, birini də özü üçün aparırdı. Bu halı Rəsulullah gördüyündə, yanına getdi. Mübarək əlləri ilə Həzrəti Əmmarın kürəyinə vurub; *“Ey Sümeyyənin oğlu! Sənin iki, başqalarının da bir əcri var”* - buyurdu. Məscidin divarları az bir müddətdə tikilib qurtarıldı və üstü örtüldü. Ayrıca Rəsulullah üçün məscidə bitişik iki otaq da tikildi. Bunların damı da xurma kötüyü və budaqlarıyla örtüldü. Məscidin inşası qurtarıldıqdan sonra, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) qonaq kimi qaldığı Həzrət Xalid İbn Zeydin evindən özü üçün tikilən evə köçdü.

Əzani Məhəmmədi

Məscidi-Nəbəvi tikildikdən sonra, namaz vaxtlarında, vaxtın gəlib çatdığını bildirəcək və müsəlmanları məscidə dəvət edəcək bir üsul yox idi. Təkcə; *“Əssalətu Camia”* deyilirdi.

Rəsulullah, bir dəfə Əshabıyla məsləhətləşərək, namaz vaxtlarında, möminlərin məscidə necə dəvət edilməsi lazım gəldiyini soruşdu. Bəzisi, namaz vaxtlarını bildirmək üçün, xristiyanlar kimi, çandan istifadə edək. Bəzisi, yəhudilər kimi borudan istifadə edək, dedilər. Bəzisi də; *“Namaz vaxtı od yandırır yuxarı qaldıraq”* deyərək öz fikirlərini söylədilər. Rəsulullah bunlardan heç birini qəbul etmədi.

Abdullah İbn Zeyd və Həzrət Ömər, yuxuda Azan oxunmasını görmələri nəticəsinə Rəsulullah (s.ə.s); *“Yuxu haqdır, o sözləri Bilalə öyrət, oxusun!”* - buyurdu. Buna Azan adı verildi.

Həzrət Bilal da, Məscidi şərəfin yaxınlığında yerləşən hündür bir dama çıxaraq, ilk əzanı, özünə öyrədilən kimi oxudu.

Ənsarlar və Muhacirlər Arasında Qardaşlıq

Məkkədən köçərək Mədinəyə gələn müsəlmanlara Muhacir, Mədinənin yerli xalqına da muhacirlərə kömək etdiklərinə görə Ənsar deyilir. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s), Mədinədə daha möhkəm bir birliyin qurulması üçün, Ənsarla Muhacirləri birbirlərinə qardaş etdi. Rəsulullah (s.ə.s), hər Muhaciri, xasiyyətinə münasib olan bir Ənsar ilə qardaş etmişdir.

Hər Mədinəli, tarlasını, bağını, bağçasını, evini, mallarını... nəyi varsa iki yerə bölür, beləcə yarısını Muhacir qardaşına öz xoşuyla verirdi. Muhacirlərdən Həzrət Əbdurrəhman İbn Əvf belə nəql etmişdir; *“Biz, Mədinəyə hicrət etdiyimizdə, Rəsulullah məni Səd İbn Rəbi ilə qardaş elan etdi. Bundan sonra qardaşım Sə’d, mənə; “Ey qardaşım Əbdurrəhman! Mən, mal cəhətindən Mədinəli müsəlmanların ən varlısayam. Malımı iki hissəyə böldüm, yarısı sənindir” - dedi. Mən də; “Allah-Təala malını sənin üçün mübarək və xeyirli etsin. Mənim, mala ehtiyacım yoxdur. Sən mənə, alış-veriş etdiyiniz bazarın yerini göstər” - dedim. Belə bir fədakarlıq, ancaq İslam qardaşlığıyla mümkün olardı.*

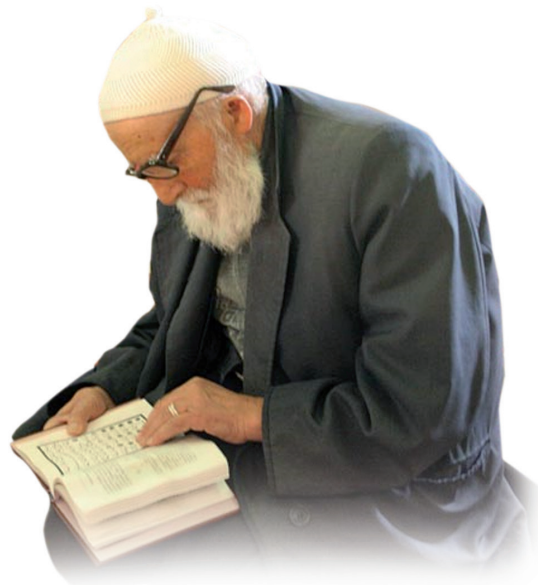
Ənsarlar və Muhacirlər, bu yeni İslam mərkəzində əl-ələ verərək İslam dininin qüvvətlənməsi üçün hər cür fədakarlığa söz verdilər. Bu şəkildə, Rəsulullahın ətrafında toplaşmış, İslam dininin əsaslarına riayət edərək, yeni bir nizam və xoşbəxt bir həyat qurdular.

İslam tarixində həmişə saygı ilə anılan Ənsar və Muhacirlər dinimizə böyük xidmətlər etmişdir.

Peyğəmbər (s.ə.s) Məktəbi və Əshabi-Suffa

Sevgili Peyğəmbərimiz, Məscidi-Nəbəvinin yanında xurma budaqlarıyla bir kölgəlik düzəltirdi. Məkkədən hicrət edən, vərədləti olmayan, subay səhabilərin buraya yerləşmələrini söylədi. Sayları ondan dörd yüzə qədər olan bu səhabilər, Rəsulullahın yanından heç ayrılmaz və söhbətindən heç dala qalmazdı. Gecə-gündüz Qurani-Kərim oxuyar, elm öyrənər, hədisi şərifləri əzbərləyirdilər. Günlərinin çoxunu oruc tutaraq keçirdər, ibadət və itaətdən bir an belə ayrılmazdılar.

Məsciddə Rəsulullahın (s.ə.s) heç bir söhbətini qaçırtmadan elm öyrənən bu seçilmiş Əshaba qarşı, Mədinəli səhabilər çox məhəbbət göstərirdilər. Bir axşam, aclıqdan taqəti qalmayan Suffədən bir səhabi, Rəsulullahın yanına gəlib, halını ona ərz etdi. Sevgili Peyğəmbərimiz, ailəsindən evdə yeməyə nə var, deyə soruşdu. “İndi evdə

sudan başqa bir şey yoxdur” cavabını alınca, orada olan Əshabına; “Kim bu ac qalmış qardaşını qonaq saxlayar?” - buyurdu. Əshabi-kiramdan Mədinəli biri, hamıdan əvvəl; “*Anam-atam Sənə fəda olsun ey Rəsulallah! Onu mən qonaq edərim*” - dedi.

Qonağıyla evinə gedib xanımına; “*Rəsulullahın qonağı üçün yemək hazırla*” - dedi. Xanımı; “İndi evimizdə uşaqların yeməyindən başqa bir şey yoxdur” - deyər cavab verdi. “*Əvvəlcə uşaqları yatırt. Sonra o yeməyi gətir*” deyən səhəbi, ancaq bir nəfərə bəs edəcək qədər olan yeməyi götürüb qonağın otağına apardı. Süfrəni hazırlayıb qonağı yeməyə dəvət etdi. Yeməyə birlikdə başladıqdan sonra qalxdı, lampanı bir bəhanə ilə söndürdü. Gəlib qaranlıqda süfrənin başında oturdu. Özünü elə göstərdi ki, guya o da yemək yeyir və beləcə qonağın doymasını gözlədi. Qonaq doyduqdan sonra süfrəni yığışdırdı. O gecə, uşaqları ilə sabaha qədər ac qaldılar.

Səhər tezdən sevgili Peyğəmbərimizin yanına getdiklərində; Rəsulullah (s.ə.s); “*Allah-Təala bu gecəki hərəkətinizdən xoşnud oldu*” - buyurdu. Bundan sonra Allah-Təala, Həşr surəsinin 9-cu ayəsini göndərərək: “**Özləri ehtiyac içində olsalar belə, onları özlərindən üstün tutarlar**” - buyurdu.

Suffa məktəbində İslam dinini, Qurani-Kərimi, Hədisi-Şərifləri çox yaxşı qavrayan və açıqlayan böyük alimlər yetişmişdir. Bu səbəblə Suffa adını daşıyan bu yer İslam tarixində ilk məktəbdir. Bu məktəbi qurtaranlar İslamiyyətin yayılmasında və dinin öyrədilməsində çox işlər görmüşdür.

Bədir Döyüşü (Miladi: 624)

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Muhacirlərlə Mədinəyə yerləşdikdən sonra Məkkəli müşriklər düşmənçiliklərindən əl çəkmirdilər. Mədinənin yaxınlıqlarına gədər gəlib, Müsəlmanların otlamaqda olan dəvələrini götürüb gedirdilər. Bütpərəstlər münafıqların başcısı Abdullah İbn Übeyə xəbər göndərərək ya Məhəmmədi öldürməsinə ya da Mədinədən çıxarmasına xəbər etdilər. Əgər bunu yerinə yetirməzsə, Mədinəyə hücum edəcəklərini bildirdilər. Digər tərəfdən müsəlmanlarla aparılacaq bir döyüşə hazırlıq üçün böyük bir ticarət karvanını Şama göndərdilər.

Rəsulullah (s.ə.s) müşriklərin, böyük bir karvanı, ticarət üçün Şama göndərdikləri xəbərini alınca, məsələni ətraflı öyrənmək üçün, Muhacirlərdən bir neçə nəfəri vəzifələndirdi. Züləşirə deyilən yerə çatdıqlarında, karvanın keçdiyini öyrənib, Mədinəyə qayıtdılar. Küfr əhlinin, silah və malları əllərindən alınarsa, əhli İslama zərərləri toxuna bilməz və müqavimətləri qırılardı. Bu səbəblə Rəsulullah, Həzrət Təlhə İbn Abdullah ilə həzrət Səid İbn Zeydi karvanın geri qayıdacağı vaxtı öyrənmək üçün göndərdi.

Müsəlmanların bu təhlükəyə qarşı ayıq olması və tədbir görməsi lazım gəlirdi. Karvanın hərəkətinin qarşısını almaq məqsədilə hicrətin ikinci ili (miladi 624) Ramazan ayında Peyğəmbərimiz (s.ə.s) 305 nəfərlik bir orduyla yola düşdü. Bunu eşidən Məkkəli müşriklər 1000 nəfərlik bir orduyla Mədinə-

nin üzərinə hücumla keçdilər. Bədir deyilən yerə gəldilər və buradakı içməli suyu olan Bədir quyularını nəzarət altına aldılar.

Sevgili Peyğəmbərimiz və mübarək ordusu, qovurucu istidə Bədrə tərəf irəliləyərkən, müşriklərin Şamdan gələn karvanları da Bədrə yaxınlaşmışdı. Əslinə baxılırsa Müsəlmanlar Mədinədən döyüş üçün deyil, bütərəstlərin ticarət kərvanınınin hərəkətinin qarşısını almaq üçün çıxmışdılar.

Müşriklər əsgər sayı və silah baxımından müsəlmanlardan daha üstün vəziyyətdə idilər. Buna görə döyüşdə qələbə çalacaqlarını düşünür və müsəlmanların mənəvi gücünü hesaba qatmırdılar.

Ertəsi gün sabahı iki ordu qarşı-qarşıya gəldi və döyüş başladı. Məhz o an Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) əllərini səmaya qaldıraraq: *“Ya Rəbbi! Mənə vəd etdiyin köməyi bu gün ver.”* - deyər dua etdi. Daha sonra səcdəyə qapanaraq Uca Allaha belə yalvardı: *“Ya Rəbbi! bu bir ovuc müsəlman bu gün tələf olsa, yer üzündə Sənə ibadət edən heç kim qalmayacaq.”*

Allah-Təala Peyğəmbərimizin (s.ə.s) duasını qəbul etdi. Müsəlmanlar Allahın köməyi ilə özlərindən qat-qat üstün olan düşmən ordusunu döyüş meydanında 70 ölü və 70 də əsir buraxıb qaçmağa məcbur etdilər. İslamın ən böyük düşməni Əbu Cəhil də ölənlər arasında idi. Müsəlmanlar isə 14 şəhid verdilər.

İslam ordusu qələbə sevinci ilə Mədinəyə qayıtdı. Əsirlər, sahibləri tərəfindən fidyə (müəyyən bir miqdar pul) müqabili alınıcaya qədər, əshabi-kiramın yanında qaldılar. Səhabənin hamısı əsirlərə çox yaxşı rəftar edir, onlarla öz yeməklərini paylaşırdılar. Fidyə ödəyəcək pulu olmayanlar isə müsəlmanlardan on kişiye oxuma və yazma öyrətdikdən sonra azad edilirdilər. Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) bu hərəkəti oxumağa və bilik sahibi olmağa nə qədər əhəmiyyət verdiyini göstərməkdir.

Raci Hadisəsi

Hicrətin dördüncü ilində Adal və Karə qəbilələrindən bir heyət, Rəsulullah (s.ə.s) müraciət edərək, qəbilələrinə müsəlmanlığı və Qurani-Kərimi öyrədəcək müəllimlər göndərməsini istədilər. Rəsulullah (s.ə.s) bunlara Sabit oğlu Asım başçılığında, 10 müəllim göndərirdi. Yolda, Raci deyilən yerdə Hüzeyl qəbiləsindən 100 nəfərlik düşmən hücumuna məruz qaldılar. Səkkizi vurularaq şəhid oldu, ikisi isə təslim oldu. Zeyd və Hubeyb adlarındakı bu iki səhabəni Məkkə müşriklərinə satdılar.

Zeydi, Bədir döyüşündə öldürülən atası Ümeyyənin qisasını almaq üçün, Səfvan İbn Ümeyyə satın almış, öldürülməsini seyr etmək üzrə bütün Məkkə böyüklərini dəvət etmişdi. Əbu Süfyan Zeydə yaxınlaşaraq:

- Doğru söylə, həyatının qurtarılması üçün, sənə yerinə Məhəmmədin (s.ə.s) öldürülməsini istəməzdinmi? demişdi.

Zeyd heç tərəddüd göstərmədən:

- Əsla, mənim xilas olmam üçün nəinki onun öldürülməsini, hətta Mədinədə ayağına bir tikan batmasını belə istəmərəm, deyər cavab verdi. Bu qüvvətli iman qarşısında Əbu Süfyan:

- *Heç kimsə yoldaşları tərəfindən Məhəmməd (s.ə.s) qədər sevilməmişdir*, deməkdən özünü saxlaya bilmədi.

Hubeyb, Uhud döyüşündə Haris İbn Amiri öldürmüşdü. Atasının intiqamını almaq üzrə onu da Harisin qızı satın almışdı. Hubeyb öldürüldüyü əsnada heç mətanətini itirmədi. İcazə alaraq iki rükət namaz qıldı. Ölümündən qorxdı da uzatdı, deməyəsiniz deyər qısa kəsdim, dedi. O zaman dan bəri edam edilən müsəlmanların, edamdan əvvəl namaz qılmaları adət olmuşdur.

Hadisə Mədinədə eşidilincə, Peyğəmbərimizin (s.ə.s) və müsəlmanlar son dərəcə kədərləndilər.

Uhud Döyüşü (Miladi: 625)

Bədir döyüşündə Məkkə müşriklərindən 70 adam ölmüşdü. Bunlar arasında Əbu Cəhil, Ümeyyə kimi Qureyşin qabaqda gedən insanları da vardı. Buna görə Məkkəlilər Bədir məğlubiyyətini unuda bilmirlər, intiqam atəşiylə yanırdılar. Bədirə, atalarını, qardaşlarını, oğullarını və digər yaxınlarını itirənlər Məkkə rəisi Əbu Süfyana müraciət etdilər. Məkkə xaricindəki müşrik ərəb qəbilələrinə, şairlər, natiqlər göndərdilər. Bunlar, Bədirə öldürülənlər üçün, şeirlər, mərsiyələr söyləyərək xalqı həyəcana gətirdilər. Beləliklə Müşriklər, Əbu Süfyanın əmrində 3000 nəfərlik bir ordu ilə Mədinə üzərinə getdilər.

Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əmisi Abbas o zaman daha müsəlman olmamışdı və Məkkədə olurdu. Müşriklərin Mədinəyə hücum etdiyini bir məktubla gizlicə Həzrət Peyğəmbərimizə bildirdi. (Rəsulullahın (s.ə.s) Məkkədəki əmisi Həzrət Abbas, Bədirə əsir düşdükdən sonra müsəlman olmuş, lakin müsəlmanlığını gizləmişdi.)

Qureyş ordusu, Mədinənin 5 km qədər şimalındakı Uhud dağı ətəklərində qərar-gahını qurmuşdu. Rəsulullah (s.ə.s) Abdullah İbn Ümmi Məktumu Mədinədə vəkil buraxaraq, 1000 nəfərlik ordu ilə cümə namazından sonra Mədinədən çıxdı. Səhər şəfəqlə birlikdə Uhud deyilən yerə çatdılar,

döyüş üçün ən əlverişli yeri seçdilər. Yolda münafıqların başcısı Abdullah İbn Übey, bəhanə gətirərək özünə bağlı 300 münafıqla, ordudan ayrıldı. Beləcə müsəlmanların sayı 700-ə düşdü.

Münafıqların ordudan ayrılması müsəlmanlar üçün bir növ ilahi lütf oldu. Çünki onların bu davranışı ilə ordu zəifləmiş, əksinə, ikiüzlü və qorxaqlardan təmizlənməmiş, bu yolla da mənəvi baxımdan daha da güclənmiş və canlanmışdı. Çünki onların savaş zamanı xəyanətləri daha təhlükəli ola bilər, möminlərin mənəviyyatını sarsıdardı.

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) ordunu, arxası Uhud dağına, qabağı Mədinəyə düşəcək şəkildə yerləşdirdi. İslam ordusunun sol tərəfində Ayneyn təpəsi vardı. Bu təpədə dar bir keçid vardı. Rəsuli-əkrəm (s.ə.s) bu keçidə Abdullah İbn Cübeyr başçılığında əlli oxçu yerləşdirdi və onlara belə buyurdu: *“Düşman istər qalib gəlsin, istər məğlub olsun, məndən əmr almadıqca buradan əsla ayrılmayın. Düşmənlə atlıları gəlincə, ox atın.”*

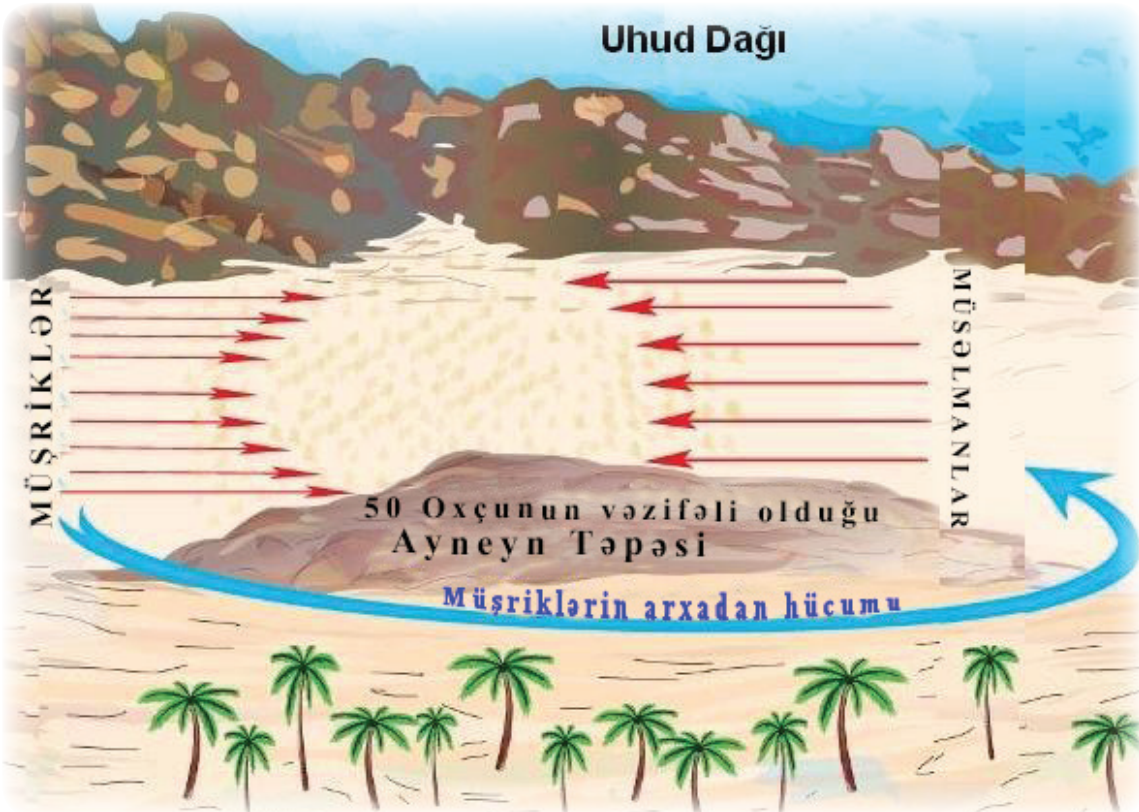
İki ordu bir-birilərinə yaxınlaşmağa başladı. Artıq həyəcan son həddə çatmışdı. Bir az sonra, bir tərəfdə Allah-Təalanın dinini yaymaq üçün ən yaxınları ilə döyüşməkdən əsla tərəddüd etməyən İslam mücahidləri, digər tərəfdə də batil yolu tutmaqda ısrar edən İslam düşmənləri arasında böyük bir meydan müharibəsi başlayacaqdı.

Döyüş adəti üzrə yenə mübarizə ilə başladı. Allahın aslanı Həzrət Əli müşriklərin bayraqdarı Talhanı bir zərbə ilə yerə sərdi. Qureyş bayrağını götürən Talhanın qardaşı Osmanı da Həzrət Həmzə, üçüncü bayraqdarı isə Sad İbn Əbi Vaqqas öldürdü. Nəhayət, bütün şiddəti ilə döyüş başladı.

Müsəlmanların görünməmiş bir şövqlə düşmənin üzərinə atılması qısa zamanda zəfərlə nəticələndi. Sayı və təchizatı baxımından üstün olan düşmən qaçmağa başladı. Ancaq müsəlmanlar bir müddət düşməni təqib etdikdən sonra zəfərlərindən tam əmin olub, qənimət toplamağa başladılar. Hətta, Allah Rəsulunun təlimatını xatırladan komandirlərin israr etməsinə baxmayaraq, oxatanlar da yerlərini tərk edərək qənimət toplamağa başladılar. Təpədə yalnız oxatanların başçısı Abdullah ilə yeddi dostu qalmışdı.

Düşmənin ayıq komandirlərindən Xalid İbn Vəlid atlı birliyi ilə gözlədiyi fürsəti ələ keçirmişdi. Əmrindəki atlılarla tez oxatanların olduğu təpənin arxasından dolanaraq Abdullahı və başqa oxatanları qısa zamanda şəhid etdilər. Qənimət toplayan müsəlmanların arxasından hücum keçdilər. Çəşqin halda qaçmaqda olan düşmən əsgərləri bu vəziyyəti gördülər, tez geri dönərək müsəlmanların üzərinə yenidən hücum keçdilər. Bu hücum qarşısında müsəlmanlar çox çətin vəziyyətdə qaldılar. Müsəlmanların bu qəfləti qazanılmış olan bir zəfərin əldən getməsinə, Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əmisi Həzrət Həməzə ilə birlikdə bir çox İslam qəhrəmanının şəhid düşməsinə səbəb oldu. Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) mübarək dişi qırılıb, üzü yaralandı.

Uhud döyüşündə müsəlmanlar 70 şəhid verdilər. Müşriklərdən isə 22 nəfər öldürüldü. Peyğəmbərimizin (s.ə.s) illər sonra Uhud döyüşünün olduğu yerdən keçərkən, həmin kədərli günü xatırlayaraq yanındakılara belə söyləmişdir: *“Müsəlmanlar! Bundan sonra təkrarən bütlərə sitayiş etməyinizə imkan yoxdur. Buna zərər qədər də şübhə eləmirəm. Qorxduğum şey sizin dünyaya sitayiş etməyinizdir.”*

Xəndək Döyüşü (Miladi: 627)

Xəndək döyüşü müşriklərin müsəlmanlara qarşı apardıqları ən qorxunc və çətin bir döyüşdür. Bu müharibə müsəlmanları və Mədinə İslam Dövlətini tarixdən silmək üçün həyata keçirilmişdir.

Hicrətin beşinci ili idi. Mədinədən sürgün edilən fitnə və fəsad qaynağı Bəni Nadir yəhudilərinin, İslama və sevgili Peyğəmbərimizə (s.ə.s) olan kin və intiqam duyguları qəlblərini bürümüşdü. Onlar qureyşlilərə iş birliyi təklif etdilər. Hətta, onların bütə tapmalarının müsəlmanlıqdan daha üstün olduğunu söyləyib, bütələrə sitayiş etdilər. Sevgili Peyğəmbərimizi məhv etmək və İslam dinini yıxmaq üçün and içdilər. Müşriklər onsuz da belə bir fürsət gözlədiklərindən tez işə başladılar. Uhud döyüşündən iki il sonra, bütperəstlər Əbu Süfyanın başçılığıyla on min nəfərlik bir ordu ilə Mədinənin üzərinə hücum etdilər.

Baş verənləri xəbər alan Rəsulullah (s.ə.s) əshabı ilə məsləhətləşdi. Onlara Allahın əmr-lərinə üsyan etməyəcəkləri, Allah yolunda məşəqqətlərə dözəcəkləri təqdirdə ilahi yardıma nail olacaqlarını vəd etdi. Allaha və Rəsuluna itaəti buyurdu.

Allah-Təala Peyğəmbərimizə (s.ə.s) xəndək qazılmasını ilham etdi. Bundan sonra Allah Rəsulu (s.ə.s) əshabına Mədinədən kənarda döyüşməyin, yoxsa müdafiə üçün şəhərin ətrafında xəndəklər qazmağın zəruri olduğunu soruşdu. Salman Farsi (r.a):

-Ey Rəsulullah! Biz də fars diyarında düşmən atlılarının basqınlarından qorxduğumuz zaman ətrafımızda xəndəklər qazırdıq! - dedi.

Salmanın (r.a) bu sözü Peyğəmbərimizin (s.ə.s) tövsiyəsini dəstəkləyən müsəlmanların xoşuna gəldi. Xəndəyin qazılmasında Allah Rəsulu da (s.ə.s) şəxsən iştirak etdi. Xəndək altı gündə hazır oldu.

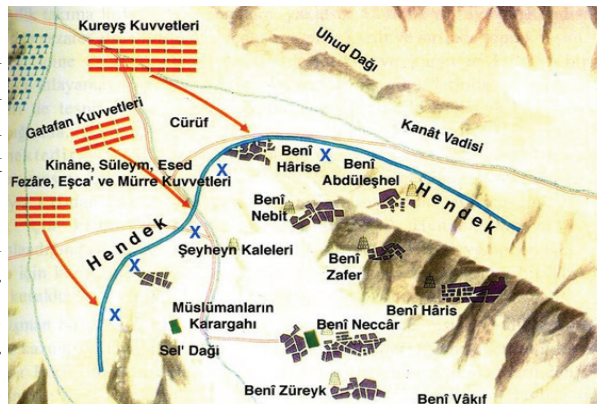
Qış mövsümü idi. Müşriklər Mədinəni əhatə etmişdilər. Ancaq onlar qarşılarına çıxan keçilməz xəndəkləri görəndə çaşdılar. Mədinəyə girə bilmədilər. Başqa yöndən müşriklər xəndək ətrafına tez-tez hücumlar edirdi.

Gecə yarısındanək şiddətli çarpışmalar olur, Allah Rəsulunun çadırı belə tez-tez oxa tutulurdu.

Dərin xəndəkləri ancaq bir neçə müşrik keçə bilmişdi. Onlardan biri olan Amr İbn Abdided bütün Ərəbistanın ən məşhur pəhləvanlarından idi. Onun qarşısına Həzrət Əli çıxdı və Allahın izni ilə onu öldürdü. O birilərinin aqibəti də eyni oldu.

Düşmən ordusunun mühasirəsi uzadıqca, Mədinədə aclıq və qıtlıq özünü göstərməyə başladı. Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) duası nəticəsində axşam üstü düşmən tərəfdə şiddətli külək əsməyə başladı. Qısa müddətdə böyük bir fırtınaya çevirilən külək; qumu, toprağı düşmənin üzünə, gözüünə çırpır, çadırları söküb atırdı. Yemək qazanlarını çevirib, ocaqları söndürürdü. Bu vəziyyət düşməni çox gorruxtdu. Daha çox dura bilmədilər. Ordu həmin gecə böyük gorxu və dəhşət içərisində, hər şeyi döyüş meydanında buraxaraq qaçdı. Pərişan bir şəkildə qaçan müşriklər arxalarında bir çox minik, döyüş alətləri, ərzaq və əşya qoyub getmişdilər. Bunların hesabına Mədinədəki qıtlıq da ortadan qalxdı.

Sabah açılınca fırtına sakitləşmiş, Mədinə və ətrafında düşmən qalmamışdı. Müsəlmanlar onları bu vəziyyətdən qurtaran Allaha (c.c) şükür etdilər. Bədir, Uhud və Xəndək döyüşlərində heç bir nəticə əldə edə bilməyən Məkkəli müşriklər, İslam nurunu söndürə bilməyəcəklərini başa düşdülər və bundan sonra bir daha müsəlmanlara hücum etmədilər.

Hüdeybiyə Müqaviləsi (Miladi: 628)

Xəndək döyüşündən sonra, İslam dövlətinin gücünü ətrafda yerləşən qəbilələrin bir hissəsi qəbul etdi. Artıq müsəlmanlarla dostluq qurmağın, hətta müsəlmanlığı qəbul etməyin ən doğru yol olacağını düşünməyə başlamışdılar. Hətta bəziləri sevgili Peyğəmbərimizin hüzuruna gəlib müsəlman olmaqla şəərəfləndilər.

Hicrətin altıncı ili idi. Bir gecə sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) röyasında Əshabi kiramla Məkkəyə gedib Kəbəni təvaf etdiklərini, bir hissəsinin saçlarını qısaltdıqlarını, bir hissəsinin də tamamiylə qırxdırdıqlarını gördü. Rəsulullah, bu röyasını Əshabına danışdığında, onlar daha çox həyəcanlandılar. Hicrətdən bəri, doğulub böyüdükləri, pis-yaxşı xatirələrlə dolu, o gözəl el-obaları olan Məkkəyə gedəcəkdilər. Beş vaxt namazda üzlərini çevirdikləri və həsrətini çəkdiqləri müqəddəs Kəbəni ziyarət edib təvaf eəcəkdilər. Bu nə gözəl bir müjdə idi. Əshabi-kiram, sevgili Peyğəmbərimizin; *“Siz heç şübhə yoxdur ki, Məscidi-Hərama girəcəksiniz!”* müjdəsini alan kimi vaxt itirmədən hazırlıqlara başladı.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) 1400 nəfərlə birlikdə Mədinədən Məkkəyə yola düşdü. Məkkəlilər vəziyyətdən xəbərdar olduqda, Müsəlmanları Məkkəyə qoymama qərarına gəldilər. Buna görə Müsəlmanlar Hüdeybiyə deyilən

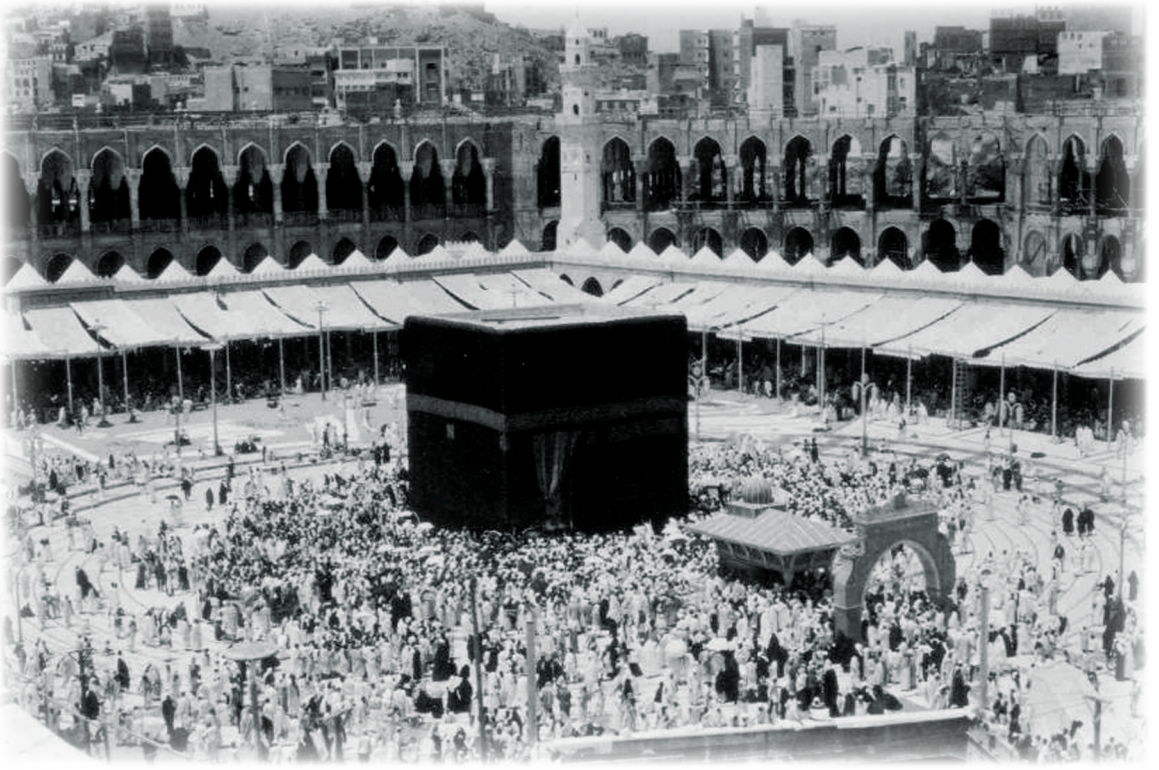
yerdə dayandılar. Sevgili Peyğəmbərimiz Həzrət Osmanı elçi kimi göndərib, Məkkəni ziyarət etmək istədiklərini bildirdi. Məkkəlilər müsəlmanların kəbəni ziyarət etməsinə izin vermədilər və bunu gələn ilə təxirə salmaq istədilər. Uzun mübahisələrdən sonra, Müsəlmanlarla bütperəstlər arasında bir müqavilə bağlandı.

O gün sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bir çox hikmətlərə görə müqaviləni imzaladı. Müqavilənin maddələrindən bəziləri belədir:

- Müqavilənin müddəti on ildir.
- Müsəlmanlar bu il Kəbəni ziyarət etmədən Mədinəyə geri qayıdacaqlar.
- Gələn il ziyarətə gələnlər Məkkədə üç gün qalacaq. Bu müddət ərzində müşriklər Məkkədən kənara çıxacaqlar, müsəlmanlarla təmasları olmayacaq.
- Qureyşlilərdən biri müsəlman olsa və Mədinəyə sığındığı təqdirdə geri qaytarılacaq, ancaq Mədinədən Məkkəyə sığınanlar geri qaytarılmayacaq.
- Başqa Ərəb qəbilələri istəsələr, müsəlmanların, istəsələr qureyşlilərin tərəfinə keçəcəklər.
- Müqavilədən sonra Peyğəmbərimiz (s.ə.s) və yanındakı Müsəlmanlar Kəbəni ziyarət etmədən oradan geri dönüb Mədinəyə qayıtdılar.

Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Xronoloji Həyatı

- ❁ 610 - Hira mağarasında ilk vəhyin gəlişi və peyğəmbər olması.
- ❁ 616 - Həzrət Həmzə və Həzrət Ömər in müsəlman olmaları.
- ❁ 619 - Üç illik mühasirənin qaldırılması və Həzrət Xədicə və Əbu Talib in vəfatı.
- ❁ 620 - Peyğəmbərimizin (s.ə.s) İslama dəvət üçün Taifə getməsi.
- ❁ 622 - Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə hicrət etməsi.
- ❁ 623 - Mədinədə Məscidi-Nəbəvinin tikilməsi.
- ❁ 624 - İslamda ilk döyüş olan Bədir zəfəri və Əbu Cahlin öldürülməsi.
- ❁ 625 - Uxud döyüşü, Həzrət Həmzənin şəhid edilməsi.
- ❁ 627 - Həndək (Əhzab) döyüşü.

Məkkənin Fəthi və Əfv Bayramı (Miladi: 630)

Mədinəli müsəlmanlarla Məkkəli müşriklər arasında bağlanan Hüseyniyyə müqaviləsinə görə, sülhün müddəti on il idi. Ancaq müşriklər hər gün İslamın bütün Ərəbistanı yayılmasından narahat olurdular. Buna görə də, yavaş-yavaş sülh maddələrini pozmağa başladılar. Sonra sülh maddələrinə qarşı hörmətsizlik edərək bir az da irəli getdilər. Müşriklər onlara bağlı olan Bəni Bəkir qəbiləsini qızıışdıraraq müsəlman olan Xuzaalılardan üzərinə yönəldilər. Onlardan bəziləri də bu adi cinayətdə iştirak etdilər. Beləliklə Məkkəlilər Hüseyniyyə müqaviləsini çox ağır bir şəkildə pozmuş oldular.

Ancaq, bu hadisədən, o əsnada Şama ticarət üçün gedən Qureyşin başçısı Əbu Süfyanın xəbəri olmamışdı. Şamdan qayıdan kimi hadisəni ona danışdılar və; *"Bu, mütləq düzəldilməsi lazım olan bir səhvdir. Gizli qalması mümkün deyildir. Əgər*

düzəldilməzsə, Məhəmməd bizi Məkkədən sürgün edər!" - dedilər. Əbu Süfyan isə; *"Hər nə qədər bu hadisədən mənim xəbərim olmayıbsa da, Xuzaalılara edilən qətl xəbəri Mədinəyə çatmamışdan qabaq, sülhü təzələyib uzatmaq üçün tələsik getməyim lazımdır"* - dedi.

Əbu Süfyan Mədinəyə gəlməmişdən əvvəl, sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) onun gələcəyini Əshabına bildirdi və; *"Belə başa düşürəm ki, Əbu Süfyan sülhü təzələyib, sülh müddətini də uzatmaq üçün gəlir. Lakin, məqsədinə nail olmayıb əli boş qayıdacaq!"* - buyurdu.

Hələ müsəlman olmayan Əbu Süfyan, Mədinəyə gəldi. Qızı və sevgili Peyğəmbərimizin mübarək xanımı, möminlərin anası olan Ümmü Həbibənin evinə getdi. Sevgili Peyğəmbərimizin döşəyi üstündə oturmaq istədi. Həzrət Ümmü Həbibə anamız, o oturmaqdan əvvəl döşəyi götürdü. Atasına buna çox

üzülüb; *“Ey qızım! Bu döşəyi məndənmi əsirgəyirsən?”* deyərək heyrətini ifadə edincə, Rəsulullahın məhəbbətini hər şeydən üstün tutan möminlərin anası Həzrət Ümmü Həbibə atasına; *“Bu döşək, Allah Rəsulunun döşəyidir. Ona müşriklər otura bilməz! Sən, müşrik və nəcissən! Bu döşək üstündə oturmağın, əsla düzgün deyildir!”* - deyərək cavab verdi.

Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) hüsuruna gələn Qureyşin başçısı Əbu Süfyan; *“Mən, Hüdeybiyyə sülhnaməsini təzələmək və müddətini də uzatmaq üçün gəldim.”* - dedi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s); *“Biz, Hüdeybiyyə sülhnaməsinə zidd bir hərəkət etmədik və onu dəyişdirmərik!”* - buyurdu. Qureyşin başçısı dəfələrlə, *“Sülhnaməni dəyişdirək! Təzələyək!”* - dedisə də, sevgili Peyğəmbərimiz ona heç bir cavab vermədi. Əbu Süfyan bütün cəhdlərinin puça çıxdığını görüncə Məkkəyə qayıdıb, müşriklərə vəziyyəti başa saldı. Müşriklər; *“Demək heç bir şey edə bilmədən dala qayıtdın?!”* - deyərək onu qınadılar.

Aparılan danışıqlardan bir nəticə alınmadıqda sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Məkkəni fəth etmək qərarına gəldi və 10 000 nəfərlik bir ordu hazırlayaraq, Hicrətin səkkizinci ili, Ramazan ayında Məkkəyə doğru hərəkət etdi.

Məkkəlilərin Müsəlmanların qarşısına çıxaracaq bir gücü yox idi. İslam ordusu dörd tərəfdən Məkkəyə girdi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Məkkənin qan tökülmədən alınmasını istəyirdi. Bunun üçün əsgərlərinə belə buyurdu: *“Qətiyyə qan tökməyin, silahlı vuruşmaya girməyin.”*

Dedi ki kimi də oldu və Məkkə şəhəri qan tökülmədən fəth edildi. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Harəmi-Şərifə gedərək Kəbəni bütldəndən təmizlədi və orada toplanan insanlara çox mühüm bir xutbə oxudu. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) həmin xutbəsində:

Allahın birliyini, insanların bərabər olduğunu, keçmişdəki qan davalarının ortadan qaldırıldığını söylədikdən sonra, bu mənada ki ayəni oxudu:

“Ey insanlar! Biz sizi bir kişi və bir qadındən (Adəm və Həvvadan) yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız deyərək, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Allah yanında ən hörmətli olanınız Allahdan ən çox qorxanınızdır (pis əməllərdən ən çox çəkinəninizdir). Həqiqətən, Allah (hər şeyi) biləndir, (hər şeydən) xəbərdardır.” (Hucurat surəsi, 13-cü ayə)

Bu sözlərə qulaq asan Məkkəlilər, bir zamanlar Peyğəmbərimizi (s.ə.s) öldürməyə təşəbbüs etmişlər, ilk müsəlmanlara dözülməz əzab-əziyyət vermişdilər. İndi onlar boyunlarını bükmüş, haqlarında veriləcək qərarı gözləyirdilər. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) onlardan soruşdu:

Ey Qureyş cəmiyyəti! Haqqınızda nə edəcəyimi zənn edirsiniz?

Sən əsil və şərəfli bir qardaşsan, - dedilər.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) burada da öz böyüklüyünü göstərdi və belə buyurdu:

Bu gün qınamaq yox, hamınız azadsınız.

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bir zamanlar İslam dininə və özünə düşmən olan hər kəsi bağışlamışdı. Hətta şəhidlərin əfəndisi, Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əmisi Həzrət Həmzənin qatili, Hind və Vəhşini belə.

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s)

Xəstələnməsi və Vəfatı

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Vida Həccini yerinə yetirdikdən sonra Mədinəyə qayıtdı. Altmış üç yaşına gəlmişdi. İnsanlara yaxşılığı və doğruluğu təbliğ etmək üçün çəkdiyi sıxıntılar onu çox yormuşdu. O günlərdə ölüm vaxtının yetişdiyini hiss edirmiş kimi ölümdən və bir gün öləcəyindən bəhs edirdi.

Allah Rəsulu (s.ə.s) bir müddət sonra xəstələndi. Xəstəliyinin gündən-günə artmasına baxmayaraq, xəstə ikəndə əzan oxununca Məscidə gedib namazları qıldırırdı. Ancaq vəfatına üç gün qala xəstəliyi ağırlaşdı. Məscidə gedə bilmədi və camaata namaz qıldırma işini Həzrət Əbu Bəkrə həvalə etdi.

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) xəstəliyi gündən-günə daha da ağırlaşdı. Əshabi-kiram bu vəziyyətə çox üzülür, evlərində rahat dura bilmirdilər. Məscidə toplaşdılar. Peyğəmbərimizin (s.ə.s) vəziyyətindən xəbər tutmaq üçün Həzrət Əlini göndərdilər. Aləmlərin əfəndisi, işarəylə; *“Əshabım nə deyir?”* - deyə soruşdu. O da; *“Rəsulullah aramızdan getsə halımız necə olacaq! deyib çox üzülürlər”* - dedi. Əshabına qarşı çox mərhəmətli olan sevgili Peyğəmbərimiz, xəstəliyinin ağrısına dözərək ayağa qalxdı. Həzrət Əli və Həzrət Fəzl İbn Abbasın qoluna girərək məscidə gəldi. Minbərə çıxaraq Allah-Təalaya həmd və səna etdikdən sonra, Əshabi kirama; *“Ey Əshabım! Mənim ölümümü düşünüb narahat olursunuz. Heç bir peyğəmbər ümməti ilə birlikdə əbədi qalmadı. Mən də sizinlə birlikdə əbədi qalmayacağam. Bilin ki, mən Rəbbimə qovuşacağam. Sizə nəsihətim budur ki, muhacirlərin böyüklərinə hörmət edin! Ey muhacirlər! Sizə də vəsiyyətim budur ki, Ənsara yaxşılıq edin! Onlar sizə yaxşılıq etdi. Evlərində qonaq saxladı. Mallarına sizi şərik etdilər. Hər kim Ənsara başçılıq edərsə, onlarla xoş rəftar etsin, səhvə yol verənlərini bağışlasın”* - buyurdu. Sonra çox gözəl təsirli nəsihətlər edib; *“Allah-Təala, bir quluna dünyada qalmaqla Rəbbinə qovuşmaq arasında seçici buraxdı. O qul, Rəbbinə qovuşmağı tərcih etdi.”* - buyurdu. Həzrət Əbu Bəkir, Rəsulullahın sözləriylə vəfatına işarə etdiyini başa düşüb; *“Canımız Sənə fəda olsun ya Rəsulallah!”*

- deyərək ağlamağa başladı. Mərhəmət dəryası, sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s); *“Ağlama ey Əba Bəkir!”* - deyərək ona səbirli olmasını buyurdu. 8 İyun bazar ertəsi gecəsi sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) xəstəliyi bir az yüngülləşincə, Məscidə getdi. Oturduğu yerdə Həzrət Əbu Bəkirə uyaraq, sabah namazını camaatla birlikdə qıldı. Məsciddən evə qayıdınca xəstəliyi şiddətləndi və: *“Ya Rəbbi! Ölümün şiddətinə qarşı mənə yüngüllük ver. Canımı asanlıqla al”* - deyərək dua etdi. Yanında bir qabda su vardı. Əlini suya batırıb, bununla mübarək üzünü sərinlədirdi.

Günorta yaxınlaşanda sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) mübarək əlini qaldırdı. Şəhadət barmağını yuxarıya doğru qaldıraraq belə buyurdu: **“Rəfiqi-Alaya, Uca Dosta.”** Peyğəmbərimiz Məhəmməd Mustafanın (s.ə.s) vəfatından əvvəl son sözü bu oldu.

Sevgili Peyğəmbərimizin vəfat xəbərini alan Həzrət Əbu Bəkir birbaşa məscidə gəldi. Hamı ağlayırdı. Həzrət Əbu Bəkir səssizcə Peyğəmbərimizin (s.ə.s) otağına girdi. Üzündəki örtüyü qaldırdı. Ağlayaraq Peyğəmbərimizin alnından öpdü və:

- Atam, anam Sənə fəda olsun, ey Allahın Peyğəmbəri! Sənin həyatın da gözəl, ölümün də gözəldir, - dedi. Çölə çıxdı və orada toplaşanlara Ali-İmran surəsinin 144-cü ayəsini oxudu: *“Məhəmməd ancaq bir peyğəmbərdir. Ondan əvvəl də peyğəmbərlər gəlib-getmişlər. Əgər o, ölsə və ya öldürülsə, siz gerimi dö-nəcəksiniz? (Dininizdən dönəcək və*

ya döyüşdən qaçacaqsınız?) Halbuki geri dö-nən şəxs Allaha heç bir zərər yetirməz. Lakin Allah şükür edənlərə mükafat verər.” Həzrət Əbu Bəkrin bu sözləri Rəsulullahın vəfatı qarşısında şoka düşən bütün müsəlmanları sakitləşdirdi.

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) miladi 632-də, 63 yaşında mübarək ruhunu mövlaya təslim edərək, Uca dost, Al-laha qovuşmuşdu. Biz müsəlmanlara iki əmanət qoyub getdi; Allahın kitabı Qurani-Kərim və öz örnək həyatı. Bunlara tabe olan müsəlmanların səadətə qovuşacağını da müjdələdi. **Əssalatu vəssalamu əleykə ya Rəsulallah! Əssalatu vəssalamu əleykə ya Həbiballah! Əssalatu vəssalamu əleykə ya Seyyidəl əvvəl-linə vələxirin!**

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) vəfat etdiyi yerdə dəfn edildi. Mədinədə Onun qəbrinin olduğu yerə *“Ravzayi-Mutahhara”* deyilir. Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) 23 illik Peyğəmbərlik həyatının 13 ili Məkkədə, 10 ili də Mədinədə keçmişdir. O, insanlığın xoşbəxtliyi üçün çalışdı. Son Peyğəmbər kimi vəzifəsini haqqıyla yerinə yetirdi və bu dünyadan axirətə köçdü.

Din tamamlanmış, səhabə Onun dini təbliğ etdiyini şəxsən təsdiq etmiş və Allah-Təalaya bu məsələ ilə bağlı onların şahidliyi arz olunmuşdu. Bundan sonra Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) əbədiyyət aləminə çağırılmışdı. İndi O, məşhərdə, siratda, Kövsər hovuzunun başında ümmətini gözləyir. Şəfaət, ya Rəsulallah! Mə-dət, ya Rəsulallah!

Peyğəmbərimizin (s.ə.s.) Vida Həcci

Məkkənin fəthindən sonra həcc fərz qılınmışdı. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) ailəsi və əshabıyla birlikdə həcc etmək üçün 22 fevral 632-ci ildə Məkkəyə doğru yola çıxdı. Məkkəyə gəlib həcc ibadətini yerinə yetirdilər.

Məkkənin fəthiylə İslam dini sürətlə yayılmağa başladı. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) müxtəlif yerlərə elçilər göndərərək müsəlman olmayan qəbilələri İslama dəvətə davam etdi. Qısa zaman içində Ərəbistan yarımadası müsəlmanların hakimiyyəti altına girdi.

Peyğəmbərimiz 6 mart 632-ci ildə Ərəfatda bir xütbə oxudu. Onu dinləmək üçün yüz mindən artıq insan toplaşmışdı. Xütbəsində insanların ilahının birliyi-ni, eyni atadan dünyaya gəldiklərini və buna görə də hamının bərabər olduğunu söylədi. Qadın haqlarından bəhs edərək, sülh və əmin-amanlıq üçün nə ediləcəyini bildirdi. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Vida xütbəsi ilə İslam dininin prinsiplərini son dəfə bütün bəşəriyyətə çatdırmış oldu.

Kim umar səndən vəfanı
Yalan dünya deyilmisən?
Məhəmmədül-Mustafanı,
Əlan dünya deyilmisən?

Sən doğarkən ağlardın, gülərdi sənə aləm,
Elə bir həyat yaşadı, sən ölərkən gül ağlasın sənə aləm.

Ölüm nə gözəl şey, budur pərdə apxasından xəbər,
Bəç gözəl olmasaydı, ölmürüydü Peyğəmbər.

Sevgili Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Xrolonoji Həyatı

- ❁ 628 - Hüdeybiyə sülh müqaviləsi
- ❁ 629 - Hüdeybiyə müqaviləsi hökmlərinə görə müsəlmanların Kəbəni ziyarət etmələri.
- ❁ 630 - Məkkənin fəthi, əvf bayramı və Kəbənin bütldəndən təmizlənməsi.
- ❁ 631 - Həzrət Əbu Bəkrin həcc əmrliyi.
- ❁ 632 - Peyğəmbərimizin (s.ə.s) ilk və son Vida Həcci.
- ❁ 632 (8 İyun) - Peyğəmbərimizin (s.ə.s) xəstələnməsi və vəfat etməsi.

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Vida Xutbəsinə Parçalar

Ey Allahın qulları! Allahdan qorxmanızı və ona itaət etməinizi sizə vəsiyyət edirəm.

Ey İnsanlar! Sözlərimə yaxşı qulaq asın. Çünki bu ildən sonra bir daha sizinlə burada görüşə bilməyəcəyimi bilirəm.

Ey İnsanlar! Bu gününüz necə müqəddəs bir gün, bu ayınız necə müqəddəs bir ay və bu şəhəriniz Məkkə necə müqəddəsdirsə, bilin ki, canlarınız, mallarınız, namusunuz da eləcə müqəddəsdir. Bunlara təcavüz haramdır.

Ey Əshabım! Keçmişdə cahiliyyə dövründə güdülən qan davaları da aradan qaldırılmışdır. Aradan qaldırdığım ilk qan davası Əbdülmüttəlibin nəvəsi Rəbiənin qan davasıdır.

Ey Əshabım! Hər cür faiz (riba) aradan qaldırılmışdır. İlk aradan qaldırdığım riba Əbdülmüttəlibin oğlu Abbasın verdiyi borclardır. Allahın əmri ilə artıq faiz almaq yasaqlanmışdır. Cahiliyyə dövründən qalma bu çirkin adətin hər növü ayağımın altındadır.

Ey İnsanlar! Kimin əmanəti varsa onu sahibinə versin. Bu gün şeytan sizin torpaqlarınızda yenidən səltənət qurmaq gücünü əbədi surətdə itirmişdir. Fəqət siz bu aradan qaldırdığım şeylər xaricində kiçik gördüyünüz işlərdə ona tabe olarsınızsa, onu sevindirmiş olarsınız. Dininizi qorumaq üçün bunlardan çəkinin.

Ey İnsanlar! Qadınların haqlarına riayət edin. Bu xüsusda Allahdan qorxun. Siz qadınları Allahın əmanəti olaraq aldınız. Sizin qadınlar üzərində haqlarınız olduğu kimi, onların da sizin üzərinizdə haqları vardır. Əgər razı olmadığınız hər hansı bir kimsəni ailə yuvanıza alarlarsa, onları xəbərdarlıq edib bundan çəkindirə bilərsiniz. Bir qadının yoldaşının izni olmadıqca onun malından bir şeyi başqasına verməsi halal sayılmaz. Kələnlərinizə gəldikdə isə onları da öz yediklərinizdə yedin, geydiklərinizdən geyindirin. Bağışlaya bilməyəcəyiniz bir xəta etsələr, əsla onlara əziyyət etməyin. Çünki onlar da Allahın quludur.

Ey Möminlər! Sizə əmanət qoyub gedirəm. Siz ona sarıldıqca, yolunuzu azmayacaqsınız. O əmanət Allahın kitabı Quran-Kərimdir.

Ey insanlar! Bir il on iki aydır. Bunlardan dördü haram aylardır. Bunlardan üçü arxaya Zilqadə, Zilhicce, Məhərrəmdir. Dördüncüsü isə Rəcəbdir.

Ey insanlar! Nə zamansa məni sizdən soruşacaqlar. Nə deyəcəksiniz? Vəzifəsini layiqincə yerinə yetirdimi? (Səhabələr bu suala bir ağızdan "Bəli" dedilər. And içirik ki təbliğ etdiniz.) Buna şəhadət edirik. Allah Rəsulu barmağını havaya qaldıraraq, üç dəfə; Şahid ol Ya Rəbb! -dedi.

Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) İnsanlığı Aydınladan Yüksək Əxlaqı

- ❖ Həzrət Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əxlaqı Quran əxlaqı idi
- ❖ Həzrət Peyğəmbərimiz (s.ə.s) yüksək həya sahibi idi
- ❖ Həzrət Peyğəmbərimizə (s.ə.s) tabe olmaq
- ❖ Həzrət Peyğəmbərimiz (s.ə.s) nizam-intizama çox əhəmiyyət verərdi
- ❖ Ən gözəl örnək Həzrət Məhəmməd Mustafa (s.ə.s)

Həzrət Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Əxlaqı Quran Əxlaqı İdi

Allahın ən sevgili qulu, son və ən böyük Peyğəmbər olan Həzrət Məhəmməd (s.ə.s), sima tərəfindən insanların ən gözəli, əxlaq cəhətdən də insanların ən üstünü idi. Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s): *"Sizin ən xeyirliniz, əxlaqca ən üstün olanınızdır."* *"Mən ancaq gözəl əxlaqı tamamlamaq üçün göndəril-dim"*. - buyurmuşdur.

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əxlaqı, tamami-lə Qurani-Kərimə uyğundu. Qurani-Kərimin göstərdiyi gözəl xasiyyətlərin hamısı Peyğəmbərimizdə (s.ə.s) cəmləşmişdi. Demək olar ki, Quran nəyi əmr edirsə Onun (s.ə.s) həyatında var; nəyi qadağan edir və xoş görmürsə Onun yaşayışında yox idi. Onun üçündür ki, Peyğəmbərimiz haqqında Qurani-Kərimdə Allah-Təala: **"Şübhəsiz ki, sən böyük bir əxlaq üzərindəsən!"** (Qələm surəsi, 4-cü ayə) - buyurmuşdur.

Yoldaşı Həzrət Aişədən Rəsulullahın (s.ə.s) əxlaqı soruşulunca:

-*"Siz Qurani-Kərim oxumursunuzmu? Onun əxlaqı Qurandan ibarət idi"* - deyə cavab vermişdi.

Həqiqətən Peyğəmbər əfəndimiz (s.ə.s), əxlaqın ən gözəl və ən yaxşı hallarını özündə toplamış, bunları ümmətinə də nəsihət etmiş və özünə uyanları mələklər dərəcəsinə yüksəltmişdir. Hətta bir çox insanın İslam dinini qəbul etməsinə Peyğəmbərimizin (s.ə.s) gözəl əxlaqı səbəb olmuşdur.

Uşaqlığından etibarən on il xidmətində olan Həzrət Ənəs:

- *Rəsulullah (s.ə.s) on il xidmət etdim. Bir dəfə belə canı sıxılıb, öf, nə üçün bunu belə etdin, niyə bunu belə etmədin, deyə məni danlamadı"* - demişdir

Həzrət Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Yüksək Həya Sahibi İdi

Sevgili Peyğəmbər Əfəndimiz (s.ə.s), gərək yaradılış və gərək həya baxımından bütün məxluqatdan üstün idi. Özündə olan üstün həyadan öləri heç kimsənin sözünü kəsməz, yüzünə uzun-uzadıya baxmazdı. Utanılacaq və ya çirkin görülcək şeyləri açıqca söyləməyib bağlı bir şəkildə izah etməyə çalışardı. Xoşuna gəlməyən bir söz eşidincə: *"Filan kimsə, niyə görə belə etdi?"* deməzdi; *"Bəzi kəslər niyə belə edirmiş?"* deməklə kifayətlənərdi.

Səhabələrdən biri, çox utancaq olduğundan bəzi yoldaşları onu ayıblamaq istəmişdilər. Həzrəti Peyğəmbər bunu eşidincə: *"Onu öz halına buraxın; Çünki həya (utanma duyğusu) imandandır,"* buyurmuşdur. Digər bir hədisi şərifdə isə: *"Həya insan üçün bir bəzəkdir"* - buyurulmuşdur.

Ömər İbn Əbdüləzizin (r. a.) Ədaləti

Əməvi xəlifələrindən Ömər İbn Əbdüləziz (r.a) bir axşam dövlət işlərlə məşğul idi. O əsnada bir qonağı gəldi və oturub söhbət etməyə başladı. Ömər (r.a) dərhal ayağa qalxdı və yanan şamı söndürüb başqa bir şam yandırdı. Qonaq maraqlı nəzərlə Öməri (r.a) seyr edirdi. Amma heç bir şey anlaya bilməmişdi. Dözə bilməyib soruşdu:

“- O da şam, digəri də şam. İkisi də eyni şəkildə aydınlıq verir. Nəyə görə birini söndürüb o birini yandırdın?”

Ömər İbn Əbdüləzizin (r.a) cavabı belə oldu:

“- Söndürdüyüm şam, millətin pulu ilə alınmışdı. Xüsusi işlərimi görərkən, yoldaşlarımla söhbətləşərkən ondan istifadə etməyə haqqım yoxdur. Bunun üçün o şamı söndürdüm və öz pulumla aldığım şamı yandırdım.”

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Bizə Öyrətdiklərindən:

- ☞ Sizin ən xeyirliniz qadınlara qarşı yaxşı rəftar edəndir.
- ☞ Mərhəmət etməyə nə mərhəmət olunmaz.
- ☞ İnsanlara səviyələrinə görə rəftar edin.

Həzrət Peyğəmbərimizin (s.ə.s) Tabe Olmaq

Sevgili Peyğəmbərimizə (s.ə.s) tabe olmaq, yəni Onu təqlid etmək, Onun getdiyi yolu tutmaqdır. Onun yolu, Qurani-Kərimin göstərdiyi yoldur. Bu yola İslam dini deyilir. Onu təqlid etmək üçün, əvvəlcə iman etmək, müsəlmanlığı yaxşı öyrənmək, sonra da fərz olan dini əməlləri yerinə yetirib, haramlardan uzaq durmaq, daha sonra da, sünnələri yerinə yetirib, məkrüh olan şeylərdən çəkinmək lazımdır.

İman etmək, Peyğəmbərimizə (s.ə.s) tabe olmaq və səadət qapısından içəri girmək deməkdir. Allah-Təala Onu, dünyadakı bütün insanları xoşbəxtliyə dəvət üçün göndərdi və Səbə surəsinin 28-ci ayəsində; *“Ey sevgili Peyğəmbərim! Səni, dünyadakı bütün insanlara, əbədi səadəti müjdələmək və bu səadət yolunu göstərmək üçün göndərirəm”* - buyurmuşdur.

Sevgili Peyğəmbərimizə (s.ə.s) tam mənasıyla və qüsursuz tabe ola bilmək üçün, Onu tam mənasıyla və qüsursuz bir şəkildə sevmək lazımdır. Bütöv bir sevginin əlaməti də, Onun düşmənlərindən uzaq durmaq, Onu bəyənməyənləri bəyənməməkdir. Ənəs İbn Malikin Rəsulullahə tabe ol-

maqla əlaqəli rəvayət etdiyi hədisi-şərifdə, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) belə buyurmuşdur: *“Hər kim mənim sünnətimi ihya etsə (onunla əməl edərək yaysa), məni ihya etmişdir (şanımı ucaltmış, əmrimi izhar etmişdir). Məni ihya edən də Cənnətdə mənimlə birlikdədir”*.

Hər əsrdə yaşayan millətin Ona tabe olması vacibdir. Hər möminin, Onun dininə yardım etməsi, Onun əxlaqını nümunə götürməsi, Onun mübarək adını çox zikr etməsi, adı çəkildikdə və eşidildikdə, hörmət və sevgilə səlatu-salam gətirməsi, mübarək camalını görməyə aşıq olması, gətirdiyi Qurani-Kərimi, dinini sevməsi və hörmət göstərməsi lazımdır.

Sevgili Peyğəmbərimizə (s.ə.s) gənclik illərində bütllərə sitayiş edib-etməməsi və şərab içib-içməməsi barədə sual soruşanda **“Xeyr”** - deyər cavab verərdi. O, içində yaşadığı cəmiyyətin pisliklərinə əsla bulaşmamışdı.

Həzrət Peyğəmbərimiz Nizam-İntizama Çox Əhəmiyyət Verərdi

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) təmizliyə, nizam-intizama əhəmiyyət verər və; *“Kimin saçı varsa, ona yaxşı baxsın!”* və ya *“Təmizlik iman-dandır”* buyurardı.

Həzrət Peyğəmbərimiz məsciddə ikən saç-saqqalı daranmamış biri-si içəri girmişdi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) ona, dərhal çölə çıxaraq saç-saqqalını düzəltməsinə əli ilə işarə etdi. O adam, saç-saqqalını düzəldib qayıdınca, Peyğəmbərimiz; *“Sizdən birinizin bu vəziyyətdə olması daha yaxşıdır, yoxsa saç-saqqalı şeytan saçı kimi dağınıq vəziyyətdə olma-sı?”* - buyurdu.

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s), güzgüyə baxdıqca, Allaha həmd edər və; *“Allahım! Üzümlü gözəl yaratdığın kimi, əxlaqımı da gözəlləşdir!”* deyərək dua edərdi.

Rəsulullah (s.ə.s) misvaqdan istifadə etməyə çox əhəmiyyət verərdi. Bunu həmişə özüylə gəzdirərdi. Peyğəmbərimiz; *“Arak ağacının çubu-ğuyla misvaqlanın! Ağıza gözəl iy verər. O, həm mənim, həm də məndən əvvəl gələn peyğəmbərlərin misvaqıdır”* buyurmuşdur. Həzrət Peyğəmbərimizin, evinə girdiyi zaman, ilk işi di-şini misvaqla təmizləmək olardı.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) yanında misvaq olmadan yatmaz, oyandığı zaman da işə dişlərini misvaqlamaqla başlayar-dı. Peyğəmbərimiz, gecə vaxtı təhəccüd namazına qalxdığı zaman da dişlərini misvaqla təmizləyərdi. Həzrət Aişə anamız; *“Peyğəmbər (s.ə.s) oyandıqdan sonra, dəstəmaz almamışdan qabaq mütləq misvaqdan istifadə edərdi!”* - demişdir.

Ən Gözəl Örnək Həzrət Məhəmməd Mustafa (s.ə.s)

Həyatının hər bir mərhələsi təfərruati ilə təsbit olunan tək Peyğəmbər və tək insan Həzrət Məhəmməd Mustafadır. Onun bütün əməlləri, söz və duyğuları anbaan qeyd edilərək tarixdə bir şərəf lövhəsi kimi qalmışdır. Onun həyatı qiyamətədək gələcək nəsillərə örnəkdir.

Sevgili Peyğəmbərimiz (s.ə.s) din liderliyi ilə örnəkdir, dövlət başçısı olmaqla örnəkdir, ilahi məhəbbət bağına girənlərə örnəkdir, Rəbbin nemətlərinə qərq olduğu zamanlar şükür və təvazökarlıqda örnəkdir.

Əgər sərvət sahibi olan zəngin bir insansansa, bütün Ərəbistanı hakim olan, bütün Ərəb böyüklərini məhəbbətlə özünə tabe edən O uca Peyğəmbərin təvazökarlığını düşün!

Əgər zəif bir insansansa, Məkkədə zalım və amansız müşriklərin idarəçiliyi altında yaşayan Peyğəmbərin həyatından örnək al!

Əgər qalib bir fatehsənsə, Bədir və Huneyndə düşməninə qələbə çalan, cəsarət və təslimiyyət Peyğəmbərinin həyatından ib-rət al!

Əgər müəllimsənsə, məsciddə Suffə əshabının qəlbinə incə, zərif və həssas könlünün feyzlərini axıdaraq ilahi əmrləri təlim edən Peyğəmbəri düşün!

Əgər tələbəsənsə, Ona vəhy gətirən Cəbraili-Əminin qarşısında oturan Peyğəmbəri düşün!

Əgər öyüd verən bir vaiz və özünə arxayın bir mürşidsənsə, Məscidi-Nəbəvinin içində əshabına hikmət öyrədən Peyğəmbəri dinlə! Onun gözəl səsinə eşit və könül ver!

Bil ki, Onun xarakteri, zərif və müşkətirli güllərlə bəzənmiş bir gülüstan idi. Onun ruhu müstəsna olduğu kimi, bədən quruluşu da gözəl və misilsiz idi.

Bir Ayə və Bir Hədis

Həqiqətən, Allahın Rəsulu; Allaha, qiyamət gününə ümid bəsləyənlər və Allahı çox zikr edənlər üçün gözəl örnəkdir.

(Əhzab surəsi, 21)

Müsəlman müsəlmanın qardaşıdır. Ona pislik etməz və onu düşməninə təslim etməz. Hər kim bir müsəlman qardaşının ehtiyacını təmin edərsə, Allah da onun bir ehtiyacını təmin edər. Hər kim bir müsəlmanı düşdüyü sıxıntıdan qurtararsa, Allah da qiyamət günü onu düşdüyü sıxıntıların birindən qurtarar. Kim bir müsəlmanın qüsurlarını örtərsə, Allah da qiyamət günü onun qüsurlarını örtər.

Nur İçində Nur

Bu kirlənmiş dodaqlarla səni öymək nə günah!
O dil-dodaq öysün səni-virdi Quran, Bismillah!
Nida gəlir göylərdən: La ilahə illəllah!
Ey kəlamı Kəlamullah! Müşk qoxuyan vücudu!
Sən öyrətdin ümmətinə haqq önündə sücudu.

Çəmən-çiçək pıçıldasın o mübarək ismini,
Bağ-bağçada qızıl güllər xətm eləyib rəsmini.
Həsəratindən coşan sular dil-dil ötür vəsfini,
İlahidən sevilən Sən, öyülən Sən, ancaq Sən!
Âmâlına, kamalına, camalına min əhsən!

Sübhə işıq, gözə nursan! İşıq ölməz, nur ölməz!
Təcəllilə ölməyənlər qiyamətdə dirilməz!
Şəfqətinlə hörülməyən sınıq könül hörülməz!
Sən könüllər memarısan: şəfa Səndə, ruh Səndə!
Ömrümüzə bahar əsər: Sən qəlblərə əsəndə!

Məmməd Aslan

